Ae
II 109.

# APPARATUS
# MATERIÆ & FORMÆ
## PRO DOCTRINA SACRA

*In quavis Dictione facili methodo paranda, & pro Catecheſi cum Exemplis illuſtranda:*

CUM

Praxi varia aſſiſtendi ægris ac moribundis, & alias Functiones ſacras ritè obeundi.

OPERA EIUSDEM AUTHORIS R. A. S.I.

*Pro Miſsionarijs, & Curatoribus animarum elaborata.*




ANTVERPIÆ,
*Typis Michaelis Knobbaert Typographi.* 1678.
Cum gratia & Privilegio.

# APPARATVS

## ET PRAXIS

# FORMÆ

## PRO

# DOCTRINA SACRA

## *In Concione proponenda*

## CAPUT I.

### *Praxis pro artificio Memoriæ, & diſpoſitione Dictionis.*

1. COnſultum eſt, ſi otium ſuppetat, præſertim pro incipientibus, totam Dictionem ſcripto deducere, & in tria aut plura puncta dividere: & memoriæ causâ ſingula puncta concludere cum aliqua ſententia quæ habeat aliquam connexionem cum initio puncti ſequentis. Pro concionatore impedito, aut multum exercitato, neceſſe eſt puncta ſaltem ſummatim annotare, ſcribendo breviter præcipua capita & membra ſui diſcurſus; ut eſt ſententia, exemplum, ſimilitudo, & ſcopus ſive fructus ad quem intendit Auditores permovere.

2. Artificium autem memoriæ conſiſtit in Imagine quadam rei dicendæ certo loco per imaginationem conſtituenda, quæ dum recolitur, materiam, cum qua ſimilitudinem habet, facile in memoriam reducit. Exempli gratiâ: Concipis Aulam aliquam cuius omnes partes, & partium ordinem optimè notum & perſpectum habes. Si prima pars tuæ dictionis agat v. g. de navigatione huius vitæ ad portum ſalutis æternæ, ponis per imaginationem in primo loco iſtius aulæ, Anchoram è tenui filo pendulam, ut eâ cognitâ, materia tua quæ eſt de navigatione, memoriæ occurrat. Si ſecunda pars ſit v.g. de militia hominis contra tentationes mundi, pro ea ſecundo loco ſtatuis militem Gladium vibrantem. Si tertia pars ſit, de victoria tentationum, tertio loco appendis Coronam: & ſic pro reliqua materia, apponenda eſt Imago aut ſignum, quod iudicas maximè idoneum ad ſuſcitandum vivam ſequentis materiæ memoriam, Et ideo utendum eſt Ima-

ginibus vividis, & aliquid agentibus, quæ poſſint animum tuum vivaciter ferire.

3. Alia praxis eſt, In margine dictionis deſcriptæ, quinque aut ſex locis appingere quales dixi notas, cum diverſis materiæ partibus connexas; aut, quod facilius eſt, Vocabula diverſa in margine ſcribere, quæ ordinem, & diverſitatem materiæ ſignificent. Poſſuntque ea vocabula in unam ſententiam, aut verſum redigi,ut,ſicubi memoria fallat, ſententia illa indicet quouſque ventum ſit, & quid ſequi debeat.

# CAPUT II.

## *Pro Voce.*

1. CUrandum ut vox accommodetur loco, ut in parvo non ſit nimis alta, aut in magno nimis demiſſa, utrumque diſplicet.

2. Si vox nativa ſit imbecillior; oportet raro aſſurgere, aut affectui violento indulgere, ſed familiari tono oratio varianda eſt.

3. In exordio utendum voce clara, & æquabili, ſed ſine affectatione, aut cantillatione. In narratione magis attollitur & variatur. In confirmatione ſit acrior, & incitatior, docendo, interrogando, diſputando, increpando, ad varios affectus vocem inflectendo, quantum vires ac materia patietur.

4. Epilogus ſi inſtituatur ad deprecandum, vel placandum, vox ſit ſuavis, & lenis. Ad miſerandum flexanimis. Ad lætandum plena & ſonora. Ad hortandum aut terrendum concitatior eſſe debet.

5. Ut hanc vocis varietatem diſcas & exerceas, optimum eſt conſulere ipſam naturam, & obſervare quo tono paſſim utantur homines dum iraſcuntur, dum rogant,dum dolent, dum lætantur &c. & quæ magis placent, tuæ voci quantum fieri poteſt accommodare.

6. Maximâ dictionis parte conſultum eſt uti voce mediâ, ac moderatâ, ſic facilius dabitur aſcenſus, deſcenſus, ac vocis mutatio; nunquam enim in eodem tono diu perſiſtendum eſt ſed obſervanda ſedulò crebra vocis mutatio, ut evitetur monotoniæ vitium ingratiſſimum.

7. Porrò hæc ſummatim obſervanda. Ut caveatur nimia tarditas, quæ dictionem reddit languidam: Nec minus cavenda nimia linguæ volubilitas, quæ verba truncat, & confundit ne ſinguli ſenſus debitè intelligantur. Curandum quoque diligenter ut ultimæ ſyllabæ exprimantur, quæ à multis abſorbentur, aut indecorè conglobantur.

8. Denique ad evitandam confuſionem, ſingulos ſenſus dicendo interpungat, & in fine periodi ſemper modicè reſpiret, & ſpiritum colligat, ac vocem mutet; quod plurimum & dicentem reficiet, & audientem afficiet.

# CAPUT III.

## *Pro Geſtu.*

GEſtus, vox quædam eſt totius corporis, ideoque pro geſtu moderando accomodari poſſunt ea quæ de voce diximus.

1. In principio dictionis ſtet erectus & immotus, ſpectet modeſtè auditores, manus in pulpitum protendat, ordiatur modeſtè auditoribus honorem de more, cum quadam corporis inclinatione, exhibendo. Manus autem non niſi leniter, ac paululum ultra ſinum protendat, oculis manum, ac geſtum ſequentibus.

2. Geſtum non ſemper ad unam partem, ſed nunc ad hos, nunc ad illos dirigat, tum ad gratam varietatem, tum ut Orator à pluribus videri, & audiri poſſit.

3. In Narratione adhibendus geſtus liberior: in Confirmatione acrior & pugnacior: in Epilogo vehementior, & accommodatus affectibus, de quibus infra.

4. Vultus quoque, oculus, & aſpectus nunc ſit erectus & alacer, nunc demiſſus & triſtis, pro rerum varietate.

5. Uti cavenda eſt geſtuum nimia lentitudo & tarditas, ita etiam nimia celeritas, aut levis geſticulatio; aut etiam nimia vaſtitas, quâ manus ultra humeros, & caput attollatur.

6. In ſupplicando, utraque manus protenſa vel attollenda, vel ſubmittenda eſt, quod etiam fieri poteſt manibus iunctis inſtar orantis.

7. In averſando, aut negando, capite ad dexteram partem converſo, & manibus ad ſiniſtram, rem quaſi à ſe propellet. Vel etiam capite leniter concuſſo per modum renuentis.

8. Interrogabit, manu paululum elevatâ, & ad ſeipſum conversâ. Inſtabit vehementius, ſummo indice manus ſiniſtræ apprehenſo, & nonnihil concuſſo: nec deſunt geſtus alij.

9. Demonſtrando ſeipſum; manum vel dexteram, vel utramque ad pectus ſuum convertet. Demonſtrabit res alias, manu plerumque protenſâ, & ſurſum, vel deorſum, vel aliò conversâ, prout eſt ſupra, vel infra ſitus rei quam cupit deſignare: rarò id ſolo digito faciet.

10. Timorem exprimet, manu dexterâ pectori applicatà.

11. Iraſcetur, pugno compreſſo, voce & vultu aſpero: pulpitum manu, vel terram pede percutiendo: ſed bene cavendum ne percuſſio illa ſit nimis crebra.

12. Pænitebit, digitis preſſis, & pectori admotis. Dolebit verò manibus inter ſe complicatis, vel utrimque deorſim deiectis, & expanſis.

13. Vocabit aut ſibi ſiſtet alium, manu ſurſum elevatâ, & ad ſe inflexâ. Dimittet, aut repellet, manu aversâ cum digitis explicatis. Minabitur, indice erecto, & concuſſo. Alios denique affectus exprimet eo manus, oculi, capitis, aut aliorum membrorum motu, quem

obſervabit ex impetu naturæ inter homines benè moratos decorè exerceri, modò vitet ſequentia.

14. Cavebit ne ſit nimis diuturna omnium geſtuum intermiſſio; & è contra, ne geſtus idem, præſertim in eadem ſententia aut periodo, nimis ſæpe repetatur.

15. Solâ ſiniſtrâ rariſſimè geſtus exhibendus: non rarò tamen in geſtu formando ſiniſtra dexteræ ſociari poterit, ut cum oſtenditur rerum multitudo, aut magnitudo: vel quando ad ſummos affectus aſcenditur, in quibus quaſi totus Orator abripi videtur.

16. In fine debet ordinariè, uti vox & dictio, ita geſtus eſſe vivacior & vehementior, ut Orator affectum quem intendit altius infixum relinquat; ſi tamen, uti in meditatione, ad triſtitiam, metum, aut compaſſionem oratio dirigatur, geſtu etiam leniori, ac tardiori dictio abſoluetur.

# CAPUT IV.

## *Pro Exordio dictionis formando, & efferendo notanda.*

1. IN Exordio Auditor debet reddi benevolus, attentus, docilis. Hæc fient, *à perſona dicentis*, commemorando animum & affectum ſuum pro ſalute, utilitate, aut profectu auditorum. Vel oſtendendo rem ipſam de qua dicet, eſſe neceſſariam, utilem, aut præſenti tempori multum idoneam. Docilis erit auditor, ſi materia tractanda clarè proponatur, & in ſua membra vel puncta diſtinctè dividatur, indicando quid primo, quid ſecundo, quid tertio loco dicere intendat. Et hæc erit *Propoſitio* rei dicendæ, quæ in fine exordij locari ſolet.

2. Deſumi poteſt exordium, ab aliqua ſententia Authoris ſacri, aut etiam profani, Vel à Proverbio, Vel à Similitudine, Vel ab Hiſtoria evangelica, aut aliâ quæ avidè audiatur. Quandoque etiam proponitur quæſtio, aut problema, de quo quaſi varia auditorum ſententia exquiratur, & cui tandem inopinata reſponſio depromatur.

3. Vitanda autem ſunt exordia nimis communia, nimis prolixa, & nimis longè extra materiam quæſita.

# CAPUT V.

## *Pro Narratione.*

1. DEbet narratio eſſe clara, brevis, & ordinata, ut nempe res eo ordine narrentur quo geſtæ, aut dictæ fuerunt.

2. Concilianda eſt narrationi vita, v.g. interrogando quid hic factum, quid reſponſum putatis? quid vos hic ageretis? audite quid ſequatur, &c.

3. Sic narranda eſt res præterita, ac ſi in præſenti, & coram ageretur. Ad hoc juvat uti verbis præſentis temporis: magis enim movet narratio Chriſti quaſi ante oculos actu patientis, quàm ſi tantum dicas talia olim paſſum fuiſſe.

4. Cavendum ne bis, aut ſæpius in narrationis decurſu idem repetatur.

5. Cavenda etiam crebra digreſſio ad alia extra rem geſtam, aut longæ parentheſes, quæ rei ſeriem interrumpunt.

6. Affectus, etſi breviter miſceri poſſint, non debent tamen in narratione eſſe nimis frequentes, ſed magis pro confirmatione & epilogo reſervari.

# CAPUT VI.

## *Pro Confirmatione, eiuſque amplificatione, & ornatu Dictionis.*

1. IN Confirmatione quæruntur argumenta ad ſuadendum virtutem, vel diſſuadendum vitium, aut aliud quod ſibi Orator tractandum propoſuit. Argumenta hæc primò ſummatim excogitanda, colligenda, & annotanda: poſtea fuſius deducenda, amplificanda, & exornanda.

2. Pro inventione argumentorum ſive diſcurſuum, inſpiciendus eſt Apparatus materiæ quem ordine alphabetico infra tradimus. Deinde ad iſtius, vel alterius materiæ amplificationem, & ornatum, conſiderari poterunt Loci topici, ſive ſedes argumentorum, quibus quævis materia deduci & inculcari poteſt. Exempli gratiâ, ſi de Charitate agatur (idem eſt de ceteris) expendi poterit locus à Definitione, Quid eſt Charitas? eſt unio animæ cum Deo: quanti momenti eſt illa unio. quam iucunda, quam utilis, quam honorabilis, ideoque omni labore comparanda. 2. Locus à partium enumeratione: Charitas alia eſt interna affectuum, alia externa operum; alia erga Deum, alia erga proximum propter Deum.

3. Locus à genere: Si omnis virtus amanda eſt, ut juſtitia, temperantia, continentia, humilitas, manſuetudo, fides, ſpes &c. quanto magis Charitas quæ eſt ſuprema, & Regina omnium virtutum. 4. Locus à ſimili: Sicut elementum non poteſt requieſcere niſi in ſuo centro, ignis in cælo, lapis in terra, ita anima in ſola charitate & unione cum Deo requiem habet. 5. Locus à Diſſimili: Sicut ſeparatio membri à corpore eſt violenta, ita animæ à charitate Dei. Locus à Contrario: Si odium, & averſio à Deo ſummum ſit hominis malum, ſic debet amor Dei ſummum eſſe hominis bonum. 6. Locus ab Adiunctis eſt in quo conſiderantur omnes circumſtantiæ cum re coniunctæ, ut locus, tempus, actus, & modus, & finis quo res exercetur &c. quæ

continentur hoc verſu ; Quis , quid , ubi &c. quem infra explicamus in exemplo dictionis ex Apparatu formandæ. 7. Locus eſt à Cauſis , in quo res comprobatur , vel improbatur à ſua Cauſa materiali , aut formali qua conſtat , à finali ad quam dirigitur , ab exemplari cui aſſimilatur. 8. Locus ab Effectis , ſive effectibus bonis, aut malis, qui rem faciunt amore , aut odio dignam , uti quod Charitas faciat hominem filium Dei , hæredem cæli, pium, benignum , patientem , Deo & hominibus acceptum. 9. Locus à Comparatione , ſive à majori , minori,& paritate rationis , Ut, ſi ſponſa gaudet connubio cum nobiliſſimo ſponſo , qui tantum eſt creatura ; quantò magis gaudere debet anima per charitatem vniri Deo , qui eſt omnium creator. Et hic locus ad amplificandum latiſſimè patet. Uti & locus ab Authoritate , Teſtimonio , & Exemplis , quæ infra in Apparatu latius deducimus.

Pro Exornatione dictionis, faciunt Tropi,& Figuræ ſive verborum , ſive ſententiarum , per quas ſermoni varietas, copia, & elegantia conciliatur. Præcipuas hic recenſebimus ut Orator,non omnes ſimul, ſed modò has , modò illas , inſtar condimenti, dictioni aſpergat , prout materiæ ſuæ convenire iudicabit. Tales Tropi in verbis ſunt Metaphora , ſynecdoche , metonomia , antonomaſia , Onomatopæia , Catachreſis , metalepſis. In Oratione ſunt Allegoria , periphraſis , hyperbaton , hyperbole. Ex Figuris præcipuæ ſunt , Repetitio , Converſio, Complexio, Gradatio. Item, Similiter cadens,Contrapoſitum, Commutatio. Figuræ quæ non in vocibus, ſed integris ſententijs uſum habere poſſunt precipuè ſunt , Interrogatio , Reſponſio, Subiectio,Occupatio , Correctio , Dubitatio , Proſopopeia,Apoſtrophe , Hypotypoſis , Suſtentatio , Prætermiſſio , Ironia , Permiſſio , Deprecatio , Exclamatio. Modum quo hæ figuræ, aut tropi in oratione formantur, ſi non meminerit Orator , conſultum eſt ut ex Rhetorica eum recolat , & ſingulorum exempla annotet , quæ illic breviter & commodè ex probatis Authoribus exprimuntur.

# CAPUT VII.

## *Pro Dictionis Epilogo, ſive Peroratione.*

1. ARs quæ tradita eſt pro Confirmatione amplificanda , & exornanda , valet etiam pro Peroratione formanda. Imo hic potiſſimum omnes eloquentiæ fontes & affectus exprimendi erunt , ut auditori motum quem intendit Orator impreſſum relinquat.

2. In hunc finem debet ipſe orator dicendo oſtendere ſe penitus permotum eſſe. Nihil enim incendit , niſi ipſum prius incenſum fuerit. Uti Cicero perorando pro commiſeratione erga Milonem , profitebatur ſe non poſſe lachrymas continere.

3. Conficitur autem peroratio magna parte , ex brevi enumeratione argumentorum quibus in tota oratione rem à ſe intentam orator probavit ,

vit, ea animis auditorum altius ac vehementius inculcando, hoc fere modo: Si iam oſtenderimus primò quam ſit virtus Charitatis iucunda, quia hominem Deo coniungit; quam ſit utilis, quia reddit regni cæleſtis hæredem: quam ſit neceſſaria, quia ſine ea anima à Deo perpetuo ſeparatur &c. quis eam totis viribus non quærat, & complectatur.

4. Hæc autem enumeratio argumentorum non debet eſſe ſimplex & jejuna repetitio, ſed novis ſubinde ſententijs, ac figuris cum pondere inſperſa, ac variata. Cavendum tamen ex altera parte, ne argumenta illa iterum prolixè deducantur, ſed compendio abſoluantur, ſic enim non eſſet enumeratio, ſed potius altera oratio.

Conſultum autem eſt, ut claudatur oratio per aliquam brevem, ac neruoſam ſententiam, quæ menti ac memoriæ auditorum quaſi aculeum infixum relinquat, ut eſt illa S. Bernardi de mala conſcientia peccatoris: Manet anxietas non relictura, Fugit voluptas non reditura.

## PRO PRAXI EXPEDITA INVENTIONIS MATERIÆ.

PRimò, Sequitur hic Apparatus Materiæ, ex ſacris potiſſimum Litteris ordine alphabetico breviter & commodè digeſtæ.

Secundò, Sequitur brevis Index eiuſdem Apparatus, ad quem facile recurritur.

Tertiò, Poſtea ſequuntur Puncta diſpoſita per omnes Dominicas & Feſta ex eodem Apparatu, & alijs quæ adducuntur in Catecheſi, nec non ex Controverſijs, ceteriſque materijs quæ ſupra in Theologia Tripartita pertractantur.

Quartò, Traduntur partes ſingulæ Doctrinæ Chriſtianæ ſelectis Exemplis ac Documentis illuſtratæ; quibus ſuccedunt alia ad Functiones ſacras pertinentia.

APPA-

# APPARATUS MATERIÆ AD DOCTRINAM SACRAM

## *Ex ſacris Litteris præcipuè depromptus.*

*Nota primò, Excogitatum eſſe à me hunc brevẽ & commodiſſimũ materiæ Apparatum præcipuè in gratiam Miſſionariorum, quibus ad doctrinam ſacram varijs locis prædicandam, præter ſacras Litteras, pauci ſunt ad manum libri: vel etiam in gratiam aliorum, quibus ſi non deſint libri, otium tamen deeſt ad prolixam plurium voluminum inveſtigationem: quibus nihil gratius eſſe ſolet, quàm ſi in modico ſpatio multùm aptæ materiæ collectum inveniant, quam facilè poſſint deducere, & ſuo uſui accommodare.*

*Nota ſecundò, In hoc Apparatu potiſſimum contineri ſelectiſſima Exempla, Comparationes, ac Similitudines ad idoneos Titulos alphabeti ordine redacta, ac ſingulos titulos in varia puncta diſtribui, ad meliorem Dictionis formandæ ordinem ac varietatem. Nulla enim alia eſt materia, quæ commodius poſſit pro Dictione in varia membra cum ornatu dilatari; aut facilius memoriâ retineri, aut utilius ad auditorem permovendum accommodari, quam ſimilitudines, comparationes, exempla, ut teſtatur tritum axioma,* Verba movent, exempla trahunt. *His ad communem captum maximè accommodatis, & rudes optimè inſtituuntur, & eruditi plurimum delectantur, dummodò ſolida ſint, & ſacrarum litterarum authoritate nitantur, qualia ſunt illa, quæ in hoc Apparatu aſſignantur, quæ, ubi opus erit, ex citatis Scripturæ locis fuſiùs deduci poterunt.*

*Nota tertiò, Praxim ex hoc Apparatu conficiendi integras Dictiones per totum annum, infrà aſſignari in fine, cum applicatione materiæ ad certa puncta per totius Anni Evangelia.*

*Ad extremum obſerva, dum ex his Titulis pro tuo conceptu materiam uberiorem inquiris, ſi contingat illam ſub uno titulo non reperiri, legendum eſſe Indicem, & quærendum alium titulum ſignificatione ſimilem, aut etiam contrarium: exempli causâ, ſi non inveniatur* Charitas, *vide* Amor: *ſi non reperiatur* Amor, *vide* Odium, *& ſic de cæteris: quæ omnia tibi frequenti uſu & propriâ obſervatione magis innoteſcent, obſervatâ præſertim praxi in huius Apparatus calce aſſignata.*

# A.

## ABNEGATIO.

Q*Vi cupit ſervire Chriſto debet abnegare mundum, & omnia quæ in mundo ſunt.* Patet ex verbis Chriſti *Luc.*14. Qui non renunciat omnibus quæ poſſidet non poteſt meus eſſe diſcipulus. Exemplum eſt in duodecim Apoſtolis qui relictis omnibus, bonis, parentibus, amicis, ſecuti ſunt Chriſtum, & eius doctrinam. Sed ecce quantum abnegantibus promiſſum præmium: Centuplum accipietis, & vitam æternam poſſidebitis. *Matth.* 19. *v.* 27. Hæc eſt liberalis Chriſti promiſſio, quæ Clauſtra tot Religioſis, & Cœlum tot Sanctis implevit.

Poſt hæc, S. Bartholomæo Apoſtolo Evangelium prædicante, Polemus Rex Indiæ potentiſſimus ad fidem Chriſti converſus & Baptizatus, relicto Imperio ampliſſimo, & ſuâ patria, & omnibus amicis, S. Bartholomæo, quocumque pergeret, conſtanter adhæſit, & maluit eſſe pauper Apoſtoli diſcipulus, quam dives Indiæ Dominus. *In vita S. Bartholomæi per Abdiam.* Gallicanus Dux ſupremus Romani exercitus poſt ingentes victorias, & Imperatoris filiam nomine Conſtantiam in uxorem oblatam, abnegato omni honore, & opibus, & Imperatoris filiâ, humilem & pauperem pro Chriſto vitam ſuſcepit, clariorem de ſe, quam de hoſtibus victoriam reportans. *In vita Ioannis & Pauli,*

Alexius nobilis Romani Euphemiani filius, ut rebus omnibus nudatus, Chriſtum nudum ſequeretur, primâ nocte nuptiarum abnegavit ditiſſimam ſponſam, & domum paternam, & poſt multam peregrinationem, tanquam pauper & ignotus delituit per multos annos in angulo domus paternæ, donec poſt obitum divino monitu à ſuo parente & à Pontifice Romano cum ingenti ſtupore agnitus, & ſummo in honore habitus fuit, *ita Metaphraſtes, & alij in eius vita.*

*Abneganda eſt etiam propria voluntas Matth.*16. Si quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum. Exemplum dedit Chriſtus in horto dicens: Pater, non mea ſed tua voluntas fiat. Et S. Paulus à Chriſto vocatus, nullâ carnis aut ſanguinis, nullâ propriæ voluntatis habitâ ratione ſtatim reſpondit, Domine quid me vis facere?

*Abneganda ſunt vitia, & cupiditas rerum temporalium.* Abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria ſobriè, iuſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo. 2. *Tim*, 3. Nempe ſobriè erga nos, juſtè erga proximum, piè erga Deum. Exemplum eſt in primis Eccleſiæ Chriſtianis, qui nihil ſuum eſſe dicebant, ſed deponebant bona ſua ad pedes Apoſtolorum, ut omnibus eſſent communia. *Act.* 4. *v* 33. E contrario Ananias cum Sapphira uxore, quia pecuniæ, quam Deo devoverunt, partem poſteà abſconderunt, ſubitaneâ morte à Domino puniti fuerunt, Act. 5. Abraham à Deo vocatus, ſtatim exivit de terra ſua, & de cognatione ſua, & de domo Patris ſui: & ideò Deus benedixit ei, & multiplicavit

ſe-

ſemen eius ſicut ſtellas cæli &c. *Gen.* 12. Et iterùm abnegavit Abraham amorem paternum erga filium ſuum primogenitum Iſaac, quando Deo jubente aſcendit in montem cum gladio & igne ut filium ſuum Domino immolaret, & in holocauſtum offerret. *Gen* 22. Iob omnium bonorum, quæ habuit affectum abnegavit dicens, Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum, *Iob.* 1. *v.* 21. Chriſtus Dominus cœli & terræ, cùm eſſet dives, factus eſt pro nobis egenus, & nudus in cruce mortuus non habuit ubi caput reclinaret. *Mat.* 27. *Luc.* 23.

Sicut athleta qui in ſtadio currit, debet omnia impedimenta abijcere, ita nos ut perveniamus ad bravium vitæ æternæ debemus mundi bona abnegare, juxta Apoſtolum 1. *ad Cor.* 9 Omnis qui in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Ex Breviario habetur exemplum S. Franciſci, qui pro Chriſto omnia abiecit uſque ad calceos, 4. *Oct.* S. Antonij, qui omnia deſeruit uſque ad ſpeluncam, 17. *Ian.* S. Bartholomæus omnia exuit uſque ad pellem vivo detractam, alij Martyres uſque ad ſanguinem & vitam. Vide *Abſtinentia. Amor Dei. Humilitas.* A contrario, vide infra *Avaritia. Luxuria. Superbia.*

## ABSTINENTIA. IEIUNIUM.

A*bſtinere* dicitur primò, qui uſum alicujus rei à ſe reijcit: Secundò, qui rei noxiæ affectum & deſiderium in ſe cohibet & refrænat. Hoc modo Tobias docuit filium ſuum, *Ab infantia timere Deum, & abſtinere ab omni peccato.* Tobiæ 1.

*Abſtinentia ciborum à Deo præcepta eſt ad obedientiam, ad meritum, ad virtutis exercitium.* In paradiſo præcepit Adamo ut à fructu arboris ſcientiæ boni & mali abſtineret. *Geneſ* 2. Filijs Iſraël varia ciborum genera à Deo interdicta fuerunt, *Levitici* 11. Uxori Manuæ concepturæ Sampſonem Angelus abſtinentiam indixit, *Iudic* 3 Eleazarus ætate grandis & venerabilis maluit occidi quam carnem vetitam manducare, aut cum aliorum ſcandalo id ſimulare. 2. *Machab.* 6. Septem fratres Machabæi elegerunt potiùs per varios cruciatus mortem ſuſtinere, quam eſu carnis ſacrilego ſe contaminare. 2. *Mach.* 7.

*Abſtinentia mentem illuſtrat, & ſapientiam confert.* Moyſes poſtquam 40. diebus à cibo abſtinuit, meruit à Deo in monte Sinai accipere Legem populo explicandam, *Exodi* 24. Danieli propter ſingularem abſtinentiæ amorem oſtendit Deus viſiones cœleſtes. *Daniel.* 12. Imò poſt jejunium eidem revelatum eſt myſterium Incarnationis, *Dan.* 9. Quia Anna Prophetiſſa ſerviebat Domino die ac nocte in ieiunio & orationibus, meruit in templo de Chriſto prophetare, *Lucæ* 20. Eodem ſpectat exemplum Ioannis Baptiſtæ Præcurſoris & præconis Chriſti, cujus cibus tantùm erant locuſtæ, & mel ſylveſtre, *Mat.* 11.

*Abſtinentia à carnibus hominibus religioſis, & piè viventibus maximè* pro-

*propria.* Dominus ipſe Danieli per Habacuc pulmentum & panes, non verò carnes tranſmiſit, *Dan.* 14. Uxor Ierobeam ad Prophetam Achiam panem & mel, non autem carnes attuliſſe legitur, 3. *Reg.* 13. Chriſtus ſæpiùs multiplicavit panes & piſces, carnes nunquam, *Matth.* 14. *Marc.* 6. *Ioan* 6. Salvatorem noſtrum non legimus comediſſe carnes, niſi in Agno Paſchali, piſcibus verò in alimentum ſæpiùs uſum eſſe patet *Luc.* 24. *Ioan.* 21.

*Abſtinentia ſive ieiunium confert victoriam contra hoſtes tam animæ quàm corporis.* Chriſtus cum dæmone præliaturus 40. diebus ieiunavit, & in tribus quas oppoſuit tentationibus illum debellavit, *Matt.* 4. Ioſaphat Rex Iuda ieiunavit ipſe, & alijs ieiunium indixit, atque ita victoriam de hoſtibus obtinuit, 2. *Paral.* 20. Poſtquam Iudith diuturnum ieiunium & orationem præmiſit, præclaram de Holoferne victoriam reportavit, *Iudith.* 8. & 13. Filij Iſraël bis debellati, poſteà ad ieiunium confugerunt, & de filijs Beniamin triumpharunt, *Iudicum* 20. Iterùm debellantur filij Iſraël à Philiſtæis 1. *Reg.* 4. Sed poſtquam fleverunt & jejunaverunt victoriam obtinuerunt, 1. *Reg.* 7. A contrario, quia Ionathas contra præceptum patris comedit favum mellis, Iſraelitæ ab hoſtibus profligantur. 1. *Reg.* 14. Et in deſerto cæpit populus manducare & bibere, & ira Dei deſcendit ſuper eos.

*Ieiunio cum oratione Deus ad largiendam gratiam & miſericordiam maximè movetur.* Et ideò dicitur *Tobiæ* 10. Bona eſt oratio cum ieiunio. Sic Eſther miſericordiam populo ſuo petitura ab Aſſuero, ieiunavit cum ancillis ſuis & Mardochæo, *Eſther.* 4. Dominus Achab pænam comminatus fuit, ſed propter ieiunium quo ſe humiliavit eam temperavit. 3. *Reg.* 21. Ninivitarum civitas intra quadraginta dies ſubvertenda fuit, ſed propter ieiunium quo ſe Ninivitæ omnes à minimo uſque ad maximum afflixerunt Deus illis pepercit, & pænam remiſit, *Ionæ* 3.

Sicut Naves leviores facilius mare percurrunt, & nimis onuſtæ ſubmerguntur; ita abſtinentia reddit hominem expeditum ut facile currat per viam ſalutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demergit. Et ſicut in tempeſtate nautæ exonerant navem, ita in tentatione faciendum per abſtinentiam.

Sicut Febres, & alij morbi corporis curantur per cibi & potus abſtinentiam, ſimili etiam modo curandi ſunt morbi animi ut libido, ira gula &c. Mar. 9. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur niſi in oratione & ieiunio. Abſtinentia enim optima eſt animæ medicina. Hinc Auguſtinus: Hoc me docuiſti Deus, ut quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam. *lib.* 10. *Conf. c.* 11.

Sicut Equis fræna ſunt imponenda, ne nos præcipites agant; ſic corpora noſtra jejunijs & vigilijs ſunt refrænanda, ne animam per vitiorum præcipitia abducant.

Sicut in Navibus ſentina ſæpius eſt exhaurienda, ita corporibus noſtris ſæpe ſubducendus eſt cibus & potus, ne in vitiorum ſentina putreſcant.

Sicut contra Incendium aut ollam nimis ebullientem ligna foco ſubtrahimus, ſic contra ardorem carnis, tumorem ſuperbiæ, ac dæmonis

opor-

oportet per abſtinentiam ſubtrahere fomenta & alimenta vitiorum. Nam de Satana dicitur, *Iobi* 41. Halitus eius prunas ardere facit.

Sicut nullum Caſtrum eſt adeò forte ut ſi rebellet non poſſit jejunio expugnari excludendo ipſi alimenta, ſic quando corpus rebellat ſpiritui & rationi, optimè poteſt ſpiritus corpus ſibi per abſtinentiam ſubjugare. Nam, Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem.

Non tantum Corpus, ſed etiam Anima debet abſtinere, & ſobria eſſe. Quid enim iuvat Currum levem & agilem eſſe, ſi Auriga inſaniat? Quid prodeſt navis ſolida & expedita, ſi ebrius ſit navis gubernator?

Qui à cibis abſtinent, & mala agunt dæmones imitantur, quibus culpa adeſt, & cibus deeſt. *S. Iſidorus.*

Vide ex Breviario effectus eximios ieiunij & abſtinentiæ, Dominica 3. Adventus *Lect.* 4. 5. Domin. 4. Quadrag. l. 4. 5. Domin. 4. Sept. l. 5. 6. Domin. 3. Novemb l. 2. 3. 4. 5. 6. Ieiunium confert formæ præſtantiam in Daniele, Iuditta &c. Dom. 3. Novemb. l. 2. 3. 4. 5. 6. Abſtinentia facit longævos, in feſto S. Pauli Erem. 15. *Ianuar.* l. 4. & feſto S. Antonij 17. *Ian.* l. 5. Vide *Ebrietas. Gula.*

## ACEDIA, OTIUM.

SIcut equus tardus indiget ſtimulis, ita acedioſi maximè indigent reprehenſione ut pergant in via ſalutis.

Sicut Dominus odit ſervum ignavum & otioſum, ita Deus averſatur deſidioſos in exercitio virtutis; otium enim eſt pulvinar diaboli.

Otioſus eſt inſtar aquæ ſtagnantis, quæ non movetur, ac proindè putreſcit, & noxijs vermibus, id eſt, vitijs repletur.

Rectè comparatur otioſus paralytico, qui non poteſt manus, aut pedes ad operandum movere. De his *pſal.* 13. Manus habent, & non palpabunt, pedes habent, & non ambulabunt.

Similis eſt otioſus agro neglecto, & pleno ſpinis & urticis, *Proverb.* 24. Per agrum hominis pigri tranſivi, & ecce totum repleverant urticæ. Nec male aſſimilatur Ferro, quod abſque uſu & motu contrahit rubiginem. Et cum Veſte pretioſa, quæ niſi geſtetur, à tineis corroditur.

*Otium affert homini animæ & corporis egeſtatem.* Ideò dicit Sapiens, Qui ſectatur otium replebitur egeſtate, *Proverb.* 28. v. 19. Maledictus qui facit opus Domini negligenter. *Ierem.* 41. *v.* 10. Propter frigus Piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi. *Prov.* 20. *v* 4.

*Otium ſæpè eſt cauſa damnationis.* Ideò dicit Chriſtus, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, *Matth.* 7. *v.* 19. Et ibidem iterùm dicit, Inutilem ſervum eijcite in tenebras exteriores ubi erit fletus & ſtridor dentium.

*Acedioſos Deus graviter punit.* Exemplum eſt in populo Iſraëlitico, quan-

quando cæpit in deſerto tædere itineris & laboris, & de manna cœleſti dicere: nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo, ideo immiſit Dominus in illos ſerpentes ignitos, qui eos laniabant & occidebant. *Numer.* 21. Quinque Virgines fatuæ quæ dormitaverunt, & ſine oleo boni operis in lampadibus ad Sponſum ſeriùs venerunt, excluſæ ſunt, & audierunt, Amen dico vobis neſcio vos, vigilate itaque &c. *Matth.* 25. Sizara in lecto jacens clavo perfoſſus eſt à Iahel, ita acedioſus à dæmone. Sampſon dormiens inter genua Dalilæ fuit captus, catenatus, excæcatus. *Iudicum* 16. *v.* 15.

*Acedia eſt cauſa multorum peccatorum.* David belli tempore manens domi otioſus commiſit adulterium cum Berſabea, & poſtea homicidium. 2. *Reg.* 11. Cùm dormirent homines venit inimicus homo & in medio tritici ſuperſeminavit zizania, id eſt, vitia & peccata, *Matth.* 13.

*Redarguit Chriſtus in parabolis otioſos, & operantibus præmium addicit.* Quid ſtatis hic toto die otioſi, ite & vos in vineam meam & quod juſtum fuerit dabo vobis. *Matth.* 20. Dormiebat Ionas ſopore gravi, & ideò gubernator navis redarguit eum, & propter eum orta eſt tempeſtas. Sed quid ſecutum? Projectus eſt in mare & balena devoravit eum, ita acedioſi incidunt in laqueos & fauces diaboli. *Ionæ.* 1. Denique Chriſtus in horto redarguit diſcipulos dormientes, dum orandum eſſet, dicens, non poteſtis unâ horâ vigilare mecum, *Mat.* 26. Servus piger qui noluit negotiari, ſed talentum defodit in terram objurgatur, & talento ſpoliatur. *Mat.* 25. Quomodò brevem laborem æterna requies conſequatur. v. ex Breviario in feſto S. Bonifacij 14. Maij. lect. 2. & in feſto S. Matthæi 24. Febr. lect. 7. Vide à contrario *Obedientia, Zelus, Amor &c.*

# ACCUSATIO.

F*Alſæ accuſationis exempla deteſtanda*, proponit Scriptura in caſtiſſimo Ioſepho, qui à ſua Domina iniquè accuſatus eſt, ac ſi vim illi inferrè voluiſſet, & ideo in vincula coniectus eſt, quibus Deus illum cum honore liberavit. *Gen cap.* 39.

Iniuſtè accuſatus, & lapidatus eſt Naboth ac ſi Deo & Regi maledixiſſet, & ideo Ieſabel à canibus devorata eſt. 3. *Reg. cap.* 21. *v.* 11.

Abimelech iniquè accuſatus eſt à Doëg apud Saulem eo quod davidem benignè excepiſſet, & cum pluribus occiſus, *lib.* 1. *Samuelis, cap.* 22. *v.* 9.

Chriſtus à Iudæis ſæpius falſo accuſatus tanquam ſeditioſus, hoſtis Cæſaris, potator vini, commercium habens cum dæmone, deſtructurus templum &c. *Matth.* 26. *Marci.* 14. *Lucæ* 23. *&c.*

S. Stephanus protomartyr falsò accuſatus, & lapidatus. *Act.* 6. *v.* 11. Contra Paulum Apoſtolum iniquæ accuſationes. *Act.* 16. *v.* 20.

*Accuſatio falſa à Deo graviter punitur*, cujus exemplum eſt in Aman qui Mardochæum accuſans, ſuſpenſus eſt in patibulo quod Mardochæo iniquè paravit *Eſth.* 7. *v.* 10.

Duo

Duo Senes qui Suſannam adulterij accuſarunt, ipſi loco Suſannæ à populo lapidati fuerunt. Daniel. 13 v. 36. Alcimus, cum iniquis fratrum accuſatoribus, punitur, 1. *Machab.* 7.v.5. Et in ſimili crimine perijt Simon. 2. Machab. 4. v.6.

*Vtile eſt homini ſeipſum potius quàm alium accuſare.* Iuſtus prior accuſator eſt ſui. *Proverb.* 18. Sic fecit Magdalena coram Phariſæis, & remiſſa ſunt illi à Chriſto peccata. Sic fecit S. Petrus, & reſipuit poſtquam Chriſtum negavit.

Sic fecit David poſt adulterium, cum Berſabea, & homicidium Uriæ, & ſæpius in pſalmis, 2. *Samuel.* 12. *v.* 1. *Et paral. p.* 21. *Et pſal.* 32. *v.* 5. *pſal.* 41. *v.* 5. *pſal.* 50. 51. *&c.*

Sic Ionas coram nautis accuſavit fugam ſuam à facie Domini. *Ionæ.* 1. *v.* 12. Filius prodigus, Peccati in cælum & coram te &c. *Lucæ.* 15. *v.* 17. Publicanus percutiens pectus ſuum &c. *Luc.* 18. *v.* 13. Zachæus, Si quem defraudavi reddo quadruplum. *Luc.* 19. *v.* 8. Latro in Cruce, Nos quidem iuſtè digna factis recipimus. *Luc.* 23. *v.* 41.

Accuſatio proprij criminis eſt inſtar inciſionis venæ, aut apoſtematis, aut ſalubris vomitorij, quo corpus à corrupto ſanguine, & pravis humoribus, & ſuis morbis liberatur: ita fit in anima per humilem delicti ſui accuſationem.

Aliorum accuſatores importunos comparat Cicero *orat. pro Roſcio*, vel cum Anſeribus, qui tantummodò clamant, & non nocent; vel cum Canibus qui clamant, & nocent ac mordent bonos ac pios, non minus dum tendunt ad templum, quàm ſi irent ad proſtibulum. *V. Iudicium iniquum. Invidia. Inimicitia.*

## ADULATIO.

Adulatores comparantur cum Corvis, qui oculos effodiunt, ſnempe excæcando & decipiendo eos quibus adulantur.

Et cum Hirundinibus, quæ comparent tantùm tempore æſtivo & læto, fugiunt tempore frigido & adverſo.

Et cum Venatoribus qui fiſtulâ dulciter canunt ut volucrem decipiant ac deplument.

Et cum Hiſtrione qui omnem vultum induit, & nullam partem ſeriò agit. Ideò monet Sapiens, melius eſt à ſapiente corripi quam ſtultorum adulationibus decipi. *Eccleſ.* 7.

*Quomodò adultores alijs noceant*, Exemplum eſt in amicis Aman, qui volentes ei complacere ſuaſerunt ut pro Mardochæo erigeret altiſſimum patibulum, ex quo tamen Aman ipſe ſuſpenſus eſt. *Eſter* 5. Prophetæ adulantes dicebant Achab proſpera de bello futuro, quod ei peſſimè cecidit. 3. *Reg. c.* 22. Populus adulando acclamabat Herodi, quod loqueretur voces Dei: & ecce confeſtim percuſſit eum Angelus Dei & conſumptus à vermibus interijt. *Actor.* 12.

*Adulatores etiam nocent ſibi.* Exemplum eſt in Abſolone qui in curia ſingulis adulabatur, dicens, videntur mihi ſermones tui recti, at ipſe

ſe cum populo in bello profligatus & occiſus eſt. 2. *Reg.* c. 15. Adoleſcens narrans Davidi mortem Saulis inimici eius à ſe acceleratam, juſſus eſt à Davide ſtatim occidi 2. *Reg.* 1. Duo Sicarij qui caput Isboſeth occiſi ad Davidem detulerunt ut ei complacerent, ſimili modo pro ſua mercede trucidati fuerunt. 2. *Reg.* 4. *Phariſæi* per adulationem voluerunt Chriſtum decipere, Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. ſed ipſi potiùs decepti fuerunt. *Matth.* 22. v. 16.

Vide infrà *Aſtutia, Mendacium.*

## AMOR DEI. CHARITAS.

Eſt virtus quâ diligitur Deus propter ſeipſum, & proximus propter Deum. Primum & maximum præceptum eſt Dei dilectio, datum Moyſi à Deo in monte Sinai.

Amor ſive Charitas eſt illa Veſtis nuptialis, candida, & pretioſa, ſine qua Anima non poteſt eſſe ſponſa Chriſti, vel admitti ad convivium, aut ad aulam celeſtem. Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? *Matth.* 22. Amor Dei eſt Oleum quod Prudentes virgines habuerunt in lampadibus, & ſine quo dictum eſt Fatuis, Neſcio vos. *Matth.* 25.

Charitas perfecta comparatur cum muliere caſta, quæ uti nullum amat præter ſuum virum, ita charitas nihil præter Deum. Amor Dei ſimilis eſt auro, quia facit opera noſtra tam ſplendida & pretioſa ut mereantur vitam æternam. Comparatur cum igne, quia omnia peccata conſumit, & animum purificat. Charitas ſimilis eſt ſtellis, quæ magis in nocte, quam in die apparent, ita amor Dei magis in adverſis quàm in proſperis dignoſcitur. Charitas patiens eſt, benigna eſt, non inflatur, non eſt ambitioſa, & reliquæ eius proprietates exponuntur. 1. *ad Corinth.* 13.

*Opera quæ non fiunt in charitate aut gratia non ſunt meritoria vitæ æternæ, etſi appareant maxima.* Si linguis hominum loquar & Angelorum charitatem autem non habeam factus ſum velut æs ſonans, & reliqua. *ibid.* v. 1.

*Amor Dei facit omnia quantumvis ardua apparere levia.* Sicut Iacobo ſeptem anni videbantur dies pauci præ amoris magnitudine. *Geneſ.* 29. v. 20.

*Fortis eſt ut mors dilectio*: Quod patet exemplo D. Pauli Apoſtoli. Certus ſum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia poterit nos ſeparare à Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro, *ad Romanos fusè c.* 8.

*Charitas operit multitudinem peccatorum.* 1. *Petri* c. 4. Exemplum eſt in S. Magdalena, cui cum ingenti amore Chriſti pedes lachrymis irrigaret, dictum eſt, Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.

*Exemplo ſuo ad charitatem Deus nos provocat.* Sic Deus dilexit mundum ut Filium ſuum unigenitum daret, *Ioan.* 3. Item exemplum

Chriſti qui dilexit nos , & tradidit ſemetipſum pro nobis & lavit nos in ſanguine ſuo. *Breviar. in Nat. Dom. lectione 6.*

*Quanta charitate Apoſtoli & alij Deo coniuncti* fuerunt. Abrahæ unicus filius erat Iſaac , & cum unicè illum amaret, manibus proprijs mactare voluit , quia Deum magis amavit quam ſuum filium. *Genes.* 22.

Perfectæ charitatis exemplum fuit in tribus pueris in Babylonem abductis , qui numquam Religionis erga Deum obſervationem deſerentes, in fornacem , ſeptuplum quam ſolitum erat accenſam miſſos , flamma non aduſſit , quia maiori intus ardebant flammâ charitatis erga Deum. *Danielis* 1.

Machabæi quoque ſeptẽ fratres neque ingentibus Regis promiſſis corrupti ſunt , neque minis territi , contra Dei legem aliquid agere voluerunt. Sed potius crudeli morte conſumpti, plus Deum quàm ſe diligendum eſſe , illuſtri documento ſuêre. 2. *Machab. c.* 7.

D. Petrus ter interrogatus, An Chriſtum amaret, Reſpondit, Domine tu noſti omnia , tu ſcis quia amo te : & ideo Chriſtus illi oves ſuas paſcendas & regendas commiſit. *Ioan,* 21.

Hæc charitas Sanctos Dei non modo divitiarum , dignitatum , atque honorum, verum etiam vitæ huius contemptores effecit. Apoſtoli omnes nullis tyrannorum minis ſuppliciiſve abſterreri potuerunt , ne dilectiſſimum Jeſu nomen ubique palam prædicarent & extollerent. Petrus , Andreas , & Philippus pro Chriſti amore crucifigi non recuſarunt : Iacobus & Paulus capite truncari optavit : Iacobus alter de pinna templi deijci, & fullonis fuſte mactari : Ioannes in bullientis olei dolium nudus dimitti : Thomas & Matthæus lanceis confodi : Mathias ſecuri percuti : Simon & Iudas irruente Sacrilegorum impetu ſe elidi atque obteri gaudebant. Quid poſt illos de tot millibus Martyrum dicemus? quibus dulcia fuerunt tormenta, & pro nomine & amore Ieſu quamlibet contumeliam pati.

Plura motiva ad amorem Dei, Vide in fine libri in praxi aſſiſtendi ægris & moribundis.

Eximia eluxerunt exempla charitatis in plurimis Sanctis , ut in S. Petro : Paratus ſum tecum in carcerem & in mortem ire. S. Dominicus moriens charitatem fratribus ſuis tanquam teſtamentum reliquit, *in Breviar. die 4. Aug.* Idem de S. Franciſco legitur. S. Ignatius Dei amorem & maiorem gloriam ſemper in ore , in corde , in opere habebat , adeò ut diceret ſe malle gloriam Dei cum periculo ſuæ ſalutis promovere , quàm ſecurum de ſalute in cœlum migrare : *die ultimo Iulij.*

De amore Dei plurima occurrunt loca & ſententiæ in Scripturis, ut. *Deuter. c.* 6. 7. 10. 11. 30. *Pſalm.* 17. 46. 109. 114. 118. 144. 146. 148. *Proverb. c.* 3. 50. *Eccleſ.* 13. 43. 45. *Mat.* 17, 22. *Luc.* 6. 7. *Ioan.* 2. 3. 4. *Apoſtolus paſſim ad Rom. cap.* 5. 8. 9. 12. *& ad Cor.* 1. *cap.* 2. 13. 14. *& ad Corinth.* 2. *cap.* 5. 6. 12. *&c.*

# AMOR PROXIMI.

SIcut membra corporis inter ſe connexa ſunt, & ſe invicem juvant, oculus dirigit manum, manus defendit oculum, & ſic de cæteris; ſic quiſque proximo ſuo charitatis vinculo conjungi, & auxilio eſſe debet, uti pulchrè oſtendit Apoſt.

Sicut Navis ſubmergitur niſi tabulæ ſint inter ſe firmiter conjunctæ, ita Reſpub. & familia privata perit, in qua non viget unio charitatis. Hinc ſecundum præceptum à Deo hominibus datum eſt, Diligere proximum ſicut ſeipſum. Et Chriſtus ſæpiùs idem inculcavit, Hoc eſt præceptum meum ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos. *Ioan.* 15. *v.* 12.

*Charitas excuſat defectus proximi*: Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non conſideras? *Mat.* 7. *v.* 3.

Ignoſcendum igitur proximo ut Deus nobis ignoſcat: Si dimiſeritis hominibus peccata ſua, dimittit & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra, *Matth.* 14.

*Amandi ſunt etiam homines mali & inimici, & pro ijs orandum*: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, *Matth.* 5. *v.* 44. Sic fecit Chriſtus in Cruce; Pater dimitte illis quia neſciunt quid faciunt. Et S. Stephanus pro lapidantibus oravit, Act. 7. Et Abraham apud Deum multùm intercesſit pro ſceleratis Sodomitis, ut fusè habetur *Geneſis* 18.

Joſeph à ſuis fratibus in ciſternā conjectus, & Iſmaelitis venditus fuit, ſed ipſe eoſdem in Ægypto poſtea convivio excepit, frumento donavit, & ſingulos oſculatus eſt &c. *Geneſis* 37 Moyſes pro Maria ſorore contra ipſum murmurante Deum oravit, & eam à lepra curavit. Iacobus Apoſtolus de pinnaculo templi præcipitatus, & occiſus, pro occiſoribus oravit. *Euſeb. lib.* 2. *c.* 23.

*Amoris ſtudium eſt amicis benefacere.* Hoc apparet in amore fideli Ionathæ erga Davidem; Saul enim eius pater ſæpe vitæ Davidis inſidiatus eſt, ſemper filius detexit inſidias patris, frequenter iratum placavit, & à perſecutione Davidis avertit, 1. *Reg.* 18. 19.

Tobiæ charitatem Babilonica captivitas probatiorem fecit. Quippe in eadem captivitate conſtitutis, quo modo potuit, opitulari non ceſſavit, nunc verbis conſolando, nunc rebus iuvando & eos qui ab impijs hominibus occidebantur, ſepeliendo. Hinc cum & ipſe Regis Sennacherib iuſſu necandus perquireretur, Deo favente, unâ cum ſuis periculum ſemper effugit. *Tobiæ* 1.

Beati Iob charitatis opera percenſentur, dum illi dicitur: Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti; vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua trementia confortaſti, *Iob*.4.

Paulus quoque Apoſtolus, qualem erga proximos charitatem haberet, oſtendit, *ad Romanos* 9. dicens: Optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. Et 2. *ad Corinth.*

7. In cordibus noſtris eſtis ad commoriendum, & ad convivendum. Et ad *Philip.* 1. Teſtis mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos eſſe in viſceribus Ieſu Chriſti.

Apoſtolorum poſtremò omnium, & eorum qui illos ſecuti ſunt, unum hoc Charitatis propoſitum & documentum fuit; Neque rerum præſentium, neque vitæ mortalis ullam habere rationem, dum conſulitur ſpirituali ſaluti proximorum. vide *Liberalitas.*

# ASTUTIA.

ASTUTI *ſunt imitatores dæmonis.* Quia dæmon primus Magiſter aſtutiæ & calliditatis fuit; & in ſerpente, qui erat calldior cunctis animantibus terræ, primam mulierem ſeduxit, & callidè non eſt aggreſſus virum, in quo major prudentia reſidebat, ut dicitur, *Geneſ.* 20. *Aſtuti ſunt deceptores ſociorum*, & ſemper novas vias ſubtilitatis ad decipiendum inveniunt. Sic Laban multoties voluit Iacob deludere, nunc in uxore, nunc in mercede, & ſemper novas aſtutias exquirendo. *Geneſ.* 29. *&* 30. Filij Iacob voluerunt patrem aſtutè decipere mittentes ei tunicam intinctam ſanguine, ut crederet Ioſeph filium à beſtijs devoratum. *Geneſ.* 37.

*Aſtuti ſunt crudeles & tyranni*, qui per fraudes ſubditos & alios deprimunt & occidunt. Sic fecit Pharao, qui novas adinvenit aſtutias ut filios Iſraël extingueret. *Exod.* 1. 2. *&* 5. Callidè voluit Saul occidi David, ſimulans ſe velle dare filiam ei in uxorem. 1. *Regum* 18. Sceleratam & novam Iezabel invenit aſtutiam, ut vineam auferret Naboth, & eum occidi faceret ſine culpa. 3. *Regum*, 21. Athalia Regina ut regnare poſſet, omne ſemen Regium callidè interfecit. 4 *Regum* 11. Herodes tyrannus impius callidè cogitavit Chriſtum occidere, procurando innocentes pueros occidi. *Matt.* 2.

*Aſtuti nituntur ſua ſcelera occultare, aliquo velamine bonitatis.* Sicut David aſtutè voluit celare adulterium pietate, quando miſit pro Uria ut cum uxore quieſceret. 1. *Regum* 11. Amon volens violare ſororem, ſub ſpecie ægritudinis iniquitatem celavit. 2. *Regum* 13.

Aſtuti ſimiles ſunt Venatoribus qui ponunt occultos laqueos & retia, ut aviculas ſimplices & innocentes capiant & decipiant. Similes & ſunt Piſcatoribus qui tegunt hamum parvis eſcis, quaſi muneribus, ut ſic magnos piſces capiant.

Aſtuti ſunt ſicut ſerpentes & anguillæ, quas dum putas te manibus retinere, ſtatim ſua lubricitate è manibus elabuntur.

Similes etiam ſunt Iano, quem Poëtæ dicunt duas facies, unam ante, & alteram retro habuiſſe; ſic aſtuti habent duplicem vultum, duplicem linguam, verba duplicia, quæ pro ſuis lucris, tempori & loco accommodant.

Sed piſcis piſcem, & lupus lupum devorat, ſic iuſto Dei judicio, unus aſtutus ab altero aſtutiore decipitur.

Vide ſupra *Adulatio*: & infra *Mendacium*, & *Hypocriſis.*

AVA-

# AVARITIA.

A*Varitia ſolet eſſe inſatiabilis, & impia.* Infernus & perditio nunquam replentur ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles? *Proverb.* 1. Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitias fructum non capiet ex eis. *Eccleſ.* 4.

Quam ſit avaritia impia docet ibidem *cap.* 10. Avaro nihil eſt ſceleſtius. Et *cap.* 14. Qui aurum diligit non juſtificabitur. Et ideo monet *Eccleſ. c.* 4. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Et *cap.* 14. Væ qui prædaris nonne & ipſe prædaberis. Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cuiuſpiam vita eius eſt. *Lucæ* 12. Et ideo *Lucæ* 18. divitiæ dicuntur ſpinæ, quæ ſuffocant bonum ſemen gratiæ, & vitæ ſpiritualis, & avarum potius pungunt & lacerant, quam ſatiant aut recreant.

*Avari cupiditate ducti pervertunt judicium, & veritatem in falſitatem commutant.* Vinea Naboth fuit cauſa quod falſi teſtes contra eum producti fuerunt. 3. *Regum* 21. Per pecuniam corrupti cuſtodes ſepulchri, mentiti ſunt dicentes, Corpus Chriſti per diſcipulos ſublatum fuiſſe. *Mat.* 28. Felix Præſes quia à Paulo pecuniam non recepit, ipſum non reſtituit libertati. *Act.* 2. Giezi ex avaritia accepit pecuniam pro curatione Naaman, quam Heliſeus fecerat gratis, & ideò leprâ percuſſus. 3. *Regum* 5. Menelaus propter pecuniam quam promiſit Andronico, habuit Sacerdotium. 2. *Machab.* 4. Sacerdotes propter avaritiam permittebant vendi in templo oves & columbas. *Mat.* 21.

*Avari propter ſuam cupiditatem multoties incurrunt mortem.* Nam Achior cupiditate ductus tulit de Anathemate Iericho; ideò fuit morti adjudicatus, ut habetur *Ioſue* 7. Nabal qui nuncijs David fuit nimis avarus, ſubſtantiam & vitam perdidiſſet, niſi ob largitatem & prudentiam uxoris evaſiſſet. 1. *Reg.* 25.

*Avari ob pecuniam proditiones exercent, & amicos ſupplantant.* Nam Dalila propter pecuniam Samſonem tradidit, quem priùs ſe diligere oſtendebat, ut dicitur *Iudicum* 16. Iudas propter cupiditatem Chriſtum tradidit & vendidit, à quo tot & tanta receperat beneficia, ut habetur, *Matt.* 26.

*Avari ſunt corrigendi à Prælatis, & à Deo graviter puniuntur.* Nam præcipua occaſio reprobationis Saul videtur fuiſſe cupiditas quam habuit in præda Amalech, ut habetur 1. *Regum* 15. Opprimentes alios per uſuras & exactiones Neemias graviter increpavit, *Neem.* 1. Acerbè eſt punitus dives Epulo, qui de micis panis erga Lazarum avarus fuit. *Luc.* 16. Emptores boum & villarum ob avaritiam ſunt excluſi à Cœna magna quam Dominus præparavit. *Luc.* 14. Graviter punita eſt avaritia Ananiæ & Saphiræ per Apoſtolum Petrum. *Actor.* 5.

Avari ſimiles ſunt ebrioſis, qui quo plus ſunt poti plus ſitiunt. S. *Baſil. Homil.* 7. *hexam.* Sicut Mare nunquam eſt ſine fluctibus, ita avari nunquam ſunt ſine cura & turbatione, inquit *Chryſoſt. Hom.* 29. Sicut

ignis & infernus nunquam dicunt ſufficit, ita avari. *Auguſt. epiſt.* 5. *ad Bon.* Sicut ex mala radice tantùm creſcunt mali fructus, ſic ex avaritia pullulant omnia vitia: quia teſte Scripturâ, Radix omnium malorum eſt cupiditas.

S. Bonaventura, *in dicta, de peccat. cap.* 6. non illepidè, ſordidè avarum porco compararet, qui dum vivit nec lac, nec lanam, nec aliud bonum ulli præbet, ſed dum moritur totus eſt hominibus utilis, ita avarus nihil in vita, ſed omnia quæ collegit poſt mortem alijs diſpertit; animam cogitur dare dæmoni, corpus in alimentum vermibus, veſtimenta pauperibus, debita creditoribus, loculos hæredibus &c.

Comparat eundem avarum talpæ, quæ cæca cælum non videt, & ſemper cumulos terreos congerit, & ſibi foveas multiplicat, & intra illas ſe libenter abſcondit, & vix pedes habet ut ex tenebris prodeat, aut in luce ambulet. Similis etiam eſt pixidi teſtaceæ undique clauſæ, quæ ad pecuniam recipiendam ſuperius perforata eſt, ſed receptam pecuniam nunquam reddit, niſi frangatur; uti nec avarus niſi dum morte ſoluitur & conteritur, de quo rectè dicitur illud Iſaiæ 30. Comminuetur, ſicut conteritur lagena figuli. Vide, *liberalitas.*

# B.

## BEATITUDO.

Beatitudo conſiſtit in ſtabili poſſeſſione boni, quod per ſe poſſit perfectè ſatiare omnem appetitum ſive deſiderium humanum. Non poteſt ergo beatitudo noſtra conſiſtere in opibus, aut honore, aut voluptate rerum creatarum, quia hæ non ſunt ſtabiles, nec poſſunt conſtanter ſatiare noſtrum appetitum. Id teſtatur ſapientiſſimus Salomon *Eccleſ. cap.* 1. Conſideravi univerſa quæ fiunt ſub ſole, & vidi quia omnia ſunt vanitas & afflictio Spiritus; Et ideo dixit David *pſal.* 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nulla eſt ergo beatitudo in *Superbia*, *Avaritia*, *Luxuria*. Vide illa ſuis locis.

*Quantus futurus ſit ſplendor & fulgor Beatorum in cælo*, patet ex eo, quod Moyſes etiam in hac vita ex colloquio divino ſic radiabat, ut filij Iſrael non potuerint oculos in eius faciem intendere. Quanto lucidiores erunt Beati, quorum corpus induet immortalitatem, & incorruptionem, jam facti cives Sanctorum, & domeſtici Dei, & cohæredes Chriſti.

De Beatis illis dicitur *Danielis* 12. Fulgebunt iuſti quaſi ſplendor Firmamenti, & ſicut Stellæ in perpetuas æternitates. Cum ſole autem illos comparat ipſe Chriſtus *Matthæi* 13. Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris eorum. Quod & Dominus in ſeipſo manifeſtare voluit, quando in monte Thabor nive candidior, & ſole ſplendidior apparuit, & tantâ dulcedine Apoſtolos perfudit, ut Petrus expetierit ſibi & alijs conſtrui tria tabernacula, quaſi illic perpetuò permanſurus.

*Verum-*

*Verumtamen pro meritorum menſura claritas iſta* ſingulis impertietur, teſte Apoſtolo, 1. *ad Corinth.* 15. Alia, inquit, claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas Stellarum, ſtella enim à ſtella differt in claritate, ſic & reſurrectio mortuorum. Et 2. *ad Corinth. c.* 3. Nos verò omnes revelatâ facie Dominum ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. Et *Ioannis* 1. *cap.* 3. Scimus quoniam cum apparuerit ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt; & omnis qui habet ſpem in eo ſanctificat ſeipſum, ſicut & ille Sanctus eſt.

*Erunt quoque Beati Impaßibiles*, Sicut ſcriptum eſt *Apocal. cap.* 7. Non eſurient, neque ſitient amplius, neque cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus, quoniam Agnus qui in medio throni eſt reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum, & abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt: & dixit qui ſedebat in Throno, Ecce nova facio omnia. Idemque dicitur Iſaiæ c. 49. Non eſurient, neque ſitient, neque percutiet eos æſtus & ſol, quia Miſerator eorum reget eos.

*Habebunt quoque corpora Beatorum donum agilitatis & ſubtilitatis*, Per hæc poterunt in momento penetrare corpora etiam ſolidiſſima, ſicut radij ſolares per vitrum nec fractum nec læſum momento tranſeunt. Sic corpus Chriſti glorioſum clauſo ſepulchro reſurrexit *Ioan.* 20. Sic etiam ad diſcipulos clauſis ianuis intravit, dicens, Palpate & videte, quia Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere, *Luc.* 24.

*Habebunt etiam Beati ſummum gaudium ex ipſius Cæli pulchritudine & præſtantia.* Videmus enim illa etiam quæ ſub Cælo ſunt ingentem habere decorem & pulchritudinem quæ animos mirificè oblectant, qualis eſt ſpecies & pulchritudo, Solis, Lunæ, Syderum, ac totius Terræ, & Maris; quanto illuſtrius eſt ſupremum illud Cæli empyrei palatium quod Deus ſibi, ſuiſque Sanctis ad perpetuam eorum oblectationem fabricavit? Hinc cum ſtupore exclamat Propheta, *Baruch* 3. O Iſrael, quam magna eſt Domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius. Et David *pſal.* 86. Glorioſa dicta ſunt de te Civitas Dei; Domum tuam, Domine, decet ſanctitudo in longitudinem dierum. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. *pſ.* 85. Cæleſtis illa Hieruſalem *Apoc.* 7. fuſius deſcribitur.

*Sed maius erit gaudium in clara Dei viſione, & in Societate Chriſti, & omnium Angelorum, ac Sanctorum.* Hoc ſpondet ipſe Chriſtus, *Ioan.* 17. Pater quos dediſti mihi, volo ut ubi ego ſum, & illi ſint mecum, ut videant claritatem meam quam dediſti mihi. Et Apoſtolus 1. *ad Cor. c.* 13. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Denique incomprehenſam iſtius felicitatis magnitudinem declarat 1. *ad Corinth.* 2. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis deſcendit, quanta præparavit Deus diligentibus ſe.

*Cæleſtis gloriæ magnitudinem Deus quibuſdam aliquo modo in hac etiam*

*vita oſtendit* Exemplum eſt in Iacob, *Geneſis* 18. Vidit Iacob ſcalam de terra ad cælum uſque extenſam, & Angelos per eam aſcendentes & deſcendentes, & exclamavit, Quam terribilis eſt locus iſte, non eſt hic aliud niſi domus Dei & porta cæli. Et iterum *Geneſis* 32. *Vidi* Dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. Eodem modo Dominus ſe Moyſi oſtendit, *Exodi* 33. Elias curru igneo per turbinem in ſublime raptus fuit, & aliquid cæleſtis gaudij ſaltem à longè prælibavit. 4. *Reg.* 2. Ezechiel Propheta vidit ſuper firmamento ſedentem in Throno: & hæc, inquit, viſio ſimilitudinis gloriæ Domini. *Ezechielis* 1. Si illi tam ſtupenda fuit gloriæ ſimilitudo, qualis quæſo eſt ipſa gloria. Stephanus, etiam cum lapidaretur, Intendens in cælum vidit gloriam Dei, & Jeſum ſtantem à dextris virtutes Dei. *Actor.* 7. Paulus Apoſtolus raptus eſt in tertium cælum, & audivit arcana verba quæ non licet homini loqui 2. *ad Corinth. c.* 12. Ioannes Evangeliſta *Apocal. cap.* 3. teſtatur ſe in cælo fuiſſe, non corpore, ſed ſpiritu, ubi vidit ſedentem in Throno, voces cæleſtes audivit, conſpexit lampades & tonitrua, & quatuor animalia Deum laudantia, & viginti quatuor Seniores adorantes ſedentem in Throno, & alia plurima.

Multa quoque cæleſtis gloriæ ſigna oſtenſa ſunt in vita & morte plurium Sanctorum, ut videre eſt nominatim in Vita S. Pauli primi Eremitæ, S. Odilonis, S. Auguſtini, S. Franciſci, S. Martini, S. Patricij, S. Thomæ Cantuarienſis, S. Alexij, S. Dorotheæ, S. Margaretæ, S. Agnetis, S. Catharinæ, S. Cæciliæ, S. Eulaliæ, quod & in pluribus alijs factum eſt, ut cæleſtibus hiſce ſignis & Sanctorum beatitudo oſtenderetur, & nos ad ardentem beatitudinis futuræ ſpem & amorem incitaremur.

Futura hominis Beatitudo poſt hujus vitæ labores, rectè comparatur Auroræ, quæ poſt nocturnas tenebras nobis ſubito eluceſcit. Comparatur fragrantibus Roſis quæ ex ſpinis emergunt. Comparatur lætis & amænis Fructibus, qui ex vili ſemine in terram depreſſo, cum multo fervore conſurgunt. Seminatur, inquit Apoſtolus, corpus animale, reſurget corpus ſpirituale: ſeminatur in corruptione, reſurget in gloria &c. 1. *ad Corinth. c.* 15.

## BAPTISMUS.

B*Aptiſmus præfiguratus fuit in figuris antiquæ Legis.* Nam per mare rubrum filij Iſraël liberati ſunt, id eſt Chriſtiani; & Pharao, id eſt diabolus cum ſuis ſequacibus, eſt ſubmerſus. *Exodi* 14. Signabatur Baptiſmus per aquam in quam Helizæus miſit ſalem, id eſt, Chriſtus gratiam. 4. *Reg.* 20.

Septena lotio Naaman in Iordane quæ eum mundavit à lepra, ſignat ſeptem dona Spiritus ſancti, mundantia hominem baptizatum, 4. *Reg* 5.

*Baptiſmus prædictus fuit à Prophetis antiquis & novis:* Nam de eo dici po-

poteſt illud *Ezechielis*, effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. *Ezech.* 36.

Ioannes Baptiſta cæpit Baptiſmum aquæ, ſed Baptiſmum Chriſti cum gratia & Spiritu ſancto prophetice prænunciavit. *Matth.* 3 Baptiſmum approbavit Chriſtus, quando baptizatus eſt a Ioanne, & Spiritus ſanctus apparuit in Columbæ ſpecie, ut aquis virtutem tribueret ſalutarem, *Matth.* 3. & *Luc* 3

*Præcepit Chriſtus Baptiſmum de neceſsitate*, cùm dixit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnũ cælorum. *Ioan.* 3. Prædicari etiam voluit Chriſtus Baptiſmum, & formam baptizandi, dicens. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. *Matth.* 28. In Baptiſmo & Fide oſtendit Chriſtus eſſe ſalutem noſtram dicens: Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit. *Marci ultimo.* Vide de Baptiſmo ſupra in part. 3. de Sacramentis, & infra in Catecheſi.

## BENIGNITAS DEI.

BEnignus eſt Dominus tribulationem ſuſtinentibus. Ideò fugienti Iacob iram fratris ſui Eſau Dominus benignè apparuit, & revertentem benignè defendit. *Geneſ.* 33. Heliæ in neceſſitate cervus panes & carnes juſſu Dei cum benignitate ferebat. 3. *Reg.* 17. Eidem Heliæ feſſo & dejecto Deus panem & aquam per Angelum deſtinavit. 3. *Reg.* 3. & 19. Cum Azaria & ſocijs eius in fornace vidit Nabuchodonoſor ſimilem filio Dei, ad probandum, quod Deus tribulatis adeſſe ſoleat. *Dan.* 3. Danieli exiſtenti in lacu leonum, Deus benignè miſit prandium per Abacuc de longinquo. *Dan.* 14. Diſcipulis de Chriſti receſſu dolentibus ipſe Spiritum paraclitum promiſit, & dedit, *Ioan* 14. *Act.* 2. Petrum fluctuantem in mari Dominus benignè de fluctibus liberavit. *Matth.* 14. Stephano poſito in tribulatione Martyrij Dominus benignè cœlum apertum & ſeipſum oſtendit, cujus aſpectu Stephanus recreatus, ſpiritum ſuum illi cum lætitia commendavit. *Actorum* 7. Latronem clamantem in ſuis tribulationibus conſolatus eſt Dominus dicens; Hodie mecum eris in Paradiſo. *Lucæ* 23. Ionam devoratum à balena Dominus miſericorditer liberavit. *Ionæ c.* 2,

*Benignus eſt Deus iuſtis & rectè viventibus.* Ideò Ezechias Rex dixit: Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde quærunt Deum. 2. *Paralip*, 30. Miſit Dominus benignè Angelum Raphaelem, qui Tobiam duxit incolumem & reduxit. *Tob.* 5. *uſque ad* 12. Magdalenam pio operi intentam Chriſtus benignè, diſcipulis murmurantibus excuſavit. *Matth.* 26. *Marc.* 14. Exaudivit Dominus innocentem Suſannam; & benignè eam ab injuſtis ſenibus liberavit. *Dan.* 13. Diſcipulos Chriſtus benignè defendit tempore Paſſionis, dicens; Si me quæritis, ſinite hos abire. *Ioan.* 18.

*Benignus eſt Dominus præliantibus pro iuſtitia, eos confortando, & adiuvando.* Ideò obedivit Dominus voci Ioſue dicentis, Sol contra Gabaon

baon nō moveatur. *Ioſue* 10. Gedeoni dedit bis ſignum in vellere, quod de hoſtibus victoriam obtineret, *Iudic.* 6. Machabæus & qui cum eo erant, bis à Deo auxilium acceperunt. 1. *Machab.* 10.

*Benignus eſt Dominus peccatoribus, volentibus pænitere.* Ideò benignè pepercit David confitenti peccatum cùm à Nathan fuit reprehenſus. 2. *Reg.* 12. Exemplum Chriſti de filio prodigo, maximam Dei benignitatem in peccatores oſtendit. *Luc.* 20. Zachæus Publicanus qui Chriſtum deſiderabat videre, benignè fuit à Domino viſitatus. *Lucæ* 19. Latroni petenti ſui à Chriſto memoriam, promiſit brevi tempore Paradiſum, *ſupra Luc* 23. Magna pietas Chriſti quâ Petrum ter negantem non abjecit, ſed potiùs benignè reſpexit. *Lucæ* 22. Thomam non credentem non repulit, ſed ſe ab eo tangi & palpari permiſit. *Ioan.* 20. Saulum perſecutorem proſtratum & excæcatum benignè erexit & illuminavit. *Actor* 9.

*Benignus eſt Dominus ægris & infirmis.* Nam circumibat Ieſus totam Galilæam, ſanans omnem languorem & infirmitatem. *Matth.* 4. & 9.

## BLASPHEMIA.

B*Laſphemi in Deum graviter puniuntur, etiam in hac vita.* Nam filius mulieris Iſraëlitæ, quia blaſphemaverat Deum, juſſus eſt à Domino lapidari. *Levit.* 14. Vir Dei dixit ad Regem Iſraël, qui dixerat: Deus montium Dominus, & non Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua. 3. *Reg.* 20. Multùm diſplicuerunt Domino blaſphemiæ ſervorum Senacherib Regis Aſſyriorum, propter quos percuſſit Deus 185. millia hominum de exercitu eius. 4. *Reg.* 19. Multùm aggravavit Nathan peccatum David, quod fecerat inimicos blaſphemare nomen Domini. 2. *Reg.* 12.

*Blaſphemia ex magna ſuperbia oritur.* Undè Nabuchodonoſor dixit tribus pueris, quis eſt Dominus qui eripiat vos de manu mea? Quia ſtatuam eius adorare nolebant. *Dan.* 3. Holofernes indignatus, quia Achior Dei potentiam commendavit, dixit: Oſtendam tibi quod non ſit Deus in terra niſi Nabuchodonoſor. *Iudith.* 6. Dicentibus Judæis Nicanori: Eſt Deus potens in cœlo, qui jubet cuſtodiri Sabbathum, Reſpondit, & ego potens in terra, qui iubeo ſumere arma. *Machab.* 15.

*Blaſphemant Deum increduli & infideles detrahendo operibus Dei.* Undè cùm Jeſus eieciſſet dæmonem Phariſæi clamabant. In Beelzebub Principe dæmoniorum eijcit dæmonia. *Matt.* 12. *Luc.* 11. Pendente Chriſto in Cruce prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes; Vah! qui deſtruis templum Dei, & in triduo reædificas illud. *Matt.* 22.

Sicut Canes dicuntur contra lunam latrare, ita impij ſicut canes rabidi contra Deum & Dominum ſuum blaſphemant. Linguam habent blaſphemi inſtar Serpentis, quæ non novit aliud quàm venenum evomere, etiam contra Deum, qui omnes quaſi in ſuo ſinu fovet.

CAS-

# C.

## CASTITAS & CONTINENTIA.

C*Aſtitas ſervatur in ſocietate bonorum, & perditur in conſortio malorum.* Quamdiu Dina fuit cum fratribus ſuis, & patre, manſit caſta, ſed exiens mulieres peregrinas curioſè videre, corrupta eſt. *Geneſ.* 34.

*Caſtitatem violantes graviter puniuntur.* Nam cùm Sichem violaſſet Dinam filiam Iacob, fratres eius Sichem & patrem & populum occiderunt. *Gen.* 39. Amon propter deflorationem Thamar ab Abſolone in convivio eſt occiſus, 2. *Reg.* 13. Poſt violationem uxoris Levitæ pluſquam ſexaginta millia hominum ſunt occiſi, *Iud.* 20.

*Caſtitas cara res eſt, & multùm diligenda.* Ideò Joſeph licet eſſet juvenis & ſollicitaretur à domina, maluit incarcerari & diffamari quàm perdere caſtitatem. *Geneſ.* 39. Sic diligebat Sara caſtitatem ut diceret; Tu ſcis Domine quia nunquam concupivi virum. *Tobiæ* 3. Graviter fuit Suſannà moleſtata à ſenibus; ſed nec famam, nec vitam præpoſuit caſtitati. *Dan.* 13. Virgo Maria non eſt oblita votum caſtitatis ſervare, licet Angelus diceret ei, quod de ea filius Dei naſceretur. *Luc.* 1.

*Caſtitatem maximè ſervare debent, Sacerdotes & miniſtri Dei*, in cujus figura dicitur quod mundi debeant eſſe à mulieribus qui panes ſacerdotales manducarent, ut habetur. 1. *Reg.* 24.

Argumentum eſt caſtitatis Prælatis & Clericis, quod Stephanus in primitiva Eccleſia tam caſtus fuerit, ut non dubitaverint eum mulieribus præficere. *Actor.* 6.

*Caſtè debent vivere relictæ, & viduæ, quibus caſtitas eſt difficilior.* Ideò Iudith poſt mortem viri ſui non cognovit alium virum, ſed cum puellis ſuis clauſa morabatur, habens cilicium ſupra lumbos, & ieiunans cunctis diebus. *Iudith.* Anna vidua fuit uſque ad annos octoginta quatuor; quæ non deſcendebat de templo, ieiunijs, & orationibus vacans. *Lucæ* 2.

*Caſtitas debet alijs virtutibus adornari.* Quod oſtenditur in Parabola de decem Virginibus, ubi tot Virgines fatuæ excluſæ, licet caſtæ erant, oleum tamen bonorum operum non habebant. *Matth.* 25.

Caſtitas ſimilis eſt puriſſimo ſpeculo, quod minimo halitu obſcuratur. Similis eſt roſis, & floribus, qui ſi tangantur marceſcunt, intacti fructum gratiſſimum ferunt. vide *Luxuria.*

*Calumnia*, vide *Detractio.*

## CHARITAS. V. AMOR.

AMor Dei facit miſericordiam obtineri. Ideò daturus Dominus Legem Moyſi dixit: Ego Dominus facio miſericordiam his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea. *Exod.* 20.

*Amor Dei principium & finis eſt omnium mandatorum.* Ideò dixit Moyſes: quid petit Deus à te, niſi ut ambules in vijs eius, & diligas eum. *Deuteron.* 10. Paulus etiam dixit: Si quis non amat Deum anathema ſit: ac ſi diceret defectu charitatis hominem à Deo ſeparari. 1. *ad Corinth,* 16. Hoc eſt etiam quod Paulus dixit; Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem non habeam factus ſum ſicut æs ſonans, aut cymbalum tinniens &c. 1. *ad Corinth.* 13.

Vide ſuprà fuſius *Amor Dei*, & *Amor proximi.*

## CHRISTUS.

CHriſti vita, virtutes, doctrina, miracula exponuntur in toto Evangelio, in quo ut ſingula facilius inveniantur, præcipua myſteria & loca breviter audiamus. Chriſti Conceptio, Nativitas, Divinitas, *Matth.* 1. *Lucæ* 1. *&c.* Baptiſmus Chriſti & vox de cœlo. *Matth.* 3. *Marci* 1. Ieiunat 40. diebus & tentatur à dæmone. *Matth.* 4. Vocatio Apoſtolorum. *Matth.* 4. Sermo Chriſti in monte, octo beatitudines, & excellentia legis Evangelicæ enarratur. *Matth.* 5. Mittit Apoſtolos ad prædicandum, & dat ipſis virtutem operandi miracula, *Matth.* 9. *v.* 37. *Luc.* 10. *v.* 2. Transfiguratio Chriſti glorioſa, & vox de cœlo audita. *Matth.* 17. *Luc.* 9. *v.* 29. Inſtituit cœnam Euchariſticam ſui corporis & ſanguinis. *Matth.* 26. *Marc.* 14. *Luc.* 22.

*Chriſti miracula & miſericordia in curandis infirmis.* Sanat decem leproſos & dæmoniacum. *Lucæ* 17. Illuminat cæcum, *Marc.* 10. & plures alios infirmos. *Matth.* 15. Sanat undecim infirmos & ſocrum Petri. *Matth.* 8. Paraliticum per tectum demiſſum. *Matth.* 9. Hydropicum *Luc* 14. Manum aridam. *Marc.* 3. Languidum ad piſcinam *Ioan.* 5. Servum centurionis. *Matth.* 8. Filium Reguli. *Ioan.* 4. Mulierem à fluxu ſanguinis. *Matth* 9.

*Chriſti doctrina in varijs parabolis eleganter ab eo propoſita.* In parabola ſeminantis explicat effectum varium, verbi & gratiæ divinæ. *Luc.* 8. In zizanijs exponit malitiam dæmonis, hæreticorum, & improborum hominum, *Matth.* 13. In grano ſynapis vim doctrinæ Evangelicæ. *Matth.* 13. In negotiatore emente pretioſam margaritam, ſtudium regni cœleſtis præ rebus terrenis. *Matth.* 13. In ove perdita oſtenditur charitas Chriſti in quærendis & recipiendis peccatoribus, *Luc.* 25. Eadem declaratur in filio prodigo, *Luc.* 5. Et in homine à latronibus ſauciato & à Samaritano benignè curato.

*Charitatem erga proximum in remittendis injurijs*, explicat in ſervo qui debeat 100 talenta, *Matth,* 18. *Humilitatem & ſuperbiam* in Publicano

&

& Phariſæo, *Luc.* 18. *Diligentiam* in exercitio bonorum operum commendat in operarijs in vineam miſſis, *Matth* 20. *Vocationem* variam ad gloriam regni cœleſtis aptè exponit in parabola de invitatis ad nuptias, & ad cœnam magnam, *Matth.* 22. *Luc.* 14. Et de decem Virginibus, & quinque talentis, *Matth.* 25. *Luc.* 19.

*Chriſti pro ſalute hominum paſſio, mors, & ſepultura*, Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan.

*Chriſti Reſurrectio à mortuis, & Apparitio varia*, Matth. 28. *Eius glorioſa in cœlum Aſcenſio,* Marc. 16. Lucæ 24. Ioan. 13. *Chriſtus in cœlo noſter mediator & advocatus.* Ioan. 6. & 14.

## CONFESSIO PECCATORUM.

PLacet Deo humilis peccati confeſſio. Reprehenſus David à Nathan peccatum ſuum patenter & humiliter eſt confeſſus dicens, peccavi Domino, & confeſtim veniam obtinuit. 2. *Reg.* 12. Veniebat ad Ioannem omnis populus Iuda, Confitentes peccata ſua, *Matth.* 3. *Marc.* 1. In cujus figura dixit Chriſtus leproſis. Ite, oſtendite vos Sacerdotibus, *Lucæ* 17. Prædicante Paulo multi veniebant Confitentes peccata ſua, *Actor.* 19.

*Confeſſio peccatorum debet eſſe cum ſpe veniæ, & non cum deſperatione.* Ideò Confeſſio Cain Deo non placuit, nec ipſi profuit, quia cum deſperatione dixit; Major eſt iniquitas mea quam ut veniam merear, *Geneſ.* 4. Iudas confeſſus eſt peccatum ſuum, dicens; Peccavi tradens ſanguinem juſtum &c. Sed ipſi non profuit, quia cum deſperatione fecit. *Matth.* 26.

*Confeſſio peccatorum debet eſſe cum propoſito ulterius non peccandi.* Ideò Pharaoni dicenti, Peccavi, non profuit illa confeſſio; quia non intendebat deſiſtere à peccato & duritiâ cordis ſui, *Exod* 10. Simile accidit Sauli, cùm reprehenderet eum Samuel de inobedientia erga Deum, 1. *Reg.* 15. Sed quia David agnovit ſuum peccatum cum intentione ulteriùs non peccandi, dixit ei Nathan, Tranſtulit Dominus peccatum tuum 2. *Reg.* 12.

*Confeſſionem inducit aliquando tribulatio & afflictio.* Ideò dicit Pſalmiſta; Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſteà acceleraverunt, ſcilicet ad confeſſionem, *Pſal.* 15. Afflicti Iſraëlitæ per ſerpentes dixerunt Moyſi: peccavimus, quia locuti ſumus contra te, *Num.* 21. Oppreſſi filij Iſraël à Philiſtæis & filijs Amon confeſſi ſunt, dicentes, peccavimus, *Iud.* 10.

*Confiteri debent homines quantumcumque iuſti & ſe peccatores reputare.* Exemplo Neemiæ dicentis; Ego & domus Patris mei peccavimus, iniquitatem fecimus, *Neem.* 1. Orans Daniel, qui erat vir perfectus dicebat, Peccavimus, iniquitatem fecimus, *Daniel.* 9. Sextus illorum ſeptem fratrum, qui pro Domino ſuſtinebant Martyrium dixit; Hæc patimur quia peccavimus, 2. *Machab.* 7.

Vide in Catech. c. 4. de Sacram. Pœnit. Et in Reſol. Theol. Tripart. part. 3. cap. 1. &c.

CON-

# CONSILIUM BONUM.

C*Onſilium Sapientum ſervandum eſt.* Ideò dicebat filio Tobias; Conſilium ſemper à ſapiente perquire, *Tobiæ* 4.

*Qui non credit Conſilijs Sapientum perit:* Sicut filij Iſraël, qui noluerunt credere Moyſi ſapienti & experto dicenti, non aſcendatis, ideò victi fuerunt, *Numer.* 14. Roboam quia non tenuit Conſilium Seniorum ad clementiam, ſed conſilium juvenum ad jugum duriſſimum ſubditis imponendum, magna pars populi ab illo defecit, 3. *Reg.* 12. Daniel plenus ſapientiâ dedit bonum conſilium Nabuchodonoſor, ut peccata ſua eleëmoſynis redimeret, ſed ipſe non credidit, ideò ad beſtias eſt tranſlatus. Daniel. 4.

*Conſilijs amicorum credendum eſt.* Nam fidele conſilium dabat Achior Holoferni cum quo erat in exercitu, ſed quia non credidit, occiſus fuit, *Iudith.* 5. Godolias qui non credidit Conſilijs Ioannan ut ſibi caveret, mortem incurrit, *Ierem.* 41. Iudas cum paucis pugnaturus contra multos noluit acquieſcere conſilijs amicorum, ut meliorem opportunitatem expectaret, ideò in prælio interijt. 2. Machab 9. Conſilia octo Evangelica ad beatitudinem obtinendam præbuit Chriſtus in monte. *Matth.* 5.

Conſilium bonum ſimile eſt optimæ medicinæ, quâ homines ad ſalutem perducuntur, & à morte conſervantur: conſilium verò perverſum ſimile veneno aut peſti, quâ homines inficiuntur & pereunt.

# CONSILIUM MALUM.

C*Onſilium malarum mulierum deteſtandum eſt.* Nam Eva malè conſuluit & perſuaſit viro, ut de ligni vetiti fructu manducaret; quod & fecit, ideòque amœniſſimum locum paradiſi perdidit, *Geneſ.* 3. Domina cui ſerviebat Joſeph malè conſulebat ei, ut caſtitatem perderet, cui non acquievit, & factus eſt Dominus Ægypti. *Geneſ.* 39. Mulieres perſuaſionibus perverterunt cor Salomonis, ut adoraret idola, ut habetur, 3. *Reg.* 11. Nefandum conſilium dedit Herodias filiæ, dicens, nihil aliud petas niſi caput Ioannis, *Matth.* 14. *Marc.* 6.

*Conſilium malum aliquando dant ſubditi Principibus & Prælatis.* Sic populus Iſraël malè conſuluit Aaroni ut faceret ijs vitulum aureum quem adorarent; quibus Aaron ſtultè credidit, & ſcandalum incurrit, *Exod.* 32.

*Malum conſilium conſultori peſſimum.* Sic Aman conſilium dedit ut ſuſpenderetur Mardochæus, & ideò ipſe ſuſpenſus fuit, *Eſther.* 7. Achitophel videns ſuum conſilium contemni laqueo ſe ſuſpendit. 2. *Reg.* 17.

Triplicem ſimilitudinem conſilij doloſi adducit ſapiens. *Eccleſ.* 29. Qui foveam fodit, incidet in eam: & qui ſtravit lapidem proximo ſuo, offendet in eo: & qui laqueum alteri ponit peribit in illo.

# CONSOLATIO DIVINA.

C*Onſolatur Dominus obedientes mandatis ſuis.* Ideò Abraham poſtquam exivit de terra ſua ad mandatum Domini, Dominus conſolatus eſt eum diverſis apparitionibus: *Gen.* 12. 15. & 37. Filijs Iſraël qui obedientes Deo exierunt de Ægypto ut ſacrificarent in deſerto, miſit Dominus conſolationes quando pluit eis in deſerto manna, &c. *Exod.* 16.

*Conſolatur Dominus tribulatos poſt tempeſtatem tribulationis*; Iuxta illud Pſalmi, ſecundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Ideò fugiente Iacob à facie fratris ſui Deus eum multipliciter conſolatus eſt in ſomno. *Geneſ.* 28. Moyſi exulanti apparuit Dominus in deſerto Conſolans eum, quod non accidit ei in domo Pharaonis. *Exod.* 3. Luctum Judæorum convertit Dominus in gaudium, quando per Eſtherem fuerunt à tanto periculo liberati. *Heſter.* 9.

*Conſolatur Deus obſeſſos, carceri mancipatos, &c.* Sic filios Iſraël obſeſſos ab Holoferne in Bethulia conſolatus eſt in victoria per manum fæminæ Judith. *Iud.* 10. & 13. Petrum incluſum in carcere Herodis conſolatus eſt per Angelum ſuum liberans eum. *Act.* 12. Paulum & Silam poſitos in carcere Dominus miſſo terræ motu conſolatus eſt frangens vincula & liberans eos, ut habetur. *Act.* 16.

*Conſolatur Dominus iuſtos in operibus bonis.* Sic conſolatus eſt Tobiam & Saram liberando à dæmonio, qui viros eius occiderat, ut habetur *Tob.* 8. Danielem juſtum bis poſitum in lacu leonum, Dominus conſolatus eſt per Angelum, & Habacuc. *Daniel.* 6. & 14. Suſannam quæ adulterio nolebat conſentire, morte damnatam Dominus per Danielem liberavit. *Daniel.* 13. Implevit Dominus promiſſam conſolationem, quando in Pentecoſte Apoſtolis Spiritum ſanctum miſit. *Act.* 2.

# CONSTANTIA & FORTITUDO.

F*Ortem, ſtrenuum, & audacem reddit hominem puritas conſcientiæ*, Moyſes purus & innocens audacter & conſtanter ſtetit coram Pharaone arguens eum. *Exod.* 5. *& ſeq.* Gedeon fortiſſimus in trecentis viris maximum populum viriliter ſuperavit, Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortiſſime. *Iud.* 6. In illa fortitudine liberavit Iſraël. *Iudicum* 8.

David fortiter ſuperavit leonem, & urſum, & Goliatum. 1. *Reg.* 17. Judas Machabæus viriliter tranſivit Iordanem, & irruit in hoſtes ſuos. 1. *Machab.* 5. Eleazar audacter irruit in Elephantem & occidit, licet ipſe poſteà ſit mortuus. 1. *Machab.* 6. Machabæus & ſocij more Leonum irruentes in hoſtes occiderunt multitudinem inimicorum. 2. *Mach.* 11.

*For-*

*Fortitudo perfectiſſima eſt tolerantia adverſorum.* Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi; Deus poteſt nos eripere de camino ignis. *Dan.* 3. Stephanus plenus gratiâ & fortitudine, viriliter ſuſtinuit lapides; & ſic de alijs Martyribus.

*Non debet homo dimittere opus bonum, licet contingat eum tribulationem incurrere.* Nam Tobias remanſit in timore Domini, licet plaga cœcitatis eveniſſet ei, Tob. 2. Ridetur in Evangelio homo inconſtans qui cæpit ædificare, & non potuit conſummare. *Luc.* 14.

*Perſeverandum eſt in bono propoſito*, nec reſpiciendum retrò poſt egreſſum de ſocietate malorum, ne accidat homini ſicut uxori Loth poſt egreſſum de Sodomis, quæ retrò aſpiciens, in ſtatuam ſalis eſt converſa. *Gen.* 19. Socij Danielis multùm conſtantes & perſeverantes fuerunt, ne ſtatuam quam erexerat Nabuchodonoſor adorarent, *Dan.* 3.

Eleazer multa tormenta conſtanter ſuſtinuit, ne ad impietatem declinaret. 2. *Machab.* 6. Chriſtus laudavit conſtantiam Ioannis Baptiſtæ, quod non ſimilis eſſet arundini, quæ facilè in omnem partem movetur. Salutem denique æternam conſtantiæ promittit, dicens, Qui perſeveraverit uſque in finem hic ſalvus erit. V. infra *Fortitudo. Perſeverantia.*

## CORREPTIO FRATERNA.

PErfectam Regulam dedit Dominus Petro, dicens: Si peccaverit in te frater tuus corripe eum &c. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum. *Matth.* 18. Ioannes Baptiſta cum magno fervore corripiebat Phariſæos, quod eſſent progenies viperarum. *Matth.* 3. *Lucæ* 3. Multâ audaciâ & zelo arguebat Herodem, dicens, Non licet tibi habere uxorem fratris tui, *Matt.* 14. *Marc.* 6. Unus de latronibus qui pendebat in cruce cum magno zelo alterum reprehendebat, dicens, neque tu times Deum &c. *Lucæ* 23. Stephanus in Conſilio Iudæorum ferventer & audacter increpavit eos quod eſſent duri corde, & Deo reſiſterent. *Act.* 7.

*Corrigere debent Prælati ſubditos ſuos, & eos de vitio arguere.* Sic Sacerdotes reſtiterunt Oziæ Regi volenti offerre incenſum, quod non erat ſui officij, dicentes; Non eſt tui officij adolere incenſum. 3. *Paralip.* 26. Sic reprehendit Eſdras filios tranſmigrationis, qui duxerunt contra legem filias alienigenarum 1. *Eſd.* 9. & 10.

*Item debent eos reprehendere de violatione Feſtorum*, Sic arguebat Neemias portantem onera Sabbatho, dicens: quæ eſt hæc res mala quam vos facitis & prophanatis diem Sabbathi, ut habetur *Neem.* 14.

*Item debent eos reprehendere de mendacio & pravo exemplo*, ſic Petrus Ananiam & Zaphiram. *Actor.* 5. Sic Paulus Elymam magum durè reprehendit qui nitebatur à fide avertere proconſulem. *Actor.* 13. Et S. Petrus Simonem magum volentem emere Spiritum ſanctum. *Act.* 8.

*Item de peccato carnis*: Sicut Apoſtolus graviter reprehendit Corinthios de fornicatione, 1. *Corinth.* 5.

*Item*

*Item de irreverentia circa Sacramenta*: Sicut Paulus eoſdem arguit de irreverentia erga Euchariſtiam, 1. *Cor.* 11. v. *Exhortatio.*

## CURIOSITAS.

Curioſi deſiderant ſemper nova ſcire, & illâ ſcientiâ majores apparere. Ideò prima mulier, quæ deſideravit ſicut Deus ſcire bonum & malum, pomum curiosè aſpexit, & divinum præceptum contempſit. *Geneſ.* 3. Diſcipulorum curioſitatem ſcire volentium tempus ſecundi Adventus reprehendit Dominus, dicens; Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta. *Act.* 1. Athenienſes, quia erant curioſi, non vacabant ſaluti, ſed ut ſemper nova ſcirent. *Act.* 17. Iudæi videntes miracula à Chriſto fieri, adhuc ſigna de cœlo curiosè quærebant. *Lucæ* 11. Herodes curiosè deſiderabat videre Chriſtum, non ut crederet, ſed ut videret ab eo ſigna fieri. *Lucæ* 23.

*Curioſi debent admoneri à prudentibus ut utilia ſectentur & curioſitatem relinquant*, Ideò prædicante Apoſtolo in Epheſo multi qui fuerunt curioſa ſectati congeſſerunt libros, & combuſſerunt coram diſcipulis. *Act.* 19. Reprehendebat Apoſtolus quoſdam Theſſalonicenſes curiosè ambulantes, & nihil operantes. 2. *Theſſal.* 3. Adoleſcentiores viduas monet Apoſtolus eſſe vitandas, quæ ſunt frequenter vagæ & curioſæ, 1. *ad Tim.* 4.

Similes ſunt curioſi piſcibus & volucribus, quæ per loca aliena & peregrina perpetuò vagantur, nec corpore aut mente ſecum habitant. *Auguſt.* in *Pſal.* 8.

# D.

## DEIPARA.

Deiparæ laus & imitatio deducenda eſt ab æſtimatione virtutum quæ in ea eluxerunt, ut eſt humilitas, Amor Dei, Liberalitas, Oratio perpetua, Abſtinentia, Caſtitas, Compaſſio ſive miſericordia erga homines &c quæ omnia in Apparatu invenies, & harum virtutum exempla in alijs quidem magna, in Deipara autem maxima fuiſſe oſtendes.

2. Exponitur Deiparæ excellentia ex varijs eius Figuris ex Scripturâ deſumptis. *Geneſis c.* 3. Eſt ſecunda & melior Eva, & mater cunctorum viventium per gratiam, quæ ſerpentis caput contrivit.

*Exodi* 3. Eſt Rubus ardens & incombuſtus, quia Chriſtum ut ignem cœleſtem concepit, & virginitatis florem non amiſit.

*Iudic.* 6. Eſt vellus Gedeonis, quia ſola Deipara manſit nullo peccati imbre madefacta.

*Numer.* 17. Eſt virga Aaronis, quæ ſola floruit abſque germine, & Chriſtum peperit abſque ſemine.

*Ezech.* 44. Eſt Porta clauſa, & vir non tranſibit per eam, quoniam Dominus Deus Iſraël ingreſſus eſt per eam, in Chriſti nativitate, &c.

Comparatur etiam appoſitè cum Rebecca, cum Iuditta, cum Eſthere, cum Suſanna, & alijs mulieribus in Scriptura laudatis.

Item cum Arca Noë, quia per Deiparam à diluvio mortis æternæ ſalvatum eſt genus humanum. Vocatur etiam propter eximiam caſtitatem Hortus concluſus, Fons ſignatus.

Item ob Pulchritudinem dicitur Columba formoſa, lilium inter ſpinas, oliva fructifera, Roſa in Iericho. Propter Gloriam & potentiam dicitur etiam pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata, & mulier amicta ſole, lignum vitæ in paradiſo Eccleſiæ. Tanquam mediatrix inter Deum & homines dicitur ſcala Iacob, per quam aſcendit oratio & deſcendit miſericordiâ, Civitas refugij, & propitiatorium. Plures alij conceptus percurrendo Litanias Lauretanas facilè occurrent, ut turris Davidica, fœderis Arca, Ianua cæli, Stella matutina &c. Quæ prudens Concionator facilè Virgini applicabit, v. g. conſiderando proprietates Stellæ, & eas in dotibus Deiparæ demonſtrando. Vide de cultu Deiparæ & SS. contra Novatores part. 1. pag. 128.

## DETRACTIO, & CALUMNIA.

D*Etrahunt homines peſſimi viris bonis ſolùm ex malitia, falſa imponentes.* Sicut uxor Putipharis, cui inſerviebat Ioſeph, iniquè detraxit ei apud virum ſuum, imponens ei quod eam voluiſſet opprimere. *Geneſ.* 29. Senes illi peſſimi Suſannam turpiter infamaverunt, crimen adulterij falsò imponentes. *Daniel.* 13. Simon malè loquebatur de Onia proviſore civitatis, & defenſore gentis. 2. *Machab.* 4 Falſi teſtes detraxerunt Stephano dicentes: Homo iſte non ceſſat loqui contra Deum. *Actor.* 7.

*Detractio vitium eſt invidorum, qui alios infamant, ut eos infra ſe deprimant.* Sic Principes detraxerunt Davidi apud Achis, ut amoverent eum. 1. *Regum* 29. Satrapæ Darij invidentes fœlicitati Danielis, detraxerunt ei apud Darium, *Daniel.* 6. Phariſæi invidentes Chriſto multoties detraxerunt ei, quia cũ Publicanis converſabatur. *Matt* 9. *Luc.* 5.

*Detractores graviter puniuntur à Deo in præſenti & in futuro ſæculo.* Nam Maria ſoror Moyſis contra eum locuta eſt detrahendo ex modica occaſione, ſed citò eſt ſecuta lepræ pœna. *Num.* 12. Filij Iſraël detraxerunt terræ promiſſionis, ſed in malum ſuum, quia nullus eorum intravit eam, ſed mortui ſunt ab hoſtibus & beſtijs conſumpti in deſerto. *Num.* 13. & 14. Etiam propter detractionem Chore & multi complices eius fuerunt occiſi. *Numer.* 16.

*Detractio à ſuperbia & ambitione procedit.* Sic Abſolon ambiens regnum patris, detrahebat ei, ſingulis dicens: Non eſt qui audiat te conſtitutus à Rege. 2 *Reg.* 15. Aman ſuperbus, quia non adorabatur à Mardochæo detraxit omnibus Iudæis coram Rege, *Heſter.* 3. Alcimus

mus qui volebat fieri ſummus Sacerdos detrahebat Iudæ coram Demetrio. 1. *Machab.* 7.

*Detractores non debent audiri, nec verbis eorum eſt adhibenda fides.* Nam Siba ſervus Miphiboſeth nequiter detraxit Domino ſuo coram David, & David temerè fidem adhibuit verbis eius, & ideò perverſum dedit judicium, 2. *Reg.* 16. Sapiens fuit Alexander Rex, qui viros peſtilentes qui venerunt adversùs Jonatham detrahentes ei, & interpellantes Regem adversùs eum, nullatenùs audire voluit, 1. *Mach.* 10.

*Detractor vertit ſemper bona in mala, vel tanquam malâ intentione facta,* Nam ſi ieiunas, dicit te hypocritam, ſi comedis voracem, ſi quieſcis pigrum, ſi rides inquietum, ſi taces ſtultum, ſi loqueris, præſumptuoſum, ſi tua pauperibus das vel erogas, dicit te eſſe vanum & glorioſum, ſi non erogas, avarum, ſi ſapiens es, ſuperbum, ſi religioſus, dicit te hypocritam. Ideò de Ioanne Baptiſta multùm ieiunante dicebant quidam detractores, dæmonium habet; De Ieſu autem comedente dicebant: Ecce homo vorax, & potator vini. *Matth.* 11. Viſo miraculo de cœco nato detraxerunt Phariſæi, dicentes, Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt, & maledixerunt ei. *Ioan.* 9. Ejecto dæmonio & loquente muto, quidem detrahentes Chriſto miraculum perverterunt, dicentes, in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia, *Luc.* 11. *Matth.* 12.

Comparat Scriptura detractionem cum morſu ſerpentis, & gladio acuto. Serpens qui non edito ſibilo mordet, detractori per omnia ſimilis eſt, *Eccli.* 10. Filij hominum dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus.

Detractores ſimiles ſunt canibus, qui contra omnes prætereuntes latrant, & nemini parcunt.

Sicut porticus olympiæ acceptam vocem per reſonantiam ſepties remittebat, ita detractores & contumelioſi uno verbulo offenſi ſexcenta convitia ingeminant. *Plinius.*

## DISCORDIA.

D*Iſcordia multoties oritur ex invidia etiam inter fratres.* Patet in prima diſcordia inter Cain & Abel, quam movit ex invidia Cain, quia munera Abel Deo placebant, *Geneſ.* 4. Occiſo à David Philiſthæo, & auditis cantantibus, *Saul percuſſit mille, & David decem millia,* Saul invidia motus, quia minùs dederant ſibi, perſecutus eſt Davidem. 1. Reg. 18.

*Diſcordiæ fiunt aliquando ex avaritia.* Nam propter multam ſubſtantiam quam habebat Abraham & Loth, facta eſt diſcordia & rixa inter eorum Paſtores, *Geneſ* 13. Quia Iacob decepit Eſau in hæreditate & benedictione paterna, facta eſt diſcordia inter eos. *Geneſ.* 27. Propter avaritiam & tenacitatem Nabal facta eſt diſcordia cum Davide, ſed per liberalitatem Abigail uxoris fuit ſapienter ſedata, *Reg.* 1. *c.* 25.

*Diſcordiæ oriuntur multoties ex ſuperbia & ambitione,* Hinc orta eſt

diſcordia inter Abſolon & David, 2. *Reg.* 15. Propter ſuperbiam, & duram Reſponſionem quam Roboam fecit populo, diviſum eſt eius Regnum. 3. *Reg.* 12. Contentio inter diſcipulos facta eſt quis eorum eſſet major, quæ per humilitatem ſedata fuit. *Lucæ* 22.

*Diſcordiæ ſunt frequènter propter mulieres, & luxuriam.* Occaſione Dinæ quam Sichem oppreſſit, facta eſt diſcordia, & ſecuta ſunt homicidia, *Geneſ* 33. Quia Thamar violata eſt ab Amon fratre eius, facta eſt diſcordia inter fratres, ex qua frater juſſit interfici fratrem, 2. *Reg.* 12. & 13. Propter uxorem Sampſonis alteri traditam, diſſenſio facta eſt cum Philiſtæis, *Iudicum* 15.

*Diſcordiæ oriuntur aliquando ex vitio gulæ.* Sicut accidit de filijs Iſraël: qui jurgati ſunt contra Moyſen ductorem eorum, propter defectum cibi & potus. *Exod.* 16. & 17. Iterùm filij Iſraël recuſantes manna cibum cœleſtem, rixati ſunt contra Moyſen petentes carnes. *Numer.* 21.

*Diſcordes & rixantes debent Prælati & Maiores corrigere*: Sicut Moyſes corripuit rixantes Hebræos contra invicem, *Exod.* 2. Mulieres rixantes propter infantem vivum, Salomon cum vera juſtitia prudenter ſedavit. 3. *Reg.* 3. Contentionem diſcipulorum, quis eſſet major, Chriſtus ſedavit, de ſua humilitate exemplum præbens, *Lucæ* 22.

Sicut inflando, ex ſcintilla unica excitatur incendium, ita ex modica rixa magnæ diſcordiæ oriuntur. *Nazian.*

Sicut Mare, quod ex ſe tranquillum eſt, ventorum vi agitari & turbari videmus, ſic populus in pace tranquillus, turbulentorum hominum vocibus concitari ſolet.

Quemadmodùm ſingula haſtilia ſeorſim ſeparata facilè franguntur, conjuncta verò frangi nequeunt, ſic cives inter ſe diſſidentes facilè ſuperantur, concordes verò inſuperabiles manent. *Plutarchus.* Vide, *Pax*, *Concordia.*

# DURITIA CORDIS.

D*Uri & obſtinati in malo per verba, & prædicationes non emolliuntur*: Sunt enim ſicut duri lapides, ſuper quos ſi cadat aqua interiùs non molleſcunt. Sic Heli filios verbo corripuit, ſed non profuit, ideoq́ue interierunt, ut habetur 1. *Reg.* 2. Nabal fuit ita durus ut ad dulcia verba nunciorum David flecti non potuerit, 1. *Reg.* 25. Iudas ita fuit durus, ut oſculo Chriſti emolliri non potuerit.

*Duri manent obſtinati quantumcunque viderint ſigna & miracula fieri.* Sic induratum fuit cor Pharaonis, qui ad nulla ſigna quæ Moyſes de mandato Domini faciebat, emolliebatur ad credendum Domino. *Exod.* 56. 18. & 19. Iudæi qui apprehenderunt Ieſum fuerunt duriſſimi, qui neque per ſanationem auriculæ, neque per alia ſigna moti fuerunt, *Lucæ* 22. *Ioan.* 18.

*Duri & obſtinati non ſolùm non quieſcunt, ſed etiam ſi reprehenduntur peiores fiunt.* Sic tam durus fuit Cain poſt admonitionem Domini, ut fratrem occiderit, *Geneſ.* 4. Obſtinati Iudæi Zacharia increpante & ad-

admonente, eum crudeliter occiderunt, 2. *Paralip.* 24. Stephanum increpantem judæos de eorum duritia, ipſi eum impiè lapidaverunt, *Act.* 7. Vide *Avaritia*; & è contra *Pænitentia*, *Obedientia*, *Liberalitas*.

# E.

## EBRIETAS.

EBrietas & gula in tentatione obtinent primum locum. Prima tentatio filiorum Iſraël fuit de potu, ſecunda de cibo, *Exod.* 17. & 18. Volens diabolus Salvatorem tentare, priùs ipſum gulâ, quam alio vitio aggreſſus eſt, *Matth.* 4.

*Ebrietas vitium luxuria nutrit.* Hinc eſt quod Loth qui in Sodomis bonus fuit, inebriatus cum proprijs filiabus peccavit, & duplicem inceſtum commiſit *Geneſ.* 19. Sicut enim pinguia facilius flammam concipiunt, ita ebrioſi flammam libidinis.

*Ebrietas hominem dementat.* Nam Noë qui erat vir perfectus, inebriatus ſic dementatus eſt, ut ſine vereccundia denudatus jaceret; *Geneſ.* 9. Fatuus & demens factus eſt Eſau, qui propter lentis edulium vendidit primogenituram fratri ſuo, *Geneſ.* 25. Propter veſaniam in epulis dives Epulo in ſiti & flammis cruciatur, *Luc.* 16.

*Gulæ vitium in Clericis & religioſis eſt maximè deteſtabile.* Ideò dixit Dominus ad Aaron; Vinum & omne quod inebriat non bibetis tu & filij tui, quando intrabitis tabernaculum. *Levit.* 10. *Numer* 16.

*Crapula & ebrietas multoties cauſa vel occaſio eſt mortis.* Unde Philiſthæis epulantibus & lætantibus domus cecidit ſuper eos, *Iudicum* 16. Amon in convivio temulentus, fuit ab Abſolone occiſus. 2. *Reg.* 13. Comedit Ionathas modicum mellis contra præceptum patris, & fuit condemnatus ad mortem; ſed populus ipſum liberavit, 1. *Reg.* 14. Benedab Rex Syriæ temulentus per principum provinciarum pueros ad mortem fugatus eſt, 3. *Reg.* 20. Filijs Iob veſcentibus & bibentibus vinum, domus cecidit, & eos oppreſſit, *Iob.* 1. Propter ebrietatem Holofernis Iudith habuit oportunitatem eum occidendi, *Iudith* 12. Reverſus Aman à convivio lætus, ſtatim fuit cum duabus filiabus & cum decem filijs occiſus, *Heſter* 9. Fecit Ptolomæus convivium Simoni, & eum cum duobus filijs interfecit. 1. *Machab.* ultimo. In convivio natalis Herodis innocens Baptiſta propter veritatem impiè decollatus fuit, ut habetur *Marc.* 6. *Matth* 14.

En quibus *S. Chryſoſt.* comparat ebrioſos: Homo, inquit, ebrius eſt mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excuſatione carens, commune generis noſtri opprobrium, *Homil.* 1. *ad pop. Antioch.*

Ebrioſus ſimilis eſt Anſeri, qui amat ſemper os in liquido habere, clamare, & otiari; ſed ſicut Anſer in fine deplumatur, & ad ignem aſ-

cùm dicebat: Non ſolùm ligari, ſed & mori, *Act.* 21. Et cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto: *ad Philip.* S. Martinus multùm deſiderabat ex hac vita migrare: in Breviar. die 11. Nov. lect. 6. S. Laurentius dolebat quod Sixtus ſe ad mortem præcederet; in Breviar. lect. 4. die 3. infra eius Octavam.

*Mortem deſiderant homines, cùm graves ſuſtinent dolores, ut ab eis citiùs eruantur.* Sic Elias ſedens ſub Iunipero, quem perſequebatur Ieſabel, petijt ut moreretur, 3. *Reg.* 29. Poſt contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, Peto Domine, ut de vinculo improperij hujus eripias me, *Tob* 3.

*Chriſtianus debet pro iuſtitia mortem libenter ſuſtinere.* Sic Chriſtus factus eſt obediens uſque ad mortem crucis duriſſimam, *Matth.* 27. Poſt Chriſtum pro fide & juſtitia lapidatus eſt Stephanus, & mortem libenter ſubierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

*Mors omnibus certa.* Nam ſicut omnia flumina currunt ad mare à quo profluxerunt, ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati ſunt.

*Hora autem mortis incertiſſima.* Hinc Chriſtus adventum mortis comparat nocturno furi; Et jubet nos vigilare, quia neſcimus diem, neque horam. V. *Timor Domini.*

# O.

## OBEDIENTIA.

O*Bedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt ſaluti contraria.* Undè Matathias dixit nuncio Regis Antiochi, & ſi omnes obediant Regi Antiocho, ego & filij mei obediemus Deo, 1. *Machab.* 2. Unus illorum ſeptem fratrum qui noluerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit, Parati ſumus mori prius, quam tranſgredi Legem Dei, ut dicitur 2. *Mach.* 7. Petrus & Ioannes Principibus Sacerdotum præcipientibus ne in Nomine Ieſu loquerentur, Reſponderunt, Si juſtum eſt vos potiùs audire, quam Deum, judicate, *Act.* 4. Deindè cùm arguerentur à Principibus dixerunt, oportet obedire Deo magis quam hominibus, *Act.* 5.

*Obedire oportet Prælatis, ſive ſint boni, ſive mali, dummodò bona præcipiant.* Ideò dixit Chriſtus; ſuper cathedram Moyſi ſedebunt Scribæ & Phariſæi, omnia quæcunque dixerint vobis facite, *Matth.* 23. Paulus electus in ſocium Barnabæ perambulabat confirmans omnes Eccleſias, & præcipiens obedire præceptis Apoſtolorum, *Act.* 15.

*Obedire debet homo parentibus, ſi non præcipiant quæ impediant ſalutem.* Ideò dicit Paulus; Obedite filij Parentibus veſtris in Domino, *ad Epheſ.* 6. *ad Coloſ.* 2. Tobias junior dixit Patri: Omnia quæ præcepiſti faciam Pater, *Tob.* 5. Deſcendit puer Ieſus cum Maria & Ioſeph in Nazareth, & erat ſubditus illis, *Lucæ* 2.

*Obediendum eſt promptè, & non procraſtinandum.* Sic obedierunt illi Apo-

Apoſtoli, qui ſtatim relictis retibus ſecuti ſunt Salvatorem, *Matth.* 3. Simile etiam legitur de Matthæo, qui relictis omnibus, ſecutus eſt eum, *Matth* 9. *Luc.* 5. Paulus audiens vocem Ieſu, promptè reſpondit dicens: Domine quid me vis facere?

*Obedire debet homo quantumcumque mandetur difficilè.* Nam Abraham mandatum circumciſionis licet eſſet difficilè non diſtulit adimplere, *Geneſ.* 17. Grave erat Abrahæ de filij immolatione præceptum, quod tamen niſi Deus aliter ordinaſſet ſine mora voluit implere, *Geneſ.* 22. Propter hanc cauſam exemplum obedientiæ in Salvatore noſtro proponit Apoſtolus dicens: Factus eſt obediens Patri uſque ad mortem Crucis, & ponit fructum obedientiæ ſequentem, dicens: Propter quod & Deus exaltavit eum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen. *Ad Philip.* 2.

*Obedire nolentes graviter puniuntur.* Nam prima præcepti tranſgreſſio in primis parentibus gravibus maledictionibus eſt punita, *Geneſ.* 3. Quia mandatum Ioſue tranſgreſſus eſt Achior, ideò fuit a populo lapidatus, & Ioſue & populus ex illa inobedientia in bello fuerat ſuperatus, *Ioſ.* 7. Saul qui contra præceptum Samuelis Sacrificium obtulit, & Agag Regi contra præceptum Domini parcere voluit, fuit à Domino reprobatus, ut habetur 1. *Reg.* 15 & 16. Dixit Dominus Salomoni quod ſi non cuſtodiret mandata Dei, deleret de terræ ſuperficie thronum eius, 2 *Paralip.* 7. Ionas qui refugiebat Domino obedire, præcipienti ut in Ninive Verbum Dei prædicaret, in mare Domino diſponente conjectus fuit, *Ionæ* 2.

Sicut lutum in manu figuli, aut lignum in manu fabri permittit ſe ſcindi, poliri, & in omnem formam mutari, ſic homo obediens debet permittere à manu ſui Creatoris ſe dirigi, diſponi, & in omni fortuna ab eius voluntate gubernari. Aliam ſimilitudinem veri obedientis aſſignat S. Ignatius de baculo in manu ſenis, qui ad omnem uſum ei inſeruit qui eum manu tenet.

Sicut optimus eſt equus qui obtemperat fræno, ita obediens, qui ſe legibus accommodat. Sicut nos volumus ut jumenta & creaturæ nobis ſerviant & obediant, ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

## OPUS & INTENTIO BONA.

O*Peratio bona ubique homini neceſſaria eſt.* Voluit Deus ut in ipſo Paradiſo homo operaretur: dicitur enim *Geneſis* 2. Poſuit Dominus hominem in Paradiſo ut operaretur, & cuſtodiret illum: ſic nullus ſtatus quantumvis bonus conſervari poteſt niſi benè operando. Et iterum de homine extra Paradiſum poſito dicitur, Emiſit eum extra Paradiſum ut operaretur terram, & additur, In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, *Geneſis* 2.

Arguuntur à Chriſto qui ſtabant tota die otioſi, & dicit illis, Ite & vos in vineam meam, & pro diverſitate operis diverſa merces retribuitur, *Matth.* 20.

Ser-

*Exodi* 16. Deus in deſerto filios Iſraël pavit *manna cœleſti* per 40. annos, Deus in deſerto huius vitæ paſcit Chriſtianos ſacrâ Euchariſtiâ, ut non deficiant in via patriæ cœleſtis, & in alimentum vitæ æternæ, ut apertè dicitur *Ioan* 6. *Non ſicut manducaverunt Patres veſtri* Manna *in deſerto & mortui ſunt, qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

*Exodi* 40. Offerebatur Domino *Panis propoſitionis*, qui ſolùm à puris & ſanctificatis ſumi poterat, ita ad hoc Sacramentum nemo debet niſi purus accedere, alias ut ait *Apoſt. Iudicium ſibi manducat & bibit non dijudicans Corpus Domini.*

*Geneſis* 14. Melchiſedech in gratiarum actionem pro victoria per Abrahamum obtenta *Obtulit panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi*; ſic panis Euchariſticus offertur Deo in Sacrificium pro victoria obtenta vel obtinenda contra carnem, mundum, & dæmonem.

Ad Communionem Euchariſtiæ accedens debet priùs *ſordes peccatorum* per Pœnitentiam aut Confeſſionem abluere. Sic enim Chriſtus ante inſtitutionem Euchariſtiæ diſcipulorum *pedes lavit*, *Ioan.* 13, Et Apoſtolus monet 1. *ad Corinth.* 11. *v.* 27. *Probet autem ſeipſum homo & ſic de pane illo edat & de calice bibat*, id eſt, examinet ſe an ſit dignus tanto Sacramento. Narratur *Matth.* 27. Ioſeph ab Arimathia acceptum Chriſti jam defuncti corpus involviſſe in ſyndone munda, & collocaſſe in monumento novo, quantò magis oportet Chriſti viventis corpus in animam mundam ſuſcipere, & cum novo affectu charitatis.

Hujus Sacramenti inſtitutio, fructus, & effectus tribus potiſſimùm locis in Scriptura exprimuntur. *Ioan* 6. *v.* 48 *Ego ſum panis vitæ &c.* fusè. *Matth.* 26. *v.* 17. de ultima cœna. Et 1. *ad Corinth.* 11. ubi exponitur inſtitutio, & diſpoſitio requiſita ad Euchariſtiam.

De hoc Sacramento contra hæreticos vide tradita in controverſis. p. 1. pag. 115. Varia exempla &c.

Vide infra in Catecheſi cap. 4. de Euchariſtia, & Sacrificio Miſſæ.

# F.

## FIDES IN DEVM. FIDVCIA.

Fidem *magnam habentes in Scripturis frequentiſſimè commendantur*, Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad juſtitiam; *Geneſ.* 15. Moyſen ex magna fide commendat Apoſtolus: Fide Moyſes magnus effectus eſt, *Ad Hebr.* 11. Mariam Virginem ob magnam fidem commendat Elizabeth, dicens: Beata es quæ credidiſti, quoniam perficientur ea quæ dicta ſunt tibi à Domino, *Luc.* 10. Commendat Salvator fidem Centurionis, dicens, non inveni tantam fidem in Iſraël, *Matth.* 8. Credentes Dominus dicit Beatos; Beati qui non viderunt & crediderunt, *Ioan.* 20.

*Fides aliquando acquiritur ex miraculis.* Ideò poſtquam filij Iſraël tranſierunt mare rubrum miraculosè diviſum, & viderunt Pharaonem ſub-

ſubmerſum, timuerunt Deum, & crediderunt Deo, *Exod.* 14. Magi videntes Stellam in Nativitate Chriſti miraculosè refulgentem,novam in Chriſtum fidem receperunt, firmiter credentes ipſum eſſe Deum, *Matth.* 2 Viſo miraculo de claudo ſanato per Petrum & Ioannem, factus eſt numerus credentium quinque millia, *Act.* 4.

*Fidei attribuitur victoria*: Sancti per fidem vicerunt regna, *Heb.* 11. Hæc eſt victoria quæ vincit mundum fides noſtra. Ideò dixit Ionathas cum magna fide armigero ſuo; non eſt Deo difficilè ſalvare in multis vel paucis,qui poſteà victoriam obtinuit, 1. *Reg* 14. Cum magna fide dixit David ad Goliath: Tu venis ad me cum gladio, haſta, & clypeo: Ego autem ad te venio in nomine Domini; & ſic de eo triumphavit, 1. *Reg.* 18. Magnâ fide dixit Aza: Domine non eſt apud te ulla diſtantia utrùm in paucis auxiliaris, an in pluribus, & bellando victoriam babuit. 2. Paralip 14. Iudas Machabæus idem dicens de hoſtibus triumphavit. 1. *Machab.* 3.

*Fides ſæpiùs operatur miracula.* Ideò Chriſtus dixit, Si habueritis tantam fidem,ſicut granum ſinapis, & dixeritis huic monti tolle & mitte te in mare, fiet ei. *Matt.* 21. *Marc.* 11. Signa autem eos qui in me credent hæc ſequentur, in Nomine meo eijcient dæmonia &c. *Marc. ultimo.*

*Fides ſæpè confert ſalutem animæ & corporis.* Ideò mulier patiens fluxum ſanguinis ait intra ſe: Si tetigero fimbriam veſtimenti eius ſalva ero,& ſanata eſt, *Mat.* 9. Magna fuit Magdalenæ fides,propter quam dixit ei Chriſtus, Fides tua te ſalvam fecit. *Luc.* 7.

Ex fide ſanavit Chriſtus cœcum, dicens, reſpice, fides tua te ſalvum fecit. Beneficia ex fide accepta enarrat Apoſtolus plurimis Patrum exemplis, *ad Hebræos cap.* 11.

*Fidem modicam habentes à Deo reprehenduntur, & puniuntur.* Ideò Zachariâ verbis Angeli fidem non adhibente, eum taciturnitate percuſſit, dicens, Non poteris loqui quouſque hæc fient, pro eo quod non credidiſti, *Lucæ* 20. Reprehendit Salvator Petrum, dicens, Modicæ fidei quare dubitaſti, *Matt.* 14. Thomam etiam non credentem Dominus arguit, dicens: Noli eſſe incredulus ſed fidelis *Ioan.* 20.

Homo confidens in Domino comparatur in Scriptura, *Ierem.* 17. Cum arbore plantata juxta aquas, quæ immittit radices ſuas, & non timebit cum venerit æſtus, ſcilicet tentationum aut injuriarum, quia ſpes illius in Domino firmiſſimè radicata eſt.

Sicut ſpes futuri emolumenti omnes artifices alit, & ad labores animat, ita ad arduum virtutis ſtudium excitare debet ſpes gloriæ & regni æterni.

Sicut Nautæ in gravibus procellis jactâ anchorâ navim ſecuram & tranquillam faciunt, ſic ſpes & fiducia in Deo debet eſſe anchora quâ homo Chriſtianus in omni periculo intrepidus efficitur.

Argumenta pro viva Fide erga Deum,& in veram unicamque Chriſti Eccleſiam &c. vide in controverſijs cap. 1. 2. 3. Exempla plura de Fide, vide infra in Catecheſi cap. 1.

FI-

# FILIORUM EDVCATIO.

F*Ilij inſtruendi ſunt, & erudiendi in Lege Domini.* Præcepit Dominus filijs Iſraël, ut docerent filios magnalia quæ fecerat eis, ut eum magis honorarent, ut habetur *Deut* 10. Sollicitus erat Iob de filijs ſuis, ne fortè Deum offenderent, ideò pro eis quotidie Sacrificium offerebat. *Iob.* 10. Mater ſeptem fratrum ſtrenuè inſtruebat eos, in his quæ fidem & Deum ſpectabant, 2. *Machab*. 7.

*Filij corrigendi, & increpandi ſunt de vitijs quæ committunt.* Sic Iacob increpabat Ioſeph filium ſuum revelantem ſomnia, ne ſuperbiâ & ambitione videretur Patri, Matri, & fratribus dominari, *Geneſ.* 33. Quia Heli malè corripuit filios ſuos, ipſi cum eo graviter ſunt puniti, 1. *Reg.* 4. Adonias quia non fuit correptus à patre volens ſuperbè regnare, fuit à fratre occiſus. 3. *Reg.* 2.

*Parentes debent filios & filias bonis moribus inſtruere.* Sicut David appropinquans ad mortem inſtruxit filium ſuum Salomonem de bono regni regimine, 1. *Paralip.* 28 & *Reg.* 2. Tobias optimis monitis inſtituit filium ſuum ab infantia, *Tobiæ* 1. & poſteà in juventute, *Tob.* 4. poſteà in morte, ut habetur *Tobiæ ultimo.* Parentes Saræ monuerunt eam in omnibus ſeipſam irreprehenſibilem exhibere, *Tob.* 18. Quia Parentes Suſannæ fuerunt juſti, & optimè eam erudierunt, ipſa noluit adulterio conſentire, *Dan.* 13.

Similes ſunt pueri molli ceræ, quibus parentes inſtar ſigilli quamlibet formam, ſive Angeli, ſive dæmonis, imprimere poſſunt.

# FORTITVDO.

F*Ortem & audacem reddit hominem puritas conſcientiæ.* Moyſes purus & innocens audacter & conſtanter ſtetit coram Pharaone arguens eum, *Exod.* 5. Iudith quia puram & bonam intentionem habebat, contra Holofernem ſtrenuè fecit. *Iudith.* 12. & 13. Gedeon fortiſſimus in trecentis viris maximum populum viriliter ſuperavit. Dixerat enim ei Angelus; Dominus tecum virorum fortiſſime, *Iudicum* 6. Et poſt hoc in illa fortitudine liberavit Iſraël. *Iud.* 8,

*Vnus formidoloſus diſſipat, unus fortis roborat totum exercitum.* Ideò dicit Gedeon; qui formidoloſus eſt, revertatur. *Iud.* 7. David fortiter ſuperavit leonem & urſum in eremo, & Goliat, 1. *Reg.* 17. Iudas Machabæus viriliter tranſivit Iordanem & irruit in hoſtes ſuos, 1. *Machab.* 5. Eleazar, audacter irruit in elephantem, & occidit, licet videret ſe caſu elephantis opprimendum, 1. *Machab.* 6. Machabæus & ſocij more leonum irruentes in hoſtes occiderunt multitudinem inimicorum. 2. *Machab.* 11.

*Fortitudo perfectiſſima eſt tolerantia rerum adverſarum.* Undè teſte Philoſopho; fortitudo eſt conſiderata periculorum ſuſceptio, & laborum perpeſſio. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes

Regi, Deus poteſt nos eripere de camino ignis, *Dan.* 3. Stephanus plenus gratiâ & fortitudine viriliter ſuſtinuit lapides: & ſic de alijs Martyribus.

Fortes comparantur altis & firmiſſimis rupibus, quas nullæ maris procellæ, nullæ res adverſæ commovere valent. Item turri munitiſſimæ, quæ nullis telorum ictibus expugnari poteſt. Vide, *Patientia, Perſevorantia.*

# G.

## GLORIA CÆLESTIS.

G*Loriæ æternæ magnitudo.* Illam exponit Apoſt. 1. *Cor.* 2. *v.* 9. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit quæ præparavit Deus ijs qui diligunt illum.

*Pro gloria cœleſti calamitates tolerandæ.* Quia, inquit Apoſtolus, Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, *ad Rom.* 8. *v.* 18. Momentaneum & leve tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operatur, 2. *Cor.* 4. 17. Omnis qui reliquerit domum, vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam æternam poſſidebit, *Matt.* 14. Lazarus pauper in ſinu Abrahæ, id eſt, in ſtatu gloriæ, vidit à longè divitem in tormentis.

*Beati carebunt omni miſeriâ.* Dicitur enim *Apoc.* 11. *v.* 4. Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, neque erit luctus, neque dolor erit ultra. Ideò clamat Propheta, o Iſraël quam magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius, *Baruch.* 3. *v.* 24.

Comparat ſæpè Scriptura cœleſtem gloriam cum Ieruſalem, civitate ſancta, & ornata auro, ſaphyro, ſmaragdo &c. ut *Apocal.* 21. *v.* 2. 18. & 21. Vide ſupra *Beatitudo*, & infra in Catecheſi alia exempla *cap. ultimo.*

## GRATITVDO ERGA DEVM.

G*Rates ſunt agendæ generaliter pro multitudine beneficiorum quæ à Deo recepimus*: Ideò Jacob à Deo abundanter ditatus gratias agebat Domino, dicens: Domine memor ſum omnium &c. *Geneſ.* 32. Audiens David multa beneficia ſibi promiſſa, gratias humiliter egit. 2. *Reg.* 7. Daniel pro multis beneficijs quæ à Deo acceperat, benedixit Dominum, dicens: Sit nomen Domini benedictum, *Dan.* 2. Paulus Apoſtolus gratias agebat pro beneficijs fratribus collatis, & omnes homines ad agendas gratias inducebat, dicens; ſemper gaudete, ſine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite, *ad Epheſ.* 5. & *Prima ad Theſſal.* 5.

*Gratiæ reddendæ ſunt Deo ſingulariter pro liberatione à periculis.* Ideò

vo-

voluit Dominus ut liberatio filiorum Iſraël de ſervitute Pharaonis nunquam recederet ab eorum memoria, dicens: Erit quaſi ſignum in manu tua, *Exod.* 13. Poſtquam filij Iſraël liberati ſunt, tranſito mari rubro dixerunt; cantemus Domino glorioſè, *Exod.* 15. Tres pueri benedicebant Deum de ignis incendio liberati, *Dan.* 3.

*Gratiæ reddendæ ſunt Deo pro triumphis & victorijs.* Ideò poſt mirabilem victoriam filij Iſraël obtulerunt Domino dona, *Num.* 31. Similiter poſt victoriam de Siſara; Barach, & Debora Domino gratias cecinerunt, *Iud.* 4. Habitâ victoriâ, & mundato templo per Iudam Machabæum benedixerunt in cœlum, 1. *Machab.* 4.

*Gratiæ referendæ ſunt Domino pro bonorum filiorum impetratione.* Poſt Conceptionem Filij Dei in ſe, Beata Maria Virgo laudavit Dominum, dicens: Magnificat anima mea Dominum &c. *Luc.* 1. Nato Ioanne Zacharias laudavit Dominum, dicens: Benedictus Dominus Deus Iſraël, *Lucæ* 1.

*Gratias debet homo agere pro ſanitate à Deo recepta.* Nam cùm Tobias recuperaſſet viſum, ipſe & uxor eius, & Nati glorificabant Deum, *Tob.* 11. Turbæ videntes Paralyticum curatum à Domino, glorificabant Dominum, qui dedit talem poteſtatem. *Matth.* 9. *Marc.* 2. Unus de decem leproſis curatus reverſus eſt cum magna voce magnificans Dominum *Luc.* 22.

Homo gratus ſimilis eſt terræ bonæ & fæcundæ, quæ ex Dei donis, tanquam ſemine, gratitudinis fructum copioſum Domino reddit.

Vide, *Ingratitudo.*

## GRATITUDO ERGA HOMINES.

GRatus *debet eſſe homo ei qui eum juvit, vel à periculo liberavit.* Sic gratus fuit Abrahæ Rex Sodomorum, qui eum & populum ſuum à captivitate liberavit, offerens ei omnia ſpolia, *Geneſ.* 14. Benè remuneratus eſt Ioſue Raab, conſervando totam eius familiam, quia exploratores eius ab hoſtibus liberavit, *Ioſue* 6. Cùm Gedeon liberaſſet populum, gratus populus dixit, Dominare tu nobis, *Iud.* 8. Tobias gratus fuit Raphaeli qui liberaverat eum à cœcitate, uxorem à dæmonio, & filium à devoratione piſcis, offerens ei multa munera, quia hominem credebat eſſe. *Tob.* 12. Naaman liberatus à lepra, multa dona obtulit Heliſæo, licet ipſe renueret. 4. *Reg.* 5. Helias ut gratus eſſet propter beneficia recepta à vidua, eius filium à morte reſuſcitavit, 3. *Reg.* 17. Heliſæus benè remuneratus eſt mulierem Sunamitem, apud quam tranſire & habitare conſueverat, impetrans ei filium, & ſuſcitans mortuum, 4. Reg. 4.

# GULA.

G*Vla ab initio mundi ſemper hominibus graviter nocuit.* Primos parentes Adamum & Evam in Paradiſo gula perdidit, dum fructum vetitum comederunt quamvis alimentum licitum ipſis in copia ſuppeteret, *De omni ligno paradiſi veſcimur.* Geneſis c. 3. Eſau ex inordinato appetitu erga lentem ſive pulmentum, vendidit ſua primogenita Iacobo fratri. Quanto peius pro eſca vetita ex gula animam dæmoni divendere *Geneſis c.* 15. Populus Iſraeliticus cui non deerat manna, & alimentum neceſſarium, inhiabat tamen ad ollas carnium quas habebat in Ægypto, & ideo à Deo graviter punitus fuit. *Numerorum c.* 15. Dum Philiſtæi ſecurè epularentur, & indulgerent genio, per Sampſonem ruinâ domus appreſſi fuerunt, & in ſua gula ſepulti. *Iudicum cap.* 16. Quoniam Heli ſacerdos permiſit filijs ſuis contra morem carnes crudas populo extorquere, ut illas ſibi lautius præpararent, uno die uterque filius occiſus eſt, & ipſe Heli collapſus cervices fregit. 1. *Regum. c.* 2.

*Dæmon graviter homines ad gulam tentat.* Ideò Iob pro filijs epulantibus conſurgens diluculo ſacrificium offerebat per ſingulos dies, ne filij per epulas in gulam & alia peccata prolaberentur. *Iobi.* 1. Prima tentatio qua diabolus Chriſtum in deſerto aggreſſus eſt, ad gulam pertibat. Si filius Dei es, die ut lapides iſti panes fiant. *Lucæ* 4.

Illuſtre eſt exemplum gulæ graviter punitæ in Divite Epulone, *qui epulabatur quotidiè ſplendidè*, ſed ſicut ipſe in vita ſepultus erat in ſuis epulis & delicijs, ſic poſt mortem, ſepultus eſt in inferno, & fruſtra quærebat unam guttam aquæ pro refrigerio ſuæ linguæ guloſæ, quæ inter flammas cruciabatur. *Lucæ.* 16.

*Epulæ multum impediunt orationem, & pietatem.* Hinc ipſi diſcipuli poſt cænam ſopore gravati non poterant in horto cum Chriſto orare, & à Chriſto increpantur, *Non potuiſtis una hora vigilare mecum. Matthæi* 16. Eſt enim gula & crapula inſtar fumi, aut nebulæ denſiſſimæ, quâ homo oppletus non poteſt lucem divinam videre, aut oculos mentis ad cælum & res cæleſtes elevare, ut notat S. Baſilius *homil.* 1. *de jejunio.*

Guloſi ſimiles ſunt porcis, qui toto die ventrem replent, & in triclinio tanquam in hara verſantur, aras, & templa, & pietatem nihil curant. Sunt etiam guloſi inſtar muſcarum, quæ cadaveribus inhærent, & de uno cadavere ad aliud volitant. Sunt etiam ſicut Sepulchra quæ foris apparent ſpecioſa, ſed intus repleta ſunt cadaveribus animalium quæ devorant.

Gulæ deditus habet cor in ventre, inſtar piſcis qui græcè dicitur Onos, id eſt, aſinus, quem Ariſtoteles dicit ſolum ex omnibus animantibus cor ſuum in ventre habere.

Homo qui epulis inhiat ſolet eſſe ſimilis militi ignavo, qui horret audire ſonitum tympani aut tubæ ad bellum evocantis, ſicut neque iſte poteſt audire ſermonem de abſtinentia aut jejunio, & maximè in Quadra-

drageſima. Sed remedium optimum gulæ eſt, quærere guſtum & oblectationem in rebus divinis, & animum illis explere, habent enim ſe epulæ ſpirituales & carnales inſtar bilancis, quantum una pars elevatur, tantum altera deprimitur. Vide, *Ebrietas.*

# H.

## HOMICIDIUM.

**H***Omicidium procedit aliquando ex invidia.* Sicut Cain motus invidiâ fratrem ſuum occidit, *Geneſ.* 4. Tanta erat cupiditas Saulis ad occidendum Davidem propter invidiam, ut occiderit Abimelech, & alios Sacerdotes, cum mulieribus, & parvulis, 1. *Reg.* 22. Iudæi occiderunt Salvatorem ſolùm moti invidiâ, ſciebat enim Pilatus quod propter invidiam tradidiſſent eum, *Matth.* 27.

*Homicidia aliquando committuntur propter ſuperbiam & ambitionem.* Sicut Abimelech occidit ſeptuaginta fratres ſuos, ut ipſe ſolus dominatum obtineret, *Iudic.* 9. Zambri occidit Elam Dominum ſuum temulentum, ut regnaret poſt eum, 3. *Reg.* 16. Athalia tantâ libidine exarſit dominandi ut omne ſemen Regium interfecerit, 4. *Reg.* 11.

*Homicidium valdè Deo diſplicet. & graviter punit.* Nam homicidium Cain punivit acerbè, dicens, vox ſanguinis clamat ad me, *Gen.* 4. Deus noluit ut David qui ſanguinem innoxium effuderat, ſed potiùs Salomon templum ſibi ædificaret, 3. *Reg.* 7. Quia Ioas fecit Zachariam injuſtè occidi, graviter fuit punitus à Domino, neque in ſepulchro Regio conditus fuit, 2. *Paralip.* 24. V. *Inimicitia*, *Invidia.*

## HONOR PARENTUM.

**H***Onorare debet homo parentes eis exhibendo reverentiam.* Sic Salomon honoravit Berſabee matrem ſuam, & ſurrexit de ſolio ſuo in eius occurſum, & poſuit eam ſuper ſedem ſuam, 3. *Reg.* 2. Tobias juſtus inter alia quæ dedit filio documenta, & hoc fuit, Honorem habe matri tuæ, *Tob.* 4.

*Honorare debet homo patrem & matrem, in præceptis omnibus obſequendo.* Ideò filij Heli, quia non obedierunt Patri, ut deſiſterent à rapina in Sacrificijs, divinam ſententiam graviſſimè incurrerunt, 1 *Reg.* 2. Ionathas quia non obedivit præcepto patris, comedendo modicum mellis, mortis ſententiam incurrit, 1. *Reg.* 14. Puer Ieſus aſcendens in Nazareth cum parentibus, erat ſubditus illis, *Luc.* 2. Et moriens matrem Ioanni dilecto diſcipulo commendavit, *Ioan.* 19.

*Honorare debemus parentes propter præmium & pœnam conſequentem* Undè ait Dominus: Honora patrem & patrem, ut ſis longævus ſuper terram: & ſequitur: Qui maledixerit patri vel matri, ſit ille maledictus,

dictus, & morte moriatur. *Exod.* 20. & 11. Quia Sem & Iaphet patrem denudatum honoraverunt, ideò benedictionem acceperunt. Quia verò Cham patrem non honoravit, ſed deriſit, eius maledictionem incurrit, *Geneſ.* 9. Filio Ruben inceſtuoſo dixit Iacob: Non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui, *Geneſ.* 49. Abſolon impiè perſecutus eſt patrem ſuum, ideò fuit morte peſſimâ interemptus. 2. *Reg.* 18. V. *Obedientia.*

## HOSPITALITAS.

D*Eus multum commendat erga peregrinos hoſpitalitatem. Deuteronomij cap.* 10. Deus amat peregrinum, & dat ei victum & veſtitum, ergo & vos peregrinos amate, quia & vos advenæ fuiſtis. Chriſtus teſtatur ſeipſum in ſuis diſcipulis hoſpitio recipi, *Lucæ* 10. Qui vos recipit me recipit. Paulus Apoſtolus impensè commendat hoſpitalitatem, *ad Hebræos cap.* 13. Hoſpitalitatem nolite oblviſci, talibus enim hoſtijs promeretur Deus. Inter opera miſericordiæ recenſetur etiam hoſpites eſurientes paſcere, recipere, & eorum pedes lavare.

*Hoſpitalitatem ſæpe remuneratur Deus etiam in hac vita.* Loth in ſpecie peregrinorum Angelos hoſpitio recepit, neceſſaria miniſtravit, & ab injurijs defendere voluit. Et ideò Deus illum per eoſdem peregrinos liberavit ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ, *Geneſis cap.* 19. Abraham etiam in ſpecie peregrini Angelos ſuſcipere meruit, *Geneſis c.*18 Elias hoſpitio benignè exceptus, mulieris filium apud quam hoſpitabatur à morte ſuſcitavit, 3. *Reg. cap.* 17. Eliſeus etiam dum tranſiret ſæpius à muliere Sunamite hoſpitio exceptus, grandi ſane mercede filium illi à Deo impetravit, quem poſtea mortuum reſuſcitavit, 4. *Reg. c.* 4. Martha & Magdalena Chriſtum cum diſcipulis hoſpitio excipientes, meruerunt ut earum frater Lazarus qui iacebat quatriduanus in ſepulchro ad vitam excitaretur, *Lucæ* 10. Zachæus qui Chriſtum & diſcipulos in domum ſuam gaudens recepit, meruit ex publico peccatore fieri filius Abrahæ, & amicus Dei, *Lucæ* 19.

Vide *Miſericordia*, & *Liberalitas*.

## HUMILITAS.

C*Vm humilitate debent homines alijs reſpondere.* Quia juxta Sapientis ſententiam; Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem. Iacob fratri Eſau humiliter reſpondebat, ideò compeſcuit iram eius, *Gen.* 33. Si Roboam humiliter Reſpondiſſet, nequaquam decem partes populi perdidiſſet, 3. *Reg.* 12. Quia mulier Chananæa reſpondit humiliter verbis Chriſti, quæ aſpera videbantur, aſſerens ſe eſſe quaſi Catellum qui comedit de micis menſæ Domini, ſanitatem integram filiæ procuravit. *Matth.* 15.

Iuxta Salvatoris ſententiam, qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. In cujus figura Saul qui quærebat aſinas, fuit à Domi-

Domino ſuper regnum Iſraël exaltatus, 1. *Reg.* 1. Petrus humiliter dixit Chriſto: Exi à me, quia peccator ſum ego; & poſteà officium Apoſtolatus ipſi Dominus benignè commiſit, *Luc.* 5. Optimam regulam humilitatis oſtendit Salvator, dicens: Cùm invitatus fueris ad nuptias, recumbe in noviſſimo loco, *Lucæ* 14.

*Humiles debent eſſe homines ne in factis ſuis quærant ventum vanæ gloriæ* Nam Chriſtus publica ſua miracula prohibebat dici, uti patet in leproſo mundato, *Matth.* 8. Et de duobus cœcis liberatis, *Matth.* 9. Et de ſurdo & mutuo ſanato. *Marc.* 7. Et ſimiliter de transfiguratione, *Matth.* 17. Ad fugiendam jactantiam & vanam gloriam, de bonis quæ agimus, multum valet exemplum de ſuperbo Phariſæo, & de humili Publicano, *Luc.* 18.

*Humilitas meretur Indulgentiam peccatorum.* Achab nequiſſimus imponens ſibi pænam debitam pro peccatis humiliatus eſt, & Deus ipſi pænam temperavit 3. *Reg.* 21. Roboam & Principes eius humiliati ſunt, & Dominus mutavit ſententiam per Prophetam ſuum. 1. *Paralip.* 12 Ezechias humiliatus eſt: idcircò non venit ira Dei in diebus eius, 2. *Paralip.* 19. Nabuchodonoſor humiliatus recognovit ſtatum ſuum, & reductus eſt ad ſtatum priſtinum, *Daniel.* 4. Quia viri Ninivitæ humiliati ſunt, non eſt eorum civitas ſubverſa, *Ioan.* 3. Magdalena quia ad pedes Chriſti humiliter acceſſit peccatorum veniam impetravit, *Lucæ* 7.

*Humilitatis exemplum à Chriſto accipiendum eſt.* Humilis fuit in ſtatu Nativitatis, vitæ, & mortis. In Nativitate concipi voluit in civitate ignobili Nazareth, *Ioan.* 1. Item de humili matre, *Luc.* 1. Collocari in humili præſepio, *Lucæ* 2. Quomodò humiliter vixit, humiliter docuit, plena ſunt omnia Evangelia. De morte autem, fuit veſtibus ſpoliatus, in carne vulneratus, inſipiens reputatus, à diſcipulis derelictus, hoſtibus traditus, flagellis cæſus, ſpinis per ludibrium coronatus, & inter duos latrones crucifixus.

Sicut quo profundius eſt in terra fundamentum domus, aut radices arboris, eo altius domus, & arbor aſcendunt ad cœlum, ita fit in ijs qui ſe profundè humiliant,

Sicut Rami arboris quantò plures fructus habent, tantò magis ſe incurvant ad terram, ita faciunt humiles multis virtutibus præditi,

Sicut Aurum & gemmæ in arca abſconduntur ne abripiantur, ita optima virtutum cuſtos eſt humilitas.

Vide, *Superbia.*

# HYPOCRISIS.

H*Ypocritæ & ſimulatores intendunt ſemper aliquam alijs deceptionem inferre.* Sicut Ammon ſimulavit ſe languere, ut ſororem ſuam Thamar deciperet, & opprimeret quod & fecit. 2 *Reg.* 13 Giezi ſimulavit Dominum ſuum veſtibus indigere, ut Naaman deciperet, & ipſe acciperet veſtimenta, 4. *Reg.* 5. Phariſæi placida verba Salvatori dicebant,

bant, Volentes eum capere in ſermone, *Matt.* 22. *Marc.* 12.

Hypocritæ cavent ſibi à peccatis minoribus majora non curantes. De quibus dicit Dominus, *excolantes culicem*, *& deglutientes camelum*, *Matth.* 23. Phariſæi noluerunt intrare in Paraſceve Pilati prætorium, ut non contaminarentur, & dicebant, ſibi non licere interficere quemquam; Chriſtum tamen innocentem eâdem die occidere non dubitârunt, *Ioan.* 19.

*Hypocritas punit Dominus maledictionibus, & flagellis.* Nam uxori Jeroboam quæ de viri conſilio, mutato habitu, ſe aliam ſimulavit, Achias Propheta Domini mandato multas maledictiones, & flagella, ſimul cum nece filij nunciavit, 3. *Reg.* 14. Cum Scriptura divina generaliter impium deteſtetur, tamen ſingulariter hypocritis comminatur, dicens; Væ vobis hypocritæ, *Matth.* 26. Maniſeſtè Hypocriſim Ananiæ & Saphyræ Petrus acriter increpavit, & morte punivit, *Act.* 5. Elymam magum Paulus graviter de hypocriſi increpavit, *Act.* 13.

Chriſtus comparat hypocritas *ſepulchris dealbatis*: quæ foris apparent pulchra & candida, intùs plena ſunt tantùm oſſibus mortuorum, ſpurcitia, & fœtore, *Matth.* 23. S. Chryſoſt. Hom. 30. Simulatorem comparat meretrici, quæ ad decipiendum, vultum deformem fictis coloribus depingit. Et S. Theophil. comparat Hiſtrioni qui ſemper perſonam mutat, & nunquam ſeriò agit. Vide, *Mendacium.*

# I.

## INFERNUS, DAMNATIO.

ANimæ *impiorum ſepeliuntur in inferno.* Sic Chriſtus dicit de Epulone divite & avaro: mortuus eſt dives, & ſepultus in inferno &c. *Luc.* 16. *v.* 22. Et alio loco monet: Timete eum qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam.

*Ignis inferni in æternum durabit.* Quia Chriſtus in judicio reprobis dicet: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis eius, *Matth.* 25. *v.* 41. Et poſteà additur, Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam,

*Homines ex delitijs tranſeunt ad pœnas inferni.* Via peccatorum complanatur lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœna, *Eccl.* 11. *v.* 10, Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt, *Iob.* 11. *v.* 13. Quantum glorificavit, & in delitijs fuit, tantùm date ei tormentum & luctum, *Apoc.* 18. *v.* 7.

*In inferno erit ignis, & luctus, & tenebræ, & vermis conſcientiæ.* Ideò interrogat Propheta peccatores; Quis poterit habitare cum igne devorante, aut quis habitabit de vobis cum ardoribus ſempiternis? *Eſaiæ* 30. *v.* 14. Et Chriſtus dicit de obſtinatis Iudæis: Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium, *Matth.* 8. Et iterùm, monet melius eſſe luſcum, vel clau-

dum introire in regnum Dei, quam duos oculos, vel duos pedes habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur & ignis non extinguitur, *Marc. 9. v. 47.*

Comparat S. Chryſoſt Infernum cum carcere ex ferro ardenti, undè nullus unquam dabitur egreſſus. Alij cum ſtagno profundiſſimo ex ardenti ſulphure & pice, undè nullus datur aſcenſus. Alij cum exilio longinquo, ex quo nullus dabitur in patriam regreſſus. Contra omnem peccandi tentationem ſemper cogitanda eſt hæc ſententia: *Momentaneum eſt quod delectat, æternum quod cruciat.*

## INGRATITUDO.

*INgrati ſunt homines Deo, ipſius beneficia oblivioni tradentes.* Sic filij Iſraël educti à Domino de ſervitute Ægypti, fecerunt vitulum aureum, adorantes eundem, ut habetur *Exod.* 32. Citò etiam obliti ſunt beneficiorum Dei, quando faſtidiebant manna, & murmurabant, *Num.* 21. Reprehendit Angelus Judæos ingratos, divina beneficia recolendo, *Iud.* 2. Sublimavit Deus Jeroboam ſuper decem tribus, & ille avertit populum à cultu Dei, 3. *Reg.* 12. Ingratus fuit Iudas Chriſto qui poſt tot beneficia pro 30. argenteis illum inimicis tradidit, *Matth.* 27. *v.* 3.

*Ingrati ſunt aliquando homines erga eos qui ſibi fideliter ſerviunt.* Sic ingratus fuit Præpoſitus pincernarum adversùs Ioſeph, qui ſuccedentibus proſperis ſui interpretis eſt oblitus, *Geneſ.* 40. Laban multoties voluit fallere Iacob, ſibi fideliter ſervientem, *Geneſ.* 29. Multa ſervitia receperat à Davide Saul, & tamen eum occidere ſæpiùs nitebatur, 1. *Reg.* 18. Valdè ingratus fuit David Uriæ ſibi fideliſſimo, cui tradidit litteras mortis, 2. *Reg.* 11.

Homo ingratus ſimilis eſt ſerpenti, qui illum à quo fovetur veneno inficit.

Ingratitudo eſt quaſi ventus urens, qui exſiccat fontem gratiæ divinæ, ne plura beneficia profundat.

Ingrati ſunt ſicut peſſimi debitores, qui quo plus debent, eo minùs ſolvunt.

Vide, *Gratitudo.*

## INIMICITIA.

*INimici quærunt bona corrumpere.* Sicut diabolus qui dormientibus hominibus ſuperſeminavit zizania, ut corrumperet triticum, *Matth.* 13.

*Inimicitia ſurgit ex invidia.* Nam invidentes fratres Ioſepho quod à patre cunctis fratribus plus amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui, *Geneſis* 37. Ægyptij oderant filios Iſraël, quia creverant & multiplicati ſunt, & affligebant eos, *Exod.* 1. Videns Saul,

Saul, quod David prudenter ageret, & populus eum diligeret, factus eſt eius inimicus, 1. *Reg.* 18.

Vide, *Invidia, Diſcordia.*

## INTENTIO BONA, AUT MALA.

EX *intentione opus judicatur.* Judas dixit, peccavi, nec tamen veniam meruit, quia erat intentio eius depravata, *Matth.* 27. David dixit, peccavi, & Deus illi pepercit, quia rectam intentionem habuit, 2. *Reg.* 12. Ex turbis quidam ſequebantur Chriſtum, ut eum nequiter obſervarent, & hi graviter peccaverunt, ut habetur *Luc* 14. Quidam ut de panibus eius ſaturarentur, & hi nec merebantur, nec peccabant, *Ioan.* 6. Alij ut audirent verba eius, & inde ædificarentur, & hi multùm merebantur, *Luc.* 5.

*Intentio & voluntas pro facto ſæpè reputatur.* Nam commendavit Dominus bonam voluntatem Davidis de ædificando templo, licet ipſe noluerit ut ædificaretur per eum. 2. *Reg.* 7.

*Intentio ſæpè diſſimilis eſt operi externo.* Nam David miſit ad Uriam ut veniret & quieſceret, non propter eius quietem, ſed ut ſuum peccatum celaret, 2. *Reg.* 21. Ornavit ſe Iudith, uti ſolent ſe ornare laſcivæ mulieres, ſed ille ornatus non ex libidine, ſed ex maxima virtute patriam defendendi proceſſit, *Iudith.* 11. Herodis intentio erat Chriſtum occidere, ſed eam ſub adorationis pallio abſcondit, *Matth.* 2. Sic orationem, jejunium, eleëmoſinam præcepit Dominus fieri, non intentione placendi hominibus, ſed placendi Deo, qui in abſcondito videt, & juxta intentionem remuneratur operantem, *Matth.* 6.

Intentio bona ſimilis eſt auro, quod omnia quibus applicatur ſplendeſcere facit. Comparatur etiam virgæ Midæ, quæ dicebatur omnia quæ tangebat in aurum convertere.

Intentio mala ſimilis eſt vermi, qui fructum operum noſtrorum rodit & corrumpit.

Vide, *Aſtutia, Adulatio, Hypocriſis.*

## INVIDIA.

INvidia *occaſio eſt ſpiritualis & corporalis mortis.* Nam, ut ſcribit Sapiens, invidiâ diaboli mors introivit in orbem terrarum. Cain motus invidiâ Abel fratrem ſuum occidit, quia eius munera & non ſua Dominus accepit, *Gen.* 4.

*Non miſeris ſed poſitis in divitijs & honoribus invidetur.* Nam quia Dominus benedixerat Iſaac, & multiplicatus eſt, ideo invidebant ei Palæſtini, *Geneſ.* 26. Propter honorem quem dabant Davidi canentes, Saul percuſſit mille, & David decem millia, invidere cæpit Saul, & perſequebatur Davidem, 1. *Reg.* 18. Videntes Satrapæ & Principes quod Daniel eos honoribus ſuperabat, quærebant occaſionem contra

eum, ut dicitur, *Dan.*6. Principes Sacerdotum audientes à pueris Chriſtum honorari, Oſanna filio David, & videntes miracula, ſunt contra Chriſtum per invidiam indignati, *Matth.* 21. *Luc.* 19. Audientes Phariſæi Lazarum ſuſcitatum, & videntes turbam ſequentem Chriſtum, invidentes contra eum collegerunt Concilium, *Ioan.*11.

*Invidi non parcunt etiam propinquis.* Nam Rachel Lyæ ſorori ſuæ invidebat propter fœcunditatem, *Geneſ.* 30. Frater Ioſeph invidebant ei videntes quod à patre plus amaretur, *Gen.*37. Fratres filij prodigi videns fratrem ſuum cum honore receptum indignabatur ei, & noluit intrare, *Luc.* 15.

Sicut in ſole ambulantes comitatur umbra, ſic homines virtute illuſtres ſequitur invidia.

Sicut vermis qui naſcitur in ligno, ipſum lignum corrodit; ſic invidia ipſum invidum conſumit, *Chryſoſtomus.*

Invidi ſimiles ſunt peſſimis canibus, qui non deſinunt contra omnes latrare. Similes etiam ſunt vulturibus, qui amant cum fœtidis cadaveribus, id eſt, cum hominum vitijs occupari, *Baſil. Hom. de invid.*

Vide, *Inimicitia*, *Amor proximi.*

# JUDICIUM JVSTVM.

*IVdex debet cauſam prius diligenter examinare ut rectè cognoſcat, quam ſententiam ferre debeat,* Ideò dicitur, cauſam quam neſciebam diligenter inveſtigabam, *Iob.*29. Deus quem nil latere poteſt, ut de hoc Iudicibus exemplum demonſtraret, deſcendit videre civitatem quam ædificarunt filij Adam, antequam eos puniret diviſione linguarum in Babylonia, *Geneſ.* 11. Noluit Dominus de Sodomitis judicare antequam diceret: Deſcendam & videbo utrùm clamorem qui venit ad me opere compleverunt, *Geneſ.* 19. Salomon ſubtiliter & diligenter inveſtigavit cauſam duarum mulierum, quæ de infante contendebant, & ſic juſtum judicium protulit, ut patet, 3. *Reg.* 3. Diligenter & diſtinctè examinavit Daniel duos ſenes de falſo crimine in Suſannam, *Dan.* 13. Noluit Feſtus Præſes ſubitò Paulum judicare, ſed dixit: Non eſt Romanis conſuetudo aliquem judicare antequam accuſatus fuerit, & detur locus defendendi ad objecta crimina, *Act.* 25.

*Iudex ut rectè judicet, conſulere debet Conſilium divinum, pariter & humanum.* Sic Moyſes Conſilio Iethro acquievit, ut Dei populum ſalubriter judicaret, *Exod.* 28. Ob hanc cauſam conſtituit Moyſes majores judices, & minores, ut ſimul haberent Conſilium, *Exod.* 18.

Sicut bilanx ſive ſtatera, ut ſit bona & juſta, non debet ex ſe magis in unam partem quam in alteram pendere, ita judex æquus non debet ex ſuo affectu uni parti præ altera favere, ſed debet ſequi pondus rationis.

Sicut qui ad metam jaculatur non debet ſupra vel infra ſed directè ad ſcopum colliſmare, ſic qui vult eſſe juſtus debet omninò contendere ut cauſæ veritatem & juſtitiam attingat.

JU-

# JUDICIUM INIQUUM.

I*Vdex tunc iniquè judicat, quando, ſignis & relationibus citò credit.* Dominus Joſephi nimis citò credidit verbis conjugis, Ioſeph falsò accuſantis, & ipſum ſine examine carceri mancipavit, *Geneſ.* 39.

*Iudicat injuſtè qui per avaritiam corruptus pervertit iudicium.* Sicut dicitur de filijs Samuelis: Declinaverunt poſt avaritiam, & perverterunt judicium, 1. *Reg.* 8. Injuſtè protulit David ſententiam in Miphiboſeth propter munera quæ dedit ei Siba, 2. *Reg.* 15. De judicibus malis dici poteſt quod de judicibus & Principibus Iſraël: Principes tui infideles, ſocij furum, omnes diligunt munera, aurum ſequuntur, ut dicitur, *Eſaiæ* 1.

*Iudicat non rectè, qui judicat cum ira & furore.* Sic Nabuchodonoſor malè judicavit quando in furore & ira præcepit ut omnes Sapientes Babylonis interficerentur, quia eius ſomnium ignorabant, *Dan.* 2. Herodes iniquè judicium protulit quando iratus occidit omnes pueros qui erant in Hieruſalem & in omnibus finibus eius, *Matth.* 2.

*Iudex non rectè judicat quando amore vel timore à via veritatis deviat.* Licet Darius Rex Perſarum ſciret Danielem innocentem, tamen ad petitionem Satraparum fecit eum mitti in lacum leonum, ut ibi à leonibus devoraretur, *Dan.* 6. Ad unius ſaltatricis petitionem juſſit Herodes Ioannem juſtiſſimum decollari, *Matth* 14. *Marc.* 6. Iniquum judicium dedit Pilatus, qui ad petitionem Iudæorum, volens eis placere, Barabam ſeditioſum dimiſit, & Ieſum innocentem tradidit morti, *Matth* 27.

Sicut oculo reſpicienti per vitrum rubrum omnia videntur eſſe rubicunda, etſi ſint maximè candida; ſic qui erga alium habet animum malè affectum, judicat eius opera peſſima, etſi in ſe ſint optima & æquiſſima: habet enim ſuum judicium, quod eſt mentis perſpicilium, odio, aut invidiâ aut aliâ paſſione infectum.

Sicut aliqui laborant vitio oculorum, quo fit ut res vicinas vix videant, objecta verò remota ipſis maximè appareant, ſic aliqui ad ſua vitia non reſpiciunt, ſed in aliorum operibus improbandis pluſquam lyncei eſſe volunt. Quos etiam Chriſtus pulchrâ comparatione perſtringit: Vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non conſideras, *Matth.* 7. V. *Inimicitia. Invidia.*

# JURAMENTUM.

I*Vrare poſſunt homines licitè ad ſervandum promiſſa.* Sic Abraham juravit Abimelech quod non noceret ei, *Geneſ.* 22. Pepigit fœdus amicitiæ Ionathas cum David, & juraverunt ambo, 1. *Reg.* 20.

*Faciunt aliqui temerè juramentum perverſum obſervando.* Sic temerè jurabat David deſtruere Nabal, & omnia quæ habebat, 1. *Reg.* 25. Simile juramentum fecit Iezabel, quod occideret Heliam Prophetam,

3. *Reg.* 19. Nabuchodonoſor juravit per thronum ſuum quod vindicaret ſe de filijs Iſraël, *Iud.* 1. Malè juravit & peſſimè ſervavit juramentum Herodes, dare ſaltatrici quicquid volebat, & conceſſit ei caput Ioannis Baptiſtæ, *Marc.* 6. *Matth.* 14.

Sicut in judicijs hominum non licet perſonam Regis in teſtem adducere, utpotè majorem illis qui citant & inducunt, quantò minus licebit temerè & irreverenter Deum in teſtem advocare.

Sicut qui habet veſtem valdè pretioſam non vult eâ abuti quotidie illam geſtando; ſic maximus eſt abuſus per conſuetudinem jurandi pretioſum Dei nomen quotidie in ore habere. V. *Blaſphemia.*

## IUSTITIA DIVINA.

IVſtitia exigit ut malis retribuatur eadem menſurâ quam ipſi alijs retribuerunt.* Adonibozeth juſtè amputatæ ſunt manuum ſummitates, ſicut ipſe amputaverat Septuaginta Regibus, ut habetur *Iud.* 1. Agab qui ſine liberis fecerat mulieres, remanſit ſine liberis mater ejus, 1. *Reg.* 15. Superbus Aman ſuſpenſus eſt in eodem patibulo, quod paraverat Mardochæo, *Heſt.* 7. Hoſtes Iudæorum eodem die occiſi ſunt, quo ipſi Iudæos occidere decreverant. *Heſter.* 9. Viri qui Danielem fecerunt mitti in lacum leonum, miſſi ſunt in eundem & devorati ſunt, *Daniel.* 14. Duo ſenes qui voluerunt injuſtè occidere Suſannam, à populo interfecti ſunt, *Dan.* 13. In eodem loco in quo Andronicus occiderat Oniam, fecit eum Eunuchus occidi, 2. *Machab.* 4. Iaſon qui multos interfectos & inſepultos abjecerat, inſepultus ipſe abjectus eſt, 2. *Machab.* 5. Antiochus blaſphemus & homicida, peſſimo ulcere interfectus eſt, 2. *Machab.* 9. A ſervo nequam qui noluit conſervo dimittere, repetijt Dominus debitum jam dimiſſum, *Matth.* 18.

Sicut præſente ſole maculæ etiam minimæ apparent, ſic coram juſtitia & judicio divino omnia hominum peccata quantumvis occulta deteguntur.

Sicut per ventum paleæ à tritico ſeparantur, ſic juſtitia divina in extremo iudicio ſeparabit malos de medio iuſtorum, & mittet eos in caminum ignis. *Matth.* 13.

# L.

## LIBERALITAS.

*Lïberalitatis exempla nobis præbuit Chriſtus. Nam relinquenti temporalia promiſit æterna*: Centuplum in præſenti, & vitæ æternæ gloriam tribuens in futuro, *Matth.* 19. Non debet liberalis procraſtinare beneficia: Sicut Chriſtus non dixit latroni, cras mecum eris in paradiſo, ſed hodie, *Luc.* 23.

*Maior virtus reputatur liberalitas erga pauperes, quam divites.* Iob liberalis fuit ad pauperes qui ait; Cor viduæ conſolatus ſum, Pater eram

pau-

pauperum. *Iob* 29. Liberaliter magi Chriſto pauperi pannis involuto in præſepio ſtabuli reclinato munera, obtulerunt, *Matth.* 2. Salvator liberaliter pavit pauperem turbam, quia non habebat quod manducaret, ut habetur, *Matth.* 13. *Marc.* 8. Multùm largus erat Zachæus, qui dicebat, dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & ſi quem defraudavi reddo quadruplum, *Luc.* 19. In Evangelio valdè liberalis fuit ille Rex qui nuptias fecit filio ſuo, & miſit vocare invitatos ad nuptias, donec menſæ diſcumbentium implerentur, *Matth.* 22.

*Liberalitas debet eſſe reciproca.* Regina Saba multa attulit Salomoni, & Salomon dedit ei omnia quæ petijt, 3. *Reg.* 10. Iulius liberaliter recepit Paulum & ſocios eius, & Paulus uxorem eius ægram reſtituit ſanitati, *Act.* 27. Quia viri Sochot & Phanuel non fuerunt liberales Gedeoni, ab eo graviter ſunt puniti, *Iudicum* 8. Nabal in maximo, propter tenacitatem ſuam, fuit periculo, niſi largitas Abigail ſupplevisset, 1. *Reg.* 25.

Similis eſt homo liberalis uberrimo Fonti, qui ſuas aquas ſibi non ſervat, ſed eas alijs profluere & prodeſſe permittit: è contra avarus eſt inſtar ſtagni in quo aquæ ſemper manent, & putreſcunt.

Sicut ſol circuit orbem ut lucem ſuam diffundat, & homines lætificet, nec tamen per hoc obſcuratur; ſic homo liberalis quærit occaſionem alijs benefaciendi, & omnes eius aſpectu lætantur.

Sicut vas plenum & vas vacuum, ſi pulſentur, optimum concentum præbent, ita optimè convenit inter divitem benignum & pauperem vacuum & egenum. V. *Avaritia.*

## LUXURIA.

LUxuria *cauſa vel occaſio eſt homicidiorum.* Nam propter violationem Dynæ habitatores civitatis Sichem ſunt occiſi, *Geneſ.* 34. Amon propter violationem ſororis ſuæ Thamar, ab Abſolone in convivio fuit occiſus, 2. *Reg.* 13. David pulchritudine Berſabeæ captus, cum adulterio homicidium perpetravit, 2. *Reg.* 11. Propter luxuriam Herodis & Herodiadis fuit Ioannes Baptiſta decollatus, *Matth.* 6, *Marc.* 14.

*Luxuria deijcit potentes.* Sic dejecit Sampſonem Dalila, *Iud* 16. *Decipit prudentes* Sic decepit Salomonem per mulieres, quibus adhæſit: 3. *Reg.* 11. *Diminuit viribus pollentes*, ſic diminuit Holofernem capite & vitâ, propter Iudith quam concupivit, *Iud.* 12. & 13.

*Deſtruit ætate ſeneſcentes.* Sic deſtruxit duos ſenes propter Suſannam, ejus pulchritudinem aſpicientes, *Dan.* 13.

*Luxuriam ſequuntur graves pœnæ.* Nam cauſa diluvij videtur fuiſſe luxuria, quia omnis caro corruperat viam ſuam, dixit Deus ad Noë: Delebo hominem, *Geneſ.* 6. Quia in animam quæ libidini vacat, habent poteſtatem dæmones, petierunt dæmonia intrare in porcos, id eſt luxurioſos, *Matth.* 8. Duo ſenes luxurioſi volentes Suſannam opprimere, à populo ſunt lapidati, *Dan.* 13. Mulier in adulterio deprehenſa jubetur à Moyſe lapidari, *Levit.* 20. Sodoma & Gomorra ob libidinem delata ſunt,

Sicut filius prodigus vivendo luxurioſè diſſipavit ſubſtantiam ſuam, & inter porcos veſci & vivere debuit, *Lucæ* 18 Sic alij per luxuriam diſſipant & perdunt patrimonium regni cœleſtis, & digni ſunt ut potiùs inter immundos porcos, quam inter homines vivant.

S. Benedictus ut luxuriæ tentationes ſuperaret in vepribus ſe tamdiu volutavit, donec voluptatis ſenſus dolore opprimeretur, ut narratur in Breviar. die 21. Martij lec. 4.

Sicut nemo niſi inſanus vellet haurire venenum mortiferum, etſi modico melle condiatur, ita inſanum eſt luxuriæ peccato animam perdere, propter modicam & momentaneam voluptatem quæ in ea continetur.

Sicut qui ardenti febri laborant, præ ſenſus ſtupore, ſuavitatem cibi non ſentiunt, ſic libidinoſi veræ virtutis guſtum non percipiunt, *Cic. Phil.* 2.

Ut favus diſtillans labia meretricis, noviſſima autem eius amara quaſi abſynthium, *Proverb.* 5.

Sicut duobus modis ignis extinguitur; ſubtrahendo ligna, vel inſpergendo aquam; ſic flamma luxuriæ ſuffocari debet ſubtrahendo carnis incentiva, vel certè infundendo aquam lachrymarum. V. *Caſtitas*.

# M.

## MATRIMONIVM.

D*Ebet uxor viri eſſe ſocia, non domina, nec ancilla.* Ad quod deſignandum Dominus formavit Evam de coſta viri, quæ eſt in medio, non de capite, nec de pede, ut eam diligat ſicut cor ſuum, *Geneſ.* 2.

*Matrimonio iuncti debent habere unitatem.* Vir enim unam ſolam debet habere, & è converſo: ideò dixit Deus, Erunt duo in carne una, *Geneſ.* 2.

*Honeſtiſſima cauſa ducendi uxorem*: Eſt illa quam expoſuit Angelus dicens: Accipies uxorem cum timore Dei, & amore filiorum magis quàm amore libidinis, ut habetur *Tob.* 6. Propter hanc cauſam novi conjugati priùs deberent vacare orationi, quam operi conjugali, ſicut Tobias, qui primâ nocte, ſecundâ & tertiâ, docuit uxorem orare antequam conjungerentur. *Tob.* 8.

*Matrimonium in novo teſtamento & veteri Deus multipliciter honoravit.* Nam ordinem matrimonialem in Paradiſo conſtituit, quando mulierem homini ſociavit, *Geneſ.* 2. Deſtruente Domino mundum per aquas diluvij, ſolos Matrimonio conjunctos ſalvavit, ſcilicet Noë & uxorem eius, & tres filios eius cum uxoribus eorundem, *Gen* 7 Matrimonialibus nuptijs Chriſtus cum matre & diſcipulis voluit intereſſe, & ibi primum manifeſtum miraculum operari, ut ipſum Matrimonium honoraret, *Ioan.* 2. Cœleſte & ſpirituale convivium, matrimonialibus nuptijs à Domino aſſimilatur, *Luc.* 14.

Sicut

Sicut corpus nihil poteſt operari abſque anima nec anima ſine corporis adjutorio, ſic ut res familiæ rectè gerantur, vir & uxor inter ſe concordiam habere debent.

Sicut meritò ſuſpectus eſt de morbo qui multùm agit cum medicis, ſic infirma judicatur fidelitas viri aut uxoris, ſi nimiùm affectat conſortium cum perſonis alienis.

## MENDACIVM.

M*Endaces iniquè quærunt decipere audientes.* Sic primum mendacium fuit à diabolo prolatum, ſcilicet: Nequaquam moriemini, ut hominem decipiendo traheret ad peccatum, quod & fecit, *Gen* 3. Gabaonitæ callidè cogitantes, Ioſue mendacio voluerunt decipere, ſed ille bono uſus Conſilio pactum initum non fregit, ſed eos ut meruerant in ſervitutem redegit, *Ioſue.* 9. Proditoriè Triphon mentitus eſt Simoni, quando argentum & obſides pro Ionathæ liberatione recepit, qui poſteà Ionatham & filios eius interfecit, 1. *Machab.* 13.

*Mendaces peſſimi ſunt teſtes falſi.* Sic duo falſi teſtes producti contra Naboth injuſtè lapidari fecerunt, eum blaſphemaſſe Deum mendaciter aſſerentes, 3. *Reg.* 21. Contra Suſannam falſum teſtimonium protulerunt duo iniqui ſenes, & falſi judices, *Dan.* 13 Duo falſi teſtes qui locuti ſunt contra Stephanum, injuſtè eum lapidari fecerunt uti patet, *Act.* 7.

*Os illius qui mentitur occidit animam, & aliquando corpus.* Sicut Anania & Saphira excuſantes ſe mendaciter coram Petro, diræ mortis ſententiam incurrerunt, *Act* 5. Chriſtus ſæpè exprobravit Phariſæis mendacia, ut *Ioan.* 8. *v.* 44. Vos ex patre diabolo eſtis: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit. Propter quod, inquit Apoſtolus, Deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque ad proximum ſuum

Mendaces ſimiles ſunt nocti & tenebris, quæ ortâ veritatis luce ſtatim diſparent. Item latronibus qui libenter in tenebris ambulant. Denique ſimiles ſunt araneis quæ magno labore retia effingunt ut muſcas capiant, ſed facillimè rumpuntur. V. *Aſtutia. Adulatio.*

## MORS.

M*Ortis ſententiam homo pro peccato incurrit.* Invidiâ enim diaboli mors introivit orbem terrarum, *Sapient.* 2. Non ſolùm ſecundùm corpus ſed & ſecundùm animam homo moritur per peccatum, Nam dictum fuit homini à Deo: quacumque horâ comederitis, id eſt mandatum tranſgreſſi fueritis, moriemini, *Gen.* 2.

*Mors bona, & in ſtatu bono homini appetenda eſt.* Tobias juſtus deſiderabat mortem, dicens: Præcipe in pace deponi ſpiritum meum, *Tob.* 3. Apoſtoli ſic ſunt poſt adventum Spiritus ſancti confirmati, ut mortem & verbera non timerent, *Act.* 5. Deſiderabat Paulus mortem

cùm

cùm dicebat: Non ſolùm ligari, ſed & mori, *Act.* 21. Et cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto: *ad Philip.* S. Martinus multùm deſiderabat ex hac vita migrare: in Breviar. die 11. Nov. lect. 6. S. Laurentius dolebat quod Sixtus ſe ad mortem præcederet; in Breviar. lect. 4. die 3. infra eius Octavam.

*Mortem deſiderant homines, cùm graves ſuſtinent dolores, ut ab eis citiùs eruantur.* Sic Elias ſedens ſub Iunipero, quem perſequebatur Ieſabel, petijt ut moreretur, 3. *Reg.* 29. Poſt contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, Peto Domine, ut de vinculo improperij hujus eripias me, *Tob* 3.

*Chriſtianus debet pro iuſtitia mortem libenter ſuſtinere.* Sic Chriſtus factus eſt obediens uſque ad mortem crucis duriſſimam, *Matth.* 27. Poſt Chriſtum pro fide & juſtitia lapidatus eſt Stephanus, & mortem libenter ſubierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

*Mors omnibus certa.* Nam ſicut omnia flumina currunt ad mare à quo profluxerunt, ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati ſunt.

*Hora autem mortis incertiſſima.* Hinc Chriſtus adventum mortis comparat nocturno furi; Et jubet nos vigilare, quia neſcimus diem, neque horam. V. *Timor Domini.*

# O.

## OBEDIENTIA.

O*Bedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt ſaluti contraria.* Undè Matathias dixit nuncio Regis Antiochi, & ſi omnes obediant Regi Antiocho, ego & filij mei obediemus Deo, 1. *Machab.* 2. Unus illorum ſeptem fratrum qui noluerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit, Parati ſumus mori prius, quam tranſgredi Legem Dei, ut dicitur 2. *Mach.* 7. Petrus & Ioannes Principibus Sacerdotum præcipientibus ne in Nomine Ieſu loquerentur, Reſponderunt, Si juſtum eſt vos potiùs audite, quam Deum, judicate, *Act.* 4. Deindè cùm arguerentur à Principibus dixerunt, oportet obedire Deo magis quam hominibus, *Act.* 5.

*Obedire oportet Prælatis, ſive ſint boni, ſive mali, dummodò bona præcipiant.* Ideò dixit Chriſtus; ſuper cathedram Moyſi ſedebunt Scribæ & Phariſæi, omnia quæcunque dixerint vobis facite, *Matth.* 23. Paulus electus in ſocium Barnabæ perambulabat confirmans omnes Eccleſias, & præcipiens obedire præceptis Apoſtolorum, *Act.* 15.

*Obedire debet homo parentibus, ſi non præcipiant quæ impediant ſalutem.* Ideò dicit Paulus; Obedite filij Parentibus veſtris in Domino, *ad Epheſ.* 6. *ad Coloſ.* 2. Tobias junior dixit Patri: Omnia quæ præcepiſti faciam Pater, *Tob.* 5. Deſcendit puer Ieſus cum Maria & Ioſeph in Nazareth, & erat ſubditus illis, *Lucæ* 2.

*Obediendum eſt promptè, & non procraſtinandum.* Sic obedierunt illi

Apo-

Apoſtoli, qui ſtatim relictis retibus ſecuti ſunt Salvatorem, *Matth.* 3. Simile etiam legitur de Matthæo, qui relictis omnibus, ſecutus eſt eum, *Matth* 9. *Luc.* 5. Paulus audiens vocem Ieſu, promptè reſpondit dicens: Domine quid me vis facere?

*Obedire debet homo quantumcumque mandetur difficilè.* Nam Abraham mandatum circumciſionis licet eſſet difficilè non diſtulit adimplere, *Geneſ.* 17. Grave erat Abrahæ de filij immolatione præceptum, quod tamen niſi Deus aliter ordinaſſet ſine mora voluit implere, *Geneſ.* 22. Propter hanc cauſam exemplum obedientiæ in Salvatore noſtro proponit Apoſtolus dicens: Factus eſt obediens Patri uſque ad mortem Crucis, & ponit fructum obedientiæ ſequentem, dicens: Propter quod & Deus exaltavit eum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen. *Ad Philip.* 2.

*Obedire nolentes graviter puniuntur.* Nam prima præcepti tranſgreſſio in primis parentibus gravibus maledictionibus eſt punita, *Geneſ.* 3. Quia mandatum Ioſue tranſgreſſus eſt Achior, ideò fuit a populo lapidatus, & Ioſue & populus ex illa inobedientia in bello fuerat ſuperatus, *Ioſ.* 7. Saul qui contra præceptum Samuelis Sacrificium obtulit, & Agag Regi contra præceptum Domini parcere voluit, fuit à Domino reprobatus, ut habetur 1. *Reg.* 15 & 16. Dixit Dominus Salomoni quod ſi non cuſtodiret mandata Dei, deleret de terræ ſuperficie thronum eius, 2 *Paralip.* 7. Ionas qui refugiebat Domino obedire, præcipienti ut in Ninive Verbum Dei prædicaret, in mare Domino diſponente conjectus fuit, *Ionæ* 2.

Sicut lutum in manu figuli, aut lignum in manu fabri permittit ſe ſcindi, poliri, & in omnem formam mutari, ſic homo obediens debet permittere à manu ſui Creatoris ſe dirigi, diſponi, & in omni fortuna ab eius voluntate gubernari. Aliam ſimilitudinem veri obedientis aſſignat S. Ignatius de baculo in manu ſenis, qui ad omnem uſum ei inſeruit qui eum manu tenet.

Sicut optimus eſt equus qui obtemperat fræno, ita obediens, qui ſe legibus accommodat. Sicut nos volumus ut jumenta & creaturæ nobis ſerviant & obediant, ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

## OPUS & INTENTIO BONA.

O*Peratio bona ubique homini neceſſaria eſt.* Voluit Deus ut in ipſo Paradiſo homo operaretur: dicitur enim *Geneſis* 2. Poſuit Dominus hominem in Paradiſo ut operaretur, & cuſtodiret illum: ſic nullus ſtatus quantumvis bonus conſervari poteſt niſi benè operando. Et iterum de homine extra Paradiſum poſito dicitur, Emiſit eum extra Paradiſum ut operaretur terram, & additur, In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, *Geneſis* 2.

Arguuntur à Chriſto qui ſtabant tota die otioſi, & dicit illis, Ite & vos in vineam meam, & pro diverſitate operis diverſa merces retribuitur, *Matth.* 20.

Ser-

Servus qui accepit quinque talenta, & cum eis lucratus eſt alia quinque à Domino laudatur, ſed qui nihil operando abſcondit pecuniam Domini ſui, talentum perdit, & à Domino reprobatur. *Matth.* 25. Ex opere bono cognoſci electos indicat Chriſtus dicens, *Si filij Abrahæ eſtis opera Abrahæ facite. Ioan.* 8.

*Operantis intentionem plus Deus attendit quam opus.* Cain obtulit de frugibus terræ munera Domino, & Abel de gregibus, optimo ſcil. affectu & intentione, ideò reſpexit Dominus ad Abel & munera eius, ad Cain verò non reſpexit, *Geneſis* 4.

Opera & prodigia in ſpeciem ſimilia fecit Moyſes & miniſtri Pharaonis in Ægypto, ſed quia hæc non erant ſincera, nec in Dei nomine, non potuerunt Domino accepta eſſe, *Exodi* 7.

Ozias Rex Iuda voluit incenſum ſuper altare Domini adolere, quod in ſe opus bonum eſt, ſed quia benè, & licito modo non fiebat, Rex ſubito leprâ à Deo percuſſus fuit. 2. *Reg. c.* 6.

Opus bonum comparat Apoſtolus ſementi, cuius modica etiam grana, non modicum fructum adferunt. Et ut ad operandum animet Qui, inquit, parcè ſeminat parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, 2. *ad Corinth.* 9. V. *Intentio bona.*

# ORATIO.

ORare primò debent Prælati pro ſuis ſubditis, ut ſuis orationibus à populo iram Dei avertant. Sic cùm poſt adorationem vituli Deus populum vellet deſtruere, Moyſes eorum prælatus pro eis ferventer oravit, & veniam meruit à Domino invenire, *Exod.* 32. Propter orationem Moyſi abſorptus eſt ignis, qui devorabat caſtra murmurantium præ labore, *Num.* 11. Pro afflicto populo ignitis ſerpentibus oravit Moyſes, & erecto ſerpente æneo, à Deo remedium habuerunt. *Num.* 21. Samuel dixit ad populum: Abſit à me hoc peccatum, ut ceſſem orare pro vobis: Oſtendens peccare prælatos qui pro ſuo populo non orant, 1. *Reg.* 12.

*Orare debent omnes homines pro peccatoribus, & inimicis.* Sic devotè oravit Abraham Deum ut parceret Sodomitis, *Gen.* 18. Moyſes multoties exoravit ut Deus plagam averteret ab Ægypto, & licet Ægyptij eſſent mali, fuit tamen à Domino ſæpiùs exauditus, *Exodi* 8. 9. & 10. Salvator noſter pro inimicis orare nos docuit, *Matth.* 5. Et ipſe pro Crucifixoribus ſuis oravit, *Luc.* 23. Ferventiùs oravit Stephanus pro ſuis perſecutoribus, quam pro ſeipſo, quia pro ſe orans ſtetit, pro ſuis perſecutoribus genua flexit, *Act.* 7.

*Orare debet homo in tribulatione ut de adverſitatibus liberetur.* Sic Tobias cœcus uxoris improperijs tribulatus confugit ad orationis remedium, *Tob.* 3. Filij Iſraël tribulati ab Holoferne orantes ad Dominum clamaverunt, *Iud.* 4. Afflictus Mardochæus pro ſe, & populo Dominum exoravit, *Heſter* 4. Azarias & ſocij eius in tribulatione fornacis ad

ad orationis remedium confugerunt, *Dan* 3. Ionas afflictus in ventre ceti oravit, & ſalvus à Domino eſt eductus, *Ion.* 2. Quando Petrus ſervabatur in carcere, oratio fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo, & liberatus eſt, *Act.* 12.

*Placet Deo oratio brevis & humilis.* Sic oravit leproſus qui genu flexo rogavit Dominum dicens; Domine ſi vis potes me mundare, *Matth.* 8. *Marc.* 1. Humiliter oravit Centurio pro paralytico ſervo, indignum ſe reputans præſentia Ieſu Chriſti, *Matth.* 8. Ad orandum nos humiliter inducit exemplum Publicani, qui brevibus verbis meruit remiſſionem omnium peccatorum dicens: Deus propitiùs eſto mihi peccatori, ut habetur. *Luc.* 8.

*Oratio debet eſſe aſſidua.* Non dimiſit Daniel propter Regis decretum, quin oraret ter in die flexis genibus, ſicut antè conſueverat facere, *Dan. cap.* 6. Ad hoc idem hortatur nos Dominus dicens, Oportet vos ſemper orare & nunquam deficere, *Luc.* 18. Ad orationis conſtantiam etiam Dominus nos inducit exemplo viduæ, quæ judicem cum importunitate judicare petebat; & exemplo amici qui panes inſtanter ſibi petijt commodari, *Luc.* 18.

*Orant quidam & non exaudiuntur, quia non bene petunt, vel indigni ſunt qui accipiant bona.* Sic David orantem pro populo, licet valdè devotè oraverit, Dominus non exaudivit, quia non erat tunc dignus exaudiri, 2. *Reg.* 12. Sic reprobata erat oratio Ieremiæ, quando dicebat ei Dominus, Noli orare pro populo iſto, nec ſumas pro eis laudem vel orationem, quia non exaudiam eos, *Ierem.* 11. Iacobus dicit, Petitis & non accipitis eò quod malè petatis, *Iacob.* 4. Populo indigno & malo dixit Dominus, Cùm multiplicaveritis orationes veſtras non exaudiam vos, quia manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt, *Eſai.* 1.

*Oratio impetrat remiſſionem peccatorum.* Sic per orationem Moyſis dicentis, Dimitte eis Domine noxam hanc, aut dele me de libro in quo me ſcripſiſti: Dominus populo ſuo peccatum dimiſit, *Exod.* 32. Propter hanc cauſam docuit nos Salvator ut peccatorum remiſſionem in Oratione Dominica peteremus dicentes: Dimitte nobis debita noſtra, *Matth.* 6. & *Luc.* 11. In cujus figura dimiſit Rex omne debitum ſervo qui eum rogaverat, licet poſteà ex hujus nequitia, debita dimiſſa repetita fuerint, *Matth.* 18.

*Oratio impetrat filios in ſterilitate.* Nam Iſaac deprecatus eſt Dominum pro uxore ſterili, & filios meruit obtinere, *Geneſ.* 25. Anna ſimiliter devotè Deum oravit cum lachrymis, & filium à Domino impetravit, 1. *Reg.* 1. Heliſæus hoſpitæ ſuæ ſterili impetravit à Domino filium: quem ſimiliter ſuis orationibus reſuſcitavit, 4. *Reg.* 4.

*Oratio facit Deum operari miracula.* Nam per orationem Heliæ clauſum eſt cœlum ne plueret, & per orationem eius ad pluviam eſt apertum, 3. *Reg.* 17. Martha & Maria Dominum orarunt & impetrarunt Lazarum ſuſcitari, *Ioan.* 11. Decem leproſi orantes ad Dominum, meruerunt recipere ſanitatem, ut habetur *Luc.* 17.

Similis eſt oratio ſcalæ Iacob per quam homines animo & converſatione à terrenis ad cœleſtia aſcendunt. Eſt enim oratio aſcenſio mentis in Deum.

Ora-

Oratio eſt inſtar Thuris ſuaviſſimi, cuius odor in cœlum aſcendit & Deum oblectat, ſicut ait Pſal. Aſcendat deprecatio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.

Sicut corpus vivit per animam, ſic anima vivit per orationem. Oratio eſt ſicut Armatura quâ Chriſtianus ſe contra mundi, carnis, & dæmonis aſſultus defendere debet.

# P.

## PATIENTIA.

H*Omo patienter ferre debet iniurias.* Ioſeph patienter tulit injuriam quam ei fratres proprij intulerunt, eiſque poſteà illatam injuriam clementer indulſit, ut dicitur, *Geneſ.* 37. Citò oravit Moyſes pro Maria ſorore ſua quæ eum offenderat murmurando, *Numer.* 12. David perſecutionem ſuſtinuit, quam ei proprius filius inferebat, 2. *Reg.* 15. Tobias patienter tulit conſanguineorum impropria pariter & uxoris, ut habetur *Tob.* 2.

*Patienter debet homo ferre tribulationes & pœnas à Deo, vel Dei causâ inflictas.* Sic Tobias excœcatus patienter ſuſtinuit cæcitatem, *Tob.* 2. Iob fuit patiens perdendo ſua, & filios, & quaſi ſe ipſum per gravem infirmitatem, *Iob.* 1. & ſequentibus: Eleazarus duros ſuſtinuit patienter pro legum obſervantia cruciatus, 2. *Machab.* 6. Septem fratres cum pia eorum matre in ſuis tormentis, mirabilem patientiam habuerunt, 2. *Machab.* 7.

*Homo debet patienter offenſas dimittere ex corde. non ſolùm ſemel ſed pluries.* Nam Petro quærenti quoties dimitteret proximo? non ſolùm ſepties, ſed ſeptuagies ſepties, *Matth.* 18. Ad patienter portandum injurias inducit nos Chriſtus exemplo ſervi nequam, cui dimiſſa fuerant decem millia talenta, ut patet *Matth.* 18. Exemplum etiam patientiæ habemus in Chriſto tempore paſſionis, quia patientiam conſervavit in verbis detractorijs & contumelijs, in factis, & illuſionibus, & verberibus, crucifixione, blaſphemijs, & morte, *Matth.* 26. *Marc.* 14. Vide, *Tentatio, Tribulatio, Perſeverantia.*

## PAX.

D*Eus pacem diligit.* Patet ex his, quia in eius Nativitate Angeli pacem annunciaverunt, *Luc.* 2. Pacem præcepit diſcipulis ſuis inter ſe habere, *Ioan.* 14. Pacem commiſit Apoſtolis prædicare, *Luc.* 10. *Matth.* 10. Pacem in teſtamento reliquit, *Ioan.* 14. Et poſt reſurrectionem ſuam pacem diſcipulis ſuis nunciavit, ut habetur, *Luc.* 24. *Ioan.* 20.

*Aliquando pacem perturbat invidia.* Nam fratres Ioſeph invidentes

ei,

ei, non poterant ei quicquam pacificè loqui. Ambitio etiam pacem perturbat, & diſcordias ſuſcitat inter propinquos, ut patet in Davide & Abſolone eius filio, 2. *Reg.* 15.

E contra, *Pacis colendæ amor*, patet in Davide erga Saulem ſe ubique hoſtiliter perſequentem, quem cum in ſpelunca concluſum occidere potuiſſet, noluit eum attingere, ſed maluit potius ſe amicum præbere, & fateri ſe eſſe unum pulicem, indignum quem Saul perſequeretur, & ſic lenitate magis quam ullis armis Saulis iram, & invidiam ſuperavit, eumque adegit ut Davidem in gratiam reciperet, & illum ſe meliorem ac iuſtiorem eſſe fateretur. 1. *Regum cap.* 24. & 26.

Voluit expreſsè Deus Templum ſibi à Salomone ædificari, ex eo quod eſſet Rex pacificus, & à bellis abſtineret 1. *Paral. c.* 22. Sic & nos Templum Dei eſſe non poſſumus, niſi in animo, & cum alijs pacem conſervemus.

Pax *falſa & ficta*, apparet in Antiocho, qui cum Arcem nomine Silon expugnare non potuiſſet, cum obſeſſis pacem ſimulavit, & iuravit ſe eam ſervaturum, ſed intra mænia receptus Arcem & omnia funditus evertit. 1. *Machab. c.* 6.

Alcimus ſacerdos cum à Iudæis ad Demetrium Aſiæ Regem defeciſſet, ſimulans tamen ſe amicum eſſe ſuis fratribus & Iudæis, pacem illis iuravit, & nihil ſe mali illaturum, ſed poſtea ex illis ſexaginta viros uno die crudeliter necavit. 1. *Machab* .7.

Triphon ſimulatâ pace cum Ionatha, eum in Vrbem honorificè introduxit, ſed mox clauſis portis Ionatham comprehendit, & omnes qui cum eo venerant occidi juſſit. 1. *Machab. c.* 13.

Sicut Mundus non poteſt ſubſiſtere niſi inter Elementa terram, aquam, aërem, & ignem ſit pax & concordia: ſic omnis reſpublica & familia perturbatur & diſſolvitur, niſi pax ſit inter cives, & domeſticos.

Sicut diſſonantia chordarum turbat muſicam, ita diſcordia cordium & animorum perturbat familiam.

Pax eſt vinculum animorum, quam ſi ſuſtuleris perit ſocietas humana, & ſuccedit confuſio, ſicut factum eſt per confuſionem linguarum in ædificanda turri Babylonica.

Vide, *Amor proximi.*

## PECCATUM.

PEccatum *nocet homini, quia multoties pœnâ corporali punitur.* Ut patet in Adamo & Eva expulſis de Paradiſo cum alijs pœnis. Sodomitæ etiam pæna ignis & ſulphuris ſunt puniti, *Gen.* 29. Uxor etiam Loth, quæ peccavit contra præceptum Domini ſe vertendo retrò, in ſtatuam ſalis eſt converſa, *Geneſ.* 19. Pharao etiam propter peccatum cognovit ſe flagellari dicens, peccavi in Deum verum, *Exod.* 10. Quia filij Iſraël multoties Deum offenderunt, ab eo ſæpiùs flagellati ſunt, *Num. Iud. Ioſue, Regum, Iudith,* & per totum quaſi vetus teſtamentum, &c.

*Peccatum à Deo clamat vindictam.* Sicut illud de quo dixit Dominus ad Cain: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra, *Geneſ.* 4. Similiter dixit Dominus Abrahæ clamor Sodomorum & Gomorreorum venit ad me, *Gen.* 18. Clamor peccatorum veſtrorum in aures Dei Sabaoth introivit, *Iacobi* 5.

Scriptura comparat peccatum cum Igne ardente, qui hominem abſumit. Cum Serpente venenato, *Eccli.* 11. *Quaſi à facie colubri fuge peccatum.* Et cum Gladio ancipiti: *Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas, ibid.*

S. Cyprian. ſerm. de lapſis: Peccata ſunt lapſis, quod Grando frugibus, quod turbidum Sydus arboribus, quod armentis peſtilens vaſtitas, quod navigijs ſæva tempeſtas.

Peccator, quia tranſgreditur decem Dei præcepta, decem plagis Ægypti punitur. Prima plaga eſt Sanguis, quia peccator meretur mortem. 2. eſt Rana, quia voluitur in ſordibus peccatorum. 3. eſt Cinifices, propter aculeum conſcientiæ. 4. eſt Muſca, quæ ad candelam alas ſuas ſtultè comburit, ita peccator igne infernali. 5. Peſtis animalium, quia habet animam peſte peccati infectam. 6. Veſica turgens, per peccatum luxuriæ, aut ſuperbiæ. 7. Grando, ſignificat morbos & pænas cælitus immiſſas. 8. Locuſta omnia devorans, opera peccatoris infructuoſa, & ſine merito. 9. Tenebræ denſiſſimæ, ſunt cæcitas peccatoris à via ſalutis aberrantis. 10. Mors primogenitorum, indicat mortem animæ propriæ, & maledictionem poſteritatis iuxta pſalmiſtam; *Semen impiorum peribit.* Et ſicut Ægyptij cum Pharaone poſt has plagas fuerunt ſubmerſi in mari rubro, ita peccator in mari igneo inferni, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.

Vide ſingula Peccata in particulari *Superbia, Avaritia, Luxuria* &c.

## PÆNITENTIA.

P*Ænitentia non debet differri uſque ad ſenectutem, vel mortem.* Hoc eſt etiam Conſilium Sapientis, *Ne tardes venire ad Dominum, & non differas de die in diem.* Ad hoc facit Parabola de ſervis vigilantibus, & expectantibus Dominum ſuum, quia diem & horam mortis penitùs ignoramus. Nam ſecundùm Gregorium, nihil certiùs morte, nihil incertiùs horâ mortis.

*Pœnitentia debet eſſe cum dolore cordis.* Sic peccatrix mulier pœnitens lachrymis pedes domini lavit, *Luc.* 7. Forte quia Dominus vidit magnam Contritionem mulieris in adulterio deprehenſæ, levem ei pœnitentiam dedit, dicens: Vade amplius noli peccare, *Ioan.* 8. Petrus poſtquam negando Dominum peccavit, foras exiens, flevit amarè, *Matth.* 26.

*Pœnitentia poſt Contritionem requirit peccatorum Confeſſionem.* Dominus tranſtulit peccatum à Davide, quia ad reprehenſionem Nathan ſe humiliter accuſavit, dicens ſe peccatum commiſiſſe, 2. *Reg.* 12. In cujus figura Dominus decem leproſis pœnitentibus dixit, Ite & oſtendite

dite vos Sacerdotibus, & ſequitur, dum autem irent mundati ſunt, *Luc.* 7.

Vide *Confeſſio.*

*Pœnitentia poſt Confeſſionem requirit integram ſatisfactionem.* Hæc maximè conſiſtit in aſperitate ieiuniorum, devotione orationis, & largitione eleëmoſynarum. Viri Ninivitæ fecerunt pœnitentiam induti ſacco, & ieiunaverunt, & Deus indulſit, *Ionæ* 3. Machabæus & qui cum eo erant deprecabantur Dominum, capita cinere aſpergentes, & lumbos accincti cilicijs, ad crepidinem templi provoluti, 1. *Machab.* 3.

*Libenter Deus recipit peccatores ad pœnitentiam.* Sic Chriſtus Magdalenam recepit & multùm commendavit, ut habetur *Luc.* 7. Ad hoc facit exemplum de filio prodigo, qui benignè fuit receptus à patre, *Luc.* 15. Deus de ſe teſtatur, Nolo mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat. Et Chriſtus ait, Non veni vocare juſtos, ſed peccatores.

## PERSEVERANTIA.

HOmo non debet deſiſtere à bono jam incæpto. Aliàs accidit exemplum de homine deridendo, qui cæpit ædificare & non potuit conſummare, *Luc.* 14. Tobias remanſit in timore Domini, licet plaga cœcitatis ei obveniſſet, *Tob.* 2.

*Perſeverandum eſt in toleratione tormentorum pro Nomine Chriſti, & defenſione fidei.* Exemplo Eleazari qui omnia tormenta perſeveranter ſuſtinuit, ne faceret contra legem, 2. *Machab.* 6. Stephanus firmiter perſeveravit, duros ictus lapidum alacriter ſuſtinendo, donec Chriſto moriens Spiritum commendaret, *Act.* 7.

*Perſeverandum eſt in malorum operum deteſtatione.* Quia reſpiciendum non eſt retrò poſt egreſſum de ſocietate malorum, ne accidat homini ſicut uxori Loth poſt egreſſum de Sodomis, quæ retrò aſpiciens in ſtatuam ſalis eſt converſa, *Gen.* 19. Socij Danielis multùm conſtantes & perſeverantes fuerunt, ne ſtatuam quam erexerat Nabuchodonoſor adorarent, *Dan.* 3.

Laurentius Iuſtinianus *lib: de ligno vitæ cap.* 10. comparat Perſeverantiam cum viatore, qui non ſolet ab incepto itinere deſiſtere donec ad deſtinatum terminum perveniat. Cum bellatore, qui non diſcedit de loco certaminis niſi obtentâ victoriâ. Cum architecto, cui non ſufficit poſuiſſe fundamentum ædificij, niſi ad culmen perducat. Cum agricola, qui fruſtra ſeminat, ſi nolit meſſem expectare.

Quid prodeſt Navarcho quod totum pelagum fæliciter emenſus ſit, ſi tandem ſuâ incuriâ patiatur in portu naufragium? Quid iuvat medicum per multa pharmaca ægri ſalutem promoviſſe, ſi poſteà manum ſubtrahat, eumque interire permittat. Rhetor non in orationis exordio, ſed in peroratione plauſum accipere ſolet. Ita in ſtudio ſalutis aut virtutis parùm eſt inchoare, niſi per perſeverantiam ad optatum exitum perveniatur, ita ferè S. Chryſoſt. Hom. 24. ad Hebræos. Vide, *Patientia.*

# S.

## SABBATHI OBSERVATIO.

S*Abbathum interpretatur requies.* Quia in Sabbathis ſeu feſtis debet homo quieſcere ab omni opere ſervili, & feſta celebrare: quia requievit Dominus die ſeptimo ab omni opere ſuo quod patraverat, *Geneſ.* 1. Ob hanc cauſam filij Iſraël colligebant manna pro die feſto in duplici menſura, ut Sabbatho feriarentur. Mulieres ſanctæ paraverunt aromata ad ungendum Chriſtum, ſed Sabbatho ſiluerunt, *Marc.* 16. In huius figura requievit Dominus die Sabbatho in ſepulchro, *Luc.* 23.

*Sabbathum non cuſtodientes debent corripi & puniri.* Nam colligens ligna in Sabbatho juſſu Domini fuit lapidatus, *Num.* 15. Arguit Neemias calcantes torcularia, & portantes onera in die Sabbathi, *Neem.* 13.

Vide Catech. de præcepto. 2. Decal. & præcept. Eccleſiæ.

## SAPIENTIA. PRUDENTIA.

S*Apientia & prudentia in rebus agendis eſt optima gubernatrix vitæ humanæ.* Exemplum eſt in *Rebecca* muliere prudentiſſima, quæ direxit filium ſuum Iacob quomodo poſſit parenti ſuo placere, & illius benedictionem obtinere præ ſuo fratre primogenito Eſau; & poſtea prudenter illum recedere fecit à conſpectu fratris ſui Eſau, donec eius ira cum tempore deſineret; *Geneſis cap.* 37. Et ipſe Iacob poſtea prudenter egit demulcendo fratrem ſuum & mittendo ei munera, potius quam litigando, & eius iram in ſe provocando, *ibid.*

Summa fuit ſapientia Ioſephi in domo Pharaonis, ſomnia Regis ſapienter exponendo, & famem prædicendo, & omnia recte ordinando, & fratres qui ipſum vendiderunt pacificè & amicè excipiendo, *Geneſis c.* 41.

De Davide in ipſius laudem dicitur, 1. *Reg. c.* 18. quod in omnibus prudenter ſe agebat: etiam tunc quando apud Regem Achis ſe quaſi fatuum ſimulabat, ut ſic illæſus ab eo dimitteretur. 1. *Reg.* 21. Sapientis enim eſt in loco & tempore ſuo deſipere.

Abigael ſapienter admodum Davidem à marito ſuo Nabal graviter offenſum placavit, munera illi præmittendo, & ſe illi humiliter ſubjiciendo. 1. *Reg.* 25.

Salomon litem inter duas mulieres, de infante utrius eſſet, ſummâ ſapientia diremit, quaſi volens infantem inter utramque dividere, & ſic veram illius matrem exploravit, 3. *Reg. c.* 3.

Rex Ezechias intelligens Regem Aſſyriorum venire ad Hieroſolymam obſidendam, ſapienter præcepit capita fontium extra civitatem obturari, ne exercitus hoſtilis aquam haberet, Paralip. c. 32. Sic oportet

tet fontes & occaſiones vitiorum impedire, & amputare.

Prudentia Reginæ Eſtheris & Mardochæi in liberando populo ſuo ab exitio quod Aman illis paraverat, pulchrè deſcribitur *in libro Eſther. c.* 5. 6. 7.

Daniel adoleſcens ſapienter duos ſenes ex ipſorum ore convicit, & Suſannam innocentem à morte liberavit, *Danielis c.* 13. Idem ſapientiſſimè Nabuchodonoſoris ſomnium expoſuit, & ab eo honorari meruit, *Danielis c.* 2. Chriſtus jubet Apoſtolos & fideles eſſe prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbas, *Matth. c.* 10. Unde patet prudentiam non in verſutia, & fraude, ſed in ſimplici veritate, & virtute poſitam eſſe.

Virgines quinque in Evangelio, *Matth. c.* 25. dicuntur à Chriſto prudentes, quia curarunt in lampadibus ſuis oleum habere, id eſt, bona opera, fidem, ſpem, charitatem, &c.

*Similitudo* eſt primò inter Sapientes & bonos Medicos, ſicut enim Medici ſanant morbos corporis, ſic Sapientes curant infirmitates, & paſſiones animorum.

Sapientia eſt inſtar Odoramenti fragrantiſſimi, quia non tantum Sapientem, ſed etiam alios vicinos, & qui cum illo agunt Sapientiâ & doctrinâ ſuâ oblectat, & meliores facit. Hinc Regina Saba alijque concurrebant, ut audirent Sapientiam Salomonis.

Socrates apud Stobæum *ſerm. de virtute* comparat Os ſapientis, Ianuæ templi, quâ apertâ, & altaria, & Sanctorum imagines, & pulcherrima virtutum ſimulacra conſpiciuntur.

Sicut Navarchus novit ſe ventorum mutationibus varijs accommodare, & ita ad portum pervenire; ſic etiam Sapiens per proſperâ & adverſa tendit ad Deum ut finem ultimum, & portum ſalutis æternæ.

Sapientia eſt inſtar Salis, quia per eam condiuntur mores hominum ne ſint inſulſi, & à corruptione vitiorum conſervantur.

Sapientis mores in multis, moribus divinis aſſimulantur; Deus maximè omnium intelligit, & minimè omnium loquitur, ita Sapiens. Deus per peccata hominum maximas iniurias patitur, & minimè turbatur, ita Sapiens. Deus præſens eſt inter omnes totius orbis mutationes, & ipſe nunquam mutatur, ita Sapiens. Deus extra ſeipſum beatitudinem & ſolatium non quærit; ita Sapientis proprium eſt ab animo ſuo rectè diſpoſito omnem ſuam lætitiam & felicitatem habere, & ſolatiola à creaturis non emendicare. Hæc ſunt prima veræ ſapientiæ ac felicitatis principia.

Principium aliud maximæ ſapientiæ cum aliis tradit ipſe Cicero lib. 5. Tuſculan. Moderari & ſiſtere cupiditates. Sicut (inquit) Stultitia, etſi adepta eſt quod concupivit, nunquam tamen ſe conſecutam putat, ad alia, & alia inhians; ſic Sapientia ſemper eo contenta eſt quod adeſt, & ita nunquam illam ſui pænitet.

# SPES, FIDUCIA.

S*Perare debet homo bonum repromiſſum, licet differatur.* Multis annis expectavit Abraham filium, quia Centenarius erat quando natus eſt ei Iſaac, *Geneſ.* 21. A promiſſione facta Abrahæ uſque ad ingreſſum ſeminis ſui in terram promiſſionis fluxerunt anni 460. *Geneſ.* 15. Erat Simeon in Ieruſalem diu expectans conſolationem Iſrael, id eſt, adventum Chriſti, *Lucæ* 2. Aſcenſurus Chriſtus in cœlum præcepit Apoſtolis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſum Patris, *Act.* 1.

*Sperare debent homines conſolationem in tribulatione.* Afflictus corpore, ſpoliatus rebus, orbatus filijs ſic dicebat Iob, Si occiderit me in ipſo ſperabo, *Iob.* 13. Parentibus Tobiæ irridentibus eum & dicentibus: Ubi eſt ſpes tua? Reſpondit, Filij Sanctorum ſumus, & vitam illam ſperamus quam daturus eſt Dominus his qui fidem non mutaverunt ab eo, *Iob.* 2. Cùm Suſanna eſſet morti condemnata, erat cor eius in Domino fiduciam habens, *Dan.* 13.

Spes & fiducia in Deum rectè comparatur ſtellæ polari, ad quam nautæ in tempeſtate reſpiciunt & curſum dirigunt: ſic nobis in omni tribulatione reſpiciendum eſt ad Deum, & eius auxilium ac promiſſa, ut curſum huius vitæ rectè & ſecurè dirigamus ad portum ſalutis. Præclarè hanc ſpem & fiduciam explicat totus *Pſalmus* 90. *Qui habitat in adiutorio Altiſſimi* &c.

Spem noſtram Lucernæ comparat S. Auguſtinus *in Enchir.* Lucerna, inquit, animæ ſpes eius, ad illam operatur omnis homo quidquid boni ad ſpem facit, & in nocte ardet lucerna noſtra. Oleum huius lucernæ eſt verbum Dei & eius promiſſa, quæ faciunt ut lucerna ſpei noſtræ non extinguatur.

Sicut Peregrinantium labores & tædia relevat ſpes perveniendi in ſuam Patriam, ſic labores hujus vitæ multum mitigat ſpes perveniendi ad patriam cæleſtem: hic enim ſumus *hoſpites & advenæ ſuper terram*, ut loquitur Apoſtolus.

Spem noſtram vocat *Laurentius Iuſtinianus*, *in ligno vitæ cap.* 2. Columnam firmiſſimam qua totum ſpirituale ædificium ſuſtentatur, ſpe autem deficiente totum ædificium corruit in barathrum diſperationis.

E contra ſpes quæ extra Deum reponitur in Homine, aut favore, aut opibus, eſt inſtar Arundinis, cui ſi innitaris ſtatim frangitur & te in lapſum præcipitat, Eſt etiam inſtar myricæ ſive terræ ſiccæ ac ſterilis in qua nihil creſcit, & nullum fructum habes, poſt inanem laborem. Hinc recte *Hieremias*, Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor eius, *Hier. c.* 17. Vide *Fides*, *Benignitas Dei.*

# SUPERBIA.

SVperbia ducit hominem ad ruinam. Ideò Chriſtus dicit, qui ſe exaltat humiliabitur, *Matth.* 23. Volentes ſuperædificare turrim in cœlum diſperſi ſunt per diviſionem linguarum, *Geneſ.* 11. Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando ſuperbè populum numeravit, 2. *Reg.* 24. Aman qui volebat ab omnibus honorari fuit in patibulo ſuſpenſus, *Heſter* 7. Nabuchodonoſor per ſuperbiam depoſitus eſt de ſolio, & gloria ipſius ablata eſt, *Dan.* 4. Balthaſar per ſuperbiam interfectus eſt, & Darius ſucceſſit ei, *Dan.* 5. Herodes ſuperbè indutus, cùm populus ei acclamaret laudes divinas, ab Angelo eſt percuſſus, *Act.* 12.

Superbi ſimiles ſunt fumo, qui ſuâ levitate in altum extollitur, & ipsâ elatione in magnum globum intumeſcit, ſed quanto globus ille fit altior; tantò magis evaneſcit, ſic ſuperbus quantò magis exaltatur tantò citiùs deficit. *Ita S. Aug. in Pſal.* 36.

Similis eſt ſuperbus ebrioſo, qui optimo vino abutitur ad vertiginem & inſaniam, ſic homo per ſuperbiam ſuas virtutes vertit ſibi in arrogantiam, & jactantiam, & aliorum contemptum, *ita S. Hier.*

Quemadmodùm corpus perditâ humorum rectâ temperie fit obnoxium omnibus morbis, ita animus amiſsâ humilitate omnibus paſſionibus & vitijs exponitur, & redditur tumidus, temerarius, imprudens, arrogans, & tantùm non ſtultus, ut vix ſeipſum amplius cognoſcat.

Quemadmodùm avari quantò plus opum accumulant, tantò magis ſe egere exiſtimant, ita ſuperbi & arrogantes quantò majori honore fruuntur, tantò magis magiſque cupiunt honorari.

Quod in corporibus tumor, hoc in animabus ſuperbia eſt, ſicut enim corpus quod immodicè turget ſanum eſſe non poteſt, ita & animos tumidorum dicimus mentis ſanitate carere, *S. Chryſoſt. Hom.* 13. *in Timoth.*

Ut in area extollitur palea ſuper triticum, non quòd ſit dignior, ſed ſit levior, ſic in hac vita ſuperbus fertur ſuper humilem, non ob meritum & virtutem, ſed ob vanitatem & falſam opinionem. Vide, *Humilitas.*

# T.

## TENTATIO.

TEntat Deus aliquando hominem ut probet illum. Sic tentavit Abraham & dixit ei, tolle filium tuum quem diligis & offer illum, *Geneſ.* 22. Dixit Dominus ad Philippum: Undè ememus panes ut manducent hi? hoc autem dicebat tentans eum, ipſe verò ſciebat quid

eſſet facturus, *Ioan. 6.* Poſtquam Tobias fuit cæcatus ſuſtinuit tentationem, quam permiſit Deus evenire illi, ut poſteris exemplum patientiæ daretur, *Tob.* 2. Judith dixit tempore obſidionis, memores eſſe debetis quomodò tentati ſunt patres, ut probarentur. ſi verè colerent Deum, *Iudith.* 8 Iob propter multas tribulationes dicebat, probavit me Dominus quaſi aurum quod per ignem tranſit, *Iob.* 23. Tentavit Deus Petrum ambulantem ſupra mare per ventum validum, id eſt, tribulationem, *Matth.* 14.

*Non debent homines Deum tentare.* Sicut populus Iſraël multoties tentavit Deum in deſerto, *Num.* 8. Oziam qui ſtatuit populo terminum, reprehendit Iudith, dicens: Qui eſtis vos qui tentatis Deum; *Iudith.* 8. Iudæis quærentibus, ſi liceret cenſum dare Cæſari, ut Jeſum caperent in ſermone, reprehendit eos, dicens: Quid me tentatis hypocritæ? *Matth.* 22. Cùm ejeciſſet Ieſus dæmonium & locutus eſt mutus, quidam tentantes eum quærebant ſignum de cœlo, *Matth.* 16. Petrus increpans dixit Saphyræ uxori Ananiæ, Quid convenit vos tentare Spiritum ſanctum, ut patet *Act.* 5.

*Tentat diabolus mentiendo, unum pro alio oſtendendo.* Sic falsò dixit Evæ: Nequaquam moriemini, & promiſit bona ex tranſgreſſione: Eritis ſicut Dij, *Geneſ.* 3. Salvatori etiam oſtendit regna mundi, dicens mentiendo, Hæc omnia dabo tibi ſi cadens adoraveris me, *Matth.* 4.

*Tentationes volentes vitare, ſapientiâ uti debent in reſiſtendo.* Chriſtus à dæmone tentatus in gula, ſuperbia, & avaritia, ad quæ poſſunt omnes aliæ tentationes reduci, ſapienter oſtendit quomodò oporteat nos tentationes ſuperare, *Matth.* 4. Vide, *Tribulatio. Conſolatio divina.*

## TIMOR DOMINI.

O*Mnis Dei timor, etiam ex metu pœnæ, per ſe bonus, & utilis eſt contra peccatum.* Timor Domini expellit peccatum, *Eccle.* 1. Beatus homo qui ſemper eſt pavidus. *Proverb.* 28. Verebar omnia opera mea, ſciens quia non parces delinquenti. *Iob.* 9. Et ideo à S. Bonav. timor comparatur oſtiario, qui ſtare debet ad oſtium cordis, ne permittat inimicum intrare, ſcilicet dæmonem, peccatum, tentationes, & pravas cogitationes. S. Bernardus multas breviter ſimilitudines & encomia de timore adducit, in *Cant. Serm.* 86. Timor verecundus & caſtus eſt omnium ætatum ornatus: eſt ſplendida gemma morum in vultu adoleſcentis: eſt bonæ ſpei nuncius: eſt bonæ indolis index: eſt teſtis innocentiæ: eſt lampas pudicæ mentis. Eſt famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, naturæ laus, inſigne totius honeſtatis.

*Timere debet homo Deum omni tempore.* Quia in hac vita non poteſt eſſe ſecurus. Nam Angeli in cœlo, & primi parentes in terreſtri Paradiſo peccaverunt, ut patet *Gen* 3. & *Eſaiæ* 4. Loth qui inter peſſimos peccatores in Sodomis fuit bonus, tamen poſtquam exivit eſt inebriatus, & cum filiabus peccavit, *Gen.* 19.

*Timor Domini facit hominem à peccatis deſiſtere, & cavere.* Obſtetri-

ces

ces Deum timuerunt, ideò non necaverunt filios Hebræorum, *Exod.* 1. Eleazarus nolens vetita manducare, ait: Domine propter timorem tuum libenter hæc patior, 2. *Machab.*

*Timor Domini cauſa eſt quod homo benè operetur & diligat Deum.* Ideò voluit Dominus filijs Iſraël timorem incutere, & legem cum tonitru & igne dare, *Exod.* 20. Ioſaphat docuit judices ut timor Domini eſſet inter eos ſi benè vellent regere populum. Plus timens Tobias Dominum quàm Regem, rapiebat corpora occiſorum & ſepeliebat ea, ut patet, *Tob.* 2. item commendatur Job, quod eſſet bonus, juſtus, & timens Deum, *Iobi.* 1.

*Timorem Domini non habentes graviter puniuntur.* Nam omnes quos miſit Rex Babylonis ad inhabitandum Samariam non timuerunt Deum, & miſit Deus Leones qui interfecerunt eos, *Reg.* 17. Ionas qui Deum non ſatis timuit tempeſtatem meruit, id nautæ videntes, timuerunt Deum, *Ion.* 1. Ob hanc cauſam dixit Dominus: Timere eum qui poteſt corpus & animam perdere in gehennam, *Matth.* 10.

Sicut qui tranſit anguſtum pontem ſemper timet ne cadat antequam ad terram firmam perveniat, ſic Chriſtianus inter anguſtias & pericula hujus vitæ ſemper metuit ne labatur in peccatum, antequam veniat ad ſtatum ſecurum vitæ æternæ.

Sicut neceſſe eſt ut ſemper timeat qui theſaurum portat per loca prædonum inſidijs infeſta, ita neceſſe eſt in decurſu hujus vitæ formidare, ubi infeſtiſſimi animarum prædones, dæmon, mundus, çaro nituntur, nos pretioſo divinæ gratiæ theſauro ſpoliare.

Quemadmodùm fræno opus eſt equiti ne à ferociente equo per avia & devia abripiatur, ita fræno timoris divini opus eſt, ne ab indomitis cupiditatibus & vitijs noſtris in interitum præcipites abripiamur.

Sicut pueri in ſcholis à negligentia ac petulantia deterrentur dum vident ſocios ſuos examinari & ſupplicio affici, ita nos ex aliorum interitu debemus nobis formidare, & clamare ad Dominum, confige timore tuo carnes meas.

Uti ſolis radius quando per foramen domum ingreditur cuncta quæ in ea ſunt illuminat, ita ſi timor Domini fuerit in anima, efficit ut omnia ſua peccata etiam minutiſſima obſervet. *Climacus de diſcret grad.* 26.

Sicut per corium acu perforatum priùs ſeta, & poſt eam filum ingreditur, ſic timor Domini in animam hominis charitatem & juſtitiam introducit. *S. Aug. in epiſt. S. Ioan.*

Vide, *Pœnitentia*, *Humilitas.*

## TRIBULATIO.

T*Ribulationem libenter & patienter ſuſtinentes ſequitur conſolatio.* Nam Ioſeph plus crevit & proſperatus eſt in exilio, quam ſi fuiſſet inter fratres ſuos, *Gen.* 41. Quantò magis Pharao filios Iſraël affligebat, tantò plus multiplicabantur, & creſcebant, *Exod.* 1. Heliam perſecutum à Iezabel Angelus confortavit, & panem & aquam ei attulit 3.

*Reg.* 19. Excæcatum & deriſum Tobiam Dominus multipliciter conſolatus eſt, *Tob.* 2 & 10. Pueri in camino ignis receperunt angelicam conſolationem, cum quibus Nabuchodonoſor vidit ſimilem filio Dei, *Dan.* 3 Undè per Pſalmiſtam dicit Dominus, Cum ipſo ſum in tribulatione.

*Tribulationes veniunt propter peccata hominum.* Ideò fratres Ioſeph dixerunt, Meritò hæc patimur, *Geneſ.* 42. Quia poſt obitum Iudæ Machabæi ſurrexerunt iniqui & peccatores, facta eſt fames magna, 1. *Machab.* 9.

*Tribulationum remedium eſt oratio.* Nam in tempore tribulationis clamaverunt ad te & exaudiſti eos, *Num.* 9. Suſanna in damnatione mortis poſita, non habens recurſum ad humanum adjutorium, flens oravit & ſuſpexit in cælum. *Dan.* 11.

Sicut avis à canibus circumdata & in terra poſita, non habet refugium niſi elevet ſe in altum, & volet verſus cælum, ita homo in tribulatione. Vide, *Tentatio*, *Patientia*.

## V.

# VERITAS.

V*Eritas apud malos homines odium parit.* Sic Zacharias filius Ioiadæ verè & iuſtè arguebat Regem, & Principes, quod Dominum & eius legem dereliquiſſent, & ideo in odium veritatis ad imperium Regis Ioas lapidatus fuit; 2. *Paralip. c.* 24. Achior quia narrabat vera quæ Deus fecit populo Iſraëlitico; indignatus eſt illi Rex Holofernes, & coactus eſt exulare, *Iudith. c.* 6. Cum Propheta Baruch ex volumine legis prædixiſſet Regi Ioachim vera de futura captivitate Iſrael, iuſſit Rex volumen in ignem proijci. *Hieremiæ c.* 36. Et Hieremias Propheta, quia civitatis Hieruſalem captivitatem prædixit, in lacum miſſus fuit: *Hieremiæ c.* 38. Et Daniel quia apertè probavit idolum Beel non eſſe Deum, in locum leonum miſſus fuit, unde ipſum Deus & veritas liberavit. *Daniel. c,* 7. Quia Ioannes Baptiſta veritatem dixit Herodi, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*; in carcere decollatus fuit *Matthæi c.* 4. Cæcus à Chriſto illuminatus, quia Phariſæis veritatem apertè dixit, extra Synagogam eum proiecerunt. *Ioan* 9. Quando Apoſtoli Principibus Sacerdotum de doctrina Chriſti vera prædicabant, cæſi fuerunt, & iuſſi ne de Chriſto amplius loquerentur, *Actuum cap.* 5.

Cur denique paſſi ſunt tot Martyres, Confeſſores, & hodie verbi divini prædicatores tot injurias, & contumelias patiuntur? Niſi quia veritatem liberè annunciant, & aliorum erroribus aſſentiri nolunt.

*Qui veritatem ſtudiosè ſectantur*, Similes ſunt illis qui ex viſceribus terræ aurum effodiunt: & qui è profundo maris gemmas pretioſas ac lucidiſſimas educunt.

Com-

Comparat S. Auguſtinus Epiſt. 9. Veritatem Chriſtianam cum pulcherrima Helena Græcorum pro qua noſtri martyres tot ſæculis fortius dimicant, quam Græci pro ſua Helena adverſus Troianos.

Bonorum ingeniorum eſt veritatem amare, & non pulchra verba, quid enim prodeſt clavis aurea, ſi aperire non poteſt, hoc eſt, ad veritatem ducere, idem *S. Aug. l.* 4. *de doct. Chriſtiana cap.* 2.

Sicut perdix optimus eſt cibus, non tamen ſi proponatur crudus; ſic etiam veritas debet proponi excocta & & condita ſale prudentiæ, id eſt, ſuo tempore, & loco.

## VOTUM.

V*Otum offerunt Deo homines tribulationibus oppreſſi ut liberentur.* Debellato Iſrael & ablatâ prædâ, votum vovit Iſraël Deo, & poſteà victor fuit, *Num.* 21. & *Iudith.* 20. Viri qui erant in navi cum Iona tempore tempeſtatis timentes immolaverunt hoſtias, & voverunt votum Domino, *Ionæ* 1. Antiochus poſtquam percuſſus eſt à Domino inſanabili plagâ, vovit ſe mirabilia facturum, ſi evaderet mortem, 2. *Machab.* 9.

*Votum indiſcretum non debet homo facere, aut ſervare.* Tale votum fecit Iephte quando promiſit immolare quod primo ipſi occurreret, *Iud.* 11. Pro indiſcreta & mala cauſa vovit Abſalon, volens rebellare patri, 2. *Reg.* 15. Crudele votum & impium fecerunt Iudæi dicentes, & devotione vovimus nos nihil guſtare donec occidamus Paulum, *Act.* 23.

*Votum facientes debent votum reddere.* Ideò Anna quæ vovit pro filio obtinendo, ſtatim cùm obtinuit filium, adimplevit votum, 1. *Reg.* 1. Aza Rex Iuda quæ voverat pater ſuus obtulit in domo Domini aurum & argentum, ut oſtendatur quod aliquando vota Patrum debent reddere filij & hæredes, 2. *Paralip.* 15. Omnis populus poſt victoriam venit in Hieruſalem & tulerunt holocauſta & vota ſua, *Iud.* 16.

## ZELUS BONUS.

Z*Elus bonus eſt arguere acriter delinquentes.* Nam videns Neemias onera portantes, & uxores ducentes alienigenas, objurgavit eos, & acriter arguit, *Neem.* 13. Confidenter arguit Helias errantem populum, & Prophetas Baal fecit occidi, 3. *Reg.* 18. Miro zelo fervebat Ioannes Baptiſta, dicens Iudæis, Genimina viperarum &c. *Matth.* 3. *Luc.* 3. Et arguendo Herodem, dicens, non licet tibi fratris tui uxorem habere, *Matth.* 14. *Marc.* 6. Durè increpavit Dominus Scribas & Phariſæos, dicens, Væ vobis Scribæ & Phariſæi &c. *Matth.* 23. Ardenti zelo Stephanus arguebat Iudæos, dicens, durâ cervice &c. *Act.* 7. Paulus cum fervore reprehendit Elymam quando dixit: O plene omni dolo & omni fallaciâ, *Act.* 13.

*Zelus bonus eſt etiam punire acriter injuriam Deo inferentes.* Moyſes ira-

iratus eſt de vitulo facto à populo, & tabulas confregit, & populum arguit, & eos acriter punivit, *Exod.* 32. Multùm placuit zelus Domini quem habuit Phinees quando transfodit adulterantes, *Num.* 25. Præcepit Ioſue Achior lapidari, & ſupellectilem eius comburi, quia tulerat de anathemate, *Ioſue* 7. Magnus erat zelus Mathatiæ, qui trucidabat homines impios ſuper aram Domini, 1. *Machab.* 2. Plures ejecit Dominus vendentes & ementes de templo, facto flagello de funiculis, *Ioan.* 2. *Luc.* 19.

## ZELUS INDISCRETUS.

*Zelus indiſcretus eſt quando correctio non procedit ex iuſtitia, ſed ira vel vindicta.* Sic Abiſai voluit amputare caput Semei maledicentis David, ſed David id non permiſit, 2. *Reg.* 18. Ionas iratus propter hederam deſiccatam, volebat ut Deus deſtrueret Civitatem, *Ion.* 4. Iacobus & Ioannes irati, quia nuncij Domini non fuerunt recepti, voluerunt ut ignis de cœlo deſcenderet, & conſumeret non recipientes, ſed Chriſtus reprehendit eos, *Lucæ* 9.

Zelus erat indiſcretus Iudæorum pro obſervatione Sabbathi, quando Chriſtum reprehendebant quod in Sabbatho infirmos curaret, *Matthæi* 12. Item quando arguebant diſcipulos Chriſti eſurientes, quod in Sabbatho ſpicas evellerent, & manducarent, *Matthæi* 22. Non erat etiam diſcretus zelus Diſcipulorum qui indignè ferebant, quod Magdalena effuderit ſuper caput Domini, Iuda obmurmurante quod pretium iſtius unguenti non daretur egenis. *Matthæi* 26. Arguit etiam Dominus Petrum, quia ardore & zelo non ſatis conſiderato amputavit auriculam ſervi Principis ſacerdotum. *Matth.* 26. S Paulus ante ſuam converſionem zelo non bono æmulator exiſtens paternarum traditionum, trahebat Chriſtianos viros ac mulieres vinctos in Hieruſalem, *Actor.* 8. Denique Iudæi videntes quod univerſa Civitas conveniret ad audiendum prædicationem. Pauli & Barnabæ, Repleti ſunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, *Actor.* 13.

Homo zeloſus, ſed indiſcretus eſt ſicut Equus generoſus, qui frænum non habet, currit in incertum, in vepres, in foveas, & ſeipſum & alios lædit aut præcipitat.

Sicut corpus in quo prædominatur humor cholericus, alimentum etiam optimum in choleram & bilem noxiam convertit; ſic etiam zelus imprudens optimas actiones corrumpit & noxias facit.

Sicut oculus cui Perſpicilium viride imponitur non diſcernit colores, ſed omnia etiam candida, ipſi apparent viridia: ſic zelus hominis indiſcreti nequit diſcernere inter bonum & malum iuſtum & iniquum, ſed omnia vult judicio imprudenti accommodare, & ſuo pede curuo omnia metiri. Vide *Correptio fraterna, Charitas, Ira. Invidia.*

# INDEX APPARATUS PRÆCEDENTIS.

## A.

ABnegatio. pagina 11
Abſtinentia. 13
Acedia. Otium. 14
Accuſatio. 15
Adulatio. 15
Ambitio. v. Superbia, infra.
Amor Dei. 17
Amor proximi. 19
Aſtutia. 20
Avaritia. 21
Auxilium Dei. v. Benignitas Dei.

## B.

BEatitudo. 22
Bellum. v. Diſcordia.
Baptiſmus. 24
Benignitas Dei. 25
Blaſphemia. 26
Bonitas Dei. v Benignitas.

## C.

CAſtitas. 27
Calumnia. v. Detractio.
Charitas. 28
Chriſtus. 28
Communio. v. Euchariſtia.
Confeſſio peccatorum. 29
Conſilium bonum. 30
Conſilium malum. ibid.
Conſolatio divina. 31
Conſtantia. 31
Contemplatio. v Oratio.
Correptio fraterna. 32
Curioſitas. 33

## D.

DEipara. 33
Detractio & Calumnia. 34
Deus v. Amor Dei, Benignitas, &c.
Diſcordia. 35
Dilectio. v. Amor.
Duritia cordis. 36

## E.

EBrietas. 37
Eccleſia. 38
Eleemoſyna. v. Liberalitas. Amor proximi.
Exhortatio. 38
Euchariſtia. 39

## F.

FAllacia v. Adulatio. Aſtutia.
Fides in Deum. 40
Filiorum educatio. 42
Fortitudo. 42
Furtum. v. Avaritia. infra.

## G.

GLoria Cæleſtis. 43
Gratitudo erga Deum. 43
Gratitudo erga homines. 44
Gula. 45

## H.

HÆreſis. v. Fides. Eccleſia.
Homicidium. 46
Honor parentum. 46

*Hoſpitalitas.* 47
*Humilitas.* 47
*Hypocriſis.* 48

I.

*Iactantia*, v. *Superbia.*
*Ieiunium*, v. *Abſtinentia.*
*Infernus.* 49
*Ingratitudo.* 50
*Inimicitia, odium, diſcordia.* 50
*Intentio bona, aut mala.* 51
*Invidia.* 51
*Iracundia*, v. *Inimicitia.*
*Iudicium iuſtum.* 52
*Iudicium iniquum.* 53
*Iuramentum.* 53
*Iuſtitia Divina.* 54

L.

*Lex divina.* v, *Obedientia.*
*Liberalitas.* 54
*Luxuria.* 55

M.

*Maria Virgo.* v. *Deipara.*
*Matrimonium.* 56
*Mendacium.* 57
*Mors.* 57
*Mundi contemptus.* v. *Abnegatio.*

O.

*Obedientia.* 58
*Odium.* v. *Inimicitia. Invidia.*
*Opus & Intentio bona.* 59
*Oratio.* 60
*Otium.* v. *Acedia. Opus bonum.*

P.

*Patientia.* 62
*Pax.* 62
*Peccatum.* 63
*Pœnitentia.* 64
*Perſeverantia.* 65
*Prædicatio.* v. *Exhortatio.*

S.

*Sabbathi obſervatio.* 66
*Sapientia, Prudentia.* 66
*Sacrum.* v. *Euchariſtia.*
*Sobrietas.* v. *Abſtinentia, Ebrietas.*
*Spes, fiducia.* 68
*Superbia.* 69

T.

*Temperantia.* v. *Abſtinentia. Ebrietas. Gula.*
*Tentatio.* 69
*Timor Domini.* 70
*Tribulatio.* 71

V.

*Voluptas.* v. *Luxuria.*
*Veritas.* 72
*Votum.* 73
*Vita æterna.* v. *Beatitudo. Gloria cæleſtis.*

Z.

*Zelus bonus.* 73
*Zelus indiſcretus.* 74

PRAXIS

# PRAXIS
# DICTIONEM CONFICIENDI
## EX
## *Apparatu præcedenti, & ſequenti in Doctrina Chriſtiana.*

### §. I. *Praxis conficiendi primam partem Dictionis.*

PRima pars Dictionis, facile componi poterit ex ſola Narratione *Evangelii quod præſenti Die occurrit, adhibitâ quadem amplificatione, & ornatu oratorio magis abvio, & ex rei natura deſumpto. Ars autem huius amplificationis in eo conſiſtit primò, ut ſingulæ partes Evangelii pluribus verbis & ſententiis ad populi captum familiari modo exponantur, per interrogationes, reſponſiones, ſimilitudines, comparationes dicti vel facti Evangelici, cum factis aut moribus populi præſentis, ut ad imitationem virtutis, aut fugam vitii excitetur, ut infra in exemplo oſtendetur.*

*Secundò, aſſignando* cauſas *cur ſingula à Chriſto dicta aut geſta fuerint, v. g. ad noſtram doctrinam, ad pœnam malorum, præmium bonorum, &c.*

*Tertiò, expendendo* modum *rei geſtæ v. g quanto cum amore, aut dolore, aut patientia res quæ narratur à Chriſto, aut alia perſona, geſta fuerit.*

*Tertiò, idem declarando aliqua comparatione aut ſimilitudine, quales ſupra in Apparatu ad ſingulos fere Titulos ſubjiciuntur. Debet autem eiuſmodi* ſimilitudo *non verbo abſolvi, ſed per partes deduci, comparando ſingulas eius proprietates cum re aut perſona cui illam applicare intendimus. Exempli cauſâ: quando Amorem Dei cum Igne comparamus, oportet conſiderare Ignis proprietates, & illas cum Amoris effectibus conferre: hoc modo: Sicut Ignis expellit frigus, ita Amor pellit teporem. & negligentiam in obſequio divino: ignis diſſolvit glaciem, ita amor cor peccatoris in lachrymas reſoluit: in igne purgatur aurum & alia metalla, per amorem anima à peccatis expiatur: igne accenſo domus illuminatur, ita amor replet hominem lumine gratiæ divinæ: ignis ſemper aſcendit ſurſum, amor divinus ſemper animam à rebus terrenis ad cæleſtia attollit, &c. Simili modo alia* exempla, *& ſimilitudines, quæ breviter aſſignantur, poterunt latius deduci, & ad præſentem materiam applicari.*

*Hoc autem ut facilius fiat, in ſingulis dictis aut factis latiùs exponendis, conſiderandæ ſunt circumſtantiæ quæ memoriæ cauſâ hoc verſiculo aptè comprehenduntur.* Quis, quid, ubi, quibus, auxiliis, cur, quomodo, quando?

*Cuius rei brevem methodum & exemplum ante oculos ponemus in enarrando Evangelio Dominicæ primæ Adventus de extremo judicio, quæ infra inter Dominicas prima occurret.*

*Primæ partis exemplum, Narratione Evangelii.*

PRoponitur nobis (Auditores) hodie Evangelium de ſecundo Chriſti Adventu, & de ſignis præcedentibus judicium extremum.

*Quis* illa nobis proponit? Ipſe Chriſtus, Deus & homo, judex vivorum & mortuorum, æterna veritas, quæ neminem poteſt fallere, quia eſt bonitas infinita, nec poteſt ipſe falli, quia rerum omnium etiam futurarum ſcientiam habet.

*Cur* ea nobis prænunciavit? ut comparemus nos ad judicium futurum per bona opera, ut deleamus peccata præterita per pœnitentiam, ut caveamus peccata futura in extremo judicio ſeverè vindicanda, *ſimile*, ſicut latrones ſolent abſtinere a rapinis quando vident coram ſevero judice ſibi brevi comparendum eſſe.

*Quomodo* Chriſtus illa prædicit? ſummo affectu erga noſtram ſalutem, tanquam providus parens, qui ſolicitè monet filium ut caveat à periculo tempeſtatis, aut incendii futuri.

Audite igitur ejus verba. *Erunt ſigna.* Sed *ubi* illa ſigna apparebunt ut poſſimus ea cognoſcere? *In ſole, & luna, & ſtellis*, nempe in loco maximè conſpicuo, ante omnium oculos, in ipſis cæli luminaribus, ut nemo ea poſſit ignorare. Vis ſcire *quænam* erunt illa ſigna *in ſole, &c.* Erunt eclipſes, tenebræ, fulgura, & ſtellæ de cælo cadentes. *Comparatio*: Cogita quo terrore concutimur quando ex aliqua parte cæli ingentes fragores audimus, & horrenda fulgura conſpicimus, *quanto magis*, quando illa totum orbem occupabunt. *Tranſitio.*

Sed ne putemus ſigna judicii extremi in cælo tantum futura, pergit Chriſtus; *Et in terris preſſura gentium, præ confuſione ſonitus maris & fluctuum.* *Quomodo* trepidabunt homines & maxime peccatores ad hanc preſſuram ex terra, & horrendum ſonitum ex turbatis totius Oceani fluctibus? *Areſcentibus* (inquit) *hominibus præ timore & expectatione quæ ſupervenient univerſo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur. Quanto magis* debent commoveri corda peccatorum & reſolvi ad lachrymas pœnitentiæ, *ſimile*, ſicut poſt magna tonitrua ſolent nubes in pluvias reſolvi, *Tranſitio.*

Poſt hæc tremenda ſigna in cælo, terra, & mari, videamus quid ſequatur. *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & majeſtate.* O quam erit hoc ſignum jucundum Chriſti amicis, è contrario, quam erit formidandum ejus inimicis. Veniet cum majeſtate magna, *quare*? quia illum è cælo comitabuntur omnes Angeli, & coram illo in terra ſtabunt judicandi omnes Reges, Principes, & univerſi homines qui ab initio uſque ad finem mundi vixerunt, *ſimile*, ſicut Rex ſolet ſumma cum majeſtate & frequentia comparere quando in publico tribunali judicium exercet. *Simili methodo pergendum eſt, enarrando reliquam partem Evangelii.*

§. II.

## §. II. *Praxis conficiendi ſecundam partem Dictionis.*

*PRo ſecunda parte Concionis, eligenda erit ex eodem Evangelio aliqua* ſententia *particularis, quæ erit idonea ad inſtituendum diſcurſum de aliqua virtute, aut vitio, aut aliâ doctrinâ ex mente Concionatoris.*

*Vt pro hoc diſcurſu materia apta inveniatur, in Indice ſuprà concinnato videnda erit virtus, aut vitium, aut alia doctrina circa quam ſententia electa præcipuè verſatur: ut ſi ſit* Amor Dei, *Vide in littera A. ſi ſit* Iuſtitia, *vide in littera I. & ſic de cæteris. Vbi nota quando eſt diſcurſus de* virtute *poſſe etiam materiam peti ex* vitio *illi contrario, & contrà, v. g. ſi agitur de* Amore, *videndus eſt etiam titulus de* odio *vel* inimicitia, *vel* invidia.

*Poſtquàm in Indice inventa eſt materia, & exempla ad mentem Concionatoris idonea, expedit illa fuſius legere in ipſa Scriptura loco citato. Deindè debent illa Exempla cum aliquo ordine & ornatu oratorio in charta deſcribi & deduci ad ſcopum à Concionatore intentum. Deductio autem illa ferè conſiſtet in artificio, quod ſuprà oſtendimus in narratione Evangelij.*

*Exempli causâ ex præſenti Evangelio eligitur hæc particularis ſententia:* Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & majeſtate; *nempè ad judicandum. Quæratur ergò in Indice* Iudicium, Iuſtitia, *& ex illis deſumatur materia & diſcurſus iuxta methodum ſequentem.*

### *Secundæ partis exemplum, in Sententia deducenda.*

*TVnc videbunt Filium hominis venientem in nube, &c. Quinam* videbunt? totus mundus, iuſti, & impij ſimul congregati. *Quid* videbunt? Filium hominis ſcil. Chriſtum cuius præcepta peccatores contempſerunt, cuius merita neglexerunt, cuius paſſionem & mortem ſpreverunt. *Quare* tunc Chriſtum videbunt in nubibus venientem? Ut de omnibus hominibus ex æquo & bono judicium exerceat. (Vide in indice *Iudicium iuſtum* & ex eo reliqua compone hoc modo) Iudex ut recte judicet debet cauſas diligenter examinare. Sic fecit Salomon Rex ſapientiſſimus, 3. *Reg.* 3. Quando duæ mulieres de filio contendebant utra eſſet vera eius mater: ut veritatem exploraret voluit infantem in medio collocari, deinde juſſit ſibi gladium adferri, dicens, ſe velle puerum inter utramque mulierem ex æquo dividere. *Quid* hic factum putatis? Mulier quæ non erat vera infantis mater, nulla eius commiſeratione tacta, voluit illum in duas partes diſſecari. Altera vero totis viſceribus commota extemplo juſſit potius infantem vivum atque integrum alteri conſignari. Hinc ſtatim collegit Salomon cauſæ veritatem, & huic tanquam veræ matri totum infantem adjudicavit. Præclara quoque Sapientia eluxit in Daniele quæ narratur, *Dan.* 13. In occulta cauſæ veritate indaganda. Suſanna nobilis matrona à duobus ſenibus adulterii falſo accuſata ad extremum ſupplicium rapiebatur. Daniel, Deo impellente, Suſannæ innocentiam ſibi explorandam ſuſcepit. Quid hic faceret? Cauſa erat occulta, aderant accu-

accuſatores ætate & authoritate graves, populus ad ſupplicium convenerat, Suſanna jam jam lapidibus obruenda erat (*Narretur decore reliqua hiſtoria, & veritas tandem detecta.*)

Ecce quanta cura & ſagacitate opus eſt judicibus ut in rebus humanis occulta veritas detegatur. Sed Chriſto ſupremo judici in illa die nihil erit ignotum, nihil occultum, de quo dicitur, Iudex ergo cum ſedebit, quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit. Quidquid in cubiculo, quidquid in ſilvis, quidquid in tenebris, quidquid in intima cordis cogitatione geſtum eſt, ante Iudicis oculos manifeſtè apparebit.

Cognitionem cauſæ & criminis ſequetur juſtitia: (Vide *Iuſtitia Dei*, & indè perge hoc modo.) Iuſtitia requirit ut qui peccando mala alijs intulerunt ipſis pari menſurà mala infligantur. Superbus Aman odio incenſus in Mardochæum eo quod ſibi genua non flecteret, curavit erigi excelſum patibulum ut in eo ſuſpenderetur: *Fuſiùs Eſtheris* 7. Sed quid tandem factum? Supplicium quod alteri paravit ipſe ſuſtinuit. Nam à Rege Aſſuero morti adiudicatus eſt, ut ex patibulo quod Mardochæo erexit ipſe penderet. *Aman* eſt peccator, qui non dubitat alijs facto, aut verbo, aut pravâ voluntate injuriam inferre. *Aſſuerus* eſt *Chriſtus*, qui peccatorem in extremo judicio pari ſupplicio adiudicabit. Hanc divinæ juſtitiæ menſuram ut clariùs intelligatis ponite ante oculos Viros iniquos qui curârunt Danielem in profundum lacum leonibus devorandum demitti; *Fuſius ex Dan.* 14. Concluſit Dominus ora leonum ne innocentem attingerent. Sed homines ſcelerati qui Danieli injuriam intulerunt in lacum coniecti extemplo à leonibus devorati fuerunt. Sic in extremo judicio inſtar Danielis homines innocentes à peccatoribus injuſtè vexati ſtabunt illæſi & ſecuri. Peccatores autem in profundum inferni lacum præcipitati à tartareis leonibus æternum cruciandi abripientur. *Plura exempla ſi velit ex eodem Indice.* Concluſio.

Cavendum igitur peccatum à iuſto Iudice tam ſeverè vindicandum, cavenda injuria proximi, cavenda ſuperbia, cavenda invidia &c. *Deſcendendo ad particularia crimina, de quibus Concionator cupit ſuos admonere, quæ etiam in Indice videri poſſunt, & per Exempla illic poſita dilatari.*

§. III. *Tertiæ partis praxis & exemplum, ut ſuprà de Sententia.*

LEvate capita veſtra quoniam appropinquat redemptio veſtra. *Quis* hæc verba profert? Chriſtus, qui non tantùm eſt ſeverus iudex, ſed etiam benignus conſolator. *Quibus* hæc dicuntur? Iuſtis & pijs hominibus, qui in vita fuerunt iniurijs & tribulationibus oppreſſi, nec permiſſi caput attollere; tunc tandem in die judicij illis dicetur, *Levate capita veſtra.* Vide, *Tribulatio*, *Tentatio*, *Patientia*, & ex illis (ſicut ſupra ex *Iuſtitia*) ſeligantur exempla Ioſephi, Tobiæ &c. quibus oſtendatur iuſtos qui in hac vita multis tribulationibus opprimuntur in die judicij viſo Redemptore habituros gaudium, gloriam, conſolationem; pro quo videri poteſt in Indice, *Conſolatio*, & *gloria æterna.* *Poterit,*

*Poterit, ſi velit, pergere ad aliam ſententiam ex Evangelio eligendam, & ex Indice deducendam juxta praxim iam aſſignatam.*

In fine autem debet Orator majori affectu, & vocis contentione perorare: Scopum etiam dictionis ſuæ repetere, & ardentius inculcare: quandoque per apoſtrophen ſermonem ad Deum, aut Sanctos, aut alios pro re nata convertere: auditores denique ad propoſita firma & ſcopo dictionis conſentanea vehementiùs incitare.

Ad hæc plurimùm conducet, primò ante Concionem privatâ oratione gratiam cum fructu prædicandi à Deo ſuppliciter poſtulare: Secundò, piæ meditationis exercitio affectum illum in ſe concitare, ad quem cupit auditores impellere: Tertiò, modum prædicandi in optimis Concionatoribus accuratè obſervare, eumque conari in praxim reducere, quantùm propriæ naturæ vires & inclinatio patietur: ille enim dicendi modus maximè placere ſolet, qui minimè affectatus apparet.

Porrò ut prædictus Apparatus & praxis ex eo concionandi facilius ab incipientibus in uſum redigatur aſſignamus infra per reliquas Dominicas, 1. Evangelium diei: 2. Puncta ſive ſententias ex eo ſelectas, & conceptus de ſingulis punctis ad concionandum idoneos. 3. Apponimus ad ſingulas ſententias Titulum in Indice ſive Apparatu contentum, ut ex eo in promptu habeat Concionator materiam idoneam ex qua ſententiam ſuam & conceptum facilè & copioſè deducat.

Denique eâdem praxi, quâ nos pro ſingulis Dominicis & Feſtis, pro faciliori tantum norma, aliquas ſententias & materiam adaptavimus, poterit deinceps Concionator, cùm placuerit, ſententias alias ex eodem Evangelio eligere, & illas materiæ quam habet in Apparatu accommodare.

Ad extremum obſerva, materiam pro dictione peti poſſe non tantùm ex Apparatu, ſed etiam ex Controverſijs ſuperiùs tractatis, & exemplis alijsque in Catecheſi infra inducendis, eorum Indices aut titulos percurrendo, ubi pro omnibus Fidei myſterijs, & officijs iuſtitiæ Chriſtianæ exempla ſelectiſſima fuſiùs deducuntur.

## Dominica I. Adventus.

Evangelium, *Lucæ 21. Erunt ſigna, &c.*

1. NArratur totum Evangelium Dominicæ: *Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis*; juxta praxim primæ partis ſuprà.

2. *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate.* Adventus Chriſti erit peccatoribus tremendus, quia ſtricto judicio omnia occulta examinabit, & pœnam ex æquo retribuet. Vide ex Apparatu *Iudicium rectum; Iuſtitia divina.*

3. *Tunc videbunt* Hæretici Chriſtum in nube cum tremore, qui no-

luerunt illum in Euchariſtia, aut in vera Eccleſia agnoſcere v, *Euchariſtia Eccleſia.* *Tunc videbunt* Avari Chriſtum in nube, qui illum noluerunt videre in paupere. V. *Eleemoſyna.* *Tunc videbunt* Chriſtum in nube lucida Operarij tenebrarum, qui non propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum. V. *Luxuria. Aſtutia. &c.*

4. *Levate capita veſtra quoniam appropinquat redemptio veſtra.* Iuſti & pij qui in hac vita tribulationibus opprimuntur, in extremo judicio levabunt caput cum gaudio & conſolatione. V ide, *Tribulatio, Conſolatio.* Et infra *in Catech. c.* 5. *in fine* 4. *Noviſſima*

## Dominica II. Adventus.

Matth. 11. *Cùm audiſſet Ioannes &c.*

1. NArratio totius Evangelij, juxta praxim narrationis ſupra.

2. *Cùm audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti*, Sicut S. Ioannem in carcere, ita juſtorum vitam exercet Deus per vincula patientiæ, morbos, paupertatem, perſecutiones in hoc mundo &c. Nam ut purum aurum in igne probatur, ita iuſti in tribulatione. Vide in Apparatu, V. *Patientia*, & varia eius exempla, & documenta.

3. *Exiſtis videre arundinem vento agitatam.* S. Ioannes manſit in adverſis conſtans, ſed homines reprobi inſtar arundinis cum omni vento tentationis facilè inclinantur ad pecatum. V. *Conſtantia, Peccatum*, & ſpecies peccati, *Superbia, Avaritia &c.* Item *Catech. c.* 3. *de præceptis.*

Contra Hæreticos, *Cæci vident, claudi ambulant* &c. Quomodo Fides (præſertim nova) debeat miraculis confirmari. Vide ſupra in *Polemicis* part. 1, pag. 36.

## Dominica tertia Adventus.

Ioan. 1. *Miſerunt Iudæi &c.*

1. NArratio Evangelij, juxta praxim &c.

2. *Tu quis es?* Homines ſuperbi & qui ſe jactant, ſolent alios interrogare, *Tu quis es?* Sed deberent potiùs interrogare & examinare ſeipſos, & ſua vitia. V. in Apparat. *Iactantia, Superbia.*

3. *Ego vox clamantis in deſerto.* S. Ioannes ex humilitate dicit ſe tantùm eſſe *vocem* quæ eſt res leviſſima. Sed melius id poſſint dicere multi homines qui tantùm habent verba & voces, & nihil veritatis. V. *Humilitas, Mendacium.*

4. *Ego baptizo in aqua*, Baptiſmus Ioannis tantùm habebat aquam pœnitentiæ, ſed Baptiſmus Chriſti confert etiam gratiam, & ſalutem. V. *Baptiſmus*, item *in Catech. c.* 4.

Do-

## Dominica 4. Adventus.

Luc 3. *Anno quintodecimo.* Narr. *Evang.*

1. P*Rædicans Baptiſmum pœnitentiæ.* Pœnitentia neceſſaria: eſt ſecundus Baptiſmus. V. *Pœnitentia, Baptiſmus*, *Confeſſio peccatorum.* Eadem *in Catech. c. 4.*

Hæretici male negant *Baptiſmum Pænitentiæ* per Confeſſionem, & Abſolutionem Sacerdotis. Vide *in Polemicis part. 1. pag. 121.*

2. *Parate viam Domini.* Virtutes quæ requiruntur ad parandam viam Domino in noſtra anima. V. *Amor Dei*, *Humilitas, Fides*, *Spes*, *Oratio, &c.*

3. *Omnis mons, & collis humiliabitur.* Superbi ſicut montes ſupra alios elati à Deo deſeruntur, & humiliantur. Vide, *Superbia.*

## Nativitas Domini.

Luc. 2. *Exijt edictum.* Narr.

1. N*Atus eſt vobis hodie Salvator.* Quanta Dei bonitas qui voluit Filium ſuum pro nobis incarnari, & in ſtabulo naſci. V. *Benignitas Dei. Gratitudo erga Deum.*

2. *Invenietis infantem pannis involutum & poſitum in præſepio.* Si Filius Dei è cœlo ad ſtabulum ad nos deſcendit, quomodò non debemus pro Deo nos humiliare, & mundi vanitates abnegare. V. *Humilitas. Abnegatio.*

3. *Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Homines bonæ voluntatis debent ex amore Chriſti habere pacem cum Deo, cum proximo, cum própria conſcientia. V. *Pax. Concordia.* Item *Odium. Invidia.*

## Dominica prima poſt Nativitat.

Luc. 2. *Erant Ioſeph. & Maria.* Narr.

1. P*Oſitus eſt hic in ruinam & reſurrectionem multorum.* Chriſtus improbis hominibus eſt ſeverus judex ad ruinam, & bonis benignus Salvator ad gloriam. V. *Iuſtitia divina. Benignitas Dei. Gloria cæleſtis.*

2. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Sicut hic Deiparæ, ita iuſtis hominibus tribulationes proveniunt ad ſalutem. V. *Tribulatio. Patientia.*

3. *Quæ non diſcedebat de templo ieiunijs & obſecrationibus ſerviens nocte ac die.* Et ideò meruit Chriſtum videre. V. *Ieiunium. Oratio.*

## *Circumciſio Domini.*

Lucæ 2. *Poſtquàm conſummati.* Narr.

1. P *Oſtquàm conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer.* Debent Chriſtiani animum circumcidere amputando peccata, luxuriam, gulam &c. V. *Peccatum, Pœnitentia, Abſtinentia, Luxuria, Gula.*

2. *Vocatum eſt nomen eius Ieſus,* Id eſt Salvator. Chriſtus pro ſtrena novi anni offert in circumciſione ſuum ſanguinem pro hominum ſalute. Vide, *Benignitas Dei, Gratitudo erga Deum.*

3. Quot modis ſe Chriſtus hominum Salvatorem demonſtrat. V. *Chriſtus.*

## *Epiphania Domini.*

Matth. 2. *Cùm natus eſſet &c.* Narratio.

1. V *Idimus ſtellam eius in Oriente.* Fides eſt ſtella quæ ducit nos ad Chriſtum. V. *Fides. Obedientia.*

2. *Renunciate mihi ut & ego veniens adorem eum.* Similes ſunt Herodi hypocritæ & hæretici qui ſimulant pietatem. V. *Hypocriſis. Intentio mala. Aſtutia.* Item, Genius fallax Hæreticorum, pag. 138.

3. *Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Per hæc tria munera ſignificatur Chriſto offerenda Fides, Spes, Charitas ſive Amor Dei. Item paupertas ſive abnegatio ſui, caſtitas, obedientia. V. Singulas iſtas virtutes in Apparatu.

## *Dominica prima poſt Epiphaniam.*

Lucæ 2. *Cùm factus eſſet Ieſus.* Narratio.

1. I *Nvenerunt Ieſum in templo.* Ieſus invenitur in vera Eccleſia, & in oratione, V. *Eccleſia. Oratio.* Item, Notæ veræ Eccleſiæ pag 28. &c.

2. *Neſcitis quia in his quæ Patris mei ſunt oportet me eſſe:* Serviendum Deo potiùs, quàm mundo aut hominibus. V. *Obedientia, Abnegatio mundi, Amor Dei,*

3. *Et erat ſubditus illis.* Quantùm debeant honorari parentes. V. *Honor parentum, Educatio filiorum. Et in Catech. c. 3. de præcepto honorandi parentes.*

## *Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.*

Ioan. 2. *Nuptiæ &c.* Narratio.

1. N *Vptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ.* Matrimonium honorandum eſt, & eius leges magnâ curâ ſervandæ tam à viro quàm à muliere,

iere, in mutuo amore, fidelitate, concordia. Vide, *Matrimonium.* Et *in Catech. c. 4. de Sacram. Matrimonij.*

2. *Omnis homo primò bonum vinum ponit &c.* Mundus primò præbet voluptatem, poſtea dolorem & tribulationem: Deus è contra primò præbet tribulationem: poſteà lætitiam & prœmium æternum. Vide, *Tribulatio, tentatio, patientia.*

3. *Hoc fecit Ieſus initium ſignorum.* Vide, *Chriſti miracula* v. *Chriſtus. Benignitas Dei.*

# Dominica tertia poſt Epiphaniam.

Matth. 8. *Cùm deſcendiſſet.* Narr.

1. DEſcendente Ieſu de monte, *Ecce leproſus venit.* Leproſus dici poteſt quivis peccator plenus ulceribus ſuperbiæ, avaritiæ, luxuriæ, gulæ &c. V. *Peccatum, Superbia, Luxuria &c.*

2. *Si vis potes me mundare.* Peccator debet cum magna fiducia & dolore ad Chriſtum recurrere. V. *Fiducia, Pœnitentia.*

3. *Vade oſtende te Sacerdotibus.* Debet etiam peccator peccata ſua aperire & oſtendere Sacerdoti in Confeſſione ſacramentali. V. *Confeſſio peccatorum*: Item *Sacramentum Pœnitentiæ in Catech. c.* 4.

# Dominica quarta poſt Epiphaniam.

Matth. 8. *Aſcendente &c,* Narr.

A*Scendente Ieſu in naviculam, ecce motus magnus factus eſt in mari.* Mundus eſt mare plenum procellis, id eſt, periculis, diſcordijs, litibus. V. *Diſcordia, inimicitia.* Item *pax.*

2. *Domine ſalva nos perimus.* Remedium in mundi periculis eſt auxilium Dei invocare. V. *Oratio, Auxilium Dei. Fiducia. Et in Catech. c. 2. de Orat Domin.*

3. *Quis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei.* Si mutæ creaturæ obediunt Dei præcepto, quanto magis homo. V. *Obedientia, Timor Domini. Et in Catech c. 3. de præceptis.*

# Dominica quinta poſt Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile factum eſt.* Narr.

1. S*Imile factum eſt regnum cœlorum homini qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.* Semen bonum eſt fides, aut quævis alia virtus, quæ ſeminatur in anima, ut poſteà proferat fructum vitæ æternæ. V. *Fides, Liberalitas, Amor Dei &c. Et in Catech. c. 1. de fide.*

2. *Venit inimicus eius & ſuperſeminavit zizania.* Zizania ſunt errores hæreticorum, aut peccata in quæ dæmon, & hæretici homines indu-

cunt V. *Tentatio, mendacium, avaritia, luxuria, & alia vitia.*

3. *Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem.* Deus permittit probos & improbos ſimul vivere in hoc mundo, ſed in morte & judicio extremo illos ſeparabit, ad præmium, vel pœnam æternam. V. *Mors, iudicium, iuſtitia divina. Et in Catech. c. 5. de 4. Noviſſimis.*

## Dominica ſexta poſt Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile eſt.* Narr.

1. S*Imile eſt regnum cœlorum grano ſynapis &c.* Granum ſinapis eſt vera fides in Chriſtum, quæ nunc apparet parva, & humilis, poſteà autem creſcet in gloriam immenſam & æternam. V. *Fides, humilitas, tribulatio.*

2. Granum ſinapis dum maſticatur elicit lachrymas, ſèd tamen conducit ad ſanitatem: ita pœnitentia nunc cauſat dolorem, poſteà verò ſalutem operatur. V. *Pœnitentia, patientia, tribulatio.* Item *in Catech. c. 4. de pœnit.*

## Dominica Septuageſimæ.

Matthæi 20. *Simile eſt.* Narratio.

1. S*Imile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias.* Regnum cœlorum eſt Eccleſia ad quam Deus homines vocat ut benè operentur. V. *Eccleſia, Obedientia.* Et *Fides in Catech. c.* 1.

2. *Hi noviſſimi unâ horâ fecerunt & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei.* Qui Deo ſerviunt brevi tempore ex pura intentione plus apud Deum merentur quam qui pro mundo diu, multumq́ue laborant. V. *Intentio bona, mala, Gloria cœli,*

3. *Multi ſunt vocati pauci verò electi.* Pauci ſunt ſalvandi, eo quod pauci deſerunt ſua vitia. Vide, *Superbia, Avaritia, Luxuria.*

## Dominica Sexageſimæ.

Lucæ 8. *Cum turba plurima.* Narratio.

1. S*Emen eſt Verbum Dei.* Magni facienda eſt Fides & Prædicatio verbi divini, quia eſt ſemen vitæ æternæ. V. *Fides, Prædicatio.*

2. *Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.* Neceſſaria eſt ad ſalutem perſeverantia in fide, & bonis operibus inter perſecutiones. V. *Perſeverantia, fortitudo, tentatio, tribulatio.*

3. *Hi ſunt qui in corde bono & optimo fructum adferunt in patientia.* Fructus bonorum operum haberi non poteſt ſine patientia. V. *Patientia, abſtinentia, abnegatio.*

Domi-

## *Dominica Quinquageſimæ.*

Lucæ 18. *Aſſumpſit Ieſus &c.* Narratio.

1. E*Cce aſcendimus Hieroſolymam &c.* Quanta Chriſti benignitas qui ultrò tendit Hieroſolymam ut pro peccatoribus patiatur V. *Benignitas Dei in peccatores, Amor noſter in Deum.*

2. *Et poſtquàm flagellaverint & occident eum, tertià die reſurget.* Maxima conſolatio in tribulatione & perſecutione eſt futura mortuorum reſurrectio. V. *Tribulatio, perſecutio, gloria cœleſtis.*

3. *Et ipſi nihil horum intellexerunt.* Homines ingrati non intelligunt Chriſti in ſe amorem, & beneficia. V. *Ingratitudo, benignitas Dei,*

## *Dominica 1. Quadrag.*

Matth. 4. *Ductus eſt Ieſus &c.* Narratio.

1. C*Vm ieiunaſſet quadraginta diebus &c.* Quàm utile & ſanctum ſit jejunium Quadrageſimæ exemplo Chriſti, V. *Abſtinentia, ieiunium.*

2. *Accedens tentator dixit ei &c.* Chriſtus voluit tentari, ut oſtenderet Chriſtianos debere per multas tribulationes intrare in regnum cœlorum, V *Tentatio, tribulatio.*

3. *Hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraveris me.* Dæmon homines tentat & decipit promittendo illis falſa bona, mundi divitias, voluptates, honores, ut vera & æterna bona illis auferat. V. *Avaritia, luxuria, ſuperbia.*

## *Dominica 2. Quadrag.*

Matth. 17. *Aſſumpſit Ieſus &c.* Narr.

1. T*Ransfiguratus eſt ante eos.* Nempe ante diſcipulos, id eſt, homines pios qui deſerunt cupiditatem mundi, & aſcendunt cum Chriſto ad montem orationis, aut contemplationis. V. *Abnegatio, oratio, contemplatio, amor Dei.*

2. *Domine bonum eſt nos hic eſſe.* Quantum bonum & beneficium eſt eſſe cum Chriſto in vera Eccleſia, in oratione, in operibus bonis. V. *Eccleſia, oratio.* Item *in controverſ. part. 1. c. 2. de vera Eccleſia.*

3. *Surgite & nolite timere.* Qui Chriſtum timet & in eo confidit, nihil debet in mundo timere; non minas hominum, non carcerem, non mortem &c. V, *Timor Domini, fiducia, fortitudo.*

## *Dominica 3. Quadrag.*

Lucæ 11. *Erat Ieſus &c.* Narr.

1. E*Rat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum.* Dæmonium mutum habent illi, qui in Confeſſione non aperiunt peccata ſua, & qui non laudant Deum in oratione. V. *Confeſſio*, *Oratio.*

2. *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur.* Quanta damna adferat diſcordia in regno, in civitate, in familia. V. *diſcordia Pax.*

3. *Qui non eſt mecum contra me eſt.* Deus odit ſimulationem & hypocriſim, vult autem habere mentem & intentionem rectam. V. *Hypocriſis, Intentio recta.*

## *Dominica 4. Quadrag.*

Ioan. 6. *Abijt Ieſus trans mare.* Narr.

1. E*Rat autem proximum Paſcha dies feſtus Iudæorum.* Quanta apud Catholicos debet eſſe obſervatio dierum Feſtorum & Dominicæ. V. *Sabbathi obſervatio.* Et *in Catech. c.* 3. *de præceptis.*

2. *Diſcubuerunt viri numero quaſi quinque millia.* Exemplo Chriſti quanta debet eſſe liberalitas fidelium erga peregrinos, maximè pauperes, & Religioſos qui Chriſtum ſequuntur. V. *Liberalitas.*

3. *Ieſus ergò ne facerent eum Regem fugit.* Docemur hic fugere vanos honores, & mercedem liberalitatis à ſolo Deo expectare. V. *Humilitas Intentio bona.*

## *Dominica 5. quæ eſt Paſsionis.*

Ioan. 8. *Dixit Ieſus turbis.* Narr.

1. Q*Vi ex Deo eſt verba Dei audit.* Signum eſt prædeſtinationis Conciones libenter audire & obſervare. V. *Prædicatio*, *Obedientia.*

2. *Si quis ſermonem meum ſervabit mortem non videbit in æternum.* Per obſervantiam mandatorum obtinetur vita æterna. V. *Obedientia*, *Gloria cœleſtis.*

3. *Abraham mortuus eſt, & Prophetæ.* Nemo mortem evadit, debemus ſemper eſſe parati ut tranſeamus ad alteram vitam. V. *Mors.* Item 4. *Noviſſima in Catech. c.* 3.

## *Dominica 6. quæ eſt Palmarum.*

Matth. 21. *Cùm appropinquaſſet.* Narr.

1. E*Cce Rex tuus venit tibi manſuetus.* Chriſti manſuetudo & humilitas Chriſtianis imitanda. Vide, *Patientia, Humilitas.*

2. *Stra-*

2. *Straverunt veſtimenta ſua in via.* Hinc collige non tantùm affectum internum, ſed etiam ſæpè bona externa pro Christo exuenda eſſe. v. *Abnegatio, Amor Dei.*

3. *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Benedictus & honorandus Deus in ſuis Sanctis & miniſtris. V. *Amor Dei, honor parentum.* Item *cultus Sanctorum in contr. part. 2. fol.* 126.

## Dominica Reſurrectionis.

Marc. 16. *Maria Magdalena &c.* Narratio.

1. EMerunt *aromata ut venientes ungerent Ieſum.* Aromata Christo gratiſſima ſunt virtutes, quæ impediunt corporis & animæ noſtræ corruptionem, & Christi membra ungunt in ſuis pauperibus. V. *Caſtitas, amor Dei, liberalitas in pauperes.*

2. *Nolite expaveſcere, Ieſum quæritis Nazarenum.* Non debet timere qui seriò Chriſtum quærit. V. *Fides, & fiducia.*

3. *Surrexit non eſt hic,* Per pœnitentiam oportet cum Christo reſurgere ex ſepulchro noſtrorum peccatorum. V. *Pœnitentia, peccatum.*

## Dominica in Albis.

Ioan. 20. *Cùm ſerò eſſet.* Narratio.

1. PAx *vobis.* Pax ſervanda cum Deo, cum proximo, cum noſtra conſcientia. V. *Pax, Diſcordia.*

2. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis.* Quanta Sacerdotibus conceſſa poteſtas. Vide, *Confeſſio peccatorum, pœnitentia.*

3. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quantum Dei donum vera fides. V. *Fides, fiducia.* Item *in Catech. c. 1. de fide.*

## Dominica 2. poſt Paſcha.

Ioann. 10. *Ego ſum Paſtor bonus.* Narratio.

1. BOnus *Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis.* V. *Zelus gloriæ Dei, Fortitudo.*

2. *Ego ſum Paſtor bonus & cognoſco oves meas.* V. *Christus, Dei benignitas erga ſuos fideles:* applicando illi officia boni Paſtoris.

3. *Fiet unum ovile & unus Paſtor.* V. *Concordia, pax.* Item *Eccleſiæ unitas, Controv. part. 1. c. 3. pag.* 33.

## *Dominica 3. poſt Paſcha.*

Ioan. 16. *Modicum &c.* Narratio.

1. *ITerùm & videbitis me.* Totum tempus & bonum huius vitæ modicum cenſeri debet, V. *Mors, Gloria æterna.*

2. *Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit.* V. *Tribulatio, tentatio, patientia ſervorum Dei.*

3. *Sed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* V. *Conſolatio divina, Gloria æterna.*

## *Dominica 4. poſt Paſcha.*

Ioann. 16. *Vado ad Deum.* Narratio.

1. *CVm venerit Paraclitus arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.* V. *Peccatum, iuſtitia divina, iudicium iniquum, rectum.*

2. *Paraclitus Spiritus docebit vos omnem veritatem.* Veritas & fides eſt à Spiritu ſancto, mendacium & hypocriſis à ſpiritu maligno. V. *fides, mendacium, hypocriſis.*

3. *Non enim loquetur à ſemetipſo.* Hæretici quia loquuntur à ſemetipſo, non à Deo, ſunt mendaces & fallaces, V. *Mendacium, fallacia.* Item *vera Eccleſia, Contr. p. 1. c. 2.*

## *Dominica 5. poſt Paſcha.*

Ioan. 16. *Amen dico vobis.* Narratio.

1. *SIquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis.* Quanta eſt vis orationis, V. *Oratio.*

2. *Ipſe enim Pater vos amat, quia vos me amaſtis*, V. *Amor Dei, & Benignitas.*

3. *Et credidiſtis, quia à Deo exivi:* Fides vera in Chriſtum quanti momenti. V. *Fides, & in Catech. c. 1.*

## *Aſcenſio Chriſti.*

Marci 16. *Recumbentibus undecim &c.* Narr.

1. *EXprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis.* Quantum malum duritia cordis in credendo, & dolendo de peccatis, V. *Duritia cordis, Pœnitentia.*

2. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſalvus erit.* Quantum Dei donum eſt Baptiſmus, V. *Baptiſmus.* Item. *Catech. c. 4.*

3. *Quanta Dei gratia eſt vera fides*, V. *Fides, Conſtantia, Perſeverantia.*

*Domi-*

# *Dominica poſt Aſcenſionem.*

Ioan. 15. *Cùm venerit.* Narratio.

1. C*Vm venerit Paraclitus.* Paraclitus idem eſt quod conſolator, Spiritus enim ſanctus conſolatur homines in tribulatione, & operibus bonis, V. *Conſolatio divina.*

2. *Ille teſtimonium perhibebit de me & vos teſtimonium perhibebitis.* Per fidem, ſpem, amorem, de Chriſto teſtimonium perhibemus quod eſt ei gratiſſimum, V. *Fides, Spes, Amor Dei.*

3. *Hæc facient vobis quia non noverunt Patrem neque me:* Hæreſis, & peccatum excæcat homines, ut non videant quantam injuriam faciant Deo perſequendo innocentes, V. *Perſecutio, peccatum, inimicitia.*

# *Dominica Pentecoſtes.*

Ioan. 14. *Si quis diligit.* Narratio.

1. S*Iquis diligit me Sermonem meum ſervabit, & pater meus diliget eum* Quantum bonum diligere Deum, & quomodò diligendus, V. *Amor Dei.* Et *in Catech. cap.* 3. *de charitate.*

2. *Qui non diligit me Sermones meos non ſervat.* Quantum malum non diligere Deum, eius præcepta violando, V. *Obedientia,* Item *peccata in ſpecie,*

3. *Pacem relinquo vobis.* Teſtamentum ultimum quod Chriſtus hominibus in terris reliquit, eſt pax cum Deo, & proximo, V. *Pax, concordia.*

# *Dominica SS. Trinitatis.*

Matth. 28. *Data eſt mihi &c.* Narratio.

1. E*Vntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Quanta ſunt dona quæ percipimus à SS. Trinitate per Baptiſmum, & vocationem ad fidem &c. V. *Baptiſmus,* Item *in Catech. exempla cap.* 4. *de Sacram. Baptiſmi.*

2. *Docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis.* Non ſufficit Baptiſmus & Fides ſine bonis operibus & obſervatione mandatorum Dei, V. *Obedientia.* Item *in Controv. part.* 2. *c.* 2. Item *in Catech. c.* 3. *Præcepta Decalogi.*

3. *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi,* Quantum bonum Chriſtum ſemper habere præſentem, per potentiam divinitatis omni loco, per præſentiam humanitatis in ſacra Euchariſtia, V. *Chriſtus.* V. *Euchariſtia,* item *in Catech. c.* 4. *de Sacramento Euchariſtiæ.*

# *Feſtum Venerabilis Sacramenti.*

Ioan. 6. v. 48. *Caro mea*: Narr.

1. C*Aro mea verè eſt cibus.* In inſtitutione Euchariſtiæ Deus fecit memoriam mirabilium ſuorum. Vide, *Euchariſtia*: Item *in Catech. cap.* 4. *Sacram. Euchariſtiæ*: item *in controv. tract.* 2. *pag.* 115. *De Euchariſtiæ Sacram. contra hæreticos.*

2. *Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna & mortui ſunt.* Quomodò virtus Euchariſtiæ varijs figuris in Scriptura adumbratur, *ibid.*

3. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quanta prœmia dantur ijs qui ad Communionem dignè accedunt, quanta pœna ſi indignè, *ibid.* & *infra in Diarij & libri fine.*

# *Dominica 2. poſt Pentecoſtem.*

Lucæ 14. *Homo quidam fecit cænam.* Narratio.

1. E*T cœperunt omnes ſimul excuſare,* Magna ingratitudo eſt, Deum per gratiam & Prædicatores ſuos ad cœnam vitæ æternæ invitantem non ſequi, v. *Ingratitudo, exhortatio.*

2. *Primus dixit ei, villam emi &c.* Multi excluduntur à convivio regni cœleſtis per cupiditatem & avaritiam, v. *Avaritia*, item *in Catech. c.* 5. *de peccato capitali Avaritiæ.*

3. *Alius dixit, uxorem duxi non poſſum venire*: Multos etiam cœlo excludit luxuria, v. *Luxuria*, Item *in Catech. c.* 5. *de peccato capitali Luxuriæ.*

# *Dominica 3. poſt Pentecoſtem.*

Luc. 15. *Erant appropinquantes.* Narratio.

1. Q*Via hic peccatores recipit* Quanta Dei benignitas qui paratus eſt omnes peccatores per pœnitentiam in gratiam recipere, v. *Benignitas Dei*, *Pœnitentia*, Item *in Catech. c.* 4. *de Sacram. Pœnit.*

2. *Gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Quantum placeat Deo ſeria pœnitentia, *ibid.*

3. Item pax conſcientiæ ex pœnitentia & confeſſione peccatorum, *ibid.* & *V. Confeſſio.* Item *Status gratiæ pag.* 519.

# *Dominica 4. poſt Pentecoſt.*

Lucæ 5. *Cùm turbæ irruerent.* Narratio.

1. T*Otâ nocte laborantes nihil cepimus.* Superbi, avari, luxurioſi, qui totâ nocte, id eſt, totâ vitâ laborant pro honore, opibus, volupta-

luptate, nullum laboris prœmium à Deo percipiunt. v. *Superbia*, *avaritia, luxuria*. Item *in Catech. c.* 3. & 5.

2, *Exi à me quia homo peccator ſum.* Peccatorem omnia mala comprehendunt, quia deſerit illum Chriſtus. v. *Peccatum*, item *pag.* 516.

3. *Relictis retibus ſecuti ſunt eum*: Bona hujus mundi ſunt retia quibus anima capitur, & ideò pro Chriſto abneganda, v. *Abnegatio*, *fallacia mundi*.

## *Dominica 5. poſt Pentec.*

Matth. 5. *Amen dico vobis.* Narratio.

1. OMnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit Iudicio. Quam rigidè Deus à nobis requirit amorem erga proximum, v. *Amor proximi*: Item *in Catech. c.* 3. *Charitas proximi.*

2. *Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quantam pænam meretur inimicitia, & contumelia contra proximum, v. *Inimicitia*, *invidia*.

## Dominica 6. *poſt Pent.*

Marc. 8. *Cum turba multa.* Narratio.

1. M*Iſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me.* Si tam benignus eſt Chriſtus erga eos qui tantùm triduò illum ſecuti ſunt, qualis erit illis qui totâ vitâ mundum abnegantes illum ſequuntur, v. *Benignitas Dei*, *abnegatio mundi*, Item *in Catech. c.* 8. *conſilia evangelica*.

2. *Quot panes habetis*: *qui dixerunt, ſeptem*, Septem panes myſticè deſignant ſeptem Sacramenta quibus populus Chriſtianus roboratur & alitur in vitam æternam, v. *Sacramenta in particulari*: Item *in Catech. c.* 4.

3. *Et præcepit turbæ diſcumbere*: Chriſti exemplo exercenda liberalitas erga egenos & eſurientes, v. *Liberalitas*: Item *in Catech. c.* 5. *opera* 7. *miſericordiæ*.

## Dominica 7. *poſt Pent.*

Matth. 7. *Attendite à falſis.* Narratio.

1. A*Ttendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium*; Cavendum ab hypocryſi & ſimulatione, qualis eſt hæreticorum, v. *Hypocriſis, Aſtutia, Adulatio.*

2. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur*, v. *Iuſtitia divina*, *mors*, *Infernus*.

3. *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cœlorum.* Non ſufficit fides ſine bonis operibus, & obedientia mandatorum, v. *Controv. Tract.* 2. *c.* 2. Item *in Apparatu*, v. *Fides*, *Obedientia*.

*Do-*

## *Dominica 8. poſt Pent.*

Luc. 16. *Homo quidam erat dives* Narrat.

1. R*Edde rationem villicationis tuæ.* Reddenda eſt ratio operum noſtrorum in hac vita per Confeſſionem, ne à nobis in morte ſeveriùs exigatur. v. *Confeſſio. Mors.* item *in Catech. c.*4.*Confeſſio & c.*5. 4.*noviſſima.*

2. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Redimenda peccata per eleëmoſynas. v. *Liberalitas.* item *in Catech. cap.* 5. *opera miſericordiæ.*

## *Dominica 9. poſt Pent.*

Luc. 19. C*um appropinquaret.* Narratio.

1. V*Idens civitatem flevit ſuper eam.* Anima peccatrix rectè comparatur Hieroſolymæ brevi deſtruendæ, talem animam Chriſtus luget, quia illa ſeipſam non deflet lachrymis pœnitentiæ. Vide *Peccatum, Pœnitentia; etiam in Catecheſi. cap.* 4.

2. Scriptum eſt, quia domus mea domus orationis eſt. In Templo non fabulis, ſed ſoli orationi vacandum eſt V. *Oratio: item in* Catech. *cap.* 2. *de Orat. Dominica, &c.*

## *Dominica 10. poſt Pent.*

Luc. 18. *Dixit Ieſus ad quoſdam.* Narratio.

1. N*On ſum ſicut cæteri hominum:* Vitium eſt jactantiæ præ ſe alios aſpernari. V. *Iactantia.*

2. *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur.* Superbis proxima eſt Dei vindicta & ruina. v. *Superbia.*

3. *Et qui ſe humiliat exaltabitur.* Proprium eſt Deo humiles exaltare in vita præſenti, & futura. v. *Humilitas,*

## *Dominica 11. poſt Pent.*

Marc. c. 7. *Exiens Ieſus.* Narratio.

1. A*Dducunt ei ſurdum, & mutum. Surdus* eſt qui non audit verbi Dei præcones. v. *Prædicatio.*

2. Item *mutus* eſt qui non audet peccata ſua confiteri. v. *Confeſſio: item in Catech cap.* 3.

3. *Benè omnia fecit, & ſurdos fecit audire & mutos loqui.* Inter maxima Chriſti miracula non minimum eſt tales ſurdos & mutos per gratiam ſuam ad pœnitentiam adducere. v. *Chriſtus: item in Catech. cap.* 4. *exemplo pœnitentiæ.*

*Do-*

## Dominica 12. *poſt Pent.*

Luc. cap. 12. *Beati oculi.* Narratio.

1. D*iliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* v. in Appar. *Amor Dei*; Item *in Catech. cap.* 3. *de Charitate.*

2. *Et proximum tuum ſicut te ipſum.* v. ibid. *Amor, & charitas proximi.*

3. *Homo quidam incidit in latrones, qui & deſpoliaverunt eum.* Hac parabolâ pulchrè exhibetur ſtatus peccatoris, cujus plagas ſanat Chriſtus tanquam pius Samaritanus. v. *Benignitas Dei. Chriſtus, &c.*

## *Dominica* 13. *poſt Pent.*

Luc. 17. *Dum iret Ieſus.* Narratio.

1. O*Ccurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à longè.* Decem leproſi myſticè ſunt homines infecti peccatis contra decem præcepta, qui ideo longe abſunt à Chriſto. v. *Peccatum.* Item *in Catech. cap.* 3. *in* 10. *præcepta.*

2. *Ite oſtendite vos Sacerdotibus.* Remedium contra lepram peccati optimum eſt ſe manifeſtare ſacerdoti per confeſſionem. v. *Confeſſio*: item *in Catech, de ſacram. Pœnitentiæ.*

## Dominica 14. *poſt Pent.*

Matth, cap. 6. *Nemo poteſt.* Narratio.

1. N*Emo poteſt duobus dominis ſervire.* Nempe Deo & cupiditati divitiarum. v. *Avaritia*: item *in Catech. cap.* 5. *de* 7. *pec. Capitalibus.*

2. *Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis.* Hic pulchro exemplo volucrum, &c. excitamur ad fiduciam in paterna Dei providentia. v. *Spes Fiducia*: & *in Catech. cap.* 12. *de Spe.*

## Dominica 15. *poſt Pent.*

Luc. 17. *Ibat Ieſus in civitatem.* Narrat.

1. N*Oli flere.* In fletu, & tribulatione recurrendum eſt ad conſolationem divinam. v. *Tribulatio. Conſolatio divina.*

2. *Adoleſcens tibi dico ſurge.* Quanta Chriſti potentia & bonitas ut homines juvet, & excitet à morte peccati. vide *Chriſtus. Peccatum.*

# Dominica 16. *poſt Pent.*

Luc. 14. *Cum intraſſet Ieſus.* Narratio.

1. S*I licet Sabbatho curare.* Diebus Dominicis & Feſtis exercenda ſunt opera pietatis, non verò ſervilia, ludi, aut ſympoſia. v. *Sabbathi obſervatio*: item *in Catech. cap.* 3, *præcepto* 2.

2. *Recumbe in noviſſimo loco.* Qui quærunt pro Chriſto in hac vita eſſe noviſſimi, in futura vita erunt primi, & contra. v. *Humilitas. Superbia.*

# Dominica 17. *poſt Pent.*

Matth. 22. *Acceſſerunt ad Ieſum.* Narratio.

1. A*Cceſſerunt ad Ieſum Phariſæi.* Peccatores debent accedere ad Chriſtum per pœnitentiam. v. *Pœnitentia. Spes.*

2. *Diliges dominum Deum tuum, &c.* Debent etiam accedere per amorem Dei, & proximi. De hoc vide *ſupra in Dominica* 12.

# Dominica 18. *poſt Pent.*

Matth. 9. *Aſcendens Ieſus.* Narratio.

1. E*T ecce offerebant ei paraliticum jacentem in lecto.* Similes ſunt huic paralitico, qui jacent in lecto luxuriæ, acediæ, & aliorum vitiorum. v. *Luxuria. Acedia.*

2. *Tunc ait paralitico: Surge, tolle lectum tuum.* Id eſt, Reſurge à peccatis per pœnitentiam, & deſere conſuetudinem vitiorum in qua jaces. v. *Pœnitentia.*

3. *Et vade in domum tuam.* Nempe ad Eccleſiam & Patrem cæleſtem cum filio prodigo, dicens, *Peccavi in Cœlum & coram te, &c.* v. *Confeſſio peccatorum.*

# Dominica 19. *poſt Pent.*

Matth. 22. *Loquebatur Ieſus.* Narratio.

1. M*Iſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias.* Deus mittit ſuos Sacerdotes, ut per prædicationem invitent homines ad fidem Chriſti, & vitam æternam. v. *Prædicatio, Fides, Gloria æterna.*

2. *Illi autem neglexerunt.* Quam periculoſa eſt negligentia, & duritia cordis quando à Deo vocamur ad animæ ſalutem. v. *Duritia cordis, Inobedientia.*

## Dominica 20 *poſt Pent.*

Ioan. 4. *Erat quidam regulus.* Narratio.

1. D*Omine deſcende priuſquam moriatur filius meus.* Si regulus tam ſollicitè orat pro vita corporali filij ſui, quantò magis oportet habere zelum pro vita ſpirituali proximi ſui. v. *Zelus, Amor proximi.*

2. *Dixit ei Ieſus: Vade, filius tuus vivit.* Quam potens eſt humilis oratio ad obtinendam à Chriſto ſalutem. v. *Oratio, Chriſtus, Benignitas Dei.*

## Dominica 21. *poſt Pent.*

Matth. 18. *Simile eſt regnum cœlorum.* Narr.

1. M*Iſertus Dominus ſervi illius dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.* Docet tota hæc parabola diligendum eſſe proximum, & injurias ei remittendas. v. *Amor proximi* Item *in* Catech. *c.3. de char. proximi.*

2. *Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus donec redderet univerſum debitum.* Deus ex rigore juſtitiæ meritò nihil remittet illis, qui nihil alijs volunt remittere. v. *Iuſtitia divina.*

## Dominica 22. *poſt Pent.*

Matth. 22. *Abeuntes Phariſæi.* Narratio.

1. A*Beuntes Phariſæi conſilium inierunt ut caperent Ieſum in Sermone.* Similes Phariſæis ſunt homines fallaces qui ſtudent alios decipere in verbis, contractibus &c. v. *Aſtutia, Mendacium.*

2. *Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo.* Ars fallendi præcipua, eſt adulatio, idcò ab adulatoribus cavendum.

Vide, *Adulatio.*

## Dominica 23. *poſt Pent.*

Matth. 9. *Loquente Ieſu ad turbas.* Narr.

1. S*I tetigero tantùm veſtimenta eius ſalva ero.* Si tangere veſtimenta & reliquias Chriſti & Sanctorum confert ad ſalutem, quantò magis tangere corpus Chriſti in ſacra Communione. v. *Euchariſtia.*

2. *Confide filia, fides tua te ſalvam fecit.* Cum viva fide & fiducia ad Chriſtum, & ſacram Euchariſtiam accedendum eſt, v. *Fides, & fiducia:* Item *in* Catech. *c. 1. de fide.*

# *Dominica 24. poſt Pent.*

Matth. 24. *Cùm videritis abominationem.* Narr.

1. S*Vrgent enim Pſeudochriſti & Pſeudoprophetæ &c.* Monentur Chriſti fideles ut caveant à fallacia & hypocriſi hæreticorum. Vide, *Fallacia, Hypocriſis.* Item *in Catech. cap* 1. *de fide.*

2. *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa, & majeſtate.* Vide ſupra *in Dom.* 1. *Adventus, de extremo judicio:* Item *in Catech. de* 4. *Noviſſimis.*

# PRAXIS

## *Concionis conficiendæ in Feſtis Sanctorum ex Apparatu ſuperiori &c.*

### *Praxis prima de quovis Feſto.*

PRima eſt communis cum Dominicis. In prima enim parte Concionis enarrari poterit totum Evangelium quod in Feſto Sancti occurrit, deducendo juxta methodum oſtenſam in Evangelio Dominicæ I. Adventus.

In ſecunda parte, eligenda eſt ex Evangelio vel Epiſtola aliqua Sententia particularis, quæ referri poſſit ad aliquam virtutem in Apparatu contentam: v. g. de Apóſtolo referri poterit ad *Amorem Dei, Fidem, Zelum &c.* & ad *Vitia* illis oppoſita in Auditoribus emendanda. De Martyre ad *Fortitudinem, Patientiam, Perſeverantiam &c.* De Confeſſore ad *Abnegationem, liberalitatem, humilitatem &c.* De Virgine ad *Caſtitatem, Orationem, Amorem Dei &c.* Prout materia & vita requirit.

Tertia pars eodem modo de alia quapiam Sententia ex eodem Evangelio vel Epiſtola conficienda erit. Concluſio poterit eſſe brevis repetitio præcedentium, hortando & commovendo ad imitationem Sancti, vel dehortando à vitijs oppoſitis.

### *Praxis ſecunda de Eodem.*

PRima & præcipua pars conſiſtet in vita & morte Sancti enarranda, ſive ex Breviario, ſive ex alio Authore, applicando ejus virtutes ad mores Auditorum, & hortando ad imitationem.

Secunda pars fiet eligendo ex vita Sancti unum particulare punctum quod in ea maximè elucet, v.g. in vita S. Nicolai inſignem ejus Liberalitatem erga egenos, recurrendo in Apparatu ad V. *Liberalitas*, & eam

eam ex materia ibi inventa fuſiùs deducendo, & auditoribus inculcando.

Tertia pars ſimili modo conficietur, de fælici morte & gloria hujus Sancti, auditores hortando ad ejus imitationem, fælicem mortem, amorem Dei, ſpem gloriæ, recurrendo in Apparatu ad v. *Mors*, *Amor Dei*, *Spes*, *Gloria cœleſtis &c.*

Cenſui etiam, pro majori Lectoris commodo, hic in particulari ſubjiciendam ſeriem omnium Feſtorum per annum, cum brevi Annotatione Diei, Menſis, Evangelij, & Materiæ quæ ex Apparatu, aut aliunde in ſingulis adhiberi poſſit.

# FESTORUM OMNIUM

## *Series per Annum, cum Annotatione diei, Evangelij, Materiæ &c.*

FEſtum PURIFICATIONIS B. MARIÆ. 2. Februarij. Evang. *Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi &c.* Lucæ c. 2. Hoc die acquirenda eſt puritas animi ab omni nævo peccati. Vide in Apparatu, *Pænitentia*, *Confeſſio*, *Peccatum*, *Caſtitas* &c. *Venit in ſpiritu in templum*, ſcil. Simeon. Quo ſpiritu pietatis, & reverentiæ ad templum, & Euchariſtiam veniendum, ut Chriſtum in ulnas & animum recipiamus Vide in Appar. *Euchariſtia*, *Eccleſia*, *Amor*, *Gratitudo*.

Feſtum S. MATTHIÆ APOSTOLI. 24. Februarij. *Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ.* Matthæi c. 11. Quam neceſſarium eſt firma fide Deum confiteri, & in ejus paterna bonitate confidere, præſertim inter hujus vitæ tribulationes & perſecutiones. Vide in Appar. Fides, *Fiducia*, *Benignitas divina*, *Tribulatio*, *&c.* *Diſcite à me quia mitis ſum.* Vide bona *Patientiæ*. *Et humilis corde.* Vide in Appar. Exempla *Humilitatis*, in Chriſto, & Sanctis.

Feſtum ANNUNCIATIONIS B. VIRGINIS. 25. Martij. *Ingreſſus Angelus ad eam dixit, Ave gratiâ plena.* Lucæ c. 1. Quanta ſit plenitudo gratiarum in Virgine Deipara. Vide in Appar. *Deipara*, item de cultu Deiparæ & Sanctorum contra Novatores in Theol. Tripartita, *pag.* 128. *Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Virgo Maria per humilitatem concepit, & Dei mater effecta, & ſupra omnes puras creaturas exaltata eſt. : quam ergo nobis optandum humiliari in terris, ut exaltemur in cælis. Vide in Appar. *Humilitas*, *Beatitudo*, *Gloria.*

Feſtum S. PHILIPPI & IACOBI Apoſt. 1. May. *Non turbetur cor veſtrum, creditis in Deum, & in me credite.* Ioan. 14. Quanti momenti ſit vera fides. v. in Appar. *Fides*. Sed ſola Fides non ſufficit ad ſalutem ſine bonis operibus. Vide de hoc in Theol. Trip. pag. 101. &c. *In*

*domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* In cælo quam vaſta ſint beatis cælorum ſpatia. v. Theol. Trip. pag 5. Quanta & quam diverſa animi & corporis felicitas. v. in Appar. *Beatitudo.* *Oſtende nobis Patrem & ſufficit nobis.* Abnegandæ ſunt creaturæ ut Creator inveniatur, qui ſolus animum ſatiat. v. *Abnegatio.*

Feſtum Nativitatis S. IOANNIS BAPTISTÆ, 24. Iunij. *Elizabeth impletum eſt tempus pariendi.* Lucæ.c.1. Non ſufficit concipere bona propoſita, ſed debet adeſſe tempus pariendi in exequendo. Vide *Pænitentia*, *Abſtinentia*, & alias virtutes. Nec parentibus ſufficit prolem parere, ſed debent illam in bonis moribus educare. v. in Ap. *Filiorum educatio.* *Et Zacharias pater eius repletus eſt Spiritu ſancto.* Multi magis ſtudent repleri vino, aut opibus, quam Spiritu ſancto orationis, & amoris Dei. V. in Ap. *Ebrietas*, *Avaritia*, *Oratio*, *Amor Dei.*

Feſtum SS. PETRI & PAULI Apoſt. 29. Iunij. *Quem dicunt homines eſſe Filium hominis?* Matthæi c.16. Notæ & ſigna quibus vera Chriſti Eccleſia à modernis Sectis diſcernitur. vide in Theol. Trip. pag. 28. &c. *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Agnoſcenda eſt neceſſariò authoritas infallibilis in Pontifice Romano Petri ſucceſſore, v. in Theol Trip. pag. 47. & pag. 61. Quodcunque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cælis. Vide ibid de Confeſſione peccatorum, pag. 122. & in Appar. ver. *Confeſſio.*

Feſtum VISITATIONIS B. MARIÆ. 2. Iulij. *Exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione.* Lucæ c. 1. Neſcit tarda molimina Spiritus ſancti gratia. v. in Appar. *Amor. Zelus.* *Vnde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?* Accommodandum hoc eſt adventui Chriſti ad nos in Communione. v. in Ap. *Euchariſtia.* *Beata quæ credidiſti.* Vera fides radix beatitudinis. v. in Ap. *Fides, Beatitudo.*

Feſtum S. IACOBI Apoſtoli, 25. Iulij. *Acceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi adorans & petens aliquid ab eo.* Matthæi, c. 20. Oportet Deum adorare, id eſt, per Bona opera Iuſtitiam, Abſtinentiam, Obedientiam mandatorum prius honorare, & poſtea beneficia ab eo poſtulare: aliqui contrarium faciunt, & ideo quod petunt à Deo non impetrant. vide in Appar. *Obedientia*, *Abſtinentia*, *Opus bonum* &c. *Chriſtus autem dixit ei, Quid vis?* Quanta benignitas paratus eſt nobis dare quod volumus, modo bona benè velimus, & ad noſtram ſalutem. Vide *Benignitas Dei.* Sed ecce ſtultam matris poſtulationem, *Dic ut ſedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram.* Vide, *Superbia.* Reſpondit meritò Chriſtus, *Neſcitis quid petatis* Hinc diſce quid, & quomodo orandum. Vide in Ap. *Oratio.*

Feſtum ASSUMPTIONIS B. VIRGINIS. 15. Auguſti. *Intravit Ieſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam Martha nomine excepit eum in domum ſuam.* Quanta merces Hoſpitalitatis & liberalitatis, præcipuè erga Sacerdotes, & Miniſtros Chriſti. vide in Ap. *Hoſpitalitas*, *Liberalitas.* *Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.* Sic turbantur qui nimis multa volunt habere in divitijs, delicijs &c, vide in Ap. *Avaritia*; *Gula &c.* *Porro unum eſt neceſſarium.* Veræ divitiæ, deliciæ, beatitudo ſunt in ſolo Deo. Vide in Ap. *Beatitudo vera.*

Feſtum

Feſtum S. BARTHOLOMÆI Apoſtoli. 24. Auguſti. *Exijt Ieſus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Lucæ 6. Quantum abſunt qui noctes & dies totos tranſigunt in ſympoſitijs, aut in otio, & vix mediam horam in oratione, Miſſa &c. Vide *Ebrietas*, *Otium*, *Oratio*. Et exemplum eſt in ipſo S. BARTHOLOMÆO, quibus ſcribitur centies de die, & centies de nocte, & quidem flexis genibus Deum orare ſolitum. *Et omnis turba quærebat eum* 1. Chriſtum, *tangere, quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.* Quare nos non ſanamur à morbis noſtris animi, & corporis? Quia non ſatis ſæpe & devotè quærimus Chriſtum tangere in ſacra Communione. Vide in Ap. *Euchariſtia.*

Feſtum NATIVITATIS B. VIRG. 8. Sept. *Liber generationis Ieſu Chriſti*, Matthæi c. 1. Vide in Appar. *Deipara*, & eius prærogativas, & *Caſtitatem*, *Charitatem* &c. ut ſupra in alijs eius feſtis, præſertim Annunciationis.

Feſtum S. MATTHÆI Apoſt. 21. Septembris. *Vidit Ieſus hominem ſedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi, ſequere me.* Matthæi. c. 9. Vide hic *Benignitatem Dei* omni generi hominum dicentis, ſequere me. 2. quam fœlix de quo exemplo Matthæi dicitur, *Surgens ſecutus eſt eum.* Ut Chriſtum ſequaris neceſſe eſt prius ſurgere de cæno vitiorum, *Avaritiæ*, *Luxuriæ* &c. item ſurgere de lecto otij & Acediæ in quo pigri iacent. Vide in Ap. *Acedia.*

Feſtum S. MICHAELIS ARCHANGELI. 29. Septembris. *Quis putas major eſt in regno cælorum!* Matthæi 18. Sola humilitas hominem exaltat, Superbia autem præcipitat in ruinam, uti patet in lapſu Angelorum, & primorum parentum. vide in Appar. Superbia, Humilitas. Ideo Reſpondit Chriſtus, *Niſi efficiamini ſicut parvuli non intrabitis in regnum cælorum.* Expende proprietates parvulorum eſſe, non ſtudere opibus, aut honoribus, aut luxuriæ, non ſimulare, non mentiri, ſed potius alijs ſe regendos & docendos præbere. Vide in Appar. *Avaritia*, *Luxuria*, *Aſtutia*, *Mendacium* E contra qui volunt in mundo magni eſſe ſtudent artibus politicis, ſimulationi, mendacio. Vide in Appar. *Simulatio*, *Mendacium*, *Hypocriſis.* De his ſimulandi artibus politicis, præclara ſunt quæ deducit S. Gregorius in lib. 10. Moral. c. 6. & habentur in Lect. 2. Nocturni de communi Confeſſoris non Pont. *Deridetur caſti ſimplicitas &c.*

Feſtum SS. SIMONIS & IUDÆ. 28. Octobris. *Hæc mando vobis ut diligatis invicem.* Ioan c. 15. vide in Appar. *Amor proximi.* Cui contrariatur, *Odium Invidia*, ibid. *Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.* v. in Ap. *Patientia*, *Perſecutio.*

Feſtum SANCTORUM OMNIUM. 1. Novembris. *Beati pauperes ſpiritu*, Marci. c. 5. Mundus ponit ſuam beatitudinem in divitijs, & honoribus. Chriſtus in paupertate & contemptu mundi. vide in Appar. *Beatitudo vera. Abnegatio mundi*: contra, *Avaritia*, *ſuperbia*, ibid. *Beati qui lugent.* v. Pænitentia. *Beati miſericordes* v. *Liberalitas*, *Eleëmoſyna* &c. ibid. *Beati pacifici.* v. pax. *Beati qui perſecutionem patiuntur.* v. *Perſecutio*, *Odium &c.*

Feſtum S. ANDREÆ APOST. 30. Novembris. *Venite poſt me.* Quan-

ta felicitas abnegare mundum & ſequi Chriſtum. vide in Appar. *Abnegatio, Obedientia,* & alias virtutes hominis Chriſtiani. *Faciam vos fieri piſcatores hominum.* Tales hominum piſcatores ſunt qui alios hortatione & exemplo docent, & ad ſalutem adjuvant. vide in Appar. *Exhortatio, Zelus animarum.* Denique amor Crucis in S. Andreæ cruci affixo, v. *Perſecutio, Tribulatio, Amor Dei.*

Feſtum CONCEPTIONIS IMMACULATÆ B.V. 8. Decembris. *Liber generationis* IESU CHRISTI *&c,* Matthæi. 1. Non poſſumus eſſe amici, aut imitatores virginis immaculatæ niſi per caſtitatem, & puritatem à macula peccati. vide in Appar. *Caſtitas, Baptiſmus, peccatum.* De Immac. Conceptione, & cultu Deip. vide aliqua in Theol, Trip. pag. 128. & pag. 224.

Feſtum S. THOMÆ APOSTOLI. 21. Decembris. *Thomas unus ex duodecim non erat cum eis quando venit Ieſus.* Ioan. c. 20. Quam periculoſum eſt abeſſe à conſortio fidelium in templo, concione, ſacro &c. vide in Appar. *Eccleſia, Exhortatio, Euchariſtia.* Et contra Hæreticos, vide in Theol. Trip. notas veræ Eccleſiæ pag. 30. &c. & de Sacramento Euchariſtiæ & Sacrificio Miſſæ pag. 115. &, 119. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* vide in Appar. Fides, & Euchariſtia: in his Chriſtus, feliciter creditur, etſi non videatur.

Feſtum S. STEPHANI Protomartyris. 26. Decembris. *Ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes, & ex illis occidetis.* Matthæi. c. 23. Boni & ſancti homines ſunt qui præcipuè à malis perſecutionem ſuſtinent. vide in Appar. *Perſecutio, Tribulatio, Odium.* Sed illæ tribulationes ſunt claves cæli. Hinc Stephanus cum lapidaretur dixit, *Ecce video cælos apertos, & Ieſum ſtantem.* vide in Appar. *Beatitudo, Gloria cæleſtis, Benignitas divina.*

Feſtum S. IOANNIS Evangeliſtæ. 27. Decembris. *Converſus Petrus vidit illum Diſcipulum quem diligebat Ieſus.* Quare Ieſus Ioannem tantopere diligebat? Propter Ioannis ſingularem Caſtitatem, Humilitatem, Zelum Apoſtolicum, Amorem erga Chriſtum, ſicut enim ignis ignem excitat, ita amor amorem. vide in Apparatu illas virtutes, & vitia illis oppoſita.

SVM-

# SVMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

## P. Petri Caniſii Soc. Ieſu.

## Cum brevi Elucidatione, & ſelectis Exemplis nunc primum adjectis.

---

### Præfatio, & notitia operis.

*POſtquam præcedentes Tractatus pœnè ad calcem adduxi, viſum eſt multis ad ſubſidium animarum, à nobis unicè intentum, plurimum conducere, ſi huic operi adjungeretur ipſa Doctrina Chriſtiana brevi expoſitione & exemplis illuſtrata: ut hac opportunitate tam commodâ Curatores animarum ad Doctrinæ adeò neceſſariæ frequentem explicationem facilius inducantur. Eoque magis quod ſimul in eodem Libro adjunctas habeant Controverſias Fidei, Theologicas reſolutiones, atque Apparatum ſelectæ materiæ: quæ omnia ad ſingulas Doctrinæ Chriſtianæ partes doctè accuratèque exponendas, ac probandas, ſubſidium optatiſſimum ſuppeditant.*

*Vt igitur huic oportunitati, & amicorum votis operam meam accommodarem, reliquo Operi hanc Doctrinæ Sacræ Elucidationem adjungere decrevi, non ſine auxilio quorundam Theologorum hujus Collegij Lovanienſis, qui ad hoc animarum ſubſidium operam, exempla quædam oportuna ſeligendo, ſuam promptiſſimâ voluntate obtulerunt: in hoc imitati, non tantum Bellarminum ſummoſque Theologos, ſed ipſum quoque S. Auguſtinum, qui inter ſublimes rerum divinarum commentationes ſibi decorum exiſtimavit* de Catechizandis rudibus *tractatum utiliſſimum elaborare.*

*Aſſumpſi autem præ cæteris hac Expoſitione elucidandum Catechiſmum* P. *Petri Caniſii Soc. Ieſu Theologi eximii, tum propter dilucidum ejus ordinem & brevitatem, tum propter communem uſum atque approbationem quam in repub. Chriſtiana paſſim obtinuit. Nam, ut alia prætercam, tam Ferdinandus Imperator, quam Philippus Rex Hiſpaniarum, hunc unicum Caniſii Catechiſmum in ſuis ditionibus prælegendum ſuâ authoritate ac publico diplomate propoſuerunt. Et uſus ipſe etiamnum docet quantâ verborum ener-*

*giâ, quantâ ſoliditate Doctrinæ, quamque perſpicua præ cæteris brevitate totam Doctrinæ Chriſtianæ Summam complectatur.*

*Pro Vſu autem adjunctæ à nobis Expoſitionis: Adverte primò, pro meliori diſtinctione, ipſum Catechiſmi contextum, ſive Quæſtionem & Reſponſionem ſeorſim imprimi, & poſt modicum ſpatium, Expoſitionē cum exemplis ſingulis pæne Catechiſmi quæſtionibus ſubjungi, ut una cum quæſtione quæ explicatur, ipſa quoque expoſitio ante oculos habeatur; quod in nullo hactenus Catechiſmo factum reperimus.*

2. *Adverte, ex peculiari delectu aliquas quæſtiones præ alijs fuſiùs illuſtrari, eo quod ad myſterium aliquod fidei exponendum, vel mores formandos plus momenti habeant, aliquas verò brevius perſtringi, quia vel earum doctrina ſpectat ad quæſtionem principalem quæ explicatur, vel quia in alia Catechiſmi parte magis appoſitè elucidantur, non enim debent de ſingulis ſemper quæſtionibus exempla proferri.*

3. *Quamvis ſæpe de una quæſtione plura exempla apponantur, neceſſe non eſt ut Catechiſta omnia ſimul producat, ſed poterit ſeligere unum vel alterum quod præſentibus magis convenire judicabit.*

4. *Narratio Exempli, ſimilitudinis, aut ſententiæ quam ſelegit, ut majori cum gratia, facundia, & arte proponatur, plurimum conducet expendere ſingulas exempli partes & circumſtantias*, quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando, &c. *Iuxta praxim ſupra traditam in fine Apparatus ad Doctrinam ſacram.*

## *Praxis tradendi Doctrinam Chriſtianam.*

PRimò, debet Catechiſta ex maturioribus ſtatuere unum vel alterum ſyndicum, qui pueros advenientes ſuis locis ordine conſtituat, & in modeſtia ac ſilentio contineat.

2. Hora auditâ, & dato per campanam ſigno, Catechiſta ſtans in medio populi ſui, ex utroque latere ſecundum ſexum diſcreti, ſic ut ab omnibus videri & audiri facile poſſit, formabit ſignum Crucis vernaculè; & dum procurat ut omnes ſe præeuntem clarâ & diſtincta voce ſequantur, cavebit nequis verba ſua vel antevertat, vel juſto ſerius ſubſequatur.

3. Curabit deinde per unum à ſe deſignatum, & in medio flectentem clara voce recitari orationem Dominicam vernaculè, cujus verba cæteri per partes diſtinctè repetent: hoc enim modo myſteria fidei facillimè memoriæ mandantur tam à parvulis, quam à majoribus natu, qui alio ferè modo ea addiſcere erubeſcunt.

Tum iterum efformabit crucem, ut ſupra.

4. Primum horæ quadrantem dabit petendis quæſtiunculis facilioribus, potiſſimum de ijs quæ ſcitu neceſſaria ſunt neceſſitate medij, ut Deum eſſe unum in Natura, trinum in Perſonis, Remuneratorem noſtrorum operum, ac Filium Dei eſſe noſtrum Mediatorem ac Redemptorem. Deinde neceſſaria neceſſitate Præcepti, ut Symbolum Apoſtolorum, decem Præcepta, ſeptem Sacramenta, unaquâque vice unum punctum accuratè enucleando, & identidem idem repetendo va-

rijs modis & formulis ut altius inhæreant, errantes ſuaviter corrigendo, balbutientes juvando, omnes pro merito laudando: neque de facili quemquam corripit, ob ignorantiam, niſi ortam ex ſupina negligentia.

5. Secundo quadrante quæſtiones proponat paulò difficiliores, eaſque fere deſumptas ex ea lectione quæ Dominicâ proximè præcedenti publicè recitata, & explicata fuit.

Tum jubebit ex modeſtioribus, doctiorem aliquem clarâ voce pronunciare Exemplum, quod præcedenti Dominica Catechiſta attulit ad Lectionis explanationem.

6. Tertio quadrante, jubebit binos vel plures ex adverſo ſtantes in medio Catechiſmi, & ſi fieri poſſit loco etiam eminentiori, clarè pronunciare de memoria lectionem ea die explicandam.

Mox Catechiſta lectionem jam recitatam clarè & breviter explicabit ſermone facili, & ad parvi ſui auditorij captum accommodato, idem ſæpiuſcule alijs, atque alijs verbis repetens, adhibitis brevibus ſubinde interrogationibus, & reſponſionibus ut majorem ſibi conciliet attentionem.

7. Quarto quadrante, unum aut alterum producat exemplum ſelectum, quod tragicè quidem, & cum emphaſi, ſed vulgari ſermone & phraſi pueris accommodato narrabit. Poſtea præmonebit, ſe proximâ vice viſurum quis narratum Exemplum optimè retinebit.

8. Poſt hæc iterum formabit crucem, jubebit legi ſalutationem Angelicam, vel Symbolum Apoſtolorum, &c. per vices; ut hoc modo omnes qui adveniunt ea addiſcant. Concludet ipſe omnibus iterum præeundo in formanda cruce, ut dictum ſupra. Poſtea pueros ſine tumultu binos vel ternos ex ordine dimittat.

Advertat autem ne Catechiſmus ſpatium horæ excedat, cum fructus temporis diuturnitate ſæpius vel tollatur, vel minuatur.

9. Singulis quos interrogavit præmiolum aliquod vel notam elargiatur ſtatim, vel his deficientibus eorum nomen in librum referat ut poſtea præmio efficiantur: & adjungat ad bona reſponſa ſubinde encomium aliquod: mirum enim quantum etiam pueri laude animentur.

Oblatâ opportunitate ſæpius inculcet obligationem quam habent Parentes ut mittant prolem ad Catechiſmum, ut Domini mittant ſervos & ancillas, Ludimagiſtri ſcholares, Magiſtratus ſibi ſubjectos, præſertim pupillos & orphanos; ac ſæpius uſu venire, ut quando hac in parte officio ſuo deſunt, & ipſi graviter peccent, & illos quorum curam gerunt, peccatis & erroribus exponant.

## *Obligatio Curatorum.*

VT autem ipſi Curatores animarum intelligant quanta ipſis obligatio incumbat ad plebem ſibi commiſſam Doctrinâ Sacrâ inſtituendam, audiant ea de re Decretum Concilij Tridentini Seſſ. 5. cap. 2. *Archipreſbyteri, Plebani, & quicunque Parochiales, vel qui alios curam animarum habentes Eccleſias quocunque modo obtinent, per ſe vel alios idoneos,* ſi

*ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis; docendo quæ omnibus ſcire neceſſarium eſt ad ſalutem, annunciandoque eis cum brevitate & facilitate ſermonis Vitia quæ declinare, & Virtutes quas ſectari oportet, ut pœnam æternam evadere, & cœleſtem gloriam conſequi valeant.* Atque Epiſcopis ibidem demandatur, ut qui poſt admonitionem trium menſium ſpatio muneri ſuo defuerint, ad illud exequendum, ſi neceſſe ſit, per Cenſuras Eccleſiaſticas, aut alias ad Epiſcopi arbitrium cogantur. Idemque de explicanda Doctrina Chriſtiana ſingulis Dominicis & Feſtis Solemnibus ſub gravi obligatione iterum denunciatur in Trid. *de Reform. Seſſ. 24. c. 4.*

Quod ſi ad hoc munus explendum Curatores animarum ſeveriſſimis Conciliorum Decretis ubique adſtringantur, quantò magis ea obligatione urgentur illi qui in partibus Hæreticorum Paſtoris officio funguntur. Facile enim inſerent Hæretici teneris puerorum mentibus errorum ſuorum ſemina, niſi providâ veri Paſtoris curâ & inſtitutione præveniantur. Inficient paulatim incautos plebis incultæ animos falſæ doctrinæ veneno mortifero, niſi, contra illud virus, Doctrinæ Chriſtianæ antidoto muniantur. Cumque pedetentim hæc peſtifera lues occultè irrepſerit, ignaros tenellæ ætatis animos infecerit, & cum adoleſcentibus error & ignorantia ſenſim adoleverit, tum demum deprehenditur per longam incuriam morbus incurabilis, & cui fruſtra ſanioris Doctrinæ medicina admovetur. Ne igitur Curatores animarum hanc gregis ſui ruinam ſerò lugeant, & neglecti officij rationem in diſtricto Dei judicio reddere cogantur, ad hoc curam ac cogitationem ſuam ſeriò adjiciant, ut à teneris annis commiſſum ſibi populum in Doctrinæ Chriſtianæ myſteriis, ac Dei timore conſtanter erudiant: quo fiet ut animas pretioſo Chriſti ſanguine redemptas ab interitu conſervent, & amplam ſibi in cælo laboris ſui mercedem acquirant.

# SVMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

## CAPUT PRIMUM.

### De Fide & Symbolo Apoſtolorum.

## QUÆSTIO.

Q*Vis dicendus eſt Chriſtianus atque* Catholicus?

Reſp. Qui Baptiſmatis Sacramento initiatus, *Ieſu* Chriſti veri Dei atque hominis ſalutarem doctrinam in eius Eccleſia profitetur: neque Sectis vel opinionibus ullis ab Eccleſia Catholica alienis adhæret.

*Expoſitio.*

SUmma dignitas eſt habere nomen veri Chriſtiani. Quia per Baptiſmum & Fidem Chriſtianam homines fiunt Filij Dei, & hæredes regni cœleſtis. *Quotquot receperunt eum dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri*, Ioan. 1.

S. Auguſtinus lib. de Catechizandis Rudibus *cap.* 16. comparat veros Chriſtianos cum optimo Tritico, & falſos cum Palea, quæ quamvis ad tempus cum tritico permixta ſit in Area, id eſt, in Eccleſia, non erunt tamen ſimul in Horreo, id eſt, in Cælo. Non, inquit, ſibi blandiantur quod in Area poſſunt eſſe cum frumento Dei, quia in Horreo cum illo non erunt, ſed igni debito deſtinabuntur.

Exemplo illuſtri patet, quanta ſit Virtus in doctrina veri Chriſtiani, ex facto S. Dominici, qui cum diu diſputaret pro Chriſtiana Religione, contra hæreticos Albigenſes, tandem conventum eſt ut libellus S. Dominici, & alter libellus Albigenſium pro experimento veræ doctrinæ in ignem proijceretur. Et ecce, libellus partis hæreticæ ſtatim comburitur. Libellus verò doctrinæ Chriſtianæ non tantum ab igne non læditur, ſed etiam ex igne longè proſilijt. Et cum ſecundò ac tertiò in ignẽ proiectus fuiſſet, ſemper in virtute veræ ac Chriſtianæ doctrinæ illæſus permanſit. Ita fuſius tradit S. Antoninus in Chronico *part.* 3. *tit.* 19. *c.* 1. & Surius 5. *Auguſti*.

Tantam quoque *Virtutem*, ac robur ſuppeditat nomen *Chriſtiani*, ut S. Blandina Virgo cum inter acerbiſſima tormenta inclamaret, *Sum Chriſtiana*, nullum doloris ſenſum paſſa fuerit, imò viſa eſt inter ſummas delicias verſari, ut refert Euſeb. in hiſt. Eccleſ. lib. 1. c. 5.

Tan-

Tantus *honor* eſt nominis Chriſtiani, ut S. Ludovicus Rex Galliarum ſolitus fuerit dicere, ſe in nulla parte Regni ſui tantum honoris unquam accepiſſe, quantùm Poſſiaci. Quia nempe ea in urbe Baptiſmo initiatus Chriſtiani nomen accepit, ideòque profitebatur ſe ſummo cum lætitiæ ſenſu præ cæteris omnibus in ea urbe commorari, uti per Belleforeſtum in eius vita narratur.

Hinc Reges Galliæ nomen *Chriſtianiſſimi*, & Reges Hiſpaniæ nomen *Catholici* pro ſummi honoris titulo à Sede Apoſtolica acceperunt, & hactenus ſemper retinuerunt.

Hæretici verò, etſi vocentur Chriſtiani quia in nomine Chriſti Baptiſmum ſuſceperunt, non ſunt tamen Catholici: quia *Sectis & opinionibus ab Eccleſia Catholica alienis adhærent*: exempli gratiâ negant Miſſam, cultum Sanctorum, & alia puncta fidei, quæ contra hæreticos probantur ſuprà *de Controv. fidei part.* 1. *tract.* 2. *pag.* 115. 119 & 126.

Q. *Quid ſignum hominis Chriſtiani?*

RESP. Signum ſanctæ Crucis, quod formatur hoc modo: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen.

*Expoſ.* Signum Crucis docet nos unum eſſe Deum: quia dicimus, *In nomine*, non verò, in nominibus. Et tres eſſe perſonas divinas, quia additur nomen trium perſonarum, *Patris*, & *Filij*, & *Spiritus ſancti*. Deindè manum demittendo à fronte ad pectus, profitemur ſecundam perſonam ſcil. Filium Dei pro hominum ſalute deſcendiſſe in uterum B. Virginis *Mariæ*. Poſtremò transferendo manum à ſiniſtra ad dexteram, declaramus per Chriſtum nos tranſlatos eſſe à maledictione ad benedictionem. Hæc Myſteria ſcire & credere omnibus adultis neceſſarium eſt ad ſalutem neceſſitate medij, ſic ut ignorantia non excuſet. *Vnde cum prædicta praxi formandæ Crucis valdè aptè doceri & retineri poſſunt.*

Signum Crucis eſt Armatura hominis Chriſtiani, ut exemplo declaratur. Conſtantinus Imperator ad Chriſtianam fidem converſus circa annum Chriſti 312. à Maxentio tyranno cladibus varijs affectus eſt: & poſtea à Licinio Imperatore circa annum 318. Cum autem divino auxilio fretus cum paucis copijs hoſti potentiſſimo occurrere pararet, virtute ſalutiferæ Crucis ab imminenti periculo liberatus fuit. Nam ſupra eius copias lucidiſſimum Crucis ſignum in aëre apparuit, & vox de cœlo audita eſt, *In hoc ſigno vinces*, cujus præſidio munitus præclaram victoriam ab hoſtibus reportavit: In cujus rei memoriam deinceps ſignum Crucis ſuis vexillis inſcribi curavit. Baronius tom. 3. ad an. 312. & 318.

Refert S. Gregor. l. 3. Dial. c. 7. quendam Iudæum nocte ingruente urbe excluſum, in vetuſto Apollinis templo pernoctaſſe. Hic à tenebricoſa dæmonum caterva circumcingitur. In his periculis miſero Iudæo nulla ſpes auxilij affulget. Tandem occurrit Chriſtianos ſolitos adversùs pericula ſe Crucis ſigno munire. Signat igitur ſe ſigno Crucis, & ecce tota dæmonum turba extemplò in fugam agitur; exclamans, *Vas vacuum, ſed ſignatum.* Gene-

Genevam verſùs Catholicus cum hæretico iter agebant: orta ſubitâ tempeſtate cum tonitru & fulgure, Catholicus de more ſeſe identidem cruce ſignabat: hæreticus verò per jocum & ludibrium percunctatur, an Catholicus ſe ſignando muſcas abigeret. Sed Deus non irridetur: horrendo ſtatim fragore crucis contemptorem fulmen è nubibus lapſum extinxit, Catholicus qui eius lateri adhærebat incolumis permanſit. Florimond. lib. 8. c. 4. §. 1.

Q. *Quibus de rebus primùm docendi ſunt Chriſtiani?*

RESp. De Fide, Spe, Charitate, Sacramentis & officijs juſtitiæ Chriſtianæ.

Q. *Quid eſt Fides.*

REſp. Donum Dei ac lumen, quo illuſtratus homo, firmiter aſſentitur omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Eccleſiam credenda propoſuit: ſive ſcripta illa ſint, ſive non ſint.

*Expoſ.* Fides debet eſſe integra: quia qui peccat in uno factus eſt omnium reus. Sicut navis quæ in cæteris integra eſt, ſi unam rimam habeat, per eam ſubmergi poteſt.

Hinc ergo errant hujus temporis Libertini & hæretici, qui dicunt quemlibet Chriſtianum in ſua fide poſſe ſalvari, quod ſuprà refutatur in controverſ. p. 1. c. 3.

Quanta ſit vis veræ fidei ſingulari Exemplo declaratur. Anno Chriſti 471. Duo Philoſophi quorum alter erat Ariana hæreſi infectus, de fide acriter diſceptabant. Tandem orthodoxo philoſopho viſum eſt, relictâ verborum contentione, virtute potius divinâ fidei ſuæ veritatem comprobare; obtulitque Ariano ut accenſo igne luculentoutérque in medias flammas deſcenderet, & victor haberetur, qui in igne immunis perſiſteret. Hanc conditionem cum Arianus detrectaret, orthodoxus fidei veritati confiſus ardentem rogum ſolus ingreſſus eſt, & indè cum Ariano illæſus, & intactis etiam veſtibus diſputavit. Baron tom 6. anno 471. & Niceph. l. 15. c. 23.

Simile exemplum legitur in vita S. Patricij, qui ut Magum Fidei obſiſtentem convinceret, juſſit Benignum comitem ſuum collocari in domuncula ex aridis lignis & ſtipulis confecta, Magum ex adverſo in domo ex humido & viridi ligno erecta: injecto utrimque igne Benigno penitùs illæſo, Magus cum tecto viridi continuò exarſit.

Huc facit exemplũ S. Gregorij Thaumaturgi, qui virtute fidei montem è ſuo loco tranſtulit, & plura hujuſmodi in Martyrum vitis prodigia. Vide ſuprà in Apparatu, V. *Fides. pag.* 40.

Q. *Quæ ſumma eſt fidei ſeu omnium credendorum?*

REſp. Symbolum Apoſtolorum, in duodecim diſtinctum articulos.

*Expoſ.* Symbolum Apoſtolorum quivis Catholicus ſcire & credere tenetur: & peccant parentes ſi filios ſuos illud docere negligant. Eſt enim norma fidei, quâ Chriſti fideles ab infidelibus diſtinguuntur. Sicut per teſſeram & ſacramentum militare Imperator proprios milites ab alienis diſcernit & dignoſcit.

Præ-

Præclarum in hoc genere eſt exemplum S. Petri Martyris ex illuſtri Ordine S. Dominici. Cùm natus eſſet ex parentibus Manichæorum hæreſi infectis, ab ipſa tamen quaſi infantia contra hæreſes pugnavit. Dum puer ſeptem annorum ſcholas frequentaret, à patruo hæretico interrogatus, quid in ſcholis didiciſſet: reſpondit intrepidè ſe Chriſtianæ fidei Symbolum didiciſſe. Et quamvis multis Patris, Patruique blanditijs & minis tentaretur, nunquam potuit ab illa fidei conſtantia & Symboli profeſſione dimoveri. Hujus Profeſſionis magnam illi Dominus coronam præparavit. Cùm enim poſteà factus Religioſus, magno ardore fidem & pietatem prædicaret, Deumque ſæpè rogaret ut pro ea poſſit vitam profundere. Ecce tibi Mediolanum redeuntem hæreticus Sicarius ex inſidijs aggreſſus eſt, & ſtricto mucrone ejus capiti repetitis ictibus lethale vulnus inflixit. Ille verò, in ipſo mortis articulo, conſuetum fidei ſuæ ſcutum aſſumens, Symbolum Apoſtolorum quod à pueritia conſtanter tenuit magno animi gaudio recitavit, & cum ea teſſera ad perpetuam conſtantiæ palmam in cœlum migravit, uti patet ex Breviar. Rom. 29. Aprilis.

Q. *Qui ſunt illi duodecim articuli?*

RESp. Hi videlicet:

1. Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.
2. Et in *Ieſum* Chriſtum filium ejus unicum, Dominum noſtrum.
3. Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine.
4. Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus.
5. Deſcendit ad inferos, tertiâ die reſurrexit à mortuis.
6. Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.
7. Indè venturus eſt judicare vivos & mortuos.
8. Credo in Spiritum ſanctum.
9. Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum communionem.
10. Remiſſionem peccatorum.
11. Carnis reſurrectionem.
12. Et vitam æternam, *Amen.*

Q. *Quid ſibi vult primus Symboli articulus, Credo in Deum Patrem.*

RESp. Oſtendit primam in Deitate perſonam, Patrem ſcilicet cœleſtem & æternum, cui nihil factu impoſſibile ſit vel difficile, qui cœlum & terram, viſibilia ſimul & inviſibilia cuncta ex nihilo produxerit, & producta uſque conſervat, & gubernat ſummâ bonitate, & ſapientiâ.

*Expoſ.* Omnipotentiam ſuam Deus vel maximè oſtendit, creando, ſeu, è nihilo producendo totum hoc univerſum, idque ſine labore, ſed ſolo nutu, & imperio voluntatis. *Dixit enim, & facta ſunt omnia, mandavit, & creata ſunt.* P*ſalm.* 148. Hanc Dei omnipotentiam (ut refert Polidorus) inſigniter edoctus eſt Canutus Angliæ Rex qui ob magnam ſuam poteſtatem arrogantior, ſedili in tumidi maris littore poſito, ipſum mare ſic allocutus eſt: Mare tu regni mei pars es, ego tibi impero, tu mihi volo obtemperes: vix verba protulerat, continuò intumeſ-

cens

cens mare impetu in Regem facto è ſolio illum in terram dejecit: Ad ſe reverſus auream hanc protulit ſententiam: *Vana eſt omnium Regum poteſtas; ſolus Deus omnipotens*: & coronâ Cruci impoſitâ pietatis poſteà, ac modeſtiæ cultor extitit egregius. *Polyd.Virgil. ex Chronic. Germanorum*

Aliud exemplum divinæ potentiæ notius & illuſtrius patet *Exodi cap.* 7. Quando Deus per Moyſem debellavit Regem Pharaonem convertendo virgam in ſerpentem, & omnes aquas in ſanguinem, & dividendo mare rubrum dum populus Dei tranſiret, Ægyptios autem omnes maris fluctibus obruendo. *Ibid.* etiam Exodi *cap.* 14,

Si coram adultis doctrina ſacra exponatur, poterit Dei exiſtentia & potentia doctè demonſtrari ex rebus creatis, per argumenta ſuperiùs tradita in Controver. *part.* 1. *cap.* 1. Vel per exempla ex Apparatu verbo *Benignitas Dei.*

Q. *Quid verò ſecundus articulus: Et in Ieſum* Chriſtum *filium eius?*

RESP. Commonſtrat ſecundam in Deitate perſonam, *Ieſum* Chriſtum ſcilicet, filium Dei naturalem, unicum illum, ab æterno genitum, & Patri conſubſtantialem, Dominum ac Redemptorem noſtrum, ut qui nos perditos liberavit.

*Expoſ.* Auguſtiſſimum nomen IESU in amore & veneratione habendum docuit Apoſtolus Paulus ad Philip. 2. v. 9. *Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine* IESU *omne genu flectatur cæleſtium, & infernorum.* Sed an etiam utile eſt nomen illud invocare in anguſtijs ſuis? Multò maximè: Refert Athanaſius *in vita S. Antonij* 17. *Ianuarij.* S. Antonium, invocato ſolo IESU nomine, non ſemel integram dæmonum cohortem fugaſſe. Simile exemplum refert P. Petrus Ribadineira in vita S. Ignatij Societatis IESU Auctoris, *l.* 5. *cap.* 9. his verbis: Dormientem Ignatium ſtrangulare diabolum voluiſſe Romæ anno 1541. audivi: Guttur eius quaſi manu injectâ præfocare conatus eſt, tam fortiter ut nullo conatu poſſet Ignatius SS. IESU nomen invocare: ſed cùm nervos omnes intenderet, vim vi repellens in ſuaviſſimam vocem tandem erupit, IESUMque inclamavit, quâ voce diaboli conatus repulſus eſt. Porrò ex contentione Ignatius, quod poſteà vidimus, per dies aliquot raucus omninò & ſine voce fuit. S. Bernardinus ex ordine S. Franciſci nominis IESU ſummus cultor fuit.

Sed quî concipi poteſt IESUM Chriſtum eſſe verum Filium Dei Patris, & ab illo per veram generationem procedere? Id facile colligis ex ſequenti ſimilitudine: Dum quis ſpeculum intuetur, illicò producit imaginem adeò ſibi ſimilem, ut nullum poſſit inveniri diſcrimen: quæ imago ſine ullo labore, ſine inſtrumento, in ictu oculi momentoque formatur. Pari modo Deus Pater oculo intellectus ſpeculum divinitatis ſuæ ab æterno intuitus, ſtatim imaginem ſibi ipſi ſimillimam formavit, & hæc imago eſt Filius. Sed dum nos in ſpeculo producimus noſtri imaginem, illa imago non vocatur noſter filius; cur magis divina imago vocatur Dei Filius? Ideò ſcilicet quia Deus huic

ſuæ

ſuæ imagini, totum eſſe ſuum totamque naturam contulit, quod nos intuendo facere non poſſumus. Si opus ſit, plura de Chriſto dabit Apparatus ſupra, verbo, *Chriſtus.*

Q. *Quid porrò tertius: Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto.*

RESP. Myſterium proponit Dominicæ Incarnationis. Quia idem Dei filius de cœlis deſcendens, humanam naturam aſſumpſit: ſed modo ſingulari prorſus, ut qui conceptus fuit ſine patre, ex virtute Spiritus ſancti, & natus ex Maria Virgine illibata.

*Expoſ.* Mirabilem hanc Chriſti in utero Virginis Conceptionem, partumque virgineum, & illæſam Deiparæ virginitatem ante partum, in partu, & poſt patrum, jam olim à Prophetis prædictam non uno loco teſtantur Scripturæ. Iſaiæ 7.v.14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel &c.*

Et verò quamvis hæc verba de Myſterij veritate dubitare non ſinant, tamen voluit illam Deus aliquando triplici miraculo certiſſimam reddere. Hærebat dubius in re certiſſima magnus Theologiæ Doctor ex Ordine S. Dominici, propoſita ſibi non fidei, ſed rationis difficultate, qui fieri poſſet ut Maria Mater eſſet, & Virgo? multos annos hæc anxia fluctuatio viri animum occupavit, cùm tandem illi Magiſtrum miſit Deus: quem putatis? Eximium fortaſſis Theologum? Minimè; ſed humilem Fratrem Ægidium ex Ordine S. Franciſci, qui hominis tentationem divinitus edoctus, baculo, quo ſe ſuſtentabat, terram pulſans his illum verbis antevènit: Frater Prædicator; Maria, Virgo eſt ante partum: ſtatimque candidiſſimum è terra ortum eſt lilium. Mox iterùm percuſsâ humo: Frater, Maria, Virgo eſt in partu, alterumque exortum eſt lilium. Dein tertiò terram feriens, Maria, inquit, etiam Virgo eſt poſt partum, ſimulque tertium prodiit lilium: quo viſo miraculo Doctor Dominicanus omnem deinceps dubitationem libenter depoſuit. *In vita S. Ægidij apud Surium 23. Aprilis.*

Similitudinem, ſi deſideres, quæ mirabilem hanc clauſtri Virginalis in ipſo partu integritatem aliquo modo exhibeat: hanc habe: Sol effectum ſuum, calorem, & lumen producit per medium aliquod corpus vitreum, ita tamen ut vitrum integrum omninò maneat & illæſum; ſic & Chriſtus in hunc mundum prodiit ex utero Virginis, hunc omninò integrum relinquendo & inviolatum. Plura in Appar. V. *Deipara*

Q. *Quid verò quartus: Paſſus ſub Pontio Pilato?*

RESP. Myſterium tractat redemptionis humanæ. Nam idem verus Dei filius ſecundùm humanam illam naturam aſſumptam, extrema verè paſſus eſt pro nobis & peccatoribus omnibus redimendis. Undè licet agnus eſſet ſine macula, tamen ſub Pontio Præſide in crucem ſuffixus, in cruce mortuus, & ſepultus fuit.

*Expoſ.* Seriem totius Chriſti Paſſionis, paucis his verbis contentam dabunt fuſius Evangeliſtæ *Matth.* 27. *Marci* 15 *&c.* imo & Prophetæ, qui de

de Paſſione & morte Domini multa vaticinati ſunt, ut Davidem omittam, Iſaiæ oracula tam clara ſunt, ut rectè dici queat eum rem geſtam potius expoſuiſſe, quam futuram prædixiſſe. *Iſaiæ cap.* 53 *& alibi.*

Sed ſi Chriſtus Deus fuit: qui mori potuit? Verè mortuus eſt Chriſtus, qui Deus erat & homo, ſecundum humanam naturam: ſicut rectè loquimur dum dicimus ille homo mortuus eſt: cum tamen anima, quæ altera hominis pars eſt, mori non poſſit. Figura hujus myſterij in Veteti Teſtamento fuit Iſaac divinam naturam repreſentans, qui occiſus non fuit, ſed ejus loco aries, qui humanam naturam referebat. *Vt notat* S. *Ambroſius in* P*ſalm.* 39.

Sed age videamus quam grata ſit Paſſionis Chriſti memoria, de qua Albertus Magnus ſic ait: *Simplex recordatio Paſſionis Dominicæ plus valet, quam ſi integrum annum jejunaret quis in pane & aqua, vel ſi quotidie virgis & flagellis cæderetur uſque ad effuſionem ſanguinis.* Idem ferè revelaſſe Deum Sancto cuidam Eremitæ teſtatur Ludovicus à Saxonia *de Vita Chriſti cap.* 58. SS. Gertrudi, Brigittæ, Mechtildi, Catharinæ, paria fere revelata tradit Ludovic. Bloſius *cap.* 2. *Monil. Spirit.*

Rem ſubinde prodigio confirmavit Deus. Serviebat tyranno cuidam gentili captus quidam adoleſcens Catholicus, qui gemebundus & dolens regiam obibat, cum tamen liberaliſſimè haberetur, cauſam petiit tyrannus; repoſuit Dei ſervus, ſtigmata Domini ſui ſe in corde portare. Indignatus Tyrannus, experiar, inquit, num vera ſint quæ dicis: jubet itaque aperto Iuvenis pectore cor ejus evelli, & bifariam ſecari: mirum dictu! apparuère in ipſo corde, Chriſti Paſſionis inſtrumenta: rei novitate attonitus tyrannus cum ſuis ad Chriſti fidem converſus eſt. *Cantiprat. lib.* 1. *c.* 25. *part.* 8.

Similia Chriſti Paſſionis inſtrumenta inventa ſunt in corde B. Claræ de Monte Falco, ut legitur in ejus vita 17. Auguſti. *Faſti Mariani ex Monum. Eccl. Mont. Fal.*

Q. *Quid autem quintus: Deſcendit ad inferos?*

RESP. Myſterium Reſurrectionis Chriſti complectitur, qui ſecundùm animam quidem Patres è limbo liberaturus deſcendit: tertio verò poſt mortem die, reſumpto corpore, vi propriâ factus eſt redivivus.

*Expoſ.* Reſurrectionem ſuam die poſt mortem tertiâ crebrò in Evangelijs legitur Chriſtum prædixiſſe Matth. 13. *Oportet filium hominis pati, & tertia die reſurgere.* Et cap. 20. *Filius hominis tradetur ad crucifigendum, & tertiâ die reſurget.* Figuram hujus Reſurrectionis habemus in veteri Teſtamento, *Geneſ.* 42. In Ioſepho qui è carcere ad regnum evectus, Chriſti poſt mortem ad ſuos reditum expreſſit. Et *Ionæ c.* 2. in ipſo Propheta Iona, qui tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, ſepulturam Chriſti & tempus reſurrectionis expreſſit; ſicut ipſe Chriſtus expoſuit, *Matth.* 12. *& Luc.* 11.

Sed nec poſt Chriſti tempora defuerunt figuræ hujus reſurrectionis. Septem erant germani Fratres ſub Decio Imperatore à patre proditi,

quia Catholici, & in ſpecu concluſi, fame omnes enecandi. Mirum dictu, poſt aliquot ſæcula vivi comparuerunt, eo ſcilicet tempore quo ſurrexerat hæreſis, quæ reſurrectionem mortuorum negabat; ex his Fratribus unus civitatem ingreſſus omnia videt mutata, pecuniam profert alimenti aliquid cæteris comparaturus, ſed nec ipſe nec moneta agnoſcitur. Ad loci Epiſcopum, quin & ipſum Imperatorem Theodoſium protrahitur, qui re prudenter examinata comperiunt ſeptem illos fratres annis omnino 372. dormiiſſe. Paulò poſt omnes ſacro epulo refecti pariter objerunt, & cum illis ſimul iſta hæreſis extincta eſt,

Exemplum aliud poteſt eſſe in Lazaro poſt quatriduum à Chriſto ad vitam reſuſcitato, & pluribus aliis. Quod Deo non eſt magis difficile, quam efficere ut ex ſemine quod in terra ſepelitur flores & fructus exurgant, de quo plura infra *Art, XI.* de Carnis Reſurrectione.

Q. *Quid ſextus articulus. Aſcendit ad cœlos?*

RESP. Myſterium affert glorioſæ Aſcenſionis Chriſti, ut qui poſt expletum Redemptionis noſtræ opus, ad Patrem tranſivit ex hoc mundo, & cœlos ſuà virtute Triumphator aſcendit, atque in ipſa æterna Patris gloria ſuper omnia eſt collocatus.

*Expoſ.* Chriſti glorioſa in Cœlos aſcenſio nobis deſcribitur Actor. 1. *Videntibus illis elevatus eſt, & nubes ſuſcepit eum, &c.* Et olim illam videtur vaticinatus Propheta David. Pſal. 46. *Aſcendit Deus in jubilo, & Dominus in voce Tubæ.*

Hæc Aſcenſio in Cœlos, uti Chriſto glorioſa, ita illius grata & pia memoria hominibus ſalutaris eſt: Confirmat id Boſius hoc exemplo *tom.* 1. *de Signis Eccleſ. l.* 5. *c.* 2. Nobilis quidam ethnicus jam pluribus annis jacuerat in lecto paralyticus, inviſit illum forte Chriſtianus, narravitque non omninò de ſanitate deſperatum, ſi ſpem poneret in Chriſto, ejuſque nomen imploraret; ejus rei cauſa, imaginem ægro reliquit Chriſti aſcendentis in cœlum. Ægrotus, hortante Chriſtiano, maximo animi ſtudio Dei nomen imploravit, rogavitque ut per glorioſam in cœlos aſcenſionem, poſſet è lecto ſanus aſcendere. Mirum dictu! multis aſpicientibus repentè è lecto ſanus aſcendit, & Chriſto nomen dedit: quo cognito Imperator Cochinchinæ Legatos Macaum miſit qui legis Chriſtianæ prædicatores ad ſe accirent, quo & ipſe & ſui ſubditi veram Chriſti legem amplecterentur.

Q. *Quid ſeptimus. Indè venturus eſt judicare?*

RESP. Demonſtrat extremum judicij diem, quando Chriſtus humana in carne viſibilis rurſus de cœlo deſcendet, ac tremendum aget judicem omnium, proborum ac improborum, & reddet unicuique ſecundùm opera ejus.

*Expoſ.* Sanctum Divini hujus & extremi judicij timorem conceperat S. Job, de quo in Scripturis legitur Iob. 9. *Verebar omnia opera mea ſciens*

*ſciens quod non parceres delinquenti.* Et cap. 30. *Quid faciam cum venerit adjudicandum Deus?* S. Clemens Petri Succeſſor de Beato Apoſtolorum Principe ſcribit, frequenter dicere ſolitum: *quis peccare poterit ſi ſemper ante oculos poſtremum judicium ponat?* Quam lectionem adeo altè mentibus ſuis impreſſam voluerunt viri Sancti, ut ſemper poſtremum hoc judicium ſibi ob oculos ponerent, quo ſe à peccatis immunes ſervarent. S. Hieronymus de ſeipſo teſtatur ad Euſtochium: *Quoties diem illum conſidero toto corpore contremiſco: ſive enim comedo, ſive bibo, ſive aliud quid facio, ſemper videtur mihi tuba terribilis ſonare in auribus meis: Surgite mortui, venite ad judicium* Exemplum de adoleſcente quodam narrat S. Vincentius Fererius *Concion.* 3. *in Sexageſ.* Illum propoſito ſibi extremo judicio, ita cohorruiſſe, ut repente ex timore omnes ejus capilli inſtar ſenis canitiem contraxerint. Vide plura exempla ſupra in Apparatu verbo, *Timor Domini.* Et V. *Iuſtitia Divina.*

Q. *Quid verò octavus, Credo in Spiritum ſanctum?*

RESp. Exhibet tertiam in Trinitate perſonam Spiritum ſanctum, qui ex Patre Filioque procedens, unus verus æternuſque Deus eſt, & regnat cum Patre & Filio, & proindè cum utroque ſimul adoratur & conglorificatur.

*Expoſ.* Articulus hic exhibet Spiritum ſanctum cum Patre, & Filio eundem eſſe naturâ, non perſonalitate: ut clarè teſtatur S. Ioannes Apoſtolus. Ioan. 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt.*

Et verò bona non mediocria à Spiritu ſancto in homines deſcendunt. Exemplum eſt in adoleſcente ex ſtudioſa juventute, qui ad monita ſalutaria ſurdus jacebat. Intempeſtâ nocte virum videt majeſtate vultus venerandum, Deum ſcilicet Patrem, qui illum æternæ damnationis reum denunciavit. Sub alteram noctem vir adeſt integrâ ætate crucem humeris bajulans, & ſanguinem ſuum in faciem ejus projiciens, hæc addens: *Erubeſce, & teſſeram damnationis cape, futuram ſalutis ſi maluiſſes* Deſperabat jam æger de ſalute: Fratris tamen ſuaſu ad Spiritum ſanctum ſe convertit, qui tertiâ nocte apparens miſero ſcelerum veniam, & beatam mortem nuntiavit. *Ex Spec. Exem. & Faſt. Mar. in Feſto Pentecoſt.* Vide infra in Catech. cap. 5. ad finem de 7. donis Spiritus ſancti, & 12. fructibus ejuſdem.

Q. *Quid nonus articulus. Sanctam Eccleſiam Catholicam, & Sanctorum Communionem?*

RESp. De Eccleſia docet quatuor nobis credenda eſſe: Primum, Eccleſiam eſſe unam, nimirùm in uno ſpiritu Chriſti Jeſu, in una fide, fideique & Sacramentorum doctrina, in uno capite ac rectore univerſalis Eccleſiæ, Vicario Chriſti ſcilicet ac divi Petri Succeſſore. Secundò, hanc ipſam ſanctam eſſe, quia tùm à Chriſto capite & ſponſo ſuo, cui per fidem & Sacramenta conjungitur, ſanctificatur: tum à Spiritu ſancto perpetuò gubernatur. Tertiò, eandem eſſe Catholi-

cam ſeu univerſalem, quia toto orbe diffuſa, Chriſti fideles omnes omnium temporum comprehendit. Quartò & poſtremò, in hac ipſa Eccleſia Communionem eſſe Sanctorum, puta non eorum ſolùm, qui in terris credentes peregrinantur, verumetiam qui carnis mortalitate exuti vel regnant in cœlo, vel illic regnaturi, in igne purgatorio, ſuorum peccatorum ſordibus expiantur. Qui quidem veluti unius corporis membra, ſe invicem juvant mutuis officijs, meritis, orationibus: & ſacroſancti Miſſæ Sacrificij, Sacramentorumque Eccleſiæ virtutem participant.

*Expoſ.* In Sanctorum Communione fundantur Indulgentiæ ad quas diſpenſandas in Eccleſia eſſe authoritatem patet ex Scripturis: *Quæcumque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta & in cœlo.* Matth. 18.

Exemplum eſt in eo quod contigit S. Franciſco, qui cùm à Chriſto ad eius Capellam de Portiuncula, ipſius Virginis Mariæ inſtinctu, petjiſſet Indulgentiam Plenariam omnibus qui iſtam Eccleſiam contriti & confeſſi ſubirent. Annuit Dominus, mandavitque ut Vicarium ſuum Summum Pontificem ea de cauſa adiret, à quo hujuſcemodi Indulgentias impetraret, quas paulò poſt illi Honorius 3. Summus Pontifex liberaliter indulſit: *In vita S. Franciſci cap.* 88.

Indulgentiarum vim & efficaciam hinc collige: Confluebant ad orbis caput Romam ad Indulgentias lucrandas ex omni orbis parte non pauci; inter alios qui ex Slavonia aderant, mulier fuit, quæ dum in Patriam omnes iter & reditum parant repentè moritur, ſuis apparet in via, & declarat ſe vi Indulgentiarum rectè cœlum petjiſſe, addens, ſi Indulgentias lucrata non fuiſſet, multis annis ſe igne purgatorio fuiſſe torquendam. *Pedagog. Chriſt. de Indulg.*

Undè qui Indulgentias, vel negligunt, vel contemnunt, non minùs ſtulti ſunt quàm ij, qui cum debita ſua gravia facilè poſſent diſſolvere ex ærario Regis aperto, id negligunt. Dum enim Indulgentias lucramur, diſſolvimus pœnas quibus per peccatum obnoxij eramus ex publico Eccleſiæ theſauro per Indulgentias ex Chriſti & Sanctorum ſatisfactione nobis conceſſas.

De Indulgentijs fuſiùs agitur ſuprà in Reſol. Theol. part. 3. pag. 364.

*Q. Quid porrò decimus. Remiſſionem peccatorum?*

Reſp. Offert præſentem Dei gratiam peccatoribus omnibus, ne quis de venia peccatorum ſuorum conſequenda unquam deſperet, modò in Eccleſia perſeveret Catholica, & ritè ejuſdem Sacramentis utatur.

*Expoſ.* Duo hic articulus comprehendit: videlicet non ſolùm remiſſionem peccatorum in Eccleſia Catholica reperiri, quod omnes Catholici admittunt, & paſſim extat in Scripturis; ſed etiam in ea eſſe poteſtatem peccata dimittendi per Sacerdotes, quam Petro & Succeſſoribus dedit Chriſtus Matth. 16. v. 19. *Quodcumque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis.* Undè deplorandum omninò eſt aliàs Chriſtianos, medijs quæ in Catholica

tholica Eccleſia reperiuntur, non perindè ac deberent, uti ad ſalutem. Nemo qui vel læſus eſt, vel adverſa laborat valetudine dubitat ea adhibere remedia quæ ſanitati reſtituendæ poſſunt conducere, quantò magis illi qui ſpiritualiter ægri ſunt, & in peccatis ſuis hærent, deberent ea media adhibere quæ Dei ſapientia ad curationem animorum, atque adeò ad vitam reparandam inſtituit, & in ſua Eccleſia reliquit?

Porrò in Eccleſia Catholica indubitatam eſſe peccatorum remiſſionem declarat exemplum S. Mariæ Magdalenæ: *Luc.* 7. & boni Latronis *Luc.* 23. Accedit exemplum Clodovei Regis Francorum de quo in officio Eccleſiæ Tornac. legitur: Cùm excitus famâ S. Eleutherij Tornacum advenitſet, occultum gerens animi vulnus, ſeu peccatum mortale quod confiteri erubeſcebat: motus pijs S. Eleutherij monitis crimen profuſis lacrymis faſſus eſt. Sed cùm dubius hæreret num crimen ſibi eſſet condonatum, S. Eleutherium rogavit ut pro ſe Deum deprecaretur, quo id ſibi ad ſecuritatem animi conſtaret. Poſtero die Eleutherio ad aram facienti adfuit Angelus, qui peccatum Clodovæo remiſſum nuntiavit. Undè Rex Eccleſiæ Romanæ, cui recens ſe adjunxerat, dein acerrimus defenſor exſtitit.

Pro expoſitione Confeſſionis Sacramentalis contra Sectarios, vide argumenta ſuprà in Controv. tract. 2. cap. 6. Caſus ad eam pertinentes traduntur fusè in Reſol. Theol. part. 3. cap. 1. 2. & deinceps.

Q. *Quid autem undecimus. Carnis Reſurrectionem?*

RESP. Mortuos ad vitam excitandos aſſerit, & noviſſimum judicij diem confirmat: Nam ante Chriſti tribunal in carne redivivi omnes apparebimus, ut recipiat unuſquiſque, prout geſſit in ſuo corpore, ſive bonum, ſive malum,

*Expoſ.* Carnis reſurrectionem tam Vetus quam Novum Teſtamentum certam facit: illud quidem Iob. cap. 19. *Et in carne mea videbo Deum, &c,* Hoc vero Ioan. c. 5. *Qui bona fecerint procedent in reſurrectionem vitæ, qui vero mala egerint in reſurrectionem iudicij.* Sed qui fieri poteſt ut exuſtum corpus v. c. cujus cineres in flumen projecti ſunt reviviſcat? Mirum id minimè videbitur, ſi Deum omnipotentem eſſe recolamus, qui ſi potuerit cœlum & terram è nihilo producere, cur nequeat corpus in favillas redactum ad ſtatum priſtinum revocare? cum hoc facilius ſit quam illud. Et cum cernamus arbores ornatum ſuum, fructus, & vitam quaſi in hieme amittere, ſed vere dein appetente velut quadam reſurrectione adveniente erumpere folia, flores germinare, fructus producere, cur ita inquit S. Gregorius *Homil.* 28. *in Evang.* mortuorum corpora Deus nequeat ad vitam reducere?

Myſterij huius veritatem exemplo comprobat S. Gregorius Turon. *de glor. Confeſſ. c.* 50. S. Severinus cum obequitans fortuitò à meſpilo arbore graviter percuteretur, illi maledixit, ipſoque momento arbor arefacta eſt Poſt dies aliquot rediens, videnſque arborem aridam, orare cœpit Dominum: *Tu Domine in ſignum quod corpora noſtra reſurgent, præcipe ut reviviſcat hæc arbor.* Mirum dictu! ipſo mo-

mento arbor frondeſcere cœpit, & paulatim priſtino vigori eſt reſtituta. Hinc reduci poſſunt quæ dicta ſunt de Reſurrectione Chriſti ad hujus Symboli *Art.* 5.

Q. *Quid demum poſtremus. Et vitam æternam?*

R Eſp. Fidei & virtutis Chriſtianæ præmium beatam immortalitatem oſtendit, ut certò ſciamus, poſt hanc vitam ſupereſſe aliam longè diverſam, verèque ſecuram, beatam, ac ſempiternam, quæ credentibus & obtemperantibus Chriſto deſtinata ſit.

*Expoſ.* Hanc vitam æternam, ſeu gloriam cœleſtem certam faciunt paſſim ſacri codices, quanta verò ea ſit non explicant, nec porro explicare poſſunt, ut fatetur Apoſtolus 1. ad Corint. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit quæ præparavit Deus diligentibus ſe.* Sed qua in re illa gloria ſeu vita æterna conſiſtit? In eo potiſſimum quod ſimiles Deo futuri ſimus in gloria, beatitudine & claritate. *Similes ei erimus quia videbimus eum ſicuti eſt*, 1. Ioan. 3. Non minus quàm ferrum ignitum, quod etſi ferrum maneat, magis tamen ignis apparet quam ferrum. Vel ut ait S. Cyprian. *de ſingul. Cleric.* Sicut ſol in ſpeculo apparens vero ſoli ſimillimus eſt, ita homo ad cœleſtem viſionem elevatus Deo ſimilis erit.

Gloriæ huius magnitudinem ipſe dæmon aliàs mendax aliquando profeſſus eſt F. Iordano Ordinis *Prædicatorum*, viro Sanctiſſimo. Interrogatus enim ubi foret lubentius? in cœlo reſpondit, idque ut faciem creatoris mei poſſem intueri: lubentiſſimè enim unus omnia omnium damnatorum tormenta ſubirem uſque ad diem judicij, ut vel ad minimum temporis ſpatium Deum & eius gloriam poſſem intueri. Rogatus dein aliquam cœleſtis pulchritudinis cum terrenis rebus comparationem: fruſtra id quæri reſpondit dæmon, cum nihil omnino in terris ſit, quantumcumque pulchrum, quod vel per ſpeciem cum cœleſti illa beatitudine poſſit comparari. *Herold. in promptuario exempl. litter G. Rho & alij.*

Q. *Quæ eſt ſumma omnium Symboli articulorum?*

R Eſp. Corde & ore confiteor Dominum Deum, quo nihil aut majus, aut ſapientius, aut melius poteſt excogitari, eum & unum in eſſentia ſeu natura divina, & trinum in perſonis eſſe, utpotè Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: ita ut hi tres unum ſint, unus verus, æternus, immenſus & incomprehenſibilis Deus: ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia. Pater eſt Conditor univerſorum, Filius Redemptor hominum, Spiritus ſanctus, Eccleſiæ, ſeu Chriſti fidelium ſanctificator & rector. Igitur huic ſanctiſſimæ & individuæ Trinitati reſpondent Symboli tres partes præcipuæ: Prima, quæ de Creatione eſt, Patri; ſecundâ, quæ de Redemptione, Filio: tertia, quæ de Sanctificatione, Spiritui ſancto accommodatur.

Q. *Quid eſt Eccleſia?*

Reſp.

R Eſp. Eſt omnium Chriſti fidem atque doctrinam profitentium congregatio, quæ ſub uno & ſummo poſt Chriſtum capite & Paſtore in terris gubernatur.

Q. *Qui ab Eccleſia prorsùs alieni ſunt?*

R Eſp. Primùm Iudæi & infideles omnes, atque à fide apoſtatæ, deindè hæretici, ij ſcilicet, qui cùm baptizati ſint, contra Catholicam Fidem cum pertinacia tuentur errorem. Prætereà Schiſmatici, qui à pace & unitate Catholica ipſi ſe ſegregant. Poſtremò qui à Communione Sanctorum, à participatione Sacramentorum, & ab Eccleſiæ ſuffragijs, diviniſque officijs per Eccleſiaſticam poteſtatem legitimè excludùntur: undè & Excommunicati dicuntur: Qui omnes à Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ſejuncti & alieni ſunt, proindèque ſpiritualis vitæ ac ſalutis expertes manent, Sathanæ mortique perpetuæ, niſi reſipiſcant, obnoxij. Ac vitandi quidem illi omnes Catholicis, ſed inprimis hæretici, & ſchiſmatici, non minùs quàm peſtes quædam exitiales, fugiendi ac execrandi ſunt.

Q. *Quæ demùm eſt ſimplex, brevis & recta fidei regula, qua Catholici ab hæreticis diſcernuntur?*

R Eſp. Ea eſt, Chriſti fidem atque Eccleſiæ authoritatem integram profiteri, illudque ratum ac fixum tenere oportere, quod Eccleſiæ Catholicæ Paſtores atque Doctores credendum definierunt. Cæterùm ſi quis Eccleſiam non audierit, ſit tibi, inquit Chriſtus ipſe, ſicut ethnicus & publicanus. Non enim habebit Deum Patrem, qui Eccleſiam noluerit habere Matrem.

*Expoſ.* Unica eſt Chriſti Eccleſia, ſicut *unus eſt Deus, una Fides, unum Baptiſma*, eaque Romana, Apoſtolica, Univerſalis, extra quam, ſicuti durante diluvio extra arcam Noë nullus emerſit, ita nullus omninò ſalvari poteſt, ut præclarè S. Auguſt. lib. 4. de Symb. ad Catech. c. 13. *Si quis abſque Eccleſia inventus fuerit alienus erit à numero filiorum, nec habebit Deum Patrem qui Eccleſiam noluerit habere matrem.* Undè Hæretici & Schiſmatici neque ſalvi eſſe poſſunt, neque vera ſunt membra Eccleſiæ, ſed à S. Cypriano dicuntur membra putrida à corpore abſciſſa, & comparantur ramo ab arbore præciſo, item radio, qui ſi à ſole ſejungatur, deficit, & fluvio, qui ſi à ſuo fonte ſeparetur, neceſſe eſt illum exſiccari.

Hanc Eccleſiam contra hoſtes ſuos ſemper Deus defendit, ut ſtaret inconcuſſa veritas, *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Fredericus II. Imperator Schiſmaticus, Eccleſiæ Romanæ meditabatur exitium, ſcribebatque Pontifici Innocentio IV. propediem deſtruendam omnino Romanam Eccleſiam: repoſuit illi Pontifex, brevi illum, ni reſipiſceret, moriturum, & æterno igne puniendum. Ita evenit, nam paulo poſt à proprio filio Manfredo ſtrangulatus fuit anno Domini 1250. Ita ex Alberico refert Criſpinianus, quamvis Pontificum hoſtis acerrimus, & ex his Bovius *Signo* 19.

De vera Eccleſia, & Hæreticis extra Eccleſiam, explicatio & ex-

empla data ſunt initio huius cap. 1. ad quæſt. *Quis dicendus eſt Chriſtianus? Quod eius ſignum? Quid eſt Fides? &c.* Argumenta 8. pro Eccleſia Romana vera & unica, habes ſupra in Controv. part. 1. cap. 2. & 3. &c. Item pro Pontifice, & alijs fidei Articulis contra Hæreticos, vide ibid. pag. 49.

# CAPUT II.

## *De Spe & Oratione Dominica.*

Q. *QVid eſt Spes?*
Reſp. Virtus eſt divinitùs infuſa, per quam certa cum fiducia noſtræ ſalutis & æternæ vitæ bona expectantur.

Q. *Vndè modum rectè ſperandi & petendi diſcimus?*
REſp. Ex Oratione Dominica, quam Chriſtus ipſe Dominus & Magiſter noſter ore ſuo ſacroſancto tradidit & præſcripſit.

Q. *Recita per partes Orationem Dominicam.*
REſp. Pater noſter, qui es in cœlis, Sanctificetur nomen tuum.
2. Adveniat regnum tuum.
3. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra.
4. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.
5. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.
6. Et ne nos inducas in tentationem:
7. Sed libera nos à malo. *Amen.*

Q. *Quid ſibi vult initium huius Orationis, Pater noſter qui es in cœlis?*
REſp. Præfatiuncula eſt, quæ nos memores reddit ſummi beneficij quo Deus Pater per Chriſtum nos ſibi in filios adoptivos, & hæredes cooptavit. Atque hoc dulci Patris nomine provocamur, tum ad eum redamandum, tum ad precandum magna cum fiducia.

Q. *Quid explicat prima petitio. Sanctificetur nomen tuum?*
REſp. Proborum filiorum juſtum & liberale deſiderium: Hi petunt ſemper & ubique in ſe alijſque promoveri cognitionem, timorem, honorem, amorem, & cultum æternæ majeſtatis, & quicquid demùm ad ſummi optimique patris gloriam ſpectat.

Q. *Quid ſecundâ petitione agimus, Adveniat regnum tuum?*
REſp. Petimus gloriam regni cœleſtis, æternæque felicitatis nobis donari, ut citò cum Chriſto in ſempiternum regnemus.

Ora-

*Expoſ.* ORationis hujus præſtantiam præ cæteris omnibus orationibus inde collige, quod ab ipſo Chriſto Domino noſtro facta ſit: ſi enim picturas & alia manu facta eo majoris ſolemus æſtimare quo auctorem habent magis celebrem, quomodo hanc non æſtimabimus orationem, quæ auctorem habet ipſum Deum?

Quanta autem ſit huius orationis vis, & efficacia docebit nos hoc exemplum: Epiſcopus quidam in extaſim raptus puerum vidit aureo hamo mulierem è profundo lacu expiſcantem. Ad ſe reverſus cœpit ea quæ viderat ruminari; ad templum ſe conferens offendit eundem parvulum ſepulchro matris ſuæ inſidentem & orantem: rogatus puer quid ageret; reſpondit: orare ſe, & identidem recitare Orationem Dominicam pro anima matris defunctæ, cognovit ergo Epiſcopus hunc eſſe quem aureo hamo piſcantem viderat, hoc eſt, Matris animam & piacularibus flammis per Orationem Dominicam liberantem. *Auctor Speculi Exempl. titul. defuncti. Exemp.* 23.

In ſecunda Petitione, Regnum Dei quærere jubemur, juxta dictum Chriſti Matth. 6. *Quærite primum Regnum Dei, &c.* Quæſiverunt hoc diligenter adeo S. Ignatius de Loiola, & S. Nicolaus Tolentinas, ut legitur in eorum vita, ut continuò fere ad Deum aſpirarent cupientes diſſolui hoc mortali corpore, & eſſe cum Chriſto. Peregrinamur enim hic omnes in terra, dum ad patriam perveniamus, quæ regnum Dei eſt quod hic petimus. Pulchrum eſt quod legitur in hanc rem de S. Adriano apud Adonem Viennenſ. *in Martyr.* 8. *Sept.* Hic Sanctus etiamnum ethnicus videns Chriſtianos maxima tormenta cum gaudio ſuſtinere, ab illis petijt, quodnam pro his præmium exſpectarent? Repoſuerunt illi, *Adveniet nobis regnum Dei.* Hæc audiens Adrianus ſuum etiam petijt in Chriſtianorum numerum nomen referri, & poſt gravia tormenta ad regnum illud Dei illuſtris etiam Martyr evolavit.

Q. *Quid tertia, Fiat voluntas tua?*

REſp. Petimus divinæ gratiæ nobis opem adeſſe, ut Patris voluntatem in terra, ſicut Beati omnes in cœlo faciunt, ſyncerè, alacriter, & conſtanter adimpleamus.

*Expoſ.* Ad regnum Dei perveniet qui voluntatem Dei fecerit, *Qui facit voluntatem Patris mei qui in Cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum Cælorum.* Matth. 7 Quare S. Gertrudis, ut legitur in eius vita, ſubinde trecenties ſexageſies quinies hæc verba: *Fiat voluntas tua*, pijſſimè iterabat; hocque gratiſſimum Deo fuiſſe ſacrificium, ipſi Deus revelavit. Unde quodam tempore à Chriſto iuſſa eligere ſanitatem aut morbum; reſpondit: *Vehementiſſimè deſidero Domine ut non facias voluntatem meam ſed tuam.* Plura de hoc exempla leguntur ſupra in Apparatu verbo *Obedientia.*

Q. *Quid quarta, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie?*

REſp. Petimus ſuppeditari nobis, quæ ad vitam ſive corporis, ſive animi fovendam & ſuſtentandam ſpectant, ut victum & veſtitum, verbum Dei & Eccleſiæ Sacramenta.

*Expoſ.*

*Expoſ.* Panem quotidianum ſic rogantibus Deus elargietur uti promiſit: *Quærite primum regnum Dei & iuſtitiam eius & hæc omnia adjicientur vobis.* Matth. 6.

Id aliquando miraculo comprobavit, uti legitur in vita S. Dominici *l.* 3. *c.* 4. Cum domi nihil cibi eſſet, juſſit hic vir Sanctus Fratres menſæ nihilominus accumbere, & illi benedixit. Vix accubuerant, ecce ingreſſi duo Angeli eleganti ſpecie ſingulis fratribus (erant numerò centum) ſingulos candidiſſimos panes appoſuerunt, quo facto exhibita reverentiâ diſparuerunt. Simile eſt exemplum quod legitur in Annal. Minorum P. Lucæ Waddingi *an. Chriſti* 1219. Accumbente S. Franciſco cum quingentis Fratribus, pari modo viginti Angeli ſuccincti, panes & vinum miniſtrarunt. In Apparatu. V. *Benignitas Dei.*

Q. *Quid quinta, Et dimitte nobis debita noſtra?*

R Eſp. Petimus veniam ac remiſſionem peccatorum, parati viciſſim remittere, quod in nos alij peccaverint.

*Expoſ.* Si Proximo non dimittamus, neque Deus dimittit nobis peccata, uti Chriſtus disertè aſſerit, Matth. 6. *Si non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Et patet in Exemplo quod præclare refertur in vita S. Nicephori apud *Henſchenium*, 16. *Februarij*. Venit in odium Sapricij Sacerdotis Nicephorus; hic ſæpius tum per ſe, tum per internuncios dimitti ſibi petierat, ſi quid peccaſſet, ſed inexorabilis perſiſtebat Sapricius. Poſtea capitur Sapricius quia Chriſtianus erat, & pro Chriſto tormentis admovetur. Ibat jam ad palmam Martyr Sapricius; per viam ad genua ejus accidit Nicephorus veniam petens: ſed iterum repulſam paſſus eſt; tandem Sapricius cervicem præbere juſſus, mortem turpi vitâ redemit, Chriſti fide ejuratâ, quo viſo ſe Chriſtianum proclamat Nicephorus, & coronam martyrij quam Sapricius amiſerat, juſto Dei judicio, adeptus eſt. Vide in Apparatu *Amor proximi.*

Q. *Quid Penultima, Et ne nos inducas in tentationem?*

R Eſp. Petimus in hac tanta vitæ imbecillitate divinâ virtute fulciri, atque adversùs Mundum, Carnem, Dæmonemque defendi, ne quocunque modo tentationi ſuccumbentes, peccato conſentiamus.

Q. *Quid ſeptima & poſtrema, Sed libera nos a malo?*

R Eſp. Petimus Dei benignitatem, quâ ipſe nos liberet, & vindicet â miſeria tum corporis, tum animi, ſive in hac vita, quoad ſaluti noſtræ congruit, ſive in futura. Et additur: *Amen*, hoc eſt, fiat, ſive fiet, ut ſpem deſideriumque monſtremus accipiendi ea, quæ ſeptem his petitionibus continentur.

Q. *Quæ ſumma eſt priorum orationis hujus petitionum?*

R Eſp. Priores quatuor oſtendunt, quæ his bona ſperare ac petere debeamus: Inter quæ primum ac ſummum eſt, divinæ Majeſtatis honor & gloria: proximum, noſtra fælicitas: huic accedit Deo debita obedientia: Poſtremum eſt, corporis animæque ſuſtentatio neceſſaria. Hæc ſummatim continentur prioribus quatuor.

Q. *Quæ*

Q. *Quæ ſumma eſt reliquarum petitionum?*

Reſp. Tres poſteriores continent mala, quæ deprecari debeamus: ut ſunt peccata, quæ nobis Dei regnum præcludunt: tum tentationes, quæ, niſi ope divinâ protegamur, ſuâ vi ad peccandum nos pertrahunt: ac poſtremò hujus ac futuræ vitæ calamitates. Docet igitur Dominica precatio ſimul & bona petere, & mala deprecari:

In Petitione 6. & 7. liberari petimus à malis animæ potiſſimum, cum mala corporis multum ſubinde conducant ad ſalutem, & gloriæ augmentum, uti colligimus ex eo quod Deus multa mala viris Sanctiſſimis evenire patiatur.

Pulchrum eſt quod ad hanc rem declarandam exemplum adfertur ex actis Nerei & Achillei cap. 9. *apud Surium* 13. *Maii.* Cum S. Petrus cum diſcipulis domi ſuæ pranderet, ex ijs unus Titus nomine à Petro petiit ne, cum tam multus curaret, filiam ſuam Petronillam ex paralyſi pateretur decumbere? Cui Petrus, hæc ei infirmitas facit ad ſalutem; in cuius rei veritatem mandavit ut ſurgeret & accumbentibus miniſtraret. Surrexit & miniſtravit incolumis, ſed miniſterio expleto juſſit eam Apoſtolus iterum ad lectum redire, ne ſcilicet facili hoc ad perfectionem obtinendam medio fruſtraretur.

A malo autem animæ Deus hominem liberat per gratiam ſuam efficiendo ne conſentiat tentationi & peccato. Sic liberavit Suſannam quando à duobus Senibus ad committendum adulterium tentata fuit, præbendo illi, ad divinam opem confugienti, tantum gratiæ robur ut diceret: Melius eſt mihi incidere in manus veſtras & mori, quam peccare in conſpectu Dei mei. Plura exempla haberi poſſunt ex Apparatu ſupra V. *Tentatio, Tribulatio.*

Q. *Quomodo Salutionem Angelicam recitas Virgini Matri?*

Reſp. Ave *Maria* gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui *Ieſus*: Sancta *Maria* Mater Dei ora pro nobis peccatoribus, nunc, & in hora mortis noſtræ; *Amen.*

Q. *Vnde hic modus Deiparam Virginem ſalutandi profluxit?*

Reſp. Primùm ab exemplo Angeli Gabrielis, & ſanctæ Elizabethæ: deindè ex uſu ipſo, & conſenſu Eccleſiæ Catholicæ ortum ducit.

Q. *Quem verò fructum adfert hæc ſalutatio?*

Reſp. Sacroſanctæ Virginis & Dominicæ Incarnationis gratam, & æquè ſalutarem nobis refricat memoriam, ac prætereà monet, ut gratioſæ Virginis favorem, atque apud Deum interceſſionem nobis conciliemus.

Q. *Quid diſcimus ex hac Salutatione?*

Reſp. Eximias dotes ac laudes incomparabilis Virginis, ut quòd Dei donis ac virtutibus ampliſſimis referta, quòd eadem Virgo & Mater, quòd inter omnes omnium temporum mulieres benedicta, quòd Regis Regum Chriſti Dei & Domini noſtri parens, ac perindè in-

inventrix gratiæ, ac genitrix vitæ nobis extitit.

*Expoſ.* Quam gratum ſit Beatiſſimæ Virgini hanc Angelicam Salutationem frequenter recitari collige ex Exemplo S. Gertrudis quod refert Bloſius *Mon. Spir. cap.* 3. §. 9. S. Gertrudis lecto affixa cum horas legere non poſſet, aliaſque preces ex voto Beatiſſimæ Virgini perſolvere: quod unum ægre poterat hæc verba identidem repetiit, *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum.* Apparuit illi Deipara Virgo induta pallio aureis floribus exornato; cumque flores hos laudaret Gertrudis, repoſuit Virgo: hos flores eſſe Salutationes Angelicas quas non ſine labore protulerat, hoc tam inſigni pallio ſe à Gertrude exornatam, ſiquidem nihil magis placeret, quam frequens illius orationis repetitio.

Quanta autem ſit hujus orationis vis & efficacia ſequens declarabit exemplum. Cum quidam è familia B. Catharinæ Suediæ ſomno correptus è curru decidiſſet equorum ungulis obtritus, & rotarum pondere oppreſſus animam ageret, B. Catharinæ Virginis opem imploravit, recitatâ ſemel Salutatione Angelicâ. Res mira! è veſtigio ſurrexit, & ita ſibi reſtitutus eſt, ut nullum mali veſtigium ſupereſſet. In vita B. Catharinæ Suediæ *apud Surium & P. Henſchen. Martij* 22. Alia in Apparatu verbo *Deipara.*

# CAPUT III.

## *De Charitate & Decalogo.*

Q. **Q***Uid eſt Charitas?*

Reſp. Infuſa à Deo virtus, qua ipſe propter ſe, proximus autem propter Deum diligitur.

*Expoſ.* Vim Charitatis Divinæ inſigniter experta eſt Beata Virgo Thereſia, quæ tanto divini amoris incendio conflagravit, ut viderit Angelum ignito jaculo ſibi præcordia tranſverberantem. Ita habetur in vita illius.

S. Ignatius Martyr tanta in Chriſtum charitate flagrabat, ut ſummis votis exoptaret pro ejus amore omnium tormentorum genera ſuſtinere, his verbis; Ignis, Crux, beſtiæ, confractio oſſium, membrorum diviſio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Chriſto fruar. Cum verò in tormentis jam conſtitutus Sanctiſſimum Iesu nomen ſæpius repeteret, rogatus cur nomen illud toties ingeminaret? Reſpondit, *Quia nomen hoc cordi meo inſculptum gero.* Et hoc ita ſe habere miro prodigio deprehenderunt illi qui poſt ejus mortem in medio cordis nomen Iesu aureis litteris expreſſum invenerunt. *Ita Pædag. Chriſt. ex S. Chryſoſt. in Epiſt. ad Epheſ* 4. *v.* 24. Alia de Charitate ſequuntur.

Q. *Quæ*

Q. *Quot ſunt Charitatis præcepta ?*

R Eſp. Duo ſunt principalia: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis. Hoc eſt primum & maximum mandatum. Secundum verò ſimile huic: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his præceptis univerſa Lex pendet, & Prophetæ.

*Expoſ.* Rectè dicitur Charitas Dei primum & maximum mandatum: quia ex perfecto Dei amore cæterorum mandatorum obſervatio procedit. Sicut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis. Ideo ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione quaſi nihil deſpiciet eam. *Cantic.* 8. Sæpiſſimè S. Ioannes Evangeliſta, diſcipulos ſuos ad charitatem proximi his verbis adhortabatur: Filioli, diligite alterutrum, præceptum domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit. *Ribadenera in eius vita.*

Magnus ille Joannes cognomento Eleëmoſynarius, qui in charitatis exercendæ occaſiones continuò invigilabat, Cum ob eximiam planèque profuſam in pauperes munificentiam à quodam plurimum laudaretur: *Quieſce, inquit, frater, nondum pro te ſanguinem fudi, ſicut mandavit mihi Dominus meus Chriſtus.* Lorinus in 1. Ioan. cap. 2. verſ. 17.

Q. *Quo indicio ſe prodit Charitas erga Deum.*

R Eſp. Si ejus obſerves mandata. Hæc eſt enim Charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus, & mandata ejus gravia non ſunt. Et Chriſtus ipſe docet: Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me.

*Expoſ. Deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum* ſunt præcepta Dei, *& dulciora ſuper mel & favum: Etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cuſtodiendis illis retributio multa.* Pſalm. 18. Hac ſuavitate allectus Rex David exclamat Pſalm. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti cor meum*: nempe per ardorem charitatis. S. Gregorius Nyſſenus, Oratione 2. de pauperibus amandis, explicans hæc verba Chriſti Ioan. 5. *Iugum meum ſuave eſt & onus meum leve*, ait: *Tale iugum ne detrectemus, ne excutiamus, ſuave eſt, leve eſt, ſubeuntis cervicem non atterit, ſed demulcet.*

De hac Charitate plurima dicta & exempla, ſi cupis, vide ſupra in Apparatu verbo *Amor Dei*, &, *Obedientia mandatorum.* Motiva idonea ad Amorem Dei excitandum habentur in fine *de Praxi Aſſiſt. moribundis.*

Q. *Quomodo ſe prodit & agnoſcitur Charitas erga proximum ?*

R Eſp. Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati; omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

*Expoſ.*

*Expoſ. Omnis homo eſt hominis proximus, nec ulla eſt cogitanda longinquitas generis, ubi eſt natura communis.* Ita S. Auguſtinus ſcribens in Pſalmum 118. S. Paulinus Nolæ Epiſcopus, ut viduæ filium à Barbaris captum redimeret, ſeipſum in ſervum vendidit, vide *Breviar. Romanum* 22. *Iunij.* S. Ignatius de Loyola ut laſcivum juvenem ad amaſiam properantem corrigeret, aquis ſe collo tenus hyemali tempore immerſit, cumque infelix libidinis mancipium id adverteret, exclamavit Ignatius, Perge miſer ad fœdiſſimas tuas voluptates, impendentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui causâ frigore conſtringam, donec juſtiſſimum Dei furorem in te paratum avertam. *Ribadenera in ejus vita.*

Sed præterire non poſſum illuſtre exemplum ſummæ in proximum Charitatis, ſimul & Humilitatis, in *S. Edwardo Anglorum Rege.* Cum hic in palatio ſuo juxta Eccleſiam S. Petri moraretur, ſupervenit unus natione *Hibernus* pedis utriuſque officio privatus, ſic ut retrorſum fædum in modum pedum articuli carnibus inhærerent, & ſuppoſitis ſcamnis repere cogeretur. Hic ad Regis cubicularium nomine Ugolinum converſus, Sexies, inquit, limina Apoſtolorum ſic rependo viſitavi, & ſanitatem nondum obtinui: Sed ab ipſo Apoſtolo Petro in mandatis accepi Regem adire, ut me ſuo dorſo ſubuectum ad Eccleſiam palatio vicinam perferret, & hoc ſi fecerit, me membrorum meorum integram ſanitatem obtenturum. Hæc ubi nunciata ſunt Regi, ſummâ ſtatim charitate commotus, pauperem, ut erat, ſordibus & ſanie oppletum, in Regios humeros attollit, eiuſque brachia ſquallida circa ſuum collum complexus, cæpit eum inſpectante populo ad templum deportare. Alij pauperis arrogantiam, alij Regis ſimplicitatem ab eo deluſam irridebant. At cum Rex paululum proceſſiſſet, ecce ſubitò pauperis nerui extenduntur, emergunt ex carne marcida pedum articuli, crura iam vegeta in rectum protenduntur, ex ſanie ac ſanguine largè profluente Regia veſtis ornatur magis quam fœdatur. Quid plura? Omnes ſtupore attoniti proclamant, Pauperem iam ſanatum, ac tempus eſſe ut Rex ſarcinam tam moleſtam deponat. Rex autem, ut cæpit, populi clamores nihil moratus, uſquè ad ipſam Eccleſiam conſtanter pergit, & ante ſanctum Altare holocauſtum illud charitatis quod hactenus detulerat, Deo ac S. Petro reſignat, atquè integrè ſanatum dimittit. Pauper autem ille tanto beneficio, & conſuetâ peregrinandi pietate commotus, ſuſcepto à Rege itineris viatico, gratias Deo, & S. Petro acturus, Romam profectus eſt. *Ludovicus Granatenſis in Conc.* 3. *de S. Petro part.* 1.

Vide alia Exempla &c. ſupra in Apparatu verb. *Amor proximi*, pag. 19.

Q. *Cur præcepta Decalogi decem proponuntur?*

RESp. Etſi duo ſunt Charitatis præcepta, in quibus plenitudo Legis verſatur, tamen præcepta Decalogi idcirco adjiciuntur, ut præcipuè magis omnes intelligant, quæ ad Charitatem tum Deo, tum proximo exhibendam pertinent.

Q. *Quæ ſunt præcepta Decalogi?*

Reſp.

RESp. 1. Ego ſum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile, ut adores illud.
2. Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim inſontem habebit Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtrà.
3. Memento ut diem Sabbati ſanctifices.
4. Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.
5. Non occides.
6. Non mœchaberis.
7. Non furtum facies.
8. Non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium.
9. Non concupiſces uxorem proximi tui.
10. Non domum, non agrum, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, & univerſa quæ illius ſunt.

Q. *Quid ſibi vult primum præceptum, Non habebis Deos alienos?*

REſp. Prohibet ac damnat idololatriam ſeu cultum falſorum deorum, artem magicam vel divinatoriam, obſervationes ſuperſtitioſas, omnem denique cultum impium: è diverſo autem requirit, ut unum Deum optimum maximum credamus, colamus & invocemus.

*Expoſ.* Sæpius in hac vita vindictam ſumit Deus de ijs qui divinationibus, vanis obſervationibus, maleficijs & incantationibus magicis animum addicunt. Ochoziæ Regi ob conſultum Beelzebub Deum Accaron, mortem Dei juſſu prædixit Elias, 4. *Reg.* 1. Saul coarctatus ab hoſtibus, Pythoniſſam conſuluit, & poſtridie in peccatis ſuis mortuus, ſeipſum gladio peremit, 1. *Reg.* 28.

Quæ ſpectant ad ſuperſtitionem, magiam, & alia contra hoc præceptum exponuntur ſupra *in Reſol. Theol. part.* 5. *cap.* 1.

Q. *Licetne Sanctos colere & invocare?*

REſp. Licet: non ad eum quidem modum, quo jubemur Deum colere & invocare, tamquam Creatorem & Redemptorem & Largitorem bonorum omnium; at longè inferiori gradu; nimirum, veluti, dilectiſſimos Dei amicos, noſtroſque apud ipſum interceſſores & patronos.

Q. *Huicne Præcepto adverſatur uſus Imaginum Chriſti ac Sanctorum?*

REſp. Nequaquam: quia Præcepto huic, Non facies tibi ſculptile, cauſa mox additur, Ut adores illud; videlicet Ethnicorum more, qui falſorum deorum ſtatuunt ſimulachra, & idola ſua impiè colunt. Nos autem in imaginibus Chriſtum & Sanctos, quos repræſentant, pio à maioribus tradito more veneramur.

*Expoſ.* Cultum Sanctorum nobis commendat Deus, qui teſte magno Auguſtino, *Multa non concedit; niſi mediatoris ac deprecatoris opera & officium interceſſerit.* Serm. 4. de S. Stephano. Quapropter SS. Patres Chriſtianos adhortantur ut Sanctorum opem implorent:

cæteros ut prætercam, loquentem audiamus S. Baſilium Oratione ad 40. Martyres: *Qui aliqua premitur anguſtiâ ad hos confugiat, hos oret ut a malis liberetur.*

Quam utilis nobis ſit Sanctorum, & maximè Reginæ Sanctorum cultus, probat exemplum quod ſubjicio Conſueverat pius quidam Virginis cliens Roſarium quotidie perſolvere, die quodam iter faciens cum nonnullis, aliqui ipſum præceſſerant, qui in latrones incidentes miſerè ſunt occiſi, incidit & hic in eoſdem, qui & hunc ſtricto ferro ſunt aggreſſi, mortem jam jam inferre parati. Procidit hic in genua, breve vitæ ſpatium tremulo ore flagitat, quo ſuum de more penſum virgini perſolvat. Conceditur, & ecce mirabile viſu, vix preces ad Virginem miſericordiæ Matrem fundere inceperat, viderunt latrones ex ore orantis ad *Ave Maria* cadentes Roſas candidas, & ad *Pater noſter* rubras; quo facto perculſi latrones & rei novitate permoti Virginis clientem vitâ donarunt. *Specul. Exemplor. ſub titulo B. Maria Virgo.*

Pro cultu Sanctorum, & veneratione Imaginum argumenta theologica vide ſupra *in Controv. tract.* 2. *cap* 8. *&*.9.

Q. *Quid ſecundum prohibet, Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum?*

RESP. Vetat abuſum divini nominis, & irreverentiam quæ committitur à perjuris, & blaſphemis per Deum, Sanctos, vel creaturam aliquam, abſque gravi cauſa, veritate, ac reverentiâ jurantibus.

*Expoſ. Iurationi*, inquit Eccleſiaſt. *c.* 23. *non aſſueſcat os tuum multi enim caſus in illa: Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo eius plaga.* S. Gregorius *lib.* 4. *Dialogor. cap.* 17. ſcribit de quodam quinquenni puero, qui eo quod blaſphemare didiciſſet, nec ideo à patre redargutus fuiſſet, è ſinu parentis à dæmonibus in infernum abreptus eſt.

Horrendum eſt quod narrat Martinus Delrio *tom.* 2. *Diſquiſitionum Magicarum l.* 3. *quæſt.* 7. *ſect.* 8. In ſaxonia Virgo opulenta formoſo juveni, at tenuioris fortunæ, matrimonium promiſit: at hic cum illam prædivitem & nobilem eſſe ſciret, fidem verbis illius ſe minimè habere indicavit: illa vero ut fidem dictis ſuis faceret, diris ſe devovere cæpit in hæc verba, Si alteri quam tibi nupſero, dæmon me vivam in illis nuptiis avehat. Poſt intervallum aliquod animum mutat, nubit alteri priore ſponſo ſpreto, qui eam non ſemel promiſſi, diræque imprecationis admonuit; ſed illa poſthabitis his omnibus nuptias cum altero celebrat. Ipſo nuptiali die cognatis & amicis genio lætitiæque indulgentibus, ſponſa ex remorſu conſcientiæ perjurij memor, redditur ſolito triſtior: Quod dum ſponſus & parentes obſervare incipiunt, duo mali genii ſub ſpecie duorum equitum ædes pulſant, benignè excipiuntur, & menſæ adhibentur; A menſa choreæ inſtituuntur, & equitibus tamquam magnis & nobilibus amicis ſponſa honoris causâ adjungitur, qui ubi cum ſponſa aliquamdiu ſaltaverant, eam è conſpectu parentum & cognatorum avexerunt. Altero die parentes & amici, dum ſponſam

ſam quærunt , ecce ijdem equites occurrunt , veſtes & muliebrem mundum referunt , & hæc verba truci vultu adjiciunt , Non hæc ornamenta ſed ſponſam nobis conceſſit Deus , filia veſtra in inferno æternis flammis torquetur ; nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Dei fruſtra.

Iuramenti & voti ſi cupis fuſiorem explicationem , vide ſupra in *Reſol. Theol. part.* 5. *de Præcept. cap.* 2. Et de eodem exempla in Apparatu, verbo *Iuramentum.*

Q. *Quid imperat tertium Præceptum, Memento ut diem Sabbathi ſanctifices ?*

R Eſp. Vult Sabbathum , ſeu diem feſtum , in Eccleſia pijs operibus celebrari : quod fit adeundo templum , & audiendo Miſſam.

Laborare autem hoc tempore , & occupationibus deditum eſſe ſervilibus , planè interdicit.

*Expoſ. Feſta celebremus non corporis nitore , non veſtitus mutatione , ac magnificentiâ , non comeſſationibus & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitias eſſe didiciſtis , ſed animi puritate , & mentis hilaritate.* S. Gregorius Nazianzenus Orat. 4 in Iulianum. S. Gregorius Magnus in Regiſtro, *Rectè* ait *Dominico die à labore terreno ceſſandum eſt , atque omnimodè orationibus inſiſtendum , ut ſi quid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem Dominicæ Reſurrectionis precibus expietur.*

Nicanor contemnens Sabbathum Iudæorum, ab his in prælio cæditur & ſuperatur, 2. *Machab. cap.* 5. Plura exempla de violatione Sabbathi aſſignantur ſupra in Apparatu V. *Sabbathi obſervatio.* Et explicatur fusè *in Reſol. Theol. Part.* 5, *cap.* 3.

Q. *Quid iniungit quartum, Honora patrem & matrem ?*

R Eſp. Ut his qui ſecundùm Deum vitæ noſtræ ſunt auctores , reverentiam , obedientiam , opemque præſtemus, ac omni demùm officij genere illis ipſis ſatisfaciamus. Deindè jubet ut Magiſtratus, cùm civiles , tum Eccleſiaſticos , parentum & majorum loco habeamus, illorum dicto lubentes pareamus , & revereamur poteſtatem atque auctoritatem.

Q. *Qua ratione poteſtatem & auctoritatem Eccleſiaſticam reverebimur ?*

R Eſp. Videlicet , ſi receptis œcumenicis Concilijs , ſi receptis Apoſtolorum ac Patrum inſtitutis ac decretis , ſi probatis majorum conſuetudinibus ; denique ſi ſummis Eccleſiæ Paſtoribus ac Pontificibus tribuerimus , quam ſingularem illis debemus , obſervantiam , obedientiamque. Ubi vel maximè peccant , qui cultum divinum , & ſanctiones cæremoniaſque Eccleſiaſticas covellunt , atque contemerant : tum qui Synodis & Pontificibus obtrectant , ac in Sacerdotium jura & templa involant , ſacra profanantes.

*Expoſ.* Apoſtolus ad Coloſſ. 3. hortatur liberos ut *parentibus obediant per omnia.* Rechabitæ ne à patris conſilio umquam diſcreparent , vi-

no in perpetuum abſtinuerunt: Ierem. 35. *Maledictus qui non honorat Patrem & Matrem.* Deutero 27.

Noſtrâ ætate (ait S. Bernardinus) in quodam Hiſpaniæ oppido, adoleſcens fuit, qui per parentum inobedientiam eo devenerat ut anno 18. propter latrocinia & publica facinora in vincula conjectus & ſuſpendio damnatus ſit. Erat tum prorſus imberbis, pendenti vero atque exanimi ſubitò prorupit barba, moxque ſpectante populo comæ capitis planè caneſcunt, ita ut ætatem referret hominis nonagenarij, Miraculo rei accitus cum populo & toto Clero accurrit Epiſcopus, omnes in genua proſtrati Deum orant, dignetur hujus adeo novæ & miraculoſæ rei cauſam patefacere, Non vanæ fuere horum preces; divinitus Epiſcopo revelatur, adoleſcentem illum victurum fuiſſe ad ætatem 90. annorum, niſi parentibus inobediens & contumax extitiſſet. S Bernardinus *tom. 2. Sem. 17. Quadrag.*

Quomodo honorandi ſunt parentes explicatur ſupra *in Reſol. Theol. part. 5 cap. 4.*

Q. *Quid ſibi vult quintum, Non occides?*

RESP. Prohibet vim externam, cædem, & injuriam omnem, quæ corpori & vitæ proximi adferri poſſit. Ad hæc iram, odium, rancorem, indignationem, & quoſvis affectus ad proximi læſionem quovis modo ſpectantes excludit, & penitus reſecat.

*Expoſ.* Propter homicidium Deus maledicit Caino: *Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra, maledictus eris ſuper terram.* Geneſ. 4. De quo S. Ambroſ. Cum pœna à Domino ceſſaret, torquebat eum ſuorum conſcientia peccatorum, latebat miſer tremens, & timens, & cum adhuc percuſſor deeſſet, ipſa ſe injuſti vita cruciabat. *S. Ambroſ. in Pſal. 35.*

Narrat de ſicario, Abbas Sabbatius, qui à patrata per ſummam immanitatem innocentis pueri cæde, quo ſcelus occultum melius expiaret, & conſcientiam oblatrantem obmuteſcere faceret, religioſæ vitæ rigorem & habitum aſſumpſit, jamque aliquamdiu in religione piè vixerat, cum ecce ſcelus ſemper animo, & vultus exanguis occiſi parvuli identidem oculis obverſans, exturbat tandem hominem è monaſterio. Pueri enim voces continuò auribus ejus inſonare illud videbantur, Cur me occidiſti? Nec ſinebat, ut auctor ait, una hora conquieſcere. Quare ſemper tremens ac pavens tanti cruciatus impatiens ut umbram hanc triſtem effugeret, è monaſterio exceſſit, urbem ingreſſus Dioſpolim, judici ſe ſiſtit, carceri traditur, & capite plectitur. Ita P. Engelgrave in cœlo empyreo. *tom. 2 in Feſto SS. Innocentium.*

Plura ſi cupis Exempla reperies in Apparatu. V. *Homicidium.* Et de præcepto non occides agitur ſupra *part. 3. cap. 6.*

Q. *Quid vetat ſextum, Non mœchaberis?*

RESP. Fornicationem, adulterium & obſcænos, illegitimoſque concubitus, tum quidquid honeſtati, verecundiæ, & ingenuo pudori ad-

adverſatur. Nam & qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt in corde ſuo.

*Expoſ.* Quam grave malum ſit luxuria, & quantopere fugiendum declarat S. Paulinus *Epiſt.* 2. qui eam vocat paralyſim animarum, Clemens Alexandrinus, epilepſiam appellat, S. Baſilius Seleucienſis *Orat.* 5 Luxuriam cenſuit eſſe *peſtem vivacem*, quæ ſcilicet interiora animæ depaſcitur. Graves huic vitio Deo vindice decernentur pœnæ

Exemplo erit infelix muliercula, cum quâ clericus unus aliquot annis male vixerat. Hic in morbum incidit, qui ſcilicet illi erat opportunus monitor, verùm ut illi eſſet, non fuit impudenti fœminæ, quæ etiam illum ubi primum convaluit, ad illicitam venerem pellicere dum conatur, eâdem quâ ille prius tabe corripitur, contabeſcit, & infelicem expuit animam. Vix illius jacuerat cadaver, cum adſunt & oſtium pulſant Æthiopes bini, quorum unus frænum manu geſtabat, pulſantibus adeſt clericus, quæritque ecquid velint, cui illi, mulam inquiunt quærimus quam hic habes domi, negat, pernegat ille ſibi aliquam eſſe mulam; tum illi vim inferentes, domumque ſubingreſſi muliebri cadaveris ori frænum imponunt, & cum eo mox avolantes domum immani ac tartareo fœtore, clericum ingenti horrore complent, illudque & auribu, & animo clerici ingerebant, *Nolite fieri ſicut equus & mulus quibus non eſt intellectus*. Ex litteris annuis Soc. Ieſu in Regno Peruano, anno 1652. 31. Iulij.

Plura ex Sacris litteris vindictæ divinæ exempla vide in Apparatu. V. *Luxuria*. Alia item notatu digniſſima caſus & remedia luxuriæ v. ſupra *de Præceptis cap.* 6. *pag.* 457.

Q. *Quid ſeptimo cavetur, Non furtum facies*,

R Eſp. Omnis rei alienæ illicita contrectatio & uſurpatio, ut fit in furto, rapina, uſura, lucris injuſtis, dolis malis, & iniquis contractibus; demum quibuſvis commutationibus & diſtributionibus, quibus Chriſtiana charitas læditur, & proximus circumvenitur.

*Expoſ.* Neque fures, neque avari, neque rapaces Dei Regnum poſſidebunt. 1. *Corinth.* 6.

Uſurarius quidam nobilis in Italia confitebatur Sacerdoti peccata ſua injuſtitiæ, abſque propoſito uſuris deinceps abſtinendi, aut animo ablata reſtituendi. Confeſſarios, quod rectè monerent de reſtitutione facienda, & propterea abſolutionem negarent, diverſis vicibus mutavit. Tandem incidit in quemdam confeſſarium, qui ut iſti nobili placeret, hominem injuſtum toties quoties relapſum abſolvebat, & quod prædives eſſet uſurarius ille, epulabatur quotidie ſplendidè confeſſario ad menſam ſæpius adhibito Cum autem veſpere quodam lautè ſimul fuiſſent epulati, confeſſario domum reverſo, ſubitanea morte defungitur dives, & una cum confeſſario à duobus dæmonibus, qui in ſervorum ſpecie eumdem acceſſerant tamquam hero agenti animam

 ſpi-

ſpirituales ſuppetias laturum, ad inferos detruditur, ut qui injuſtitiæ particeps fuerat, eſſet & pœnæ. *In Pædag. Chriſtiano part.2.cap.3 §.2.*

Furta oriuntur ex Avaritia, de qua exempla in Apparatu. V. *Avaritia.* Reſolutiones de furto & rapina *part.5.cap,7.pag.459.*

Q. *Quid in octavo agitur, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.*

RESp. Interdicitur teſtimonium falſum, mendacium, & omnis linguæ contra proximum abuſus, ut eſt in ſuſurronibus, detractoribus, maledicis, adulatoribus, mendacibus ac perjuris.

*Expoſ. Abominatio eſt Domino, labia mendacia*, Prov. 12. & Pſal. 5. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.*

Ananias & Saphyra chriſtiani conjuges interrogati ab Apoſtolorum Principe, num tanti agrum ſuum vendidiſſent, quanti allatum pretium eſſet? cum per voculas tantum duas falſo reſpondiſſent, *etiam tanti.* nece repentina quaſi fulmine tacti corruerunt ambo, *Actor.* 5 Poterant illi retinere ſua, nulla eos lex cogebat in alienum ærarium facultates omnes inferre, ſed quia videri volebant falsò omnia ſua dediſſe, ſubitò ſunt extincti. Hinc optimè Iob apud animum ſuum decernens, inquit, *Donec ſupereſt halitus in me, & ſpiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Iob.cap.27.

Plura in Apparatu. V. *Mendacium. Aſtutia. Detractio.*

Q. *Quid poſtrema duo præcepta, Non concupiſces uxorem, nec rem proximi?*

RESp. Vetant concupiſcentiam uxoris, ac rei alienæ: quoniam quod alienum eſt haud ſolùm injuſtè & pro libidine noſtra occupare non licet, ſed ne voluntate quidem ad illud expetendum ferri debemus; ita ut noſtris rebus contenti, abſque omni invidia, æmulatione, & cupiditate vivamus.

*Expoſ. Radix omnium malorum eſt cupiditas. quam quidam appetentes erraverunt à fide & inſeruerunt ſe doloribus multis, tu autem ô homo Dei hæc fuge* 1. Tim.6. Cantipratanus lib. 2. apum, Vidi, inquit, Sanctum virum magiſtrum Guidonem, qui cum ſcholas regeret adoleſcens, incautè ſemel fœminam contemplatus, per annos tres etiam ipsâ mortuâ ſenſit acres motus concupiſcentiæ & graves tentationes, adeo ut die noctuque illi præſens videretur. Ut turpes & impuras has concupiſcentias refrenaret, ad locum in quo ſepulta jacebat mulier, ſe contulit: de nocte clam tumulum defunctæ aperit, nares & faciem putrefacto cadaveri tamdiu admovet ut pœnè fœtore nimio ſuffocatus extingueretur. Quæ res, ita compreſſit carnis ſtimulos, ut nullum concupiſcentiæ motum tota vita paſſus ſit.

Plura in Apparatu. V. *Luxuria. Avaritia.*

Q. *Quæ ſumma, quiſve finis præceptorum Decalogi?*

Reſp.

R Eſp. Nimirùm, ut Deus & proximus ſincerè diligantur, cujus re Symbolum fuit in duas tabulas Decalogi à Deo facta diſtinctio. In priori quidem tabula tria docentur, quæ ad charitatem Dei; in ſecunda verò ſeptem, quæ ad dilectionem proximi ſpectant, explicantur.

Q. *Quâ ratione præcepta primæ tabulæ charitatem Dei edocent?*

R Eſp. Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honoriq́ue De maximè contraria, idololatriam, apoſtaſiam, hæreſim, periurium, ſuperſtitiones; admonent autem, verum purumque Dei cultum corde, ore ac opere fideliter exhibendum eſſe: quod ubi fit, utique ſolus verus Deus cultu latriæ colitur & adoratur.

Q. *Quomodò præcepta ſecundæ tabulæ Charitatem proximi explicant?*

R Eſp. Eo ipſo quòd noſtrum erga proximum officium ordine complectuntur: videlicet, ut non ſolùm maiores honoremus, ſed etiam opere, verbis ac voluntate prodeſſe omnibus, & nocere nemini ſtudeamus, ſive corpus proximi, ſive perſona iuncta conjugio, ſive bona fortunæ conſiderentur.

Q. *Quæ ſumma eſt præceptorum de proximo diligendo?*

R Eſp. Hæc ipſa nimirùm: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Omnia verò quæcumque vultis ut faciant vobis homines & vos facite illis. Hæc eſt enim Lex & Prophetæ.

*Expoſ.* Omnes hæ 4. quæſtiones recolunt ea quæ dicta ſunt de Charitate Dei & proximi in ſingulis præceptis decal. de quibus iam actum eſt,

Q. *Suntne præter Decalogum alia præcepta?*

R Eſp. Sunt utique; nec ſolùm utiliter illa, verùm etiam neceſſariò obſervanda; præſertim Eccleſiæ præcepta, cui veluti ſanctiſſimæ matri, ſponſæq́ue Chriſti aures, & mentes præbere Catholici omnes debemus.

Q. *Quot ſunt Præcepta Eccleſiæ?*

R Eſp. Præcipua quinque numerantur:

1. Statutos Eccleſiæ feſtos dies celebrato,
2. Sacrum Miſſæ officium diebus feſtis reverenter audito.
3. Indicta certis diebus ieiunia, & à quibuſdam cibis abſtinentiam obſervato.
4. Peccata tua Sacerdoti proprio, aut alteri cum eius facultate, ſingulis annis confitetor.
5. Sacroſanctam Euchariſtiam ut minimùm ſemel in anno, idq́ue circa feſtum Paſchæ, ſumito.

Q. *Quem fructum adfert horum obſervatio Præceptorum?*

R Eſp. Hæc atque id genus alia Eccleſiæ tum inſtituta, tum præcepta, primùm fidem, humilitatem, & obedientiam Chriſtianam exercent: deindè cultum divinum, honeſtam diſciplinam, & publicam tranquillitatem alunt, conſervant, & ornant, eoq́ue mirificè conferunt, ut decenter & ordine cuncta in Eccleſia peragantur, præterquam quòd

æternam vitam meremur, ſi illa ex charitate obſervemus.

*Expoſ.* Circa 1. & 2. Eccleſiæ præceptum. De ingenti fructu Sacrificij Miſſæ (quod in diebus feſtis præcipitur) ſic loquitur Trident. Seſſ. 22. Cap. 2. *Docet ſancta Synodus ſacrificium iſtud* (ſcilicet Miſſæ) *vere propitiatorium eſſe, per ipſumque fieri, ut, ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti & pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Etiam bona temporalia per Miſſæ Sacrificium à Deo obtinemus.

Mechanicæ duo erant artis, quorum unus copioſâ prole gravatus ditior quotidie fiebat, alter vero ſine prole & uxore pauperior, cum tamen uterque æque ſtrenuè operam ſuam impenderet. Rogatus à ſocio ditior, qui id fieret? reſpondit nullam ſe ſcire cauſam tam blandæ fortunæ, niſi quod ſacro quotidie intereſſet antequam operari inciperet. Hoc ubi alter intellexit, ſummâ pietate deinceps quotidie ſacro interfuit, & ditior ilico factus, beneficium Miſſæ agnovit. *Surius in vita S Ioannis Eleëmoſinarij.* Plura in Apparatu. V. *Euchariſtia. Sabbathum.* Item in Controv. de Sacrificio Miſſæ pag 119. Et in Reſol. Theol. part. 3. tr. 2. de Sacram. Euchariſtiæ. Et tract 5. cap. 3. de celebratione Feſtorum.

Ad Præceptum 3. de Ieiunio ſervando, S. Leo Serm. 2 de Ieiun. veriſſimè dixit, *Quid poteſt efficacius eſſe ieiunio; cuius obſervantiâ appropinquamus Deo, reſiſtimus diabolo? ſemper virtuti cibus ieiunium fuit: de abſtinentia prodeunt caſtæ cogitationes, rationabiles voluntates, ſalubriora conſilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiſcentiis moritur, virtutibus ſpiritus innovatur.* S. Edmundus à teneris unguiculis ſextas ferias in memoriam Paſſionis Dominicæ, pane & aqua contentus tranſigebat. *Surius in vita* 16. *Novemb.*

Narrat Pelagius interpres Græcus, teſte Drexelio tractatu de Ieiunio *l.* 2. *c* 3. §. 1. ad religioſum ſenem veniſſe juvenem, qui ſeipſum accuſavit dixitque: Mi Pater, mea me caro trahit ad vetita nec dæmon feriatur, ſuggerit impura, non ſum ferendo tam pravas cogitationes Cui ſenex, hæc talia, inquit, mihi nunquam negotium exhibuerunt. Miratur iuvenis, & dicti rationem depoſcit: ſenex oratione placida reſpondet: ex quo Monachus ſum, nec panis nec aquæ, nec ſomni umquam ſatis admiſi. Hinc ego talibus cogitationum moleſtijs non urgeor. Alios fructus ieiunij vide in Apparatu. *ver. Abſtinentia.* Et gulæ damna. V *Ebrietas. Gula.*

Ad quartum Eccleſiæ præceptum: De utilitate annuæ Confeſſionis, Tertullianus lib. de Pœnitentia cap. 12. *Exomologeſis, inquit, gehennam in corde extinguit, theſaurum ignis æterni diſſipat, & adverſus gehennam ſecunda ſubſidia præbet: mutæ quidem animæ & irrationales medicinas ſibi divinitus attributas in tempore agnoſcunt, cervus ſagittâ confixus ut ferrum & irrevocabiles moras eius de vulnere expellat, ſcit ſibi dictamno medendum, hirundo, ſi excæcaverit pullos, novit illorum oculos rurſus de ſua*

*cheli-*

*chelidoniâ iuvare : & peccator reſtituendæ ſibi ſanitati, inſtitutam à domino exomologeſim ſciens præteribit?* Non prçteribit certè ſi modò attendat quę ſibi ab exomologeſi parata animæ bona, ſi admiſerit, & quæ mala ſi eam reſpuerit, aut ſacrilegè peregerit.

Exemplum refert Lobbetius Dominica 3. Quadrageſimæ, ex hiſtoria Indica anno 1590. In Urbe Itata, ſita in India Orientali, puella fuit Chriſtianis ſacris imbuta, quæ fœdæ libidini aliquamdiu ſe dedit : ne porro magis dederet, eam tetigit vindex Dei manus & lethalem morbum immiſit. Ægrotanti adfuit Sacerdos è Societatè Ieſu, cui novies eſt confeſſa, at leviora tantum peccata, ſemper enim graviores noxas alto ſilentio preſſit. Moritur ſacrilega, & ſe à morte uni ex domeſticis ſed horribili ſpecie inter circumſtantes flammas ſiſtit, & addit, æternis illis ignibus addictam ſe, quod ſacrilegè leviores in confeſſione edixiſſet, celaſſet autem culpas graviores. Alia in Apparatu V. *Confeſſio.* Et de hoc præcepto annuæ Confeſſionis plurima ad Praxim explicantur in Reſol. Theol. part. 3. cap 1. &c.

Ad quintum Præceptum, de Communione Paſchali, curandum eſt ut ea cum omni cordis puritate accipiatur. Quia licet Sanctiſſima Euchariſtia in ſe omne bonum complectatur, non omnes tamen, qui ſacramentaliter communicant, eumdem fructum referunt, ut indicat S. Thomas in hymno à ſe compoſito: *Sumunt boni, ſumunt mali, ſorte tamen inæquali vitæ vel interitus : mors eſt malis, vita bonis, vide paris ſumptionis, quam ſit diſpar exitus.*

De hoc exemplum contigit Cordubæ in viro familiæ ſatis illuſtris, qui ſacro epulo in ſtatu lethalis peccati munitus obijt. Nocte inſequenti poſtquam terræ mandatus eſt, en tibi duo ephœbi, pulſant portam Collegii Cordubenſis Societatis Jeſu, facem manu geſtantes, rogant loqui Confeſſario defuncti, habere ſe rem momenti illi communicandam. Adeſt Confeſſarius, quem face prælucente deducunt ad ſummum templum, ubi hic ſepultus. Dum ad fores templi ventum eſt, unus eorum claves patri exhibet dicens audacter aperiret, non eſſe quod timeret : hinc deducunt ad ſummam aram & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca aſſervabatur : jubent ciborium ſecum deferat, illumque cum facibus deducunt ad ſepulchrum defuncti, quo ut pervenit, unus eorum dixit : Pater, hic conditus eſt dominus qui ſeriò à Reverentia veſtra admonitus ut cum inimico in gratiam rediret, ſi ſalutarem abſolutionem accipere vellet, fictè tantum id præſtitit, & maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet Sacram Hoſtiam, quam non valuit deglutire. Quo dicto pede terram pulſant, & ecce cadaver arcanâ vi aſſurgit, aperit ſacrilegum os, & Hoſtiam exhibet, quam Sacerdos in Ciborium recondit. Tum rurſus pede terram pulſant, & ſubitò corpus in abyſſum concedit. His peractis Patrem deducunt ad Collegium, & ilico diſparent. *Ex P. Engelgrave in prima parte Lucis Evangelicæ, Dominica ſecunda poſt Pentecoſten.*

De requiſitis in Praxi ad Communionem Paſchalem, vide ſupra *in Reſol. Theol. p* 3. *tr.* 2. *c.* 4. Et in Apparatu videri poteſt. v. *Euchariſtia.*

# CAPUT IV.

## *De Sacramentis.*

Q. Quid eſt Sacramentum?

R. Eſt inviſibilis gratiæ ſignum viſibile, ad noſtram ſanctificationem divinitùs inſtitutum. Aliud eſt enim quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum, occultam verò & ſpiritualem gratiam, quæ res dicitur Sacramenti, accipimus.

*Expoſ.* HUjus quæſtionis explicatio de Sacramenti materia, forma, miniſtro, intentione, effectu, charactere, &c. fusè habetur ſupra *par. 3. tr. 2. cap. 1. de Sacramentis in communi.*

Q. *Quot ſunt Sacramenta?*

RESp. Septem, quæ à Chriſto Domino inſtituta, ab Apoſtolis tradita, & in Eccleſia Catholica ſemper conſervata ad nos uſque pervenerunt. Sunt autem hæc, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium.

*Expoſ.* Cur ſeptem Sacramenta ad hominum ſalutem à Chriſto inſtituta ſint, declaratur ex ſimilitudine quam illa habent cum rebus ad vitam corporalem conſervandam & promovendam neceſſariis. Primò enim per Baptiſma homo ſpiritualiter renaſcitur: per Confirmationem augmentum gratiæ & robur ſpiritus additur: nutritur per Euchariſtiam, juxta illud Ioan. 6. *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*: Per Pœnitentiam ſanitati reſtituitur. Per Extremam Unctionem peccatorum reliquiæ abolentur, gratiaque contra hoſtium noſtrorum inſidias confertur. Per Ordinem Miniſtris Eccleſiæ poteſtas datur in rep. Chriſtiana ad munia Eccleſiaſtica rite decenterque obeunda. Per Matrimonium denique datur gratia, legitimâ conjunctione, prolis ſuſcipiendæ & in domino educandæ.

Numerus ſeptenarius Sacramentorum defenditur contra hæreticos ſupra in Controv. part. 1. tr. 2. cap. ult.

Q. *Quare Sacramenta veneranda, & ſummo in pretio habenda ſunt?*

RESp. Primum quidem, quia à Deo & Chriſto Domino in lege nova inſtituta; deindè, quia gratiam Dei nobis neceſſariam, eamque uberrimam non modò ſignificant, verum etiam ceu vaſa quædam ſacra divini ſpiritus continent, & ritè ſuſcipientibus conferunt: ad hæc, quoniam adverſùs peccatum præſentiſſima ſunt remedia, ſeu divina medicamenta noſtri Samaritani: Poſtremò, quia bonis gratiam habentibus, eam ipſam conſervant, augent, amplificant.

Q. *Cur*

Q. *Cur Sacramentis cæremoniæ ſolennes & Eccleſiaſticæ adhibentur?*

Reſp. Multis profectò & gravibus de cauſis. Primum, ut Sacramentorum adminiſtrationem ſpectantes admoneantur, nihil hic profanum, ſed arcana quædam, & divinis plena myſterijs geri, quæ ſingularem reverentiam exigant: Deindè, ut ad Sacramenta ipſa accedentibus cultum promoveant interiorem, quem Deus præcipuè poſtulat, & cujus veluti ſigna, teſtimonia & exercitia ſint cæremoniæ. Præterea, ut Sacramenta miniſtrantes majori cum dignitate & fructu munus ſuum obeant, dum veteris Eccleſiæ inſtitutis, Sanctorumque Patrum veſtigiis fideliter inhærent. Conſtat etenim hujuſmodi cæremonias pleraſque indè à temporibus Apoſtolorum, per continuam ſucceſſionem ad nos uſque in Eccleſia perſeveraſſe. His demùm retinetur honeſta religioſaque diſciplina, his fovetur publica tranquillitas, quæ ſæpè rituum externorum aut immutatione, aut innovatione graviter interturbatur.

Q. *Quid eſt Baptiſmus?*

Reſp. Primum maximèque neceſſarium legis novæ Sacramentum, quod ſemel in aqua confertur, quo ſpiritualiter renaſcimur, & peccatorum plenâ remiſſione percepta, in filios Dei adoptamur, hæredeſque vitæ cœleſtis adſcribimur.

*Expoſ.* Baptiſmus eſt inſtar Ianuæ quâ Eccleſiam ingredimur. Neque poteſt aliquis niſi per hanc januam intrare regnum cœlorum. Eſt enim Baptiſmus primò Infantibus neceſſarius ad ſalutem neceſſitate medij: Secundò, adultis neceſſarius eſt neceſſitate præcepti, & medij ſaltem in voto, (extra martyrium) quando ſcilicet juſtificantur per actum Amoris Dei quo implicitè deſiderant implere omnia præcepta, adeoque ſuſcipere Baptiſmum à Deo præceptum; juxta decretum Chriſti Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non poteſt introire in regnum Dei*

*Plura de Baptiſmo traduntur ſupra de Sacramentis part.3 tract.4.cap.2. Et alia in Apparatu v. Baptiſmus.*

Exemplum de virtute Baptiſmi narratur in vita S. Xaverij *lib.4.cap.3.* Refertur puellam quamdam vivis exceſſiſſe, cujus mors ſummopere parentem affligebat. Hic auditis à Xaverio patratis prodigijs, ad ſui alloquium benevolè eum invitat, adeſt opportunè Xaverius intellecta afflictione animi ejus, bene ſperare jubet, filiam vivere: dum pater interim anceps hæret, occurrunt famuli, qui filiam à mortuis reſuſcitatam nuntient præ gaudio vix ſuæ mentis compos ad locum in quo mortuam reliquerat, advolat, filiam vivam reperit, illa ſe ab inferis Xaverij precibus ereptam teſtatur, quibus æternum fuerat ob Baptiſmi defectum addicenda. Prima itaque illa ardentiſſimis votis Baptiſmum expetiit: deinde ſecuta cum patre univerſa familia, omnes ſacro fonte luſtrati ſunt.

De Baptiſmi virtute præclarum eſt exemplum de Conſtantino Imperatore à lepra per Baptiſmum ſanato, quod refertur *in Breviar. in vita S. Sylveſtri 31. Decemb.*

Non

Non licet Catholicis infantes ſuos baptizandos tradere Miniſtris Hæreticis extra neceſſitatem: varijs prodigijs id ſibi diſplicere Deus oſtendit. Refert *Bredembachius l. 7. c. 52. Amſtelrodami an.* 1579. Catholicam mulierem prolem enixam, cujus maritus Calviniana hæreſi erat infectus. Urgebat hic, ut infans in templo Calviniſtarum baptizaretur, illa vero à Catholico Sacerdote ut ſacro fonte luſtraretur, multis precibus inſtabat. Cum itaque nihil his proficere ſe cerneret, clam omnibus ipſa infantem baptizavit. Facti hujus ignarus conjux, puerum defert ad Calviniſtarum templum: at cum hæreticus Miniſter eum baptizare jam vellet, contigit, ut derepentè factus ſit mutus. Rei novitate perculſus parens domum regreditur, quid circa infantem peregiſſet curiosè uxorem rogat. Hæc intrepidè ſe puerum priùs baptizaſſe confeſſa eſt, & maritus ejuratâ hæreſi cum Sancta Matre Romana Eccleſia ſe reconciliavit.

Exorciſmi adhibentur in Baptiſmo, ad infringendam dæmonis poteſtatem, ſi quam forte in baptizandum habeat.

Per Crucis ſigna in diverſis corporis partibus formata ſignificatur primo, per Baptiſmum certum animæ caracterem imprimi.

2. Ut ſenſus omnes aperiantur ad Deum & Jeſum Chriſtum cognoſcendum & amandum.

3. Ut baptizatus non erubeſcat, publicè fidem ac Catholicam Religionem profiteri.

4. Ut ſint quaſi ſigna quo baptizatus ſe ſuavi jugo Chriſti ſubijciat, paratus mortificationem Jeſu Chriſti in corpore ſuo portare.

5. Ut baptizatus intelligat membra ſua Deo conſecrata, & facta habitaculum Spiritus Sancti.

6. Denique ut ſignificetur vim omnem baptiſmatis virtutem ſuam & efficaciam à Paſſione & Morte Chriſti recipere.

Reliquæ vero cæremoniæ adhibentur, ut eiuſdem dignitatem, æſtimationem, gratias, virtutem, effectuſve varios denotent.

Iacobus de Vitriaco *lib. 2. vitæ Mariæ D'Ognies.* Refert, Beatam hanc Virginem vidiſſe certo tempore, cùm puer in quodam prope Nivellas pago ad Eccleſiæ januam baptizaretur, quod dæmon ſummâ confuſione ex infantis corpore egreſſus ſit. Et cum ipſa accurrens puerum de fonte ſacro levaret, viſibiliter Spiritum Sanctum in animam eius deſcendentem, ſeque cum eo magna Angelorum multitudine cinctam deprehendit.

Q. *Quid eſt Confirmatio?*

Reſp. Eſt baptizatis collatum ab Epiſcopo Sacramentum, in quo per ſanctum Chriſma, & verba ſacroſancta confertur gratia, & robur ſpiritus additur, tum ad firmiter credendum, tum ad nomen Domini, quando ſic eſt opus, liberè confitendum.

*Expoſ.* Pro præparatione neceſſaria ut hoc Sacramentum validè quis ſuſcipiat, requiritur ut prius ſit baptizatus: Ut vero dignè, debet eſſe in ſtatu gratiæ.

Quoad

Quoad fructum quem confert hoc Sacramentum, hæc Doctrina eſt S. Auguſtini in Fulm. 141. Conſignat illis cruce frontem quæ pudoris eſt ſedes, ut conſtanter & intrepidè nomen Domini confiteantur: impingit & alapam, ut Chriſtianam militiam invicta patientia exercendam & ornandam eſſe ſibi perpetua memoria retineant. Debent autem parentes habere curam ut quando pueri pervenerunt ad annos diſcretionis Epiſcopo offerantur.

Miraculum in conſervatione Sacri Chriſmatis refert Milevitanus lib. 2. contra Donatiſtas. Ampullam Chriſmatis per feneſtram ut frangerent Donatiſtæ jactaverant: at non defuit manus Angelica, quæ ampullam ſpirituali ſubvectione ſic deduceret ut projecta caſum ſentire non potuerit, atque ita Deo muniente illæſa inter ſaxa conſedit. *De Confirmationis Doctrina*, v. *plura in Reſol. Theol. p.* 3. *tr.* 5. *c.* 3.

Q. *Quot præcipua de Euchariſtiæ doctrina Capita ſcitu neceſſaria?*

REſp. Quinque: Primum eſt ejus Veritas. Alterum eſt panis & vini in Chriſti corpus & ſanguinem converſio. Tertium, adoratio debita. Quartum, eius oblatio: Quintum & poſtremum, ejuſdem Sacramenti ſumptio.

Q. *Quæ eſt veritas Sacramenti Euchariſtiæ?*

REſp. Nimirum hæc, Chriſtum verum Deum ac hominem verè ac integrè in hoc Sacramento contineri, & nobis adeſſe, ubi Sacerdos ritè ordinatus panem & vinum verbis illis arcanis & à Chriſto traditis conſecrarit.

Q. *Quæ ſit converſio per verba illa, quibus hoc Sacramentum Sacerdos conſecrat?*

REſp. Ea, ut per ipſa verba operante Chriſto, & vinum in corpus & ſanguinem Dominicum convertantur & tranſſubſtantientur, atque ita panis & vinum eſſe deſinant in Euchariſtia.

Q. *Quæ Sacramento huic debetur adoratio?*

REſp. Eadem ſanè, quæ Chriſto Domino ac æterno Deo debetur, quippe quem illic præſentem agnoſcimus. Ideoque religioſo cùm corporis, tum animi cultu, ut par eſt, hoc Sacramentum ſupplices veneramur.

Q. *Quare cenſetur hoc Sacramentum oblatio?*

REſp. Quia eſt legis novæ ſacrificium, & oblatio munda, cruentis legis Iudaicæ ſacrificijs incruenta ſuccedens, quæ pro vivis ac defunctis Chriſti fidelibus in Miſſa offertur ac celebratur. Unde fit, ut Euchariſtia non ſolum à fideli populo ſumatur, ſed etiam pro peccatis à Sacerdotibus ad Dominicæ paſſionis ac mortis continuã commemorationem quotidie immoletur, ſemperque oblata fuerit in Eccleſia Dei.

Q. *Quid in Sacramenti huius ſumptione ſervandum.*

REſp. Quod fides & authoritas ſanctæ Matris Eccleſiæ docet, videlicet, Chriſtiano laico ſat eſſe, ſub una ſpecie panis totum Chriſtum accipere: & ex hac ſumptione conſequi, ut, qui non indignè acceſſerit, ingentem Dei gratiam, ac æternam quoque vitam obtineat, qui verus ac integer Sacramenti hujus fructus exiſtit: eoque fit

effica-

efficacior, quo ſæpius ſacra & ſalutaris illa Communio dignè iteratur.

*Expoſ.* Hoc diviniſſimum Sacramentum in veteri Lege præfiguratum erat 1. per arborem vitæ, *Gen.* 2. 2. per ſacrificium Abelis, *Gen.* 4. 3. per Sacrificium Melchiſedech, *Gen.* 14. 4. per Agnum Paſchalem *Exod.* 12. 5. per manna cœleſte, *Exod.* 16. 6. per panes propoſitionis, *Levi.* 24. 7. per panem Eliæ 3. *Reg.* 19. &c.

Inſtitutum eſt hoc Sacramentum à Chriſto ad hos fines.

1. In teſtimonium infiniti erga nos amoris.

2. Ut repræſentationem & memoriam paſſionis ſuæ, ac vitæ nobis relinqueret, præſertim cùm nobis ut in memoriam eius faceremus commendavit.

3. Ut per cibum potumque cœleſtem in vita ſpirituali confirmaremur.

4. Ut contra aſſultus dæmonum nobis eſſet Antidotum.

5. Ut maxima inter ſe, & homines eſſet conjunctio.

6. Ut nos ad Fidei, Spei, & Charitatis exercitium invitaret.

7. Ut perpetuum legis novæ eſſet Sacrificium, & perpetuum ſubſidium.

Quod auditio frequens ſacri profit ad tentationes dæmonis fugandas, & pœna eam non ſatis æſtimantis ſequenti hiſtoriâ declaratur. Erat vir nobilis, qui pro deſiderio quo tenebatur indies Sacrum audiendi, domi ſuæ Sacerdotem alebat. Is certâ Solemnitatis die, quæ in vicino pago celebrabatur, cum facultate domini ſui ad templum ſe contulerat iſthic ad aras facturus. Dominus interim ob negotia quædam eo ipſo die intercurrentia moras traxit, & ſerò admodum ad idem templum properavit, multùm per viam anxius ac timens ut iſto die feſto, Sacro intereſſe poſſet. Occurrit properanti villicus quidam, quem rogat, nùm fortè ſpes eſſet adhuc Sacrum eo die audiendi, cùmque villicus reponeret, ſpem nullam ſupereſſe, cùm jam inſtaret meridies omneſque Sacerdotes celebraſſent. Tantò nobilis cœpit mœrore affici, ut ad commiſerationem villicum moveret, qui temerè nimis hæc ad nobilem locutus eſt: Quid dabis mihi, inquit, & omni quod hodie Sacrum audiendo recepi meritum, libens in te tranſcribam. Chlamydem hanc, reponit Nobilis, conditionem ſuſcipit ruſticus. Ille chlamydem, hic tranſfert Sacrificij meritum, utrinque diſceditur. Nobilis ad pagum properat, ſi fortè adhuc Sacro intereſſe poſſet: ſed, ſic præſens ſpe ſuâ fruſtratus eſt, quod tamen pacatiori, quam ante animo tulit. Domum regreditur, cum ecce in via cum chlamyde ſua ex arbore pendulum videt ruſticum, temerarium nimis rei Sacræ venditorem. Scilicet dolor animi, qui nobilem anteà afflixerat, ruſticum invaſit, eoque perduxit, ut deſperans fauces ſibi loqueo eliſerit.

Quantum verò proſit Sacrificium Miſſæ tam vivis quam defunctis præclarè docetur ſequenti Exemplo quod refert Beda *in hiſt. Anglic. lib.* 4. *cap.* 22. & *Baron. in Annal.*

Angelus quidam aulicus, cæſo in acie Rege Elbuino, captus eſt ab hoſti-

hoſtibus, & vinculis arctè conſtrictus in cuſtodia detinebatur. Verùm certâ diei horâ vincula diſrupta ſubitò & ſponte ſua decidebant, quantumvis novis funibus & catenis conſtringeretur. Omnibus rem tam prodigioſam admirantibus, poſtea compertum eſt, captivi fratrem, qui fuit ſuperior cujuſdam Cœnobij, ſolitum fuiſſe quotidie pro fratre ſuo, quem in prælio defunctum putabat, ſacrum celebrare; eamque fuiſſe cauſam cur Deus voluerit in illo oſtendere virtute Sacrificij, uti vivorum, ita mortuorum vincula diſſolvi. Quæ res ad curanda pro defunctis Sacrificia populum valdè excitavit. Intellexerunt enim (inquit Beda) quod Sacrificium ſalutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis ſempiternam.

Aliæ quæſtiones quæ ſpectant ad Euchariſtiam, & Miſſæ Sacrificium contra Hæreticos traduntur ſuprà in Controv. p. 1. tr. 2. cap. 5. De praxi devotè celebrandi aut communicandi vide infra in fine med, 5. Pro reſolutionibus Theologicis de Euchariſtia & Sacrificio, Miſſæ, fusè illæ traduntur p. 3. tr. 3. cap. 4.

Q. *Quid eſt Pœnitentia?*

RESp. Eſt ſecunda poſt naufragium tabula, & neceſſarium relapſis Sacramentum, in quo remiſſio peccatorum & à reis petitur, & à Sacerdotibus tribuitur.

*Expoſ.* Poteſtas abſolvendi Sacerdotibus conceſſa probatur ex Ioan. c. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt.* Item ex Tridentino Seſſ. 14.

Ex D. Ambroſio lib. 1. de Pœnitentia cap. 1. *Peccatores uti leproſi offerre ſe debent Sacerdotibus ut Levit.* 4. *Item Matth.* 8. *Vade oſtende te Sacerdoti & offer munus quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis. Item Luc.* 17. *Ite oſtendite vos Sacerdotibus, & factum eſt dum irent, mundati ſunt.* Sic & *qui lepram animæ id eſt peccata Sacerdotibus patefaciunt cum vero dolore, & emendationis propoſit, à peccatis emendantur.*

Exempla ex S. Scriptura in Novo teſtamento de bono pœnitentiæ etiam extra Sacramentum, patent in ſequentibus, Matthæus Publicanus pœnitens ad apoſtolatum vocatur, *Matth.* 9.

Petrus poſt ternam Chriſti negationem, pœnitens Princeps Apoſtolorum ſtatuitur, *Matth.* 26.

Zachæus Publicanus pœnitens Chriſtum hoſpitio recipere meretur, *Ioan.* 21.

Latro pœnitens de cruce in paradiſum migrat, *Luc.* 23.

Maria Magdalena quæ peccato ſerviverat, pœnitens à Chriſto benignè excipitur, *Luc.* 7.

Adoleſcens Prodigus per pœnitentiam reverſus, epulo & convivio à patre recipitur, *Luc.* 15.

Q. *Quæ ſunt partes & actiones Pœnitentiæ?*

RESp. Tres: Contritio, vel dolor animi peccata ſua deteſtantis, & ad vitam meliorem adſpirantis. Confeſſio, ſeu peccatorum ſuo-

ſuorum coram Sacerdote facta explicatio: & Satisfactio denique, ſeu vindicta punitioque criminum de ſe ipſo ſumpta, ad præſtandos fructus dignos pœnitentiæ.

*Expoſ.* Exemplum doloris animi habemus 2. Reg 12. *Et dixit David ad Nathan, peccavi Domino: Dixitque Nathan ad David, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum, non morieris.*

S. Gregorius Homil. 34. in Evangelia refert, de quodam Victorino, qui poſt vitam ſat longo tempore perverſè in ſæculo traductam, meliori afflatus ſpiritu monaſterium petiit, in quo orationis, pœnitentiæ & auſteræ vitæ ſtudio ita præluxit reliquis, ut & divino alloquio ac ſocietate frui fuerit promeritus. Quadam nocte cum in ſecretiori montis latere Monaſterij Abbas cerneret, proſtratum, tanta derepentè claritas illo in loco viſa eſt, ut tota regionis pars luce candeſceret, quo fulgore attonitus Abbas aufugit. Poſt horæ ſpatium reverſus, in cubiculum frater à ſuo Abbate accerſitur, de loco rogatur, exponitur viſum. Hic ſe manifeſtatum videns, & hoc, & vocem pariter de cælo dilapſam, ſibi omnia ob elicitum verum dolorem peccata remiſſa renunciantem, ſummo animi gaudio Abbati expoſuit.

Confeſſio requiritur integra, nullo peccato mortali celato cujus conſcientia eſt. Seraphinus Razius in Hortulo Exemplorum, titulo de Confeſſ. cap. 3. Horrendam refert cujuſdam mulieris ob peccatum præ pudore in Confeſſione occultarum punitionem. In Italiæ civitate (cujus nomen tacet) fuit nobilis fœmina, pia ac ſancta, ſi externa opera conſideraſſes, & ſic per omnes audiebat. Hæc mortua unicam reliquit hæredem filiam, quæ pro animæ matris refrigerio in dies multas preces effundebat. Elapſis à morte matris aliquot hebdomadis, cum mane more ſuo pro matre oraret, accidit ut ſubito, & inuſitato tremore corriperetur, & convertens oculos ad oſtium cubiculi unde ſibi videbatur ſtrepitum audiviſſe, horribile viſu monſtrum & graviſſimum fætorem emittens aſpexit. Unde cum gravi timore conſternata ſurrexiſſet à loco orationis, ad cubiculi feneſtras citiſſime cucurrit, ut ſeſe deorſum præcipitaret: verum audita hac voce, ſiſte gradum filia, à Deo confirmata ſubſiſtit, quid horrendum illud ſpectrum vellet auditura. Quod voce humana talibus cum ea ſermonibus egit. Scito hoc primum filia, me eſſe infelicem heu ac maledictam matrem tuam, non obſtante vita irreprehenſibili quam ſemper in præſentia hominum duxi, propter enormia tamen quædam clam à me fœde commiſſa peccata, ac præ verecundia numquam in confeſſione expoſita, æternis inferorum flammis adjudicata ſum. Quare ne poſt hac Deum pro me incaſſum depreceris. Atque ita factis per varias cubiculi partes ſaltibus, ſignisque ſuæ præſentiæ quaſi ferro candenti impreſſis, evanuit. Puella damnatione matris admodum afflicta, confeſtim ſe ad Eccleſiam contulit, totamque rem Patri qui per quadrageſimam pro concione dicebat, plene enarravit. Et ut uterque certior eventus fieret, ambo ſe ad prædictum cubiculum contulere, ac monſtri veſtigia, ſimulque fætidum odorem percepere. Quare Pater loco luſtrali aqua

tincto

tincto, filiam conſolatus eſt, quæ illi fecit licentiam publicè, ſi viſum eſſet, factum denuntiandi.

3. Pars eſt *Satisfactio*, quæ ſita eſt in adimplenda pænitentia.

Refert Petrus Damiani de Ottone Imperatore, qui Creſcentium nobilem quod Pontifici infeſtus vim & arma intuliſſet, occidi juſſit, cui tamen vitam & ſalutem ſpondebat. Quod crimen cum ad pedes S. Romualdi Abbatis proſtratus retexiſſet: ſatisfactionis & pœnæ ſuæ nomine juſſus eſt nudis pedibus in montem Garganum proficiſci, ubi Michaëlis Archangeli memoria propter maxima in eo loco ab ipſo accepta beneficia pie frequentatur & colitur. Paruit mandatis Imperator, & per 40. dies ſolemni jejunio deſtinatos, horrido, & aſpero ſacco indutus duro in ſtrato cubavit, alijſque pœnitentiæ operibus corpus afflixit. Interim, in genere, talis ordo, & modus ritè confitendi præſcribitur.

1. Ut quis Deo grates habeat pro ſervata ad hoc uſque tempus vita dataque facultate ſe cum Deo reconciliandi.

2. Implorandum auxilium divinum, & gratia Spiritus Sancti ut memor eſſe quis valeat ſuorum delictorum.

3. Examen inſtituitur conſcientiæ circa cogitata, dicta, facta, omiſſa.

4. Elicitur dolor de peccatis ex amore Dei, vel metu gehennæ.

5. Integra inſtituitur confeſſio, ſpecie & numero peccatorum recenſitis.

6. Impletur ſatisfactio. Uti ſupra de ſingulis explicatur *in Reſol. Theol. part.* 3. *tr.* 2. *cap.* 2. 4. &c.

Q. *Quid eſt Extrema Unctio?*

RESP. Eſt Sacramentum, quo ægroti per oleum ſacrum & verba Chriſti in magnis morbi moleſtijs revelantur, ut fælicius ex hoc mundo demigrent & corpora etiam, ſi ita expedit, ſanitati reſtituuntur.

*Expoſ.* De hoc Sacramento clariſſimum teſtimonium dat Iacobus Apoſtolus: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis fuerit remittentur ei.* Hic recolendum eſt exemplum quod Ioannes Nider *lib.* 4. *fornicarij cap.* 11. refert de Ruperto Rege Romanorum, qui hauſerat tartaream hanc animo perſuaſionem, quâ quidam ſuperſtitioſè credunt, ſe poſt hujuſmodi Sacramenti ſuſceptionem omnino è vita migrare oportere. Tandem juris utriuſque periti doctoris hortatu factum ut ſalubre adeo corporis & animæ antidotum ſuſceperit. Cum ecce ilico ſe relevari in morbo ſentiens exclamavit, revera ſi hoc Sacramentum ſciviſſem, tantum pro utroque valuiſſe homine, dudum ipſum avidiſſimè poſtulaſſem. Hic princeps convaleſcens multis poſt annis Romanum gubernavit Imperium, & tandem feliciter in bonis perſeverans operibus vita functus eſt.

Aliud exemplum nobis dant annuæ litteræ Collegij Lugdunenſis Soc.

Soc. Jesu an. 1599. Æger magno febris æſtu conflictatus inter confitendum urgente morbo de poteſtate mentis exierat. Iam de ſua ſalute actum eſſe, ſempiternis ſe ſupplicijs apud inferos damnatum clamitabat, nullius orationem auribus admittebat. Confeſſarius viſo ægri furore ad divina præſidia, ubi humana deerant, confugit. Monet domeſticos ut Sacrum oleum, quod æger ante mentis exceſſum poſtulaverat, celeriter adferendum curarent. Mira dictu, viſuque res, ſimulatque Sacro Oleo inunctus eſt, mentis ſanitatem recepit, ac paulo etiam poſt corporis valetudinem recuperavit.

Recte igitur S. Auguſtinus Serm. 215. de Tempore. *Quoties aliqua infirmitas ſupervenerit corpus & ſanguinem Chriſti ille qui ægrotat accipiat, & deinde corpuſculum ſuum ungat, ut illud quod ſcriptum eſt impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, &c. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Eccleſiam cucurrerit, & corporis ſanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebimur obtinere.* Plura ſupra in Controv. part. 1. cap. ult. Et in Reſolut. Theol. part. 4. cap. 6.

Q. *Quid eſt Ordo?*

RESp. Eſt Sacramentum quo Sacerdotibus, aliiſque Miniſtris Eccleſiæ poteſtas confertur ad Eccleſiaſtica munia ritè decenterque obeunda.

*Expoſ.* Propter Sacerdotalis Ordinis dignitatem, in vita S. Franciſci legimus, eum aliquando dixiſſe fratribus, ſi mihi in platea obvij fierent unà Sacerdos & Angelus, & utrique mihi exhibenda eſſet veneratio, Sacerdoti primum, ac deinde Angelo exhiberem: Verè enim Sacerdos Angelum dignitate præcellit. Hinc factum eſt ut tantæ dignitatis perpetuo memor, ſeque eâ indignum ratus, numquam Sacerdotio inaugurari voluerit.

Sacros Ordines indignè ſuſcipiens divinitus punitur. Surius 3. *Septembris* refert, de quodam Religioſo, qui commiſſo ſacrilegio ſe ad Ordines cum alijs fratribus ſuis contulerat, nec præmiſsâ confeſſione, aut de delicto verà contritione conceptâ, ſacrum Diaconatus Ordinem indignus ſuſceperat. Vix à templo in hoſpitium fuerat reverſus, dum inter manducandum à mente raptus frendêre dentibus ac mirè ſe colli-dere cœpit, idque per horas non paucas, donec poſt multas ſociorum pro eo apud Deum fuſas preces ſibi redditus eſt, ac domum reverſus. Eâ infeſtatione liber fuit diebus aliquot, ſed à commiſſo tamen ſcelere minimè reſipiſcens, validiori modo à tartareo hoſte poſſidetur, cæpitque diebus ac noctibus ſummâ fratrum ſuorum commiſeratione ac labore excruciari, & exareſcere cæpit ejus brachium dexterum quo ſacrilegum furtum commiſerat: quo factum ut Abbati viro altioris conſiderationis res ſuſpecta eſſe cœperit. Subornat ergo quoſdam qui energumenum dum ſibi compos eſſet rogarent, num fortè ſibi gravioris delicti conſcius eſſet, fore ut Dei miſericordiam impetraret. Quid multa? Rubore confuſus, commiſſum à ſe facinus palam facit, Deum ut pro ſe rogent fratres obteſtatur. Nec vanæ preces, etenim Abbatis

juſſu,

juſſu, jejunia, afflictiones corporis, Sacrificia pro ejus incolumitate indicuntur, quibus citò reſtitutum priſtinæ ſanitati brachium, & dæmon ab eo fugatus eſt.

Q. *Quid poſtremò eſt Matrimonium?*

Reſp. Sacramentum quo vir & mulier legitimè contrahentes individuam vitæ ſocietatem ineunt, gratiâque divinâ donantur, tum ut ſoboles honeſtè & Chriſtianè ſuſcipiatur & educetur, tum ut fœdæ libidinis & incontinentiæ peccatum evitetur.

*Expoſ.* Hæc ſocietas in Scripturis commendatur. *Relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ*, Gen. 2. *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet*, Matth. 19. *Iis qui Matrimonio juncti ſunt præcipio non ego ſed Dominus uxorem à viro non diſcedere ..... & vir uxorem non dimittat.* 1. ad Cor. 7. Exemplum in puella, quæ matrimonii pactum juramento confirmatum violavit, ſupra datum eſt de juramento.

Non decet Matrimonium contra parentum voluntatem inire, quod infauſtum eſſe ſolet. Apud Surium 1. Ian. in vita S. Baſilij habetur, quomodò Proterij Senatoris filia ab eius ſervo per magum decepta, & inſano amore correpta, inſtanter rogabat patrem ut poſſit jungi Matrimonio cum illo, qui ſi conſentire noluerit pro ea redditurus eſſet rationem in die iudicii. Aut comple, inquit, deſiderium, aut brevi me extinctam videbis. Pater, qui filiam hanc Deo conſecraverat, mœrore abſorptus, amicorum conſiliis juſſit fieri quod petebat, ne ſibi ipſi exitium adferret. Vade, inquit, miſera, multùm lugebis aliquando cùm facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur conjugio, quod celaverat maritus jam fecit palam: obſervatum eſt eum nunquam ingredi Eccleſiam, imò nec Chriſtianum eſſe. Hoc ubi advertit uxor, humi ſe proſternere, ſuis unguibus ſe diſcerpere, vellere capillos, pectus tundere, in has voces erumpere: nemo parentibus non obediens ſalvus umquam fuit: heu me miſeram quæ me ſpontè conjeci in hanc ſortem ipsâ morte deteriorem.

Optima admonitio parentum Saræ, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, ſeipſam irreprehenſibilem exhibere *Tob.* 10. Quanto magis illa dilectio in conjugio Chriſtiano exerceri debet.

Narrat Rodericus Sancius *part.* 2. *Hiſtor. Hiſp. cap.* 4. Præclarum amoris coniugalis exemplum. Cum Eduardus Regis Angliæ primogenitus ad Domini ſepulchrum transfretaſſet, fuiſſetque in via proditorie à Mauro quodam gladio venenato percuſſus, & medicorum remediis non tam allevaretur, quam alligaretur, tandem in Angliam ſine ſalutis ſpe reverſus eſt. Ejus itaque uxor, Regis Hiſpaniæ Filia, novam & inauditam, ſed amore ac pietate plenam, adhibuit medelam: plagas enim mariti toxico infectas, quæ vi veneni claudi non poterant, linguâ indies lingebat, ſugebatque humorum & pus venenoſum quaſi dulciſſimum liquorem. Cujus vigore ſic omnem veneni materiam extraxit ut integratis vulnerem cicatricibus ille plane curatus, illa quoque divino favore ſervata incolumis evaſerit. Alia in Apparatu v.

*Matrimonium*, Et *in Reſol. Theol. part. 3. c. ult.*

Q. *Eſtnè inter Sacramenta diſcrimen?*

RESp. Eſt ſanè: Baptiſmus enim Confirmatio & Ordo ſemel collata nunquam iterantur, ſicuti cætera. Item Baptiſmus neceſſariò ſuſcipitur ab omnibus, & à relapſis pœnitentia. Arbitrarium eſt autem uti reliquis, modò nullum contemnas, aut irreverenter ſumas, illudve cùm ſumendi tempus eſt negligas.

# CAPUT V.

## De officiis Iuſtitiæ Chriſtianæ?

Q. QVot ſunt officia Iuſtitiæ Chriſtianæ?

R. Hæc duo: Declina à malo ſive peccato, &, Fac bonum ſive officium Iuſtitiæ.

Q. *Quî poteſt homo cavere peccatum, & bonum facere ſeu præſtare Iuſtitiam?*

REſp. Non id per ſe quidem, ſed Chriſti gratiâ ac Spiritu inſtructus Chriſtianus poteſt, ac debet, quantum huius quidem vitæ ſtatus admittit, juſtè vivere, & legem implere.

Q. *Quotuplex eſt peccatum?*

REſp. Duplex: Originale, & Actuale.

Q. *Quid eſt Originale?*

REſp. Quod ab ortu nobis congenitum, per Baptiſmum in Chriſto condonatur.

*Expoſ.* De Peccato Originali teſtatur Scriptura ad Rom. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit in quo omnes peccaverunt.* Sola excipitur Virgo Deipara, quæ nullo unquam Peccato Originali aut actuali inquinata fuit.

Memorandum eſt exemplum quod de qnodam Braſilo, qui à Peccato Originali, ſacro Baptiſmatis fonte, necdum ablutus è vivis deceſſerat, quod in vita Patris Ioſephi Anchietæ, Magni Braſiliæ Apoſtoli, è Societate Ieſu, refert Sebaſtianus Bezetarius. Quidam nomine Didacus jam pridem Chriſtiana Religione ſuſcepta inter Chriſtianos tamquam Chriſtianus diu verſatus, in domo Luſitani civis diem ſuum obierat. Cadaver diu exanime jacuerat, & ſepulturæ paratum. Elapſo duarum horarum ſpatio mater familias Gratia Roſerigia nomine, videt cadaver moveri, & horrore concutitur. Mox promptior animo accedit, ut quid rei ſubſit, propius dignoſcat. Didacus jam vitæ redditus Dominam rogat, ſe illo funebri amictu diſſolvat, quo effecto P. Ioſephum Anchietam advocari jubet. Properè accurritur ad ædes Societatis,

tatis, & Didacus vitæ reſtitutus P. Ioſepho nunciatur. Hic celer advolat, quo viſo Didacus de animæ ſuæ ſalute ſermonem ingreſſus, narravit ſe, ut è vivis deceſſerat, monitum, non recto itinere in ea loca ſe veniſſe, quod per baptiſmi oſtium, nondum ſcilicet Peccato Originali deleto, Eccleſiam intraſſet. Non negabat ſe ſacro fonte numquam tinctum fuiſſe, at inſcitiam prætexens, ab albis hominibus (ſic Europæos indigitabat) ſe Chriſtianam Doctrinam edoctum, ſibique Didaci nomen inditum referebat: ab eo verò tempore, cum ſe perfectum Chriſtianum putaſſet, præcepta omnia ſervanda ſuſcepiſſe, nulla injecta mente de ſuſcipiendo baptiſmo. Proinde enixe P. Ioſephum rogavit, ſe quam primum ſacro baptiſmate in Eccleſiam induceret; ſe enim ad alteram vitam unde regreſſus eſſet, properare. Tum Ioſephus hominem, etſi Chriſtianæ legis non rudem, accuratè tamen inſtruit, quantum extremi temporis patiebantur anguſtiæ, & inſtructum magno cum animi ſui fructu baptizavit.

Iam Didacus decedendi veniâ à matre familias petitâ, eam rogavit, ut vilia, quibus tegebatur indumenta, alicui egeno porrigeret, curaretque duo Miſſæ Sacrificia offerenda, ut ſaltem cultu illo ſuo nomine exhibito Deum veneraretur. Tum ſibi ardentem Eccleſiæ ritu candelam porrigi poſtulat, & ad P. Ioſephum converſus, adſis mihi, inquit, Pater, donec voti compos Deo Sacris undis ablutam animam reddam. Pater pijs precibus intendit, inter quas animam demum Peccati Originalis maculâ abſterſâ liberatam emiſit, cum qua non poterat in cœlum introire. Exempla alia quæ poſſint ſpectare ad Peccatum Originale, tradita ſunt ſupra de Sacramento Baptiſmi.

Q. *Quid eſt peccatum Actuale?*

RESp. dictum, factum, vel concupitum, contra vel præter legem Dei aut Eccleſiæ.

Q. *Quotuplex eſt Actuale?*

RESp. Duplex: Mortale, ſic dictum, quia mortem animæ præſentem adfert: (Anima enim quæ peccaverit, ipſa morietur) & Veniale; ut cui venia facilè tribuitur, & ſine quo ne juſti quidem vivunt.

Q. *Quibus gradibus ad peccatum deducimur?*

RESp His tribus: Suggeſtione, Delectatione, Conſenſu, ſeu deliberatâ voluntate peccandi.

*Expoſ.* His gradibus prima parens noſtra Eva ad peccatum aſcendit, & ſe cum poſteris improvida perdidit, *Gen.* 3. Callidus accedit ad incautam ſerpentis larvâ indutus dæmon: Et, *cur præcepit*, inquit, *vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradiſi?* en ſuggeſtionem. Hanc, ſi te ſalvum velis, repellas illico neceſſe eſt. Secus fecit (pro dolor!) mater noſtra; quæ & alterno eam cum Serpente fovit ſermone. *De fructu*, ait ipſa, *lignorum, quæ ſunt in Paradiſo veſcimur; de fructu vero ligni, quod eſt in medio Paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur*: Cui Serpens:

*Nequaquam morte moriemini ; ſcit enim Deus , quod in quocumque die comederitis ex eo , aperientur oculi veſtri , & eritis ſicut Dij ſcientes bonum & malum.* Hoc inquam diſcurſu quæ prius erant blande ſuggeſta fovit mulier maleſana , ſed & eum fructum tulit quem ſolent illi , qui ignem ſinu exceptum non excutiunt ; ſubditur enim , *Vidit igitur mulier , quod bonum eſſet lignum ad veſcendum , & pulchrum oculis , aſpectuque delectabile :* En delectationem , quæ libere admiſſa animum jam promptum & expeditum nullo labore ad conſenſum , & hujus præmia pœnas ſempiternas pertrahit. Audite exitum : *Et tulit de fructu illius , & comedit , deditque viro ſuo , qui comedit.* En conſenſum , & extremam peccati ruinam. Quare animæ tuæ ſaluti ſi conſultum velis , dum dæmon ad peccatum pellicit , in limine reſiſte , ne ignem illum ſinu excipias , quo jam nunc æternum incipias ardere.

Q. *Qui ſunt ſupremi gradus peccantium ?*

RESp. Eorum, qui ſcientes ac prudentes ex mera peccant malitia : qui etiam de peccato ipſo gloriantur : & qui bene monentibus obſtrepunt, ac ſalutaria conſilia prorſus contemnunt.

Q. *Quare peccatum fugiendum ?*

RESp. Quia Dominum Deum offendit , ſummum bonum eripit , & ſummum adfert malum peccanti , dum divinam tollit fruitionem numquam recuperandam, & pœnas ,ærumnaſque homini accerſit ſempiternas.

Q. *Quæ dicuntur peccata Capitalia ?*

RESp. Illa , ex quibus , veluti capitibus & fontibus, omnia alia peccata proficiſcuntur.

Q. *Quot ſunt peccata Capitalia ?*

RESp. Septem : Superbia , Avaritia , Luxuria, Invidia , Gula , Ira , Acedia,

Q. *Quâ ratione vitari & vinci hæc peccata poſſunt ?*

RESp. Si Ieſu Chriſti gratiæ cooperemur , peccatorum damna & pericula conſiderantes , & virtutes ſeptem his peccatis contrarias exercentes.

Q. *Quæ virtutes peccatis Capitalibus adverſantur ?*

RESp. Hæ ſeptem : Humilitas, Largitas, Caſtitas, Benignitas, Temperantia , Patientia , Devotio , ſeu ſedula Pietas.

## *Superbiæ Exemplum.*

ANgelus aſſumpto corpore cum Eremita gradiens fœtenti cadaveri in via occurrit , dixitque Eremitæ obturanti nares , ec quid nares conſtringis ? Ille fœtorem cadaveris cauſam eſſe objecit. Paulò poſt iuvenis pulcher ad ſuperbiam ornatus phaleris & telâ aureâ equo vectus tranſibat , qui cùm adhuc longè abeſſet, obturavit nares Angelus , quod Eremita admirans, interrogavit rationem : cui Angelus , ille juvenis ſuperbus & laſcivus plus coram Deo & Angelis fœtet quàm cadaver illud quod fœtidiſſimum odorem ſpirabit. *Ex Spec. Exemplorum pag.*42.V.in Appar. *Superbia.*

Ava-

## *Avaritia.*

Ribergerus Nobilis ditiſſimus in Suevia prævidens famem ſubſecutam, undique corraſo frumento implevit granaria, idque tanto vendidit pretio ut populus aut mori fame, aut bona omnia ei tradere debuerit. Inter plurimos ecce unus parvulis onuſtus offert ſex talares filiorum veſtes promittens poſtmodùm plenam ſolutionem. Indignatus dives pecuniam exigens negavit triticum: Diſcedens pauper maledixit diviti. Poſt paucos dies Ribergerus ſervum ad granaria miſit ut ea inviſeret, redijtq́ue dicens, illic tres atras boves paſcere, & ſervus die poſtero mortuus eſt. Miſit & alium, & hic redux nuntiavit non tantum boves, ſed & equos qui frumentum devorarent, ſe vidiſſe. Ipſe itaque vix credens aſcendit, & per foramen aliquod vidit greges pecudum diverſos frumentum conſumere: attonitus indè mente captus eſt, eaque dixit & egit ob quæ catenis ligari debuit, ſicq́ue exemplo punitæ à Deo avaritiæ ab alijs incarceratus fuit: Ita *Mart. Del Rio ex Petro Pizarro fol.* 261.

Ex avaritia furando res alienas ſæpe homines perdunt res proprias. Quidam dum meſſem in area colligeret, ſuſtulerat manipulos proximi ſui, & ad cumulum ſuum illos addebat, ut eum augeret: ſed res aliter evênit. Nam ſtatim cecidit fulmen, & area accenſa eſt. Miſer ille ſtatim currit ad virum Dei qui prope habitabat, & ſuam calamitatem & incendium illi exponit, furtum autem ſuum celare conabatur. Sed vera dicere iuſſus, furtum etiam ſuum confeſſus eſt. Iuſſit autem vir Dei ut culpam corrigeret, ſi velit à pæna liberari. Nam ſi tu, inquit, manipulos reſtitueris, ignis ille à Deo miſſus extinguetur. Mox ille feſtinus cucurrit & manipulos obtulit illi cui facta fuerat iniuria: quo facto, flamma illa viri ſancti oratione ſtatim extincta fuit. Quæ res terrore & horrore furti incolas implevit, & totam civitatem Antiochenam ubi res contigit. Ita narrat *Theodor. in hiſtoria SS. Patrum.*

Quam procul ab Avaritia debeant eſſe judices ſuo exemplo præclare docuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Accuſatus ille fuit apud Regem, quod à vidua nomine Vaugham poculum aureum accepiſſet poſt ſententiam in judicio pro ipſa latam. Morus acceptum à ſe poculum aureum coram Rege faſſus eſt, ſed rogavit Regem ut interrogaret viduam quid poſtea de poculo factum fuerit. Illa rogata agnoſcit Cancellarium poculum hilari quidem vultu accepiſſe, & magnas gratias pro dono egiſſe: ſed convocatâ familiâ curaſſe illud vino repleri, ſibique hilariter propinaſſe, & ſimul cum vino poculum reddidiſſe. Quo cognito Rex Morum multum collaudavit, & calumniatorem obiurgatum Moro pro ſuo arbitrio puniendum permiſit. Rem hanc narrat *Thomas Stapletonus in vita Thomæ Mori cap.* 3. plura exempla vide ſupra in *Apparatu, verbo, Avaritia.*

## *Luxuria.*

MIles defunctus amaſiæ apparens tormentorum rationem reddidit raucâ & horridâ voce, nempe quia cantilenis luxurioſis decantandis ſuavem aliàs vocem impenderat. Crura ei erant nigerrima & ſcabioſa, gloriatus enim erat in vita de eorumdem pulchritudine, oſtendenſque roganti puellæ reliquum infelicis corporis ſtatum, amotâ à pectore chlamyde bufonem teterrimum toti corpori quadratum oſtendit, dicens ſe hoc pro lubricis peccatis, aliiſque corporis cum illa delictis pati in æternum debere, adeoque, vanas, quas illa pro eo fundebat, preces futuras. *In Specul.* Exempl. *tit. Infernus.* V. Apparat. *Luxuria.*

E contra præclarum eſt caſtimoniæ Exemplum in S. Thoma Aquinate, qui mulierem quæ ipſum ad labefactandam caſtitatem ſolicitabat, arrepto titione generosè abegit. Et ob hanc victoriam Deus illi perpetuum caſtitatis donum conceſſit.

## *Ira.*

FUit nobilis quædam domicella rixoſa & iracunda, ita ut domum & tèmpla, totam etiam civitatem ſuis rixis impleret & diſcordijs turbaret. Mortua illâ & ſepulta ante templi valvas, viſum eſt ſepulchrum flammas & ignes vomere, quo aperto repererunt ſuperiorē partem corporis flammis ambuſtam & adhuc flagrantem, inferiorem verò partem integram, & in ſignum virginitatis cuſtoditæ, illæſam. Ita *Cæſarius lib.*4.*cap.*22.

Venceſlaus Rex Bohemorum ex quadam occaſione contra ſuum pincernam vehementi irâ commotus fuit. Et ex illa iracundia ſubitanea voluit eum proprijs manibus interficere. Sed ex nimio illo furore, & ardore vindictæ, ſtatim Rex in paralyſim incidit, & intra paucos dies mortuus fuit. Sic enim Ira non tantum nocet animæ, ſed etiam corporis mortem accelerat. Ita habet Crommerus lib. 13. hiſtor. Poloniæ, vide in *Apparatu, verbo, Ira.*

## *Gula.*

HOrret animus referre quorumdam Baccho ſe conſecrantium luctuoſum exitium. Nobiles Germani duo in Apeldorn Velvæ Pago inter ſe convenerant, ut vino aduſto tamdiu ſe ingurgitarent, donec eorum alter expiraret: Si quis Prior ſurgeret, in eum diabolus poteſtatem haberet. Quo perducit hominem infrænatâ intemperantiâ! Accidit, dum ſtrenuè hac lege potitarent, mercatorem illic fortè tranſire, quem, ut ſe tertium adjungeret, coëgerunt. In domum inductus alter mortis metu ſe Bacchum hauſtu liberali venerari ſimulat potiùs, quam re ipsâ veneratur. Tum locum ingreſſus ferali forma dæmon, duos helluones ſibi devotos aggreſſus eſt, & utrique, arrepto collo, cervicem fregit. Hæc gulæ deditos manet merces. Ita *Dauroult. in*

*Flori-*

*Floribus Exemplorum cap. 6. tit. 17. exemp. 7.* vide in Apparatu v. *Gula Ebrietas.*

### *Invidia.*

IN vita S. Attali, qui ſuccedens B. Columbano Cœnobium rexit, diabolus in eum aliquot ſubditorum corda ſuſcitavit, qui recuſabant tantæ diſciplinæ auſteritatem ferre. Ille è contra medijs ſpiritualibus uſus, nec potens ad rectam normam deducere, pertinaces ire permiſit; qui poſtquam ſegregati ſunt, virum ſanctum detractionibus laniarunt, ſed ecce unus eorum febri ardentiſſima correptus, nequidquam implorans Attali auxilium, igne fatali accenſus, emoritur morbo: exemplo iſto docti adſtantes ad virum Sanctum recurrēre, qui veniâ donatos ſecuros reddidit; contemnentes vero aliqui pœnitentiam diverſis morbis diſrupti interiēre; quorum unus ſecuri, alius flumine, alter mari vitam infelicem finierunt. *In Specul. Exemplor. pag.* 268. vide in Apparatu v. *Invidia.*

Q. *Quæ peccata in Spiritum Sanctum committi dicuntur?*

RESP. Ea quæ ſuâ malitiâ ſic divinam excludunt gratiam, ut neque in hoc ſæculo, niſi ægrè admodum, neque in futuro remittantur.

Q. *Quot ſunt peccata in Spiritum Sanctum?*

RESP. Sex: Præſumptio de miſericordia Dei, vel de impunitate peccati, Deſperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternæ charitatis invidentia, Obſtinatio, & Impœnitentia.

*Expoſ.* Quodnam luctuoſius quam quod ſubdo pertinacis & obſtinati peccatoris monumentum haberi poteſt? Lego in actis pro Beatificatione B. P. Franciſci Borgiæ Societatis Ieſu, apud Euſebium Nierenbergium in ejus vita, Virum quendam in Hiſpania, quam ſanguine nobilem, tam vitiis ac flagitiis infamem, gravi ægritudine correptum, ac de vita periclitantem, tantâ obſtinatione in ſceleribus ſuis perſtitiſſe, ut recta omnes monentes rejiceret, nolletque de anima per confeſſionem expianda quemquam audire. Venit tum forte eam in Urbem S. Borgias, qui cognito miſeri periculo, pro zelo ſuo illum juvare cupidus, ante Chriſtum crucifixum in genua procidit, eum ardenter obſecrans & obteſtans, ut qui orbi univerſo ſanguine ſuo ſaluti fuiſſet, infelici ac pertinaci illi animæ non deeſſet. Franciſco hæc precato, ex cruce ſervator, Adi, inquit, confeſtim ægrum, eumque hortare, ut ſe expiet, & ego mox illi ut medicus & infirmorum curator adero. Abit B. Pater ſpei bonæ plenus, ad ægri domum ſe confert, quo ſervator jam præceſſerat, medici ac prope famuli ſpecie illi ſolatia atque obſequia deferens. Excipitur ab infirmo non inurbane P. Borgia; verùm ubi de confeſſione cœpit, ad eam inſtituendam adduci non potuit. Recedit iterum Dominus, relicto ad ulteriores conatus apud ægrum Franciſco, qui & ipſe cum operam perderet, etiam receſſit, & denuo coram Chriſto crucifixo in genua provolutus, per ſacra illius vulnera obteſta-

tur, ut miſero adſit. Cui Dominus: conveni iterum pertinacem illum Franciſce, meque tecum defer, ſi forte me conſpecto, cruci pro ſe fixo convertatur, & vivat. Rediijt Borgia, & ſubmotis arbitris, ut liberior eſſet æger, verbis ad pietatem omnem compoſitis, ſubmiſſis in terram genibus, Chriſtum cruci affixum illi repræſentat: per Paſſionem, dolores, ſacra Domini IESU vulnera orans, obſecranſque, ut animæ ſuæ miſereatur, æternitatem maturius menti imprimat, nolle Deum mortem peccatoris, ſceleribus omnibus eius miſericordiam majorem eſſe. Ad omnia pertinax obmuteſcit: addit & vocem ſuam Dominus IESUS, & vocem ſanguinis, quem ex vulneribus copioſe effundebat. Per hunc iterum iterumque obteſtatur Franciſcus; ſed nihil profuit. Tum vero ſervator revulſa à cruce manu, ſacroſanctum cruorem in faciem projicit obſtinati peccatoris, qui quot guttas numerat, tot veluti linguis in magno judicij die coram orbe universo neglectam & contemptam benigniſſimi Dei ac Redemptoris ſui miſericordiam illi exprobrabit.

Q. *Quæ peccata in cœlum clamare dicuntur?*

R Eſp. Quæ per ſe vehementer abominanda ſunt, & apertè humanæ charitatis jura violant; unde vindictam clamare perhibentur, & horrendis ſæpè modis in hac vita divinitus vindicantur.

Q. *Quot ſunt peccata in cœlum clamantia?*

R Eſp. Hæc quatuor: Homicidium voluntarium, Peccatum Sodomiticum, Oppreſſio pauperum, viduarum, atque pupillorum, demum Merces operariorum defraudata.

*Expoſ.* Exemplum *homicidij* voluntarij à Deo puniti exhibetur *Geneſ. cap.* 4. in Caino qui fratrem ſuum Abelem fraudulenter quaſi ad deambulandum in agrum evocavit. Et ecce cùm ſoli eſſent in agro contra fratrem violenter inſurgens eum occidit, ſed quam ſibi abominandum eſſet illud facinus Deus ſtatim aperuit, qui contra homicidam his verbis intonuit. *Quid feciſti? Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram &c.* Sanguis nempe innocens vocem tremendam habet, quæ in cœlum uſque auditur, & homicidij vindictam depoſcit.

Quam deteſtandum ſit *Sodomiæ* peccatum apertè patet in everſione ipſius Sodomæ & Gomorrhæ, ubi cum incolæ infando illi carnis peccato addicti eſſent, ultricibus flammis à Domino conſumpti fuerunt, uti gravibus verbis teſtatur Scriptura Geneſ. c. 14. v. 24. *Pluit Dominus ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cœlo, & ſubvertit civitates has, & omnem circa regionem &c.*

Oppreſſio pauperum per vim & potentiam Deo ſemper execrabilis fuit, uti patet 3. *Reg. cap.* 21 *v.* 19. Cùm enim Rex Achab vellet invito Naboth vineam eripere, Iezabel Regina ut Regis voluntatem exequeretur, per ſuam potentiam curavit Naboth falsò accuſari & lapidibus obrui. Sed ecce parem Dei vindictam! dum Achab feſtinaret ut jam defuncti vineam occuparet, Dei nomine occurrit illi Elias

as Propheta & pœnam denunciat, dicens, Hæc dicit Dominus; *In loco hoc in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum*, quod iuſto Dei judicio evenit.

Q. *Quæ peccata dicuntur aliena?*

RESp. Ea quæ ab alijs quidem committuntur, ſed nobis interim auctoribus, vel quoquo modo adiutoribus, aut ſaltem non impedientibus, ut idcirco nobis etiam imputentur.

Q. *Quot modis aliena peccata nobis imputantur?*

RESp. Novem his modis: Conſilio, juſſione, conſenſu, irritatione, laudatione ſeu adulatione, reticentiâ culpæ alienæ, conniventiâ vel indulgentiâ, rei alienæ participatione, & pravâ facti alieni defenſione.

Q. *Quæ dicuntur opera carnis?*

RESp. Ea quæ homines ſecundùm carnem viventes, & à Dei filijs ſpiritualibus degenerantes, committere ſolent.

Q. *Quæ ſunt opera carnis?*

RESp. Paulus ea recenſet in hunc modum: Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt, Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

*Expoſ.* Quanta ſit malitia in operibus carnis, & veneficiis, & commerciis cum dæmone ſequenti Exemplo luculenter exponitur. Lugduni in Gallia vir militaris Vigiliarum Præfectus, dum nocte quadam ex officio urbis compita circumluſtrat, ad commilitones ſuos converſus, impurum animi ſui ſenſum hàc impiâ voce declarat: Ad ſatisfaciendum carnis deſideriis, ſi vel ipſe dæmon modò ſe mihi offerret immunis non abiret. Vix hæc verba protulerat, & ecce mulier ſplendido in ſpeciem habitu, famulo lucernam præferente, impuris hiſce Veneris mancipiis occurrit. Poſt exhibita ultro citroque urbanitatis officia, illi fæminæ ſe confeſtim adjungunt, & domum ad quam ſe redire fingebat eam deducunt. Ingrediuntur ſimul, & deſideratam cum ea libidinem explent. At res tota ex dæmonis arte compoſita & phantaſtica fuit. Nam ſublato à dæmone fuco, deprehendunt ſe cum cadavere tabo, ſanie, ac vermibus fluente rem habuiſſe, & in obſoletæ domus ruinis verſari. Ad hæc dum attoniti obſtupeſcerent, ecce tibi inſolito fulminis ictu proſtrati ſunt, unus quidem eodem loco & nocte extinctus eſt, alter verò poſtridie, tertius denique die tertio interiit. Ex Doultremanni *Pædagogo Chriſt, part.*1.*cap.*7.*pag.*132.

Odii & invidiæ exemplum proponitur nobis 1. *Reg. cap.* 18. *&* 31. In Saule qui Davidem ex odio injuſto multis modis occidere conatus eſt, donec tandem ab hoſtibus ſuperatus violentas manus in ſeipſum convertens ſeſe propriâ haſtâ interemit.

Aliud æmulationis & inimicitiæ exemplum patet in fratribus Joſephi

ſephi qui ipſum veſtibus ſpoliatum vendiderunt, ſed Deo ſic diſponente ipſi fame compulſi coacti ſunt Ioſephum venerari, & ab ipſo vitam & veniam poſtulare, *Geneſis cap.* 35.

Ebrietatis & comeſſationis quam acerbus ſit fructus docet Exemplum apud *Cantipratanum lib.* 2. *apum c.* 56. § 2. *Et in Pædag. Chriſt. pag.* 152. Dum quidam cum ſociis inter pocula Animæ immortalitatem irriſiſſet, adfuit extemplo quidam ſub mercatoris habitu, & ſtatura procerus, cui per jocum ſocij ajunt, ſi tu bonus es mercator, en hic hominem qui ſuam animam venalem habet. Bene eſt, inquit mercator, qui erat dæmon ſub mercatoris ſpecie: Sed velim ſcire quanto pretio ea vendatur? Non magni, inquit alter, ſi tot vini amphoras dederis illam referes. Poſtquam mercator ille pretium quod petebatur pependiſſet, & communi omnes joco riſuque applauſiſſent, & poculis jucundè indulſiſſent, cum tempus adveniret quo ſocietas illa diſſolvenda erat; Heus boni viri, exclamat mercator, quid vobis videtur. Qui emit equum numquid non etiam frænum feret? Cum omnes incepto joco inſiſtentes, id æquum eſſe pronunciarent, ſtatim ve erator infernalis ſe prodit, arreptumque impium ganeonem coram omnibus cum corpore & anima ſecum aſportat, debitum temulentiæ & impietatis ſuæ præmium relaturum.

De prædictis omnibus, Luxuria, Invidia, Ira, Ebrietate, conſilio malo, Adulatione, &c. Superius plura exempla data ſunt: Item in *Apparatu* ſub propriis titulis.

Q. *Eſtne ſatis Chriſtiano, malum fugere & à peccato declinare?*

RESP. Nequaquam; ſed præterea bonum agere & virtutes exercere neceſſe eſt. Alioqui ſcienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi.

Q. *Quid boni faciendum Chriſtiano?*

RESP. In genere quidem quidquid boni lex naturalis, divina vel humana præcipit vel oſtendit: in ſpecie verò pro ſua quiſque vocatione præſtare officium & acceptæ Dei gratiæ cooperari cum gratiarum actione debet. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur

Q. *Quæ ſunt præcipua bonorum operum genera?*

RESP. Ea, quibus ſobriè, juſtè, pieque vivitur in hoc ſæculo, & per quæ itidem juſti magis magiſque juſtificantur, & ſancti indies ſanctificantur.

Q. *Quotuplicia ſunt hæc operum bonorum genera?*

RESP. Triplicia: utpote Ieiunium, Eleëmoſyna ſeu miſericordia, & Oratio, de quibus ita legimus: Bona eſt Oratio cum jejunio & eleëmoſyna.

Q. *Quis eſt fructus bonorum operum?*

RESP. Habent ea promiſſionem ac mercedem hujus ac æternæ vitæ, Deum placant, gratiam conſervant, & augent; denique Chriſtiani hominis vocationem certam faciunt atque conſummant.

Q. *Quid eſt ieiunium?*

Reſp.

RESp. Eſt certis diebus, juxta morem & præſcriptum Eccleſiæ, carnibus abſtinere, & ſaltem unicâ cibi refectione in die contentum vivere frugalius: Sed ſi generatim hoc nomen accipias, Ieiunium eſt corporis quædam caſtigatio piè ſuſcepta, ut vel caro ſpiritui ſubjiciatur, vel obedientia exerceatur, vel Dei gratia impetretur.

*Expoſ.* Ieiunij utilitatem declarat nobis ipſa Eccleſia, quæ in Præfat. Miſſæ Deum ſic alloquitur: *Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia.*

Exempla Ieiunii præbet nobis Scriptura in Moyſe qui per 40. dierum jejunium Dei alloquium & aſpectum obtinere meruit, *Exod.* 24. Et Ninivitæ qui poſt 40 dies ſubvertendi erant, per jejunium à Deo veniam meruerunt.

In vita S. Patricij legimus quod in altiſſimi montis vertice 40. dies cum ſolo Deo in jejunio & oratione tranſegerit.

At noſtro tempore ſacra Catholicorum jejunia abhorrent Hæretici, atque omnem Eccleſiæ Romanæ de cibis vetitis legem rident & contemnunt. Sed inſigni Exemplo violatæ huius legis pœnas dederunt.

Poſtquam in Germania Torpatenſes in Lutheri impia dogmata conceſſerant, feriâ ſextâ ſolemne Paſchæ feſtum proximè præcedente, finitâ Lutherani Eccleſiaſtæ concione, civibus è templo D. Virgini ſacro revertentibus, quidam alium concivem & familiarem invitat ad prandium; rogat una domum comitetur; habere ſe egregie paratum Petaſonem Weſtphalicum: arridet alter, & ſibi reponit eſſe Gallum opipare elixum, hunc ſe in reciprocum benevolentiæ ſignum adferre. Menſæ accumbitur, vorant gulosè, horum alter os quoddam rodens imprudens pœne, ipſum deglutit. Quare cum nec tranſmittere, neque eximere valeret, multum ejulans debitâ Eccleſiæ mandati violatori pœna, eo ipſo die ſuffocatur. Nec divinæ ultionis manus evaſit alter; nam poſtidie Paſchæ malo ſpiritu correptus, non multò poſt rabie ac furore exagitatus animam una cum dæmone exhalat. *Ita Dauroutius in Flor. Exempl. cap.* 1. *tit.* 10. *Exemp.* 7. Vide in Appar. *Ieiunium.*

Q. *Quid eſt Oratio?*

RESp. Eſt mentis, in Deum elevatio, per quam vel mala deprecamur, vel bona nobis alijſque petimus, vel Deo benedicimus.

*Expoſ.* Ad Orationem nos Chriſtus impensè hortatur Luc. 11. v. 9. *Ego dico vobis petite & dabitur vobis, quærite & invenietis; pulſate & aperietur vobis.* Ideo oratio à S. Auguſtino Clavis cæli vocatur, per quam & cælum aperimus, & omnia beneficia corporis & animæ à Deo impetramus, ſi cum fiducia, humilitate, & perſeverantia ad Deum recurramus.

De S. Patricio in eius vita traditur, quod aſſiduò centenis ter vicibus Dominum adorando genua flectebat: qualibet horâ diei Canonica centies ſe crucis charactere ſignabat. Nocturni verò temporis mag-

nam

nam partem divinis precibus cum ducentis genuflexionibus impendebat. Per hanc orationis vim quaſi omnipotens omnia à Deo impetrabat, adeo ut velut alter Thaumaturgus ut templum in unius viri nobilis fundo erigere poſſit, hujus rogatu fuſa prece montem in terram depreſſerit, ſed cum vir ille nobilis promiſſis ſtare nollet, iterum ad orationem confugiens, montem prius tellure hauſtum in priorem altitudinem revocavit.

Addamus Exemplum pauperis Cerdonis Conſtantinopolitani cui nomen Zacharias. Hic cum ſingulis noctibus ad orandum coram Vener. Sacramento Templum S. Sophiæ adire ſoleret, viſus eſt ab alio totus luce circumfuſus, cui etiam ingredienti valuæ templi ſponte ſe aperiebant, & ultro claudebantur dum templo egreſſus erat: Deo ſic demonſtrante quantum ſibi placeat humilis oratio.

Q. *Quid eſt Eleëmoſyna ſeu Miſericordia?*

R Eſp. Eſt beneficium, quo alterius miſeriæ ex commiſerationis affectu ſubvenimus.

Q. *Quotuplex eſt genus Eleëmoſynæ ſeu Miſericordiæ?*

R Eſp. Duplex: Alia quippe ſunt opera miſericordiæ corporalia; alia verò ſpiritualia, quoniam vel ad corporalem, vel ad ſpiritualem miſeriam proximi ſublevandam ſpectant.

Q. *Quot ſunt opera Miſericordiæ corporalia?*

R Eſp. Septem: Eſurientes paſcere, potum dare ſitientibus, operire nudos, captivos redimere, ægrotos inviſere, hoſpitio peregrinos ſuſcipere, mortuos ſepelire.

*Expoſ.* Eleëmoſyna non eſt ſolum beneficium, quo alterius miſeriæ ex commiſerationis affectu ſubvenimus, ſed etiam debitum, quia ſi non demus pauperi quod nobis ſuperfluum eſt ad ſtatum ſecundum conditionem noſtram honeſte ſuſtentandum, hoc ipſi quaſi ſurripimus, uti aſſerunt SS Patres, Baſilius, Ambroſius, Hieronymus, Bernardus, ſed imprimis breviter & dilucidè Auguſtinus in Pſ. 147 *Superflua*, inquit, *diviti, neceſſaria ſunt pauperi; res alienæ poſſidentur, cum ſuperflua poſſidentur.*

In extremo judicii die dicet Chriſtus, *Venite Benedicti Patris mei poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*, *addens cauſam, Eſurivi enim & dediſtis mihi manducare, ſitivi & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram & collegiſtis me*, *&c.* Sed duris & tenacibus dicet, *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus; eſurivi enim & non dediſtis mihi manducare, &c. Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam.* Ex quo loco Evangeliſtæ deducitur hoc argumentum: nullus damnatur ob aliquid omiſſum quod non obligat ſub præcepto: atqui reprobi hic damnantur ob omiſſam eleëmoſynam, ergo illa aliquando ſaltem in neceſſitate obligat ſub præcepto.

Vultis Exemplum Viri Sancti qui hanc opinionem ſibi in praxi duxerit ſervandam? Audite quid de S. Franciſco narret S. Bonaventura *in ejus Vita.* Quæ S. Franciſco in eleëmoſynam data fuerant, ſi pauperior

perior quis ab eo ſtipem peteret, illico non tam donabat, quam jure ſuo cedebat. Unde audiens, vetulæ cujuſdam inediam, dixit, frater mi reſtituamus alienum hoc (pallium ſuum denotans) quod ego retinebam donec æquioris tituli poſſeſſor appareret. Iam apparuit pauperrima quædam ſoror noſtra, ad quam rogo ut mittas hoc meum pallium, cum quibuſdam panibus ex eleëmoſyna collectis: Quæ dum fratres portaverint, dicant quod ſuum erat ſibi dari: reputo enim quæ nobis conferuntur in noſtrum uſum cedere donec indigentior ſupervenerit. Sed vide miram Dei providentiam & remunerationem. Eodem tempore aliqui ex Pontificiis detulerunt tot panni ulnas, quot Sancto Patri, ejuſque ſociis veſtiendis ſufficiebant.

Atque ut hæc viri Sancti in pauperes liberalitas à Deo liberaliter compenſata, ſic alterius tenacitas graviter punita. Refert quippe *Geneb. lib. 4. Chronograph.* anno Chriſti 914. cum dira fames Germaniam infeſtaret, Epiſcopus Moguntinus Hatto nomine, plurimos pauperes in horreo congregatos ea ſpe, quod eſcæ vel panis nonnihil ex Epiſcopi liberalitate accepturi eſſent, concremari juſſit, dicens, nihil differre eos à muribus, frugibus tantum conſumendis natos. Quam tyrannidem Deus protinus ultus eſt. Præcepit namque muribus ut catervatim illum invaderent, ac diu noctuque affligerent vivumque devorarent. Itaque ille in turrim in medio Rheni extructam aufugit: ſed nec ibi à morſibus murium tutus eſſe potuit. Nam mures facto agmine per Rhenum natantes in turrim conſcendêre, juſtum Dei judicium executuri: quod agnoſcens miſer horrenda tandem morte inter mures periit. Feruntur mures nomen quoque ejus à parietibus & tapetibus abraſiſſe.

Verum liberales & munifici erga egenos, non tantum in altera, ſed etiam in hac vita felices & beati futuri ſunt, & in hac quidem vita providebit Deus, ut nunquam illi inopiâ laborent, qui opes ſuas in pauperes diſtribuerint juxta illud Pſaltis, *Qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Et Pauli 2. Cor. 9. *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ, ut in omnibus locupletati abundetis.*

Nitida hoc ſimilitudine illuſtrat S. Baſilius, ſicut putei continuo exhauſti, & copioſiore & puriore fluunt aquâ: clauſi verò & quieti facile putreſcunt, ſic & opes reconditæ inutiles ſunt, tranſlatæ in pauperes novum fructum pariunt. Item alia non minus appoſita Clemens Alexandrinus, ſicut ad ubera, quæ ſuguntur, vel mulgentur lac ſolet confluere, ita & opes confluunt ad eos qui erogant illas.

Memorabile hujus rei Exemplum exſtat, *in Prato Spirituali*, de nobili quodam Conſtantinopolitano, qui cum omnia ſua in pauperes diſtribuiſſet, filio nihil niſi Chriſtum curatorem reliquit. Quare & Chriſtus ſe ei curatorem præſtitit, monuitque virum egregiè divitem, ut illi filiam unicam in uxorem traderet, eumque omnium bonorum hæredem ſcriberet, qui id ipſum accuratè implevit, monuitque juvenem: ecce bonus curator tuus hanc tibi uxorem miſit. Adeo verum eſt quod dixit Sapiens; *Qui dat pauperi non indigebit, qui deſpicit deprecantem*

*cantem ſuſtinebit injuriam.* De hac præclara virtute plura in Apparatu, V. *Liberalitas.*

Q. *Quot ſunt opera Miſericordiæ ſpiritualis?*

RESP. Sunt & ipſa ſeptem: uti, Peccantes corrigere, ignorantes docere, dubitantibus rectè conſulere, pro ſalute proximi Deum orare, conſolari mœſtos, ferre patienter injurias, offenſam remittere.

*Expoſ.* Priora ſeptem miſericordiæ opera corporalia vocantur, quod circa corpus verſentur, ut conſideranti patet; hæc ſpiritualia dicuntur, eo quod ad animam referantur eoque pluris facienda, quantum anima juxta ipſius Chriſti teſtimonium plus eſt quam corpus, quare & impenſius, illorum uſus nobis commendatur à ſacra Scriptura, ac imprimis à Magno illo gentium Doctore Paulo, ſed nullum æque ac inimicorum dilectio, & remiſſio injuriarum. Hic ad Epheſ. 4. ſic ſcribit: *Eſtote invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.* Idem repetit. cap. 5. *Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij chariſſimi & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos.* Eandem doctrinam rurſus iuculcat ad Coloſſ. 3. *Induite vos ſicut electi Dei, ſancti & dilecti viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes invicem, & donantes vobis metipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam: ſicut Dominus donavit vobis ita & vos.*

Sed quid meriti nobis promittitur ob hanc glorioſam de nobis in diligendis inimicis reportatam victoriam? Audite Matth. 6. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum dimittet & vobis pater veſter cœleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Quæ cum in manu noſtra ſint monet* S. Auguſtinus lib. 50. Homiliarum Hom. 6. *Dimittamus inimicis noſtris, ut libera conſcientia poſſimus in oratione Dominica dicere: dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.*

Exemplum ad hanc rem accommodatum narrat Henricus Magnus *diſt. 9. Exemp* 94. De quodam viro opulento & noblli, qui dum ſumma animi pertinacia inimico ſupplici reconciliari recuſaſſet, ſubito ex hac vita ereptus eſt. Mortuo ingenti pompa exequiæ apparantur, corpus à funebri amicorum turba ad templum defertur, ubi pro more qui tum vigebat, decantatum ſolenniter officium defunctorum ante aram in qua Chriſti pendentis è cruce imago erat expoſita: cumque Sacerdotum aliquis illam officii lectionem inchoaſſet; *Parce ei Domine*, viſa eſt imago avulſis à cruce manibus, aurem ſibi utramque occludere, horrendum illud intonans, *non pepercit, non parcam.* Ad quæ verba, attonita circumfuſa multitudo in cadaver impii involat, & alitibus cœli extra civitatem illud devorandum abjecit. Hinc diſcite quam verum ſit illud Evangelij, oportere nos miſereri aliorum ſi miſericordiam à Deo & nos conſequi velimus, juxta parabolam illam fervi, qui ideo graviter à Deo punitus eſt, quod ipſe non remiſiſſet conſervo ſuo, ſicut & illi à Domino familias omne debitum remiſſum fuerat. Videri poteſt in Apparatu, V. *Correptio fraterna, Exhortatio, Amor proximi.*

Q. *Quæ*

Q. *Quæ ſunt virtutes omnium præcipuæ?*

RESP. Poſt Theologicas quidem illas, de quibus dictum eſt, Fidem & Spem & Charitatem, præcipuæ ſunt Cardinales, quæ Chriſtianos cum primis decent.

Q. *Quæ dicuntur Cardinales virtutes*

RESP. Quæ tamquam fontes aliarum & cardines omnem honeſtæ vitæ rationem continent.

Q. *Quot ſunt virtutes Cardinales?*

RESP. Quatuor: Prudentia, Iuſtitia, Temperantia, Fortitudo: quibus in Chriſto conſequitur homo, ut providè, juſtè, temperatè, ac fortiter in omni vita degat, ac placeat Deo.

*Expoſ.* Cardinales quædam virtutes idcirco dicuntur, quod ſint tamquam aliarum fontes & cardines: & quemadmodum oſtium in cardine ſic omnis honeſtæ vitæ ratio in illis verſetur, ac boni operis univerſa ſtructura eiſdem inniti quodammodo videatur, de quibus ita ſcriptum eſt Sapientiæ 8. *Sobrietatem & prudentiam docet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus.*

## Prudentia.

QUare proderit illarum definitionem fuſius paulo proponere. Prudentia eſt virtus quæ ſecundum honeſti rationem quid expetendum, quidve fugiendum ſit homini præſcribit, juxta illud Eccleſiaſt. 32. *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit.* O ſi omnia ad hujus virtutis normam agerent mortales, quam multa infortunia evitarentur, quam multa omitterentur de quibus heu poſtea, ſed nimis ſerò, doletur. Exempla prudentiæ maxime ſpectantur in bono conſilio, de hoc in Appar. V. *Conſilium bonum, malum, quale dedit Herodias filiæ, ut peteret caput Ioannis Baptiſtæ.* Item in Apparatu V. *Sapientia.*

## Iuſtitia.

JUſtitia eſt virtus quâ cuique ſua tribuuntur. De hac ita Proverb. 14. *Melius eſt parum cum iuſtitia, quam multi fructus cum iniquitate.* Item: *Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?*

Poteſtne illud ſequi ex neglectu juſtitiæ? Omninò, teſte Auguſtino, Non remittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum. Horrendum eſt exemplum quod ſupra retulimus ex *Pædagogo Chriſtiano part.* 2. c. 5. §. 2. de uſurario quodam nobili in Italia qui confitebatur Sacerdoti peccata abſque propoſito ab uſuris impoſterum abſtinendi, & unà cum Confeſſario qui eum abſolvebat ad inferos abreptus eſt.

E contra inſignis exercendæ juſtitiæ zelus ſequenti exemplo à Deo comprobatur. In Anglia capti erant tres falſæ monetæ fabricatores ſceleſtiſſimi, & juxta legem ad manuum abſciſſionem condemnati. Interea

tereà Archiep. Cantuarienſis,in cujus poteſtate illi erant , in die Pentecoſtes celebraturus interrogat,an juſtitia adhuc impleta eſſet. Reſponſum eſt propter diem feſtum dilatam eſſe pœnam uſque in craſtinum. Nequaquam, inquit, ego hodie Sacrum non abſolvam niſi prius in illis juſtitia impleatur. Quâ peractâ , dum in Sacrificio illa verba recitaret, Eccleſiam tuam pacificare, iuvare,cuſtodire & regere digneris, nivea columba omnibus inſpectantibus ſuper eum deſcendit , & alis ſuper caput expanſis ſic manſit , donec Sacrificium abſolveretur. *Ex Spec. hiſtor. lib.* 25. *Et magno Spec. exemp. pag.* 504.

## *Temperantia.*

EST virtus voluptatum carnis quæ guſtu atque tactu percipiuntur moderatrix : ad quàm ſectandam ſic nos hortatur Scriptura, Petr. 2. *Sobrij eſtote & vigilate, quia adverſarius veſter Diabolus tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret* : ut autem hanc virtutem amare, & illi oppoſitum vitium hodie nimis vulgare odiſſe poſſimus , mala quæ ſecum trahit perpendamus.

Et 1. quidem facultates exhaurit , Proverb. 2. *Qui amat vinum & pinguia non ditabitur.* 2. Corpus imbecillum reddit, hinc oculorum lippitudo, oris graveolentia, membra tremula,capitis diſtillationes,tuſſes, poplexia , paralyſis , articulares morbi, & denique mors, plures enim occidit gula quam gladius. 3. Reddit hominem ad omnia inutilem.

Videte hoc egregia ſimilitudine expreſſum. Corpora noſtra terrena ſunt : quo modo pluvia nimis diuturna ſi fuerit , terra infunditur & in lutum reſolvitur, ut nulla in ea cultura fieri poſſit : ſic & caro noſtra quando abundantiore potu fuerit inebriata , nec ſpiritualem culturam accipere, nec fructus animæ neceſſarios poterit exhibere.

Eſtne igitur ebrietas grave peccatum ? Eſt peccatum mortiferum ſi voluntaria ſit & pervenerit uſque ad violentam uſus rationis privationem : nam Apoſtolus Paulus 1. Cor. 6. *Nolite errare, neque fornicarij, &c. neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.*

Sed nec ad finem vitæ differre ſolet pœnam qua ebrioſos plectere decrevit Deus , quam paſſim exitu infauſto & luctuoſo ſolent finire. Notum eſt quomodo Holoferni vino ſomnoque ſepulto à Iudith caput reſectum ſit, *Iudith. c* 12.

Balthaſar Babyloniorum ultimus Monarcha,dum laſciviæ cum concubinis ebrietatem miſceret temulentus , vidit ignotam manum ſcribentem in pariete : *Mane , Tecel , Phares* , & eadem nocte regno & vita à Cyro ſpoliatus eſt. *Daniel.* 5.

Aliud Exemplum recentioris memoriæ refert *Mart. del Rio tom.* 2. *Diſq. Magic. l.* 3. *p* 1. *q.* 7. Tres helluones in Flandria , quadam die in ſeram noctem compotationem protraxerant , cum unus illorum minus impius, ſat ait, Baccho datum eſt,Deo ſaltem agamus gratias. Ego verò, ſubinfert alter procacior, cacodæmoni gratias agendas cenſeo cui operamur, & cum riſu menſâ relictâ in lectos ruunt ſinguli: vix decubuerant, ecce tibi in triclinium, vi januâ reſerata, dæmon magni, arti & trucis

trucis viri ſpecie, habitu venatorio, & cum eo coci duo parvuli obambulant, & lectos circumſpicit torvo vultu; deinde horrenda voce: ubi eſt ille qui mihi gratias agit? adſum, referam grates. Lecto abſtrahit pavitantem, & traditum cocis jubet infigi veru, & lento igne aſſari: Parent promptè, aſſatur infelix, & moritur Demum venator ad ſuperſtites ſub ſtragulis trepidantes vix vivos; digni vos etiam (ait) pari ſupplicio, nec deeſt voluntas mihi: ſed vetor vi majore. Invitus nunc abeo, & moneo, reſipiſcite, aut manent vos terribiliora. Diſparent larvæ, nec tamen alijs animus rediit vel vox, niſi clara luce, ubi ſurrexere, collegam inveniunt mortuum & (ne viſum inane putes) aſſatum cum horrore intuentur. Vide huic exemplo idoneam ſimilitudinem anſeris aſſati cum ebrioſo, ſupra in Appar. V. *Ebrietas in fine.* Item V. *Gula.*

### *Fortitudo.*

AD hanc colendam ſatis nos hortatur Scriptura cùm timorem improbum nobis adimit, & Chriſtianæ mentis fiduciam, alacritatem, conſtantiamque commendat. *Fugit impius nemine perſequente,* inquit Salomon Proverb 28. *Iuſtus autem quaſi leo confidens abſque terrore erit.* Et Petrus de fidei ac pietatis hoſtibus hoc admonet: *Timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini. Quis eſt,* inquit 1. Petri 3. *Qui vobis noceat ſi boni æmulatores fueritis? Sed etſi quid patimini propter juſtitiam, beati.*

Exemplum Chriſtianæ fortitudinis patet in vita S. Laurentii, qui nec blanditiis, nec terroribus tyranni, nec lento igne, nec craticulâ ardenti, in minimo potuit à fide dimoveri, ut fusè narratur in Breviar. 10. Auguſti lect. 4.5.6. Plura exempla in Apparatu.

V. *Fortitudo.*

Q. *Quæ dicuntur dona Spiritus Sancti?*

R Eſp. Septem illa, quæ ſuper Chriſtum requieviſſe Propheta teſtatur, & quæ ab ipſo, ceu fonte omnis gratiæ, in alios derivantur: ut donum ſapientiæ, donum intellectus, conſilij, ſcientiæ, fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini.

Q. *Quænam illa quæ fructus Spiritus vocantur?*

R Eſp. Ea quæ pij ſecundum ſpiritum viventes operantur, & per quæ ſpirituales à carnalibus dignoſcuntur.

Q. *Qui ſunt fructus Spiritus?*

R Eſp. A Paulo Apoſtolo ſic numerantur: Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Longanimitas, Bonitas, Benignitas, Manſuetudo, Fides, Modeſtia, Continentia, Caſtitas.

*Expoſ.* Quid eſt timor Domini? Eſt Spiritus Sancti donum quo peccator divinæ juſtitiæ timore ſalubriter concutitur ad converſionem. At qua ratione ad hunc Dei timorem pervenitur? Si conſideret attentè inſtabilitatem humanam, & quod ignoret, quid ſibi tandem futurum ſit. Cautiores nos eſſe convenit exemplo Angelorum qui de gradu ſuo deciderunt. De quibus Iobi 4. *Ecce qui ſerviunt ei non ſunt ſtabiles, &*

*in angelis ſuis reperit pravitatem, quantò magis qui inhabitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum*, Adde de Adamo qui cecidit in Paradiſo; Iudas in conſortio Chriſti turpiter lapſus, ſuſpenſus, damnatus fuit, quæ fuſius exaggerata materiam exemplo dabunt. Plura exempla in Apparatu, V. *Timor Domini*. Item de *Charitate, Pace, &c.* dictum eſt tam ibi, quam alibi in Catecheſi.

Q. *Quæ dicuntur Beatitudines Evangelicæ?*

R Eſp. Illæ, propter quas in Evangelio etiam hi, qui miſeri prorſus ac infelices videntur, beati, ac felices pronuntiantur.

Q. *Quot ſunt Evangelicæ beatitudines?*

R Eſp. Octo, quas ita Chriſtus in monte tradidit.

1. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.
2. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.
3. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.
4. Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.
5. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.
6. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.
7. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.
8. Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

*Expoſ.* Hinc collige vanam eſſe prorſus mundi de beatitudine ſententiam, quæ permultos interim fallit, ac perdit. Nam beati fore vulgò putantur divites, præpotentes, gloria & authoritate clari, bonis fortunæ affluentes, voluptatibus indulgentes. Verum Doctrinæ Chriſti repugnant, qui non divites ſed pauperes, mites &c. beatos pronunciat. Hinc rectè Eſaias exclamat cap. 3. *Popule meus qui te beatum dicunt ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.* Quis ergo beatus dicendus? Non alii quam quos ſupra ipſa veritas quæ falli aut fallere non poteſt beatos nuncupavit. Patet id in Epulone divite, & Lazaro paupere: moritur uterque, dives ſepelitur in inferno, pauper ab Angelis in ſinum Abrahæ deportatur. Epulo in inferno Lazarum rogat, quem fuerat in terra aſpernatus, ut guttula una arentis linguæ ſitim refrigerare dignetur, & negatur. Cauſam vultis; addit illam Dei nomine Evangeliſta. *Fili recordare quia recepiſti bona in vita tua Lazarus ſimiliter mala, ideo hic conſolatur, tu verò cruciaberis.* De his beatitudinibus plura alibi in Catecheſi, & in Apparatu, V. *Abnegatio, Patientia, Conſolatio divina, Liberalitas, Caſtitas, Pax, Tribulatio, Perſecutio.*

## *Miſericordia.*

EXemplum commiſerationis & miſericordiæ legitur in vita S. Patricij apud nos c. 15 quem cum Cæcus inſequeretur ut per eum lumen oculorum à Deo impetraret, contigit cæcum alicubi impingere & in terram corruere. Quidam ex comitatu Chriſtianæ miſericordiæ immemor

immemor cæci lapſum riſu excepit. At vir Sanctus in cæcum commiſeratione, in ridentem indignatione commotus. Tu, inquit, qui oculis ad illudendum miſero abuteris, oculorum uſu privaberis, huic vero viſum à Deo humiliter poſcenti oculorum lumen reſtituetur: ac formato crucis ſigno illuſori viſum abſtulit, cæco donavit.

*Manſuetudo.*

S. Thomæ de Villanova Ord. Erem. S. Auguſtini tanta inerat manſuetudo ut Valentiæ carcerem à nimio ſitu & horrore diligenter repurgaret, & cum eſſet Epiſcopus, ſi quando in carcerem compingendi erant homines Eccleſiaſtici, non poterat ſibi à lachrymis temperare, adeo ipſam juſtitiæ ſeveritatem ſua manſuetudine temperabat.

Pius V. Pontifex, vel ideo verè pius quia vere mitis, cum quidam in eum libellum probroſum vulgaſſet, ideoque majeſtatis læſæ damnatus eſſet, ut modum inveniret quo damnatum liberaret, illum ad ſe adduci jubet. Interrogat an ſcriptum illud probroſum contra Pontificem Chriſti Vicarium, an potius contra Michaëlem Giſletium (hoc erat Pontifici nomen) in lucem dediſſet? Cum reus ſe contra Michaëlem tantum edidiſſe reſponderet, juſſit liberum dimitti. *P. Rho in hiſt. virtutum l. 7. c. 8.*

*Perſecutio ob juſtitiam.*

EXemplum peculiare patientis perſecutionem propter juſtitiam enituit in Traverſio inſigni fidei pugile in Hibernia, qui cum librum pro authoritate Eccleſiæ Romanæ contra hæreticos ſcripſiſſet, captus eſt, & præ tribunali publicè interrogatus, an talem librum ille compoſuerit? Mox ille Chriſtiana libertate manum attollens reſpondit: *Hi ſunt digiti qui librum illum conſcripſerunt.* Cumque ea de cauſa ſupplicio affectus, & cadaver exuſtum foret, digiti illi quibus ſcriptum illud exaravit illæſi manſerunt, quamvis ut conſumerentur à carnifice ſæpius in ignem conjecti fuiſſent. *Ita Spondanus & plures alij.*

Q. *Quæ dicuntur Evangelica conſilia?*

REſp. Videlicet quæ per Evangelium non tanquam ad ſalutem neceſſaria, ſed veluti ſuſcipientibus magis expedita atque utilia à Chriſto non præcipiente quidem ſed conſulente proponuntur.

Q. *Quot ſunt* Evangelica *conſilia?*

REſp. Principalia tria ſunt: nimirum, Paupertas voluntaria, Caſtitas perpetua, & Obedientia integra, quæ propter Deum homini religioſè exhibetur.

*Expoſ.* Hujuſmodi conſilia Chriſtus, non verbo tantum docuit, uti mox oſtendemus, ſed etiam *Exemplo* vitæ ſuæ ſanctiſſimæ confirmavit. Quoad, *Paupertatem*, cum dives eſſet, propter nos pauper factus eſt, non habens ubi caput reclinaret. Quoad *Caſtitatem*, ipſe ſemper virgo,

etiam ex virgine naſci voluit, & Sanctarum Virginum Sponſus ſemper perſeverat. Tam ſedulus demum fuit in præſtanda *Obedientia*, ut Matri Virgini, ac Ioſepho fabro ſubditus fuerit, & ad mortem uſque crucis obediens factus, de ſe ipſo, teſtatur: *Deſcendi de cœlo non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.*

Ad hanc voluntariam paupertatem amplectendam adhortatur nos Luc. 18. *Si vis perfectus eſſe vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus & habebis theſaurum in cœlo, & veni ſequere me.* Hujus autem cultores ac profeſſores erant Apoſtoli, quorum nomine fidenter dixit Petrus ad Chriſtum Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.*

Ad Caſtitatem invitat Matth. 19. Item Paulus ad Cor. 1. *Bonum eſt homini mulierem non tangere.* Et S. Ioannes *Apocalyp.* 14. ſingulare huic virtuti præmium decernit. ,Qui, inquit, cum mulieribus non ſunt coinquinati ſed virgines permanſerunt, ſine macula ante thronum Dei aſſiſtunt, cantantque novum canticum coram Deo & Agno, ac ſequuntur Agnum quocumque ierit.

Obedientiam vero commendat Matth. 16. *Si quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me.*

Hujuſmodi autem Chriſti imitatores, qui dictis conſilijs obſervandis ſerio vacarent, ſemper Eccleſia habuit, nec tantùm de vulgo aliquos, ſed etiam Imperatores & Reges, quibus, ſervatis Chriſti conſilijs, Deo ſervire erat regnare, eligentes potius abjecti eſſe in domo Dei ſui, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Atque ex his non paucos ſibi vindicat Anglia & Hibernia. Ac imprimis *Sigibertus* Rex Northumbriæ in Anglia circa annum Chriſti 640. abdicato regno monaſticam vitam amplexus eſt. Et cum poſtea hoſte regnum invadente, totius populi precibus coactus eſſet aciem ad bellum præcedere, noluit vel tantillum Religioſum habitum dimittere, ſed eo indutus ante exercitum ad prælium proceſſit, uti refert *P. Platus lib. 2. cap. 26.*

In eadem Anglia *Etelredus* Rex an. 740. poſtquam pluribus annis regnum ſuum piè juſteque adminiſtraſſet, coronâ in nepotem ſuum *Chenredum* ultro tranſlatâ, Religioſam vitam in ſolitario regni ſui Cœnobio elegit. At ecce idem *Chenredus* fæliciorem reputans patrui Religioſi quam Regis fortunam, poſt quinquennium inanem purpuræ regiæ fulgorem cum religioſo habitu commutavit, quem ex manibus Cæleſtini primi Pontificis Romæ accepit. Neque multo poſt tempore illum ex eadem Anglia *Inas* Rex Saxonum ad Apoſtolorum limina ſecutus eſt, ubi ſe regnumque ſuum Pontifici ultrò ſubjecit, & mundo valedicens per religioſa vota ſe Chriſto mancipavit, ut tradit idem *Platus loco citato.*

In Hibernia an. 630 *Vibeanus* Rex tres habuit filios, *Forſæum, Follianum, & Vltanum*: hi omnes cœleſte regnum terreno præferentes Religioſum ſtatum amplexi ſunt. Utque à mundi luxu, & paterna Aula remotiùs viverent, in Galliam trajecerunt, ubi cum Regis Clodovæi licentia Monaſterium ædificarunt, atque in eo tanta pietate vixerunt, ut omnes in Sanctorum numerum relati fuerint. *Platus ibid.*

Ex

Ex aliis Regnis longum eſſet recenſere Exemplum Carolomanni, Trebellii, Bambæ, Veremondi, Ramiri, aliorumque Regum & Imperatorum, qui Evangelica Chriſti conſilia & religioſa vota omnibus mundi opibus ac regnis prætulerunt.

Q. *Quæ hominis noviſſima dicuntur?*

Reſp. Ea quæ homini ad extremum accidunt; ut Mors, Iudicium, Infernus, & Cæleſtis gloria, de quibus ita docet Sapiens: In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua & in æternum non peccabis.

*Expoſ.* De *Morte* ſic loquuntur Scriptura: *Statutum eſt hominibus ſemel mori*, ad Heb. 9. Et hoc pulchrâ ſimilitudine exponit Eccleſ. 2. *Omnes morimur, & ſicut aquæ dilabimur in terram.*

Et in hac quidem mortis certitudine, nihil incertius quam quando ſimus morituri, teſte Eccleſ. 9. *Neſcit enim homo finem ſuum.* Quare providè monet Servator noſter, *Eſtote parati quia qua hora non putatis filius hominis veniet.*

## *Mortis memoria.*

S. Ioannes à liberalitate in pauperes dictus Eleëmoſynarius, ut noviſſimorum ſemper recordaretur, ſepulchrum ſibi exſtrui, ſed imperfectum relinqui, curavit, ac monitorem ſtatuit, qui diebus feſtis ſibi coram omnibus diceret, *monumentum tuum in hodiernum diem eſt imperfectum, Domine, jube ergo ut id finem accipiat: incertum enim eſt qua fur ingrediatur*, id eſt mors, & hæc eum cogitatio ad eleëmoſynas tantas excitavit: ita Leontius in eius vita. Sed ad alios tranſeamus.

Carolus V. Imperator ac ſupremus olim orbis Monarcha, ut ſe ad mortem melius compararet, depoſito ſceptro & corona, abdicavit à ſe totum Imperium, & omnia regna Hiſpaniæ, Indiæ, aliaque quæ per orbem poſſidebat, ſeque in ſolitario Hiſpaniæ angulo abſcondit, ubi adhuc vivens curavit ſuas exequias ſe præſente celebrari, ut ſic futuræ mortis memoriam ſibi altius infigeret, & ſe ad eam ritè præpararet. Et nos mortis immemores de minimo terræ puncto litigamus.

B. Franciſco Borgiæ Gandiæ Duci & Catalauniæ olim Proregi, cui à Clemente X. Sanctorum faſtis adſcripto, dum hæc ſcribo, orbis Chriſtianus applaudit, en quantum profuerit ſeria mortis memoria. Franciſco commiſſum fuit cadaver Iſabellæ Imperatricis uxoris Caroli V. ad Regum ſepulchra Granatam deducendum. Cumque aperto jam loculo ipſi de more jurandum eſſet, illud eſſe Imperatricis cadaver, vidit illud adeo deformatum, & ſanie ac vermibus ſcatere, ut niſi aliunde id noviſſet affirmare non poſſit illud eſſe Imperatricis corpus, quod tamen in vita à ſumma formæ præſtantia celeberrimum fuit. Borgias hoc aſpectu commotus, ò, inquit, inanes mortalium ſpes! Ad hoc devenit tanta majeſtas & pulchritudo! Sat Aulæ Regum, ſat datum eſt Dominis morituris. Ac poſtea Aulæ valedicens, Domino im-

immortali in Societate Ieſu ſic ſervivit, ut ipſe ad immortalem inter Sanctos gloriam pervenerit. *Ita in eiuſdem vita.*

Refert P. Cottonus *Serm. de Morte* quandam domicellam vitæ vanitati ac libertati adeo deditam fuiſſe, ut ex multis quas Confeſſarius injunxerat pænitentiis, ſemper diceret, ſe nullam poſſe implere. Hanc tandem à Confeſſario propoſitam admiſit, ut quoties manus lavaret, toties ſibi ipſi tacita diceret: Hæc caro vermium eſca erit. Hac cogitatione in animum altè admiſſa adeo immutata eſt, ut alijs deinceps optimo virtutis exemplo præluxerit. V. in Appar. v. *Mors.*

## *Iudicium.*

DE judicio Apoſtolus ad Hebr. 10. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.* Et 2. ad Cor. 5. *Cuncta quæ fiunt adducet Deus in iudicium pro omni errato, ſive bonum ſive malum ſit.*

Refert hoc modo Ioannes Climachus, ſolitarium quemdam in Choreb habitaſſe. Hic cum diu negligentiſſimè vixiſſet, non habens animæ curam, morbo tandem ad extrema deductus eſt; cumque è corpore jam migraſſet, poſt horam ad ſe rediit, rogans ut inde abſcederemus. Cellæ vero aditum obſtruens manſit intus annis 12. nihil præter panem & aquam guſtans, & ſedens attonitus volvebat ſemper quæ viderat, ita fixo cogitatu, ut nec vultum immutaret, vim ſolum lacrymarum profundens. Cum jam morti foret vicinus rupto aditu ingreſſi ſumus, cumque ab illo doctrinæ verbum ſupplices peteremus, hoc tantum audivimus. Ignoſcite mihi, nemo qui mortis & judicij memoriam verè agnoverit peccare unquam poterit. Nos verò mirati ſumus talem in eo, qui negligens fuerat, beatiſſimam reformationem. Alia in Apparatu, V. *Iuſtitia divina.*

## *Infernus.*

IBi *erit fletus & ſtridor dentium.* Matth. 18. Ibi *vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Marc. 9. *Cruciabuntur die ac nocte in ſæcula ſæculorum,* Apoc. 21. Sed quis explicabit quid hoc ſit cruciari in ſæcula ſæculorum? Conſidera tot annorum millia quot ſunt momenta in tempore à creatione mundi; quot guttæ in mari, quot arenæ in eius littore, quot in arboribus folia, quot in hominum capitibus pili, quot in cœlo ſtellæ: nihil hactenus numerando profeciſti, plus enim reſtat quam numeraris, & æternitatis nec principium quidem hactenus attigiſti. Hinc rogat Eſaias 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit de vobis cum ardoribus ſempiternis?*

Refert Venerabilis Beda *Hiſt. Angl. l. 3. c. 19.* B. Furſæum natione Hibernum, Peronenſium in Picardia Divum tutelarem, ſemel in mentis raptu horrendos inferni cruciatus aſpexiſſe. Ex hoc brevi infernalium pœnarum cognitione ita deinceps afficiebatur, ut etiam in rigida hyeme ſimplici tectus veſtitu ex earum recordatione ſtatim ex

toto eius corpore guttatim ſudor efflueret. Si tantam vim habet gehennæ abſentis recordatio, quid faciet præſentis perpeſſio.

Idem Beda in *Hiſt. Anglic.* narrat ſenem quemdam vitæ reſtitutum in eremum conceſſiſſe, ubi ſupra humanas vires auſteram & religioſam vitam duxit: increpabant eum vicini quod ſe enecaret: quibus ille in lachrymas ſolutus: O utinam vobis datum eſſet videre quæ ego vidi! certo certius affirmo, has pœnas nihil eſſe ad æternas illas, quas vidi. Alia exempla in Appar. V *Infernus.*

In vita S. Patricii refertur, quomodo Deus voluerit hominibus quandam infernalium pœnarum ſpeciem exhibere, quando S. Patricio orante ingens terræ Antrum cum novem in eo foveis apertum eſt, in quas ſi quis pœnitentiæ cauſa intrabat, horrenda dæmonum ſpectra, & ignis, & aquæ, & varii generis tormenta occurrebant. Ideoque locus ille in boreali Hiberniæ plaga Purgatorium S. Patricii ab incolis nuncupatur. *Idem tradit Gir. Cambrenſis in Topographia Hiber. diſt.* 2. *Salterienſis, & Dionyſ. Carthuſianus de* 4. *Noviſ. p.* 3 *art.* 14.

## *Gloria Cæleſtis.*

S. Stephanus vidit cælos apertos & Ieſum ſtantem à dexteris virtutis Dei: & hac cæleſti viſione quantumvis exiguâ ita recreatus eſt, ut nec lapides, nec perſequentium furorem, nec mortem ipſam formidaret.

De magnitudine hujus gloriæ Exemplum inſigne refertur *in Speculo Exempl. p.* 115. De Monacho quodam viro admodum pio, & religioſo, qui cum mane ſimul cum aliis eiuſdem Monaſterij matutinis precibus intereſſet, & caſu in hunc ſcripturæ locum incidiſſet, *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna, quæ præterijt*, cœpit ſecum cogitare, qui id fieri poſſet, & in ea cogitatione reliquis ex choro digreſſis perſtitit aliquamdiu, petivitque ſibi illum verſum à Deo revelari. Et ecce, continuo pulcherrima Avis ante oculos eius volat, & avolat; ille inſequitur etiam extra templum in nemus aliquod amplum & ſpatioſum haud procul à Cœnobio; illic avicula ſubſiſtens, adeo ſuavi ac cæleſti modulatione Monachum extra ſe raptum detinuit, ut ad trecentos annos, ſine cibo ſine potu illi ſuavitati affixus permanſerit, donec tandem avis avolans illum dimiſit. Ille Monaſterium repetit exiſtimans per duas treſve tantum horas ab eo ſe abfuiſſe, pulſat januam, accurrit ianitor, petit quis homo ſit, & quid velit? Sum, inquit, huius cœnobii Sacriſta, qui eo hodie poſt preces matutinas ſum egreſſus. Ianitor inſanum aut delirum putans, petit ab eo nomina Fratrum; ille ſingulorum nomina ordine profert, & mirans ſe non admitti petivit adduci ad Abbatem, quo deductus, nec ille Abbatem, nec Abbas illum noverat: interrogat itaque Abbatem de prædeceſſoribus aliiſque qui deprehenſi ſunt à trecentis annis ibi vixiſſe, atque ita tandem totum myſterium evolutum fuit. Quod ſi una tantum cœleſtis aulæ avicula, ita hominem veluti extra ſe rapere potuerit, quantum in cœlo gaudium conciliabunt tot cœleſtium ſpirituum voces, ac ipſius Chriſti, Deiparæ Virginis, & omnium Sanctorum ſocietas perpetua;

Si una gutta tantum deliciarum contineat, quid erit repleri ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potari.

Huius doctrinæ documentum ſimul & exemplum in ſe præbuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Cum enim Religionis cauſâ à Rege in vinculis detineretur, uxor eius nomine Aloyſia multis precibus eum ſolicitare cæpit, ut ſerviret tempori, ac Regis voluntati ſe accommodaret, neque oblatas opes ac honores repudiaret. Interrogat illam Morus, mea Aloyſia, dic amabo quot annis bonis illis quæ commemoras fruemur? Reſpondet illa, viginti annis, ſi Deo ita viſum fuerit. Abi, inquit, ſtulta mercatrix, tu me vis cum caduca viginti annorum fortuna æternam gloriam & fælicitatem commutare? Si viginti annorum millia diceres, aliquid tu quidem dixiſſes, quid tamen hoc eſſet cum æternitate collatum? Pereant omnia vitæ bona, & vita ipſa potius quam ego tanto periculo vitam in cælo perpetuò duraturam exponam. Et ut dixit ſapienter, ita egit fortiter, ac pro Eccleſiæ Romanæ defenſione caput ſecuri, gloriæ æternæ ſecurus obiecit. *Sander. de ſchiſm. Angl. l.* 1.

In varijs etiam Sanctis Deus gloriæ cæleſtis aliquod initium in hac vita oſtendit.

S. Paulus Apoſtolus adhuc vivens raptus eſt in tertium cælum, & ibi audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.

In morte S. Franciſci unus Fratrum vidit illius ſanctiſſimam Animam in ſpecie Stellæ ſplendidiſſimæ ex illius ore emicare, & cum ingenti gloria in cælum aſcendere. Nec mirum, inquit S. Bonaventura, illum cum Chriſto figuram ſtellæ præ ſe tuliſſe, qui etiam in hac vita ſtigmata Chriſti portavit. *In vita S. Franciſci.*

In funere S. Patricij Hiberniæ Apoſtoli exequias celebravit Angelorum chorus, qui cæleſti luce, ſuaviſſimo concentu, & odoris fragrantiâ præſentium oculos, aures, atque animos miro modo recreavit Quinimo totis duodecim diebus quibus corpus inhumatum permanſit, exequiarum locus & regio vicina ſine noctis viciſſitudine continuâ luce colluſtrata fuere; ut in *ipſius Vita* traditur. Plura vide in Apparatu V. *Beatitudo.*

*Cæleſtis gloriæ ac beatitudinis noſtræ prima radix & origo eſt Doctrina Chriſtiana, quam hactenus elucidamus. Hæc enim eſt per quam Deum ut creatorem, ac remuneratorem noſtrum firmiſſima fide agnoſcimus, & agnoſcendo in eum ſperamus, ſperando diligimus, diligendo veneramur: & ad promovendam præſentem eius futuramque gloriam iuſtitiæ Chriſtianæ officia exercemus. Hæc eſt lucidiſſima illa Cynoſura, quæ nos in ancipiti huius vitæ curriculo inter adverſa & proſpera perpetuò moderatur, ne à recto ſalutis æternæ curſu deflectamus. Hæc denique eſt quæ in ipſis vinculis, carceribus, exilijs, bonorum, vitæque periculis, invictos Chriſtianæ militiæ pugiles virtute roborat, patientia munit, Conſtantia obarmat.* Non enim coronabitur, niſi qui conſtanter & uſque ad finem ligitimè certaverit.

Ad hanc Conſtantiam ne deſint poſteris præclara ſuorum Maiorum exempla, præſertim in Catholico Hiberniæ regno, illa hoc loco, poſt hanc doctrinæ Chriſtianæ elucidationem, oportunè ſubijciemus.

EX-

# EXEMPLA CONSTANTIÆ

## *Inter perpetuas pro fide Perſecutiones : præſertim in Catholico Hiberniæ Regno per 12. ſæcula.*

ECcleſiam Chriſti non immeritò Maiores noſtri à ſui exordio Militantem dixerunt. Hic conſtanter in acie ſtandum, hic militandum, hic adverſus Fidei hoſtes ſemper dimicandum fuit. Habet verò hæc Militia id præ ceteris illuſtre, quod non minus ad Victoriam conferat magna agere, quam multa pati, neque magis glorioſum ſit pro Chriſto in cauſa Fidei alienum ſanguinem, quàm proprium fudiſſe. In hac patiendi nobili palæſtra ſuis conſtanter præire Dux ipſe ſupremus & voluit, & debuit: Oportuit enim Chriſtum pati & ita intrare in gloriam ſuam. Purpureum hoc Ducis vexillum firmo pede contra omnes Tyrannorum minas ſecuti ſunt Apoſtoli omnes, & ab Eccleſiæ exordio tot Martyrum myriades. Hoc quoque ævo Europam qua patet circumſpice univerſam. Quot in Belgio, alijſque Regnis Chriſtianæ Conſtantiæ illuſtres victimæ cecidere. In una Anglia ſub uno Henrico 8. quindecim Superiores Regularium conſtantiam ſuam pro ſuſtinenda Pontificis authoritate ſuo ſanguine conſignarunt: Religioſi alij ad ceterorum terrorem ſupra quinquaginta fame, pædore carcerum, ac ſuſpendio ſublati, ac pæne totidem Sacerdotes ſingulari eruditione ac conſtantia illuſtres, præter duo Regni ac orbis lumina Ioannem Fiſherum Epiſcopum Roffenſem & Thomam Morum Regni Cancellarium, qui pro tuenda fide Romana colla ſecuri intrepidè ſubiecerunt.

In hoc quoque Conſtantiæ Theatrum ſuo iure non poſtrema prodeat tandem Hibernia, non unius tantum ævi curriculo, ſed per duodecim pæne ſæcula cum Fidei hoſtibus, cum Hæreſi, cum omnibus Tartari machinis & iniurijs, non indecoro Marte conflictata.

Ingentia quidem ſunt Miracula quibus S. Patricius univerſam Hiberniæ Inſulam pariter cum fidei lumine ab initio colluſtravit. Verùm illius nullum exiſtimo magis ſtupendum fuiſſe prodigium, quam quod in illa Gente quam à principio nactus eſt mobilem, & ad vagos Gentilium errores maximè proclivem, Fidei radices tam altè infixerit, fundamenta Religionis Romanæ tam validè firmaverit, ut contra inſurgentes omni ævo procellas per annos mille ducentos ad hunc uſque diem, firmam immotamque præſtiterit. Sapientis ſcilicet atque excellentis Architecti præcipua laus eſt, non ædificium extruere peregrino marmore opulentum, non magnificâ fronte ſuperbum, non de-

pictis

pictis auro laquearibus illuſtre, ſed firmis potius ſubnixum fundamentis contra omnes temporum injurias, caſuſque venturos, ſartum tectum illæſumque conſtituere. Hæc tua laus eſt, magne Patrici, hæc dos primæva eſt, quam à te pridem accepit tanto parente ter fœlix Hibernia: cuius in ea dote conſervanda in hodiernum uſque diem Conſtantiam admirandam, mihi brevi tantum compendio exponendam propoſui.

Annis à fundata per S. Patricium Hiberniæ Eccleſia quadringentis, quantis ea fuerit incrementis provecta, quantis pietatis, ac doctrinæ ornamentis illuſtrata infinitum foret enarrare. Si *Pietatem* ſpectes, terram pridem incultam & horridam; eo tempore hortum cœleſtium deliciarum, & terreſtrem Paradiſum non immeritò nuncupares. Quod ne à me liberali nimis elogio pronunciatum videatur, teſtem appello * Iocelinum antiquitatis ſtudio illuſtrem. Intra (inquit) breve temporis ſpatium nulla eremus, nullus pæne terræ angulus, aut locus in Inſula tam remotus fuit, qui perfectis Monachis aut Monialibus non repleretur: ita ut Hibernia ſpeciali nomine Inſula Sanctorum ubique terrarum iure nominaretur. Utque plures in eandem ſententiam brevitatis ſtudio prætermittam, inſtar omnium erit irrefragabile S. Bernardi teſtimonium *in Vita S. Malachiæ*. Verè, inquit, Sanctus locus, fœcunduſque Sanctorum, nec modò in præfatas, ſed in externas etiam nationes, quaſi inundatione facta, illa ſe Sanctorum examina effuderunt. Quot ex hoc numero in Europam univerſam pietatis propagandæ ſtudio æſtuantes ſeſe effuderunt † Columbani, quot in Galliam Fiacrii, ac Malachiæ, quot in Germaniam Kiliani, quot in Belgium Auberti, Levini, Rumoldi? Adeo ut quidquid iſto ævo Roma armis ac Religione, hæc extrema Europæ Inſula Sanctitatis ardore ac ſtudio repleviſſe videatur.

Quanta verò fuerit cum hac Sanctitatis laude conjuncta *Doctrinæ* excellentia, cum alijs pluribus teſtem ſeſe offert antiquiſſimus Beda, natione Anglus, non magis pietatis quam ſinceritatis ſtudio Venerabilis: * Qui apertè aſſerit è gente Anglorum plurimos etiam Nobilium relictâ ſuâ Patriâ divinæ lectionis ſtudio ſolitos eſſe in Hiberniam commigrare: † qui & duos Angliæ Reges Oſualdum, & Oſuinum apud Hibernos optimis diſciplinis imbutos ac initiatos eſſe commemorat. Quin & ipſe Camdemus ex eadem gente licet heterodoxus affirmat, eâ ætate Angloſaxones in Hiberniam tanquam ad bonarum litterarum mercaturam magno ſtudio confluxiſſe. In Gallias quoque ex hoc communi artium omnium Emporio integros ſacrorum Philoſophorum greges enavigaſſe teſtatur Altiſſiodorenſis è Francorum gente author ampliſſimus. Ex hoc denique fœcundiſſimo ſcientiarum Lycæo prodijſſe per Europam celeberrimarum Univerſitatum, ut Pariſienſis in Gallia, Papienſis in Italia, primos fundatores declarat diſertè * S. Antoninus alijque complures. Adeo ut ab accepta per Patricium fidei luce, verè poſſis exclamare ô Hibernia! Venerunt mihi

* *Iocel. p.* 173. *in Vita.* † *Lomb. p.* 212. * *Lib.* 3 *cap.* 27. † *Lomb. p.* 193. *in Brit. p.* 730. * *Lombar. p.* 230. *Sap.* 7.

mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius, & lætata ſum in omnibus quoniam antecedebat me iſta Sapientia, quam ſine fictione didici, & ſine invidia communicavi.

Invidit tamen hoſtis tartareus Hiberniæ hanc ſanctitatis ac ſapientiæ gloriam, quam ne pariter cum fide ad ſeram poſteritatem tranſmitteret, impia exterorum arma in hoc dicatum pietati domicilium ſummo impetu concitavit. Eo forte Divinæ Providentiæ id permittentis conſilio, ut gens illa quæ tot ſæculis pietatis ac litteraturæ, eadem deinceps Chriſtianæ conſtantiæ documenta orbi præberet.

Anno ſiquidem reparatæ Salutis octingenteſimo, juncti Danis Nortmanni armata claſſe † Hiberniam ingreſſi, infeſtiſſima utrimque bella ſuſcitarunt, vario eventu per annos pœne ducentos continuata. Quo tempore vix ulla evaſit urbs aut oppidum, vix ulla celebrioris notæ Eccleſia, quam Paganorum impietas, & in Gentem Chriſto fidelem pertinax odium non everterit; adeo ut commemoret D. Bernardus in Cœnobium Benchorenſe elatos ſimul una die non in gentos à pietatis impie occiſos. His Eccleſiæ Hibernicæ cladibus tã diuturnis ſucceſſit Procerum tam inter ſe, quam deinceps cum vicinis Regibus, Hiberniæ dominium affectantibus, perpetua pœne dimicatio, quæ nondum obductas priorum temporum cicatrices acerbiori ſemper vulnere cruentavit. Inter has ſibi ſuccedentes temporum injurias, & concatenatas Gentis univerſæ calamitates, non parum deformata ſunt primæva illa Hibernicæ Eccleſiæ ornamenta; abactæ Muſæ, ſuppreſſa ſanctitas, everſa olim florentiſſima priſcæ pietatis monumenta. Manſere tamen, quod mirêre, omni ævo inconcuſſa, à Patricio primum jacta fidei Catholicæ fundamenta. Non defuere unquam in tot exterorum aſſultibus domeſtici Athlantes qui hujus Eccleſiæ ruinam ſuis humeris ſuſtinerent. * Non ceſſavit in populo tot ſæculorum cladibus & injuriis efferato cultus veræ fidei, ſacrificium, hoſtia, libatio. Non exulavit priſcorum temporum imitatrix pietas, ac religio, quamvis ad latebras, ad ſylvas, ad ſpeluncas toties relata: ſplenduit illa in latebris, floruit in ſylvis, & è ſpeluncis ipſis orbi Chriſtiano latius inclaruit.

Voluitur demum ferreum & ferale ſæculum quo ſuam inertiam & Hiberniæ conſtantiam indignatus Princeps tenebrarum, toto Acheronte contra hanc Gentem claſſicum inſonuit, ſtygias phalanges armavit, bella, horrida bella toto furore, viribus totis adornavit. Infremuit enim graviterque indoluit tot Gentium ſpoliis inflatus Lucifer, poſt expugnatam & à fidei conſtantia abductam univerſam Græciam, poſt everſam Luthero duce Germaniam, poſt concuſſam Calvini fraudibus Galliam, poſt oppreſſam tartareo jugo Angliam, Daniam, Sueciam, Hollandiam: infractam adhuc, & ſuis viribus imperviam ſtare, & de Erebo triumphare Hiberniæ conſtantiam. Concipit igitur in hujus Gentis exitium dignas Lucifero iras & odia, telumque machinatur non unum, non leve, non vulgare, immittit in æthereas auras multiplices orciphalanges quæ gemina libidinis, & impietatis face regium Henrici VIII. pectus in flammas agant. Neque verò ſegniter exarſit non tam

Hen-

† *Colgan. tom.* 1. *in præf.* * *Boſius. l.* 8. *c.* 1.

Henricus quàm infauſta Hæreſis, quæ Regis animum incautè occupavit. Pervaſit illa Angliam, involvit Scotiam, proſtravit Walliam, involvendam quoque communi incendio non dubitabis Hiberniam, ſi neſcias quantas habeat vires vera fides, & armata fide conſtantia: hæc in periculis intrepida, in ſuppliciis immota, atque inter ipſas ſecures ſui ſecura conſiſtit.

Ad hanc cautem marpeſiam ubi tandem advertit Henricus ſiſti ſuum impetum, frangi furorem, ab inermi gente armata edicta repudiari, tum demum velut adverſus gentem ſibi inimicam in novas iras aſſurgit, & parem iracundiæ ſuæ vindictam meditatur.

Conſpexere Hiberni, firmiores fidei Romanæ pugiles undique ad cædem & ſupplicia ſub Henrico deſignari: nihil hinc de fide in Deum, nihil de fidelitate in Regem remisêre: trahuntur intereà in vincula religionis causâ innocentes ſubditi, eriguntur feralia pegmata, cervices crudeli ferro indies ſubjiciuntur. At horum fides ex aliorum morte vivacior, non dubitat lictorem, ferrum, ſupplicia intrepidâ cervice expectare, ac ſi vitam amittere nequirent, quamdiu fidem vitâ ipſa chariorem retinerent.

Utque luculentius ſcirent univerſi, Hæreſi regio ferro armatæ nihil eſſe ſanctum, nihil inacceſſum, non dubitavit exemplum in ingens duos ex ipſo † Cardinalium Collegio publico ſupplicio afficere, & venerandam purpuram nobiliori murice cruentare. Duces, Marchiones, Comites, Comitumque filios pluſquam duodecim tremendo orbi ſpectaculo ſecuri ſubjecit: & inter hos ex Hibernis illuſtriſſimum Kildariæ Comitem Thomam Fitsgarrettum ſimul cum quinque avunculis uno die ad totius Inſulæ terrorem infami ſupplicio interemit. E Baronum, Equitumque numero ſupra octodecim capita demeſſuit. Abbates, & Priores Cœnobiorum tredecim, Presbyteros ac Religioſos ſeptuaginta ſeptem bonis pariter ac vita exuit. In reliquam nobilitatem, ac plebem Catholicam ebria jam cruore hæreſis tam latè ferro graſſata eſt, ut, teſte qui tunc vixit Sandero, numerum omnem, fidemque ſuperaverit.

Nonne tandem tremere inter hæc Hibernia! nonne fluctuare, nonne fortunæ, ſoboli, vitæ, aliorum more conſulere? Tremeret ſanè, meritòque ad hæc fluctuaret Hibernia, niſi à Patricio tanquam cœleſti Apolline in negotio fidei altiùs firmata, inter trepidantes Inſulas dudum numerari deſiiſſet.

Sed hæc initia tantùm ſunt dolorum ô Hibernia! quantò tu firmitius in fide perſiſtis, tantò tibi diuturniora prælia Hæreſis indicit. Mors quidem Henricum è vivis, ſed non Hæreſim eripuit. Hæc velut hæreditario jure pariter cum corona ad Elizabetham tranſlata per totos quadraginta annos parem tibi ſervitutem, parem calamitatum iliadem exhibebit. At tu malis pro fide tolerandis aſſueta, ex adverſo oſtendes, neque malorum numero, neque diuturnitate temporum, innatam tibi conſtantiam frangi poſſe aut labefactari.

Poſt tot exhibitas orbi tragœdias parum ſibi profeciſſe viſa eſt veſana

† *Sander. lib.* 1. *fol.* 42 r.

na Hæreſis, ut liberius fureret, exemplo hactenus inviſo, fœmineo vertici cum regia corona, Pontificis quoque tiarum imponit, ut ſupremo utriuſque poteſtatis apice formidanda, gemino velut fulmine Sacra omnia ac profana miſceret. Pergit igitur hæc dominante Elizabetha majori quam cæperat impetu ac furore Templa olim avitâ majorum pietate erecta toto Hiberniæ regno Catholicis eripere, Cœnobia omnia pro ſua libidine in uſus profanos convertere, reſidua Eccleſiarum bona in novos impietatis miniſtros tranſſcribere, Regni Antiſtites, Presbyteros, homines Deo dicatos in latebras, in exilia, in vincula adigere. Hæc ut violentius exequeretur, novo Decreto armatur publicâ Comitiorum authoritate roborato, quo omnibus Miſſæ Sacrificium, aut Sacramentum aliquod Romano more adminiſtrantibus indicitur, ut primâ vice ducentos aureos aut ſex menſium vincula incurrant: ſecundâ quadringentis aureis aut unius anni carceribus adſtringantur; tertiâ demum vice ut perpetuo ergaſtulo addicti, omnibus pariter fortunæ bonis exuantur. Hæc prima Decretorum fulmina in extremum Religionis exitium toto regno evibrata, Clerum undique tam ſæcularem quam regularem vel in extremas domi anguſtias, vel in vaga per Europam exilia adegerunt.

Sed ne quid rei Catholicæ integrum illæſumque permaneret non leviora in laicos reliquamque gentem tela detorquentur. Quorum ut plurima prætercam: id omnibus in commune indicitur ut ſi qui ex univerſo regno, etiam de plebe infima, feſtivis diebus à Novatorum templis abeſſent. toties in pœnam, plebæis cervicibus gravem, aſſes duodecim in ſingula familiæ capita perſolverent: ut tandem lento hoc ſupplicij genere conſumptis vivendi mediis, aut vitam ipſam, aut fidem prodigerent. Hæc ſanè tortura populo inopi, totque antea malis exhauſto quâvis cataſta aut equuleo gravior apparere potuit. Verùm ad labefactandam Hibernicæ plebis conſtantiam tam parum invaluit, ut inventi ſint non pauci, qui omni ære ac peculio hac ratione pæne conſumpto, quod reliquum erat in Exactorum manus ultro obtulère, rati ſervato tantum Fidei theſauro ſe ſatis fore in pauperie divites, in mendicitate opulentos.

Quoniam ergo his artibus lentum videbatur in externas facultates & corpora graſſari, compedes denique & cataſtas multò graviores excogitavit impia Hæreſis, quibus animas ipſas conſtringeret, & conſcientiæ ſoli Deo ſubditæ vim inferret. Hujuſmodi fuit novum juramenti genus, quo neceſſe foret profiteri Reginam eſſe ſupremam gubernatricem omnium ſuorum Regnorum non minus in rebus ſpiritualibus atque Eccleſiaſticis, quam temporalibus & politicis, abjuratâ penitus omni poteſtate ac juriſdictione pontificia. Qui juramentum hoc præſtare recuſarent ſtatutum fuit ut prima vice bona eorum omnia fiſco cederent, ſecundâ pœnam capitis perduellionum more incurrerent. Hæc violenta animarum carnificina quanto apertius intima veræ fidei penetralia impetebat, tantò conſtantius ab univerſa gente ſpretis tot pœnarum terroribus omni tempore rejecta ac repudiata fuit.

Quis

Quis mihi nunc calamus deſcribet pro tuenda in fide conſtantia ea tempeſtate quot Sacri Pugiles in arenam prodiêre, quot vincula decorarunt, quot carceres nobilitarunt, quot regna exiliis, quot tribunalia diriſſimis quæſtionibus ac ſuppliciis impleverunt. Ut prætercam è media plebe innumeros partim ferro, partim exiliis tot annorum curriculo miſerè confectos. Inter ſupremos Eccleſiæ Hibernicæ Antiſtites receuſere poſſim primò Archiepiſcopos omnino quinque, ex Archiepiſcopatu Armacano duos regni Primates Creaghium & Gauranum: ex Caſſellenſi Hurlæum, & Gibbonum: ex Tuamenſi Nicolaum Skerettum: quorum omnium acta eximia, & admiranda conſtantiæ exempla, niſi brevitati ſtuderem, promptum eſſet palam orbi Chriſtiano exhibere. Ex Epiſcoporum numero reperio non pauciores quam tredecim non minus tiarâ quam virtute conſpicuos, qui variis ſuppliciis & ærumnis pro conſervanda orthodoxæ fidei integritate vitam ultro poſuêre. Ex aliis Prælatis, Presbyteris, ac Religioſis, præter alios mihi ignotos, monumentis conſignatos reperio ſex ſupra triginta qui eadem cauſa non diſpari exitu vitam pro fide oppignorarunt. Infinitum foret hic ad calculos revocare ex primariis Hiberniæ Familiis illuſtres fidei heroës, quos innata in Religione conſtantia & perſequentium furor in exitium adduxit, quorum aliqui cum tota progenie in perpetuum proſcripti, non dubitârunt Religionis veræ causâ in interitum ruere voluntarium.

Poſt hanc malorum iliadem & continuam per annos quadraginta & quod excurrit bonorum, animorumque in fidei cauſa torturam, cum Elizabetha è vivis abeunte nondum clauditur feralis Hiberniæ tragœdia. Sub Iacobo, novo Rege, nova calamitatum ſcena aperitur, quæ Gentem tot malis confectam & pænè exanguem in novum conſtantiæ theatrum adducet. Spargit primò inſana Hæreſis per univerſum regnum avidos prædæ Satellites recentibus edictis armatos, qui confractæ gentis reliquias novis rapinis, ac tributis exhauriant. Introducit deindè inextricabiles quæſtiones de Religione Romana, † eiuſque in ſingulis pœnè articulis exercitio, de avitis Catholicorum poſſeſſionibus ad ſeverum examen revocandis, de fundis & lætifundiis partim gravandis partim ad alios Dominos transferendis, de novo Reip. ſtatu conſtituendo, de novis Anglorum coloniis introducendis, de novis miniſtris inſtituendis ac dotandis, de novo titulorum ac hæreditatum iure faciendo, quo facilius poſſent veteres coloni de avita poſſeſſione deturbari. At fruſtra ſævit in electum Chriſti gregem veſana Hæreſis: non frangitur, non flectitur, non labefectatur fida Deo, fida Regi Hibernia, ſed Paſtoris ſui vocem ſecuta, tanquam ovis ad occiſionem ducta, coram tondente ſe, ac laniante obmuteſcit. Conſpirent in hanc unam omnes Erebi phalanges, non cedet: mille opprimant injurijs, non ſuccumbet: omnia majorum decora ac monumenta poſteritati eripiat, hanc illa fortunam quamtumvis diram ac luctuoſam non repugnando, ſed patiendo ſuperabit. Non recuſat illa & corpus, & omnia corporis ſubſidia ſecari, dividi, lacerari, modò Caput, hoc eſt, Regis ſui coronam, aut Pontificis tia-

† *Philad. pag. 1. art. 5.*

ram

ram non attingas , his ſolùm protegendis pridem vitam atque arma conſecravit.

Hic ego præteritorum temporum Annales & memoriam ultimam appello, ſi ulla unquam Europæ Regio tanta malorum ſerie Religionis causâ exagitatâ , contra omnes hominum dæmonumque injurias , tot annorum luſtris , conſtantiâ tam infractâ atque inconcuſſa , in avita fide permanſerit. Græciam concuſſit Ottomannus , & dudum cecidit illa tam nobilis , totque fulta præſidiis Orientis Eccleſia. Germaniam invaſit Lutherus privato potius furore quam publico terrore armatus , & ecce quot regna , quot provinciæ nobiliſſimæ exiguo tempore Religionis avitæ ruinam ſuſtinuêre. Centum jam & amplius annis ſine albernâ requie , cum armata furijs hæreſi , cum carceribus , cum exilijs , cum ſtricto lictoris mucrone ;, ſola inops inermis , exhauſta decertat Hibernia : & adhuc laceratis undique fortunis , integra tantum fide in Deum & fidelitate in Principem , in arenæ & agone perſiſtit. Iactent alia regna opes & potentiam , ſtrata claſſibus maria , ſubactos latè populos , advectas ab extremo oriente gazas, Tibi autem, ter beata Sanctorum Inſula , abſit gloriari niſi in cruce Domini tui ; in ſervitute , in iugo , in pauperie pro Chriſti Fide conſtanter tolerata : hiſce tu ſaltem titulis & inſignibus decorata, in Catholicorum regnorum Faſtis primas non immeritò obtinebis.

Piget fortaſſe hactenus triſtes rerum imagines , & continuas unius regni tempeſtatés ſine alterno benignioris ſyderis aſpectu veſtris oculis animiſque repræſentari. Verum , non eſt cur pigeat nos dicendo pergere , quamdiu non tædet Hiberniam patiendo perſeverare. Vocat nos demum ultima, ac pœne fatalis tragœdiæ huius cataſtrophe, in qua non tantum acerba temporū anteriorum vulnera, ſed ipſius pœne Sanctorum Inſulæ interitum ſpectare cogemur , ſi tamen interire dicenda eſt quamdiu vivit fides, ſpirat pietas , & ſecura vitæ melioris conſtantia in ipſo quaſi funere efflorеſcit.

Poſtquam igitur Hæreſis, nullis umquam cladibus , nullo ſanguine ſaturata , in hæc remotiora regni Anglicani membra per tot annorum luſtra impunè deſæviit , non dubitavit demum inſolenti facinore in ipſum regni Caput violentas manus injicere ; illud , inquam , caput truculento ferro præcidere, quod ipſa pridem in Eccleſiæ Anglicanæ caput evexit. Atque ita hæreſis eadem uti facinoris hujus auctrix , ita ultrix fuit, dum auſa eſt uno ictu regni pariter ac religionis ſuæ caput amputare. Spectavit inulta domeſticum ſcelus ipſa Anglia, & cæteri Europæ Principes potentiſſimi. Non tulit tamen ab ipſo exordio illatas Regi ſuo injurias , uti fide in Deum, ita fidelitate in Regem aſſueta Hibernia. Erexit ſe quamvis oppreſſa , armavit ſe quamvis hactenus inermis , & præpotentes Anglicani Parlamenti copias in ſe ultro concitavit. Ante omnia pro Fidei tutela ac defenſione Catholicum Concilium Procerum ac Prælatorum ſibi præfecit, qui Regis licet eo tempore exulis & abſentis nomine regni habenas , & arma adminiſtrarent Quoque ſe, ſuamq́ue cauſam Deo , ejuſque in terris Vicario arctius adſtringeret, Nuncium Apoſtolicum à Romana Sede petiit, &

impe-

impetravit. Neque ex alia parte deſtitit miſſis continuò Delegatis Regis ſui adventum ſolicitare, donec tandem Rex alium qui Catholicis armis præeſſet ſuo nomine ſubmiſit. Quamvis hinc non ignoraret Hibernia hoſtes regio nomini infeſtiſſimos in ſuum exitium iras omnes & arma converſuros. Favit quoque ab initio ſinceris Hiberniæ conatibus divina clementia, ac fælicibus auſpiciis totum pæne regnum Catholicis armis, ſuique Regis obſequio ſubjecit. Fauſtis hiſce progreſſibus, ac lucido Fidei pœnè triumphantis intervallo incitata iterum Hæreſis, odiis pluſquam furialibus omnia domi foriſque miſcere, turbare, agitare aggreditur, ne Gentem tanto tempore ſuæ tyrannidi ſubjectam, in novam fidei libertatem aſſurgere patiatur.

Cromwellum igitur ævi ſui portentum, ejuſque copias Regis ſui cæde infames, ad Religionis ac regii nominis interitum in Hiberniam latè effundit: qui omnibus toto regno edicit ut qui ſe, ſuaque ſervata volunt, relicto tantum Rege ac Religione Romana, Parlamenti Anglicani Leges ac Iura recipiant. His ſine mora conſtanti fide repudiatis: ac demum poſt varios caſus regni viribus qua vi, qua dolo miſerè laceratis, quæ, quantaque pro Rege ac Religione Civitates ſingulæ ſuſtinuerint ad perpetuum conſtantiæ exemplũ deinceps ſpectabimus.

Cæſis non ita pridem ad Dublinum Catholicorum copiis, Urbi Pontanenſi, quæ à Septentrione Dublino adjacet, hoſtilia caſtra admoventur: hæc quamvis externo auxilio deſtituta, contra perpetuos victricium copiarum aſſultus tam fortiter ſtetit ac dimicavit, quam ſi ex ſuo lapſu totius patriæ ruinam formidaret, Donec tandem hoſtium numero magis quam virtute ſuperata, vitam paciſci coacta fuit. Sed & hanc innata hæreſi perfidia promiſcuâ cæde innocentibus ademit; extractis quoque è latebris ac publico ſupplicio affectis quos pro Rege ac Religione fortius ſtetiſſe conſtabat. Inter quos * P. Ioannes Bathæus è Societate IESU, cum fratre Sacerdote ad ſtipites alligati, & plumbeis glandibus trajecti, nobiles fidei victimæ occubuerunt.

Hoc rerum ſucceſſu ad novas cædes incitata hoſtium crudelitas, pari furore atque impetu Wexfordiam aggreditur, Urbem maritimam, avitæ fidei, & authoritatis regiæ omni ævo tenaciſſimam. Hæc ut erat inſigni civium robore, & natura loci munitiſſima, prius ſe hoſtium dolo captam vidit, quam capiendam formidavit. Irruunt denſo agmine hoſtiles copiæ, obvios quoſque proſternunt, ac præ cæteris ſacratos Deo homines ad necem depoſcunt. Inter hos ex ſacra S. Franciſci familia ſeptem omnino innocentes victimæ cecidêre, tam intrepidâ omnium ordinum in aperta fidei profeſſione conſtantiâ, ut etiam ex imbelli ſexu ultro accurrerint Sacræ Deo Virgines, quæ ſe numero cæſorum adjiciendas obtulere.

Neque tamen hæc immania crudelitatis exempla cæteras Hiberniæ urbes permovere potuerunt, ut cum minima Religionis aut regiæ authoritatis jactura, pro ſe ſuiſque fortunis cum hæretico hoſte paciſcerentur. Eodem quippe hoſtium furore, eademque civium conſtantia occupatur *Roſſia*, expugnatur *Waterfordia*, fruſtra civibus oblatâ rerum omnium

† *Anno* 1648. 2. *Aug.* * *Annuæ Soc.* 1650.

omnium prætérquam Miſſæ, libertate; ac demum poſt geminam obſidionem opprimitur magis quam proſternitur *Clonmelia*, quam hoſtes ipſi ab admiranda fidei firmitate, parvam Romam nuncupavêre.

Stabat hactenus inter vicinarum urbium ruinas fida ſemper Deo, fida ſemper Regi *Kilkenia*, quæ olim Regni Delitiæ, & Muſarum Athenæ, eâ verò tempeſtate Catholici Concilii ſedes nobiliſſima fuit. Hanc velut amputatis membris exanguem, & undique deſertam, impius hoſtis totis viribus ſibi tandem oppugnandam ſuſcepit, ut quam non poterat ſtantem, ſaltem languentem opprimeret; oblatâ ſæpius conditione, ut ſi in Parlamenti Anglicani fidem ſe daret, eâdem cum *Londino* immunitate gauderet. Maluit tamen illa cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere iucunditatem. Incenſis itaque, ne ab hoſte occuparentur, propriis ſuburbiis, non tantum violentam obſidionem, ſed etiam ſupremum totius exercitus aſſultum intrepida ſuſtinuit. Donec tandem ruentis patriæ caſum ſecura, cum ſuo Antiſtite Davide Rotho, in hoſtis poteſtatem redacta eſt: à quo deinceps, irâ in longum protractâ, eam ſubiit pro Fide ac Rege bonorum iacturam, ac primariæ nobilitatis lentam carnificinam, quam & animus meminiſſe, & manus exarare perhorreſcit.

Unum tamen multis teſtibus eo tempore geſtum, non eſt cur tacitus prætercam. Stabat tunc, & ſtat etiamnum Kilkeniæ, in ſplendido urbis foro moles lapidea ac magnifica, eleganti opere per modum obeliſci in ſublimè aſſurgens: huic innituntur quatuor excelſæ columnæ, quæ ſupremam totius operis partem ſuſtentant: ad has à quatuor partibus per lapideos gradus in altum aſcenditur. Supra hanc molem ad publicam venerationem lapidea Crucifixi imago in ſuprema cuſpide eminebat, quam in illum diem nullus hæreticorum furor deformare, aut violare auſus fuit. At verò poſt urbem à Cromvelliano milite occupatam, convenêre ex illis in forum aliquot impietatis anteſignani ſclopis armati, ac directis in illam Crucifixi ſtatuam crebris ictibus, ut impietati triumphum canerent, nobile illud Crucis trophæum ſibi demoliendum ſuſceperunt, quod & pertinaci tandem rabie perfectum fuit. Sed ecce, hujus impietatis artifices Deo vindice, pede non claudo pœna ſecuta eſt. Sic enim omnes divina ultio, & occultus languor invaſit, & miſerandum in modum afflixit, ut eorum nullus intra paucos dies ſuperſtes fuerit. Non potuit Kilkeniæ occumbenti minor victima immolari. Hoc ego ex publico & recenti eo tempore teſtimonio, & ex viris fide dignis qui eo loco tunc degebant, & ex Annuis in Urbem litteris compertum habeo.

Sed ad te nunc propero nobilis *Corcagia*, in hoc conſtantiæ theatro cum Fidei hoſtibus non indecorè decertantem. Urbs hæc per Momoniæ Præſidem ſine belli ſtrepitu aſtu occupata, graviora bellis pro Deo ac Rege certamina ſuſtinuit. Gener namque Præſidis urbi præfectus, ac nulli Catholico fidendum ratus, publico edicto omnibus palam indicit, aut Romanam fidem, aut urbem ante veſperum eſſe deſerendam: atque in communis fugæ ſignum ternam bellici tormenti exploſionem inſtituit. Spectaculum urbi miſerandum, ſed or-

bi admirandnm, ac cælo glorioſum! Ante tertium tormenti ſignum, cives omnes, matres cum infantibus, ac graves ætate Senatores cum univerſa familia in campos effuſi, in exilium abiêre voluntarium, avitam religionem avitis opibus ac laribus præferentes, manè opulenti, veſperi rerum omnium, præterquam fidei ac fiduciæ in Deum, penitus egeni.

Poſt tantos vicinarum urbium terrores, nonne aliquid de ſua erga Regem ac Religionem obſervantia remittet *Limericum* Urbs ampliſſima, ſed omni ſpe auxilii jam penitus interclufa. Spem quidem illa, in communi patriæ ruina, abjicere potuit, ſed fidem non potuit: ut hanc vel ipsâ morte tueretur, hoſtem intrepida expectavit, diuturnam obſidionem undique deſerta ſuſtinuit, & ad extremum cum plurimorum civium, ſui Antiſtitis, ac fortunarum omnium interitu, conſtantiæ ſuæ ac fidei famam ad poſteros tranſmiſit immortalem.

Cadente undique patriâ ſtabat adhuc in armis *Vltonia*, quam ne dubitares ſacro bello manus conſecraſſe Epiſcopum ſibi Clocherenſem in ſupremum armorum Ducem elegit. Hunc pro Deo ac Rege ſtrenuè dimicantem, Carolus Cootus, ſuâ in Catholicos ſævitia ſat notus, infami tandem aſtu circumvenit; captumque cum plurimis proceribus, cum fide non poſſet, vitâ ſpoliavit.

Deletis copijs, & ſubactis paſſim urbibus, ſola ſupererat *Galuia*, ad deditionem ab hoſte ſæpe ſolicitata. Sed hæc etiam ſola, ſuorum civium eximiâ fide ac virtute ſuffulta, non dubitavit ad annum pœnè integrum contra ferociſſimum hoſtem totius belli molem ſuſtinere: maluitque demum ſuo interitu occidenti patriæ parentare, quam cum minima perfidiæ nota ſe, ſuorumque fortunas à communi exitio conſervare.

Quæ mihi nunc manus, quæ lingua exponet vel tenuem umbram illarum calamitatum, quas captarum urbium ac provinciarum incolæ à juratis fidei hoſtibus deinceps ſubjerunt? dum proprijs ſedibus undique expulſi, alij ad diriſſimas quæſtiones & lanienam quæſiti, alij ad longinquas regiones in exilium deportati, alij ad ſteriles Conatiæ ſcopulos compulſi, graviores ipſa morte preſſuras ſuſtinuerunt. Quæ omnia ſi ad calculum hic revocare prolixum non foret, liquidò conſtaret, pluſquam centum Catholicorum millia in Romani nominis odium vita, hæreditate, aut patriâ ſpoliata fuiſſe. Quodque obſtupeſcat ſera poſteritas; ad redimendum tantas tamque diuturnas calamitates, vix in toto Regno inventi ſunt etiam ex infima plebe, qui in animum induxerint ſuum, deſertâ aut etiam diſſimulatâ Romanâ fide, hæreſi manus dare.

Eſt ſanè (inquies) cur Genti fideliſſimæ orbis Chriſtianus meritò gratuletur. Nunc præſertim, poſtquam Cromwelli impietas ſuum curſum conſummavit, Hibernia fidem ſervavit, repoſita eſt Carolo Regi debita juſtitiæ corona. Rectè id quidem. At, ſi neſcis, extinctus eſt dudum alijs, vivit adhuc Hibernis Oliverius. Spoliavit ille avitâ hæreditate ſubditos Regi fideliſſimos: manent illi maxima ex parte etiam hodie ſuâ hæreditate exuti. Cives toto regno muratis urbibus

ac proprijs laribus excluſit: coguntur illi etiamnum velut in patria ſua extorres proprijs ſedibus exulare. Nobilium terras ac prædia in perduellem Regi militem diſtribuit: hoc præmio adhuc fruitur perfidia, hac pœna plectitur adjurata Fidei Regique conſtantia.

At credo ego non adverſo Gentis fato, ſed arcano quodam divinæ mentis conſilio, Hibernis in ipſa patria incumbere hanc omnibus admirandam ſuæ patriæ orbitatem. Ne ſcilicet illis unquam deſit ulterior palæſtra, in qua eorum erga Deum Regemque conſtantia exerceatur. Utque cæteris vitæ bonis ac curis exuti, id unum curare pergant, ut acceptum à majoribus ſinceræ Fidei patrimonium ad ſuos hæredes integrum inviolatumque tranſmittant.

Hæc tua hæreditas, hæc tua gloria eſt, ô magne Patrici! qui intimis hujus Gentis pectoribus eam infixiſti Romanæ fidei conſtantiam, quam nec longa dies, neque tot retro ſæculorum cum ethnica impietate certamina, neque centum & amplius annis armata ferro Hæreſis, neque tota inferorum rabies, per mille & ducentos annos concutere potuit aut labefactare. Quin potius ſuis aucta diſpendiis, novis aſſiduo cladibus creſcit, preſſuris aſſurgit, roboratur injuriis, facilis pati rerum omnium, præterquam fidei ac conſtantiæ detrimenta.

Tua, inquam, hæc perennis gloria eſt, ter magne Inſulæ Sanctorum Apoſtole, qui hanc Hiberniæ Eccleſiam tanquam primævam Petri ſobolem ſupra Romanæ fidei petram ita ſolidaſti, ut adverſus eam, nunquam portæ inferi prævalere potuerint. O Eccleſiam verè petram, ac Romanæ petræ verè æmulam! niſi quod hæc in diuturna pace, tu in perpetuo cum hæreſi bello; hæc in opibus, tu in egeſtate; hæc in gloria, tu in contemptu; hæc in nobili purpuratorum Senatu, tu tuo tantum ſanguine purpurata contra omnes Erebi aſſultus immota perſiſtas.

Veſtra quoque hæc eſt gloria poſthuma Patricii progenies toto orbe diffuſa, in quorum pectoribus etiamnum magni Parentis ardor ac ſanguis efferveſcit. Quibus ſatius eſt per exilia, per inopiam, per vagas ſedes, hanc fidei conſtantiam in ſe aliiſque tueri, quam degeneres annos ad patrios focos inerti otio conſumere. Ex quorum numero nunquam hactenus defuêre antiquæ fidei novi pugiles, qui in hac Patricii arena magno animo decertarent. Quorum alij, ut de viris Apoſtolicis cum Apoſtolo loquar, vincula & carceres experti, alij egentes, anguſtiati, afflicti, alii in ſolitudinibus errantes, in montibus & ſpeluncis & cavernis terræ, ut ipſi teſtimonio fidei probati, hanc etiam ſuo ſudore ac ſanguine aliis comprobarent. Hæc nempe omnia etiamnum operatur primævus ille Patricij ſpiritus, qui in germana ejus ſobole hodie perſeverans, ad perferendas pro Chriſti fide ærumnas ac labores conſtantiam animoſque ſuppeditat.

Hæc illa fidei Conſtantia eſt, ô Hibernia, quæ filios tuos tanto numero Doctrinæ ac Sanctitatis laude domi, foriſque illuſtravit. Hæc eſt quæ doctrinâ ac pietate illuſtres ad publicam Eccleſiæ lucem per omnes Europæ gentes toties evexit. Hæc eſt quæ hac etiam tempeſtate, ſobole nunquam deficiente, viros ſummis muneribus pares ad ſupremas patriæ ſuæ Infulas ſubminiſtrat. Hæc illa una eſt, quæ tecum

omni ævo perſiſtens, orbi admirandam, cœlo glorioſam, hæreſi toties devictæ formidandam efficiet. Habeant ſine invidia aliæ Gentes inanes titulos, fluxas opes, inſtabilem potentiam: habeat ſuas gazas Iberia, ſuas vires Gallia, ſuas artes Italia, ſuas opes & gemmas America: peribunt opes, ſuccumbent vires, deficient artes. Tuæ autem ſint artes & divitiæ, pro Chriſto divitiis carere, aliaſque gentes non infidis opibus, ſed opulenta Fide, & invictâ fidei Conſtantiâ ſuperare. Hanc tecum ſera poſteritas poſſideat, *Hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam & immarceſſibilem, conſervatam in cœlis in vobis qui in virtute Dei cuſtodimini per Fidem in ſalutem, paratam revelari in tempore noviſſimo, in quo exultabitis: modicum nunc oportet contriſtari in variis tentationibus, ut probatio veſtræ Fidei multo pretioſior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem & gloriam & honorem, in revelatione Ieſu Chriſti, Domini noſtri.*

PRAX-

# PRAXIS
## ASSISTENDI PER OMNIA ÆGRIS, MORIBUNDIS, ALIISQUE.

DE diſpoſitione requiſita in ægro aut moribundo quoad ſuſceptionem Sacramentorum, tractatum invenies ſuprà, ubi de Pœnitentia, Euchariſtia, & Extrema Unctione actum eſt. Hic jam tradimus praxim juvandi infirmum ut ex parte ſua diſpoſitionem illam actu habeat, & alios Actus eliciat, qui conducunt ad ſtatum gratiæ acquirendum, augendum, aut conſervandum, maximè in illa ultima lucta & agone, in quo agitur de tota æternitate. Minimè enim ſuo officio ſatisfaciunt Confeſſarij, qui vix ullis remedijs inſtructi, tanquam imperiti medici, ad ægros aut moribundos accedunt: cùm ſæpè ab oportunis eorum monitis, & auxilijs, morientium ſalus æterna dependeat.

### §. I. *Quid Confeſſario in primo ad ægrum acceſſu curandum.*

PRimò igitur Sacerdos ad ægrum vocatus, curet ante omnia in ſeipſo excitare magnum deſiderium procurandi ſalutem ægrotantis, hac brevi conſideratione ex S. Dionyſio, *Divinorum diviniſſimum eſt cooperari ſaluti animarum.* Et animo ad Deum elevato ex corde dicat, O utinam poſſim juvare hanc animam, ſicut vellem juvari meam in extremo vitæ momento: ô momentum magni momenti, ex quo pendet tota æternitas! Deindè incipiat ſecum præmeditari, quo modo ex his praxibus debeat cum ægro procedere.

Secundò, Si deprehendat morbum eſſe periculoſum, conabitur impedire frequentem amicorum acceſſum, & alloquium de rebus mundanis, multò magis inanes eorum gemitus ac ploratus: ut ſic æger habeat otium convertendi animum ad cogitationes pias, & ſalutaria Sacerdotis monita.

Tertiò, Curabit ob oculos decumbentis apponi imaginem crucifixi, aut aliam quæ poſſit in illo Dei, ac Salvatoris ſui memoriam excitare: & Aquam luſtralem in promptu haberi, quâ æger & lectus frequenter aſpergatur.

Quartò, Si medicus aut amici non audeant ægrum de propinquo mortis periculo monere, ipſe Confeſſarius id ſuaviter & benignè faciat. Hoc enim omittere crudelitas eſt non clementia; ſolet namque æger per notitiam propinquæ mortis ad ſeriam animæ ſuæ curam multò magis excitari. Poterit itaque periculum his verbis diſcretè & molliter indicare: Sumus omnes mortales, neſcimus autem diem ne-

„que horam, medicus judicat morbum hunc non carere periculo: non „nocet igitur tempeſtivè diſponere domui tuæ, imò iuvare poteſt ad „corporis, & animæ ſalutem.

Quintò, Moneat ut, ſi nondum fecerit, Teſtamentum abſolvat, ut tantò liberiùs curas omnes ſaluti ſuæ tantùm impendat. 2. Ut ſi quid reſtituere debeat, juſtitiæ ſatisfaciat. 3. Ut pro animæ ſuæ ſolatio procuret eleëmoſynam fieri in pauperes, & ſacrificia, & alia Eccleſiæ remedia, dicatque ægro; ſi ipſe nunc tui oblviſcaris; quantò magis amici poſt mortem tui obliviſcentur? 4. Ut ex animo remittat injuriam omnibus qui ipſi inimici & moleſti fuerunt, ad imitationem & amorem Chriſti, qui moriens pro crucifixoribus oravit dicens, Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt? 5. Ut ipſe veniam poſtulet ab omnibus quos dicto vel facto offendit.

Quando autem advertit infirmum mortis nuncio angi aut turbari, debet in promptu habere motiva quibus mortis horrorem minuat, & ad ſequentes reſignationis actus ægrum inducat: qui etiam pro ſanis valere poſſunt ad tollendum nimium affectum erga res mundanas.

## § II. *Remedia inducentia ad Reſignationem, contra nimium mortis horrorem.*

1. COgita N. Deum eſſe ſupremum Dominum vitæ ac mortis, ac proindè vitæ uſuram quam tibi hactenùs gratis dedit, quovis tempore pro ſuo arbitrio repetere poſſe. Dic ergo cum Iobo: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum.*

2 Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori, mortuus eſt ipſe Chriſtus, mortua eſt Virgo Deipara &c. Nemo autem meliùs novit quando nobis expediat finem vitæ imponere, quàm æterna Dei ſapientia. Ille verò tanquam amantiſſimus Pater hunc tibi vitæ terminum ab æterno deſtinavit. Dic ergo cum Chriſto in horto & brevi morituro. *Pater mi, non mea, ſed tua voluntas fiat*, Et cum Apoſtolo: *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Sive vivimus ſive morimur, Domini ſumus.*

3. Tam ſtultum eſt nolle mori, quam nolle eſſe de numero hominum, quorum ne unus quidem à moriendi neceſſitate eximitur. Si ergo aliquando moriendum eſt, quandò potiùs quàm hoc tempore, in quo habes tam multa adjumenta piè, ac feliciter moriendi, cum præſentia Sacerdotis, cum Eccleſiæ Sacramentis, cum amicorum precibus & ſacrificijs. [illegible]m multi ſunt caſus in quibus poſteà facilè contingeret te abripi morte ſubitaneâ ſine cruce, ſine luce, ſine abſolutione, ſine extremis Sacramentis, cum periculo ſalutis æternæ, ſicut multis aſſiduò contingit.

4. Quid eſt hæc miſera vita, niſi carcer animæ, niſi exilium à patria cæleſti, niſi gehenna curarum, dolorum, morborum, moleſtiarum, in qua ſemper una miſeria alteri ſuccedit: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miſerijs.* Nonnè præſtat ſimul & ſemel omnibus his malis liberari, & ad illam patriam tendere, in qua neque

luctus,

luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà. Ubi amodò dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis.

5. Multi viri ſancti & ſapientes finem huius vitæ magnis votis expetebant, ut malis huius vitæ, & peccandi periculis liberati ad æternos Chriſti complexus evolarent. Sic S. Ignatius Martyr, ſic S. Catharina Senenſis mortem ultrò invitabant, S. Tereſia admirans dicebat, ô mors quis te metuat, cùm vitam parias! Dic ergo cum Apoſtolo, *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius.* Et, *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto*, Et cum regio Propheta, *Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus.*

6. Inquiro, cuius rei deſiderium poſſit te in hac vita remorari? An cupiditas fruendi amicis? Multò maior amicorum & cognatorum numerus te in cælo expectat: tot maiores tui, tot avi, proavi, patrui, vicini, cognati, fratres fortè & ſorores, filij & filiæ præceſſerunt, reliqui omnes ad unum brevi ſequentur. *Non enim habemus hic manentem civitatem ſed futuram inquirimus.* An te trahit cupido utendi adhuc tuis bonis, aut huius lucis uſura? At moriendo nihil horum perdis, ſed tantùm commutas in meliùs: nam anima tua cùm ſit immortalis in altera vita fruetur bonis multò maioribus, & nunquam perituris. Docente Apoſtolo, *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis deſcendit quæ præparavit Deus ijs, qui diligunt illum.*

Si dicas, te tantùm deſiderare longiorem vitam, ut poſſis meliùs Deo ſervire, & ad æternitatem te comparare At fortè diutiùs vivendo longiùs à ſalute recederes. Accidit plerumque, inquit Auguſt. ut qui creſcit ætate, creſcat & iniquitate. Uti factum eſt in ipſo Salomone. Fac igitur nunc quod tunc fieri velles. Potes uno die vel horâ, intenſis actibus, & ardenti Dei amore plures vitæ annos adæquare. Et teſtatur ipſa Scriptura, aliquos ex hac vita magno Dei favore citiùs evocari, ne per longiorem vitam pereant, nec tamen ideò minùs mereri. Audi Scripturam Sapient. 2. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius*, &, *Conſummatus in brevi explevit tempora multa.* Dic ergo ,cum magno erga paternam Dei providentiam affectu. Domine tu optimè noſti quid mihi expediat: da quod jubes & jube quod vis, Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, ut faciam ſanctiſſimam voluntatem tuam.

## §. III. *Incitamenta ad Patientiam contra morbi dolores.*

1. AMice N. nonnè deſideras ſequi Chriſtum Salvatorem tuum, qui pro te multa paſſus eſt? Dices haud dubiè, deſidero. Audi igitur Chriſtum tibi loquentem. *Qui vult venire poſt me, tollat Crucem ſuam & ſequatur me.* Ecce hi dolores ſunt tua Crux, quam debes portare ut Chriſtum ſequaris. Si oportuit Chriſtum pati ut intraret in gloriam ſuam, quomodò poteris tu ſine patientia intrare in gloriam alienam? Dolores tui, fateor, magni ſunt, ſed dolores & tormenta Chriſti fuerunt multò majora. Cogita illius ſudorem ſanguineum, quo ex ſolâ Paſſionis ſuæ conſideratione toto corpore perfuſus eſt. Si

capitis dolore cruciaris; reſpice caput ac frontem Chriſti Salvatoris tui acerbiſſimis ſpinarum aculeis undiquè ſauciatam. Si pectoris, aut lateris moleſtiâ torqueris; aſpice latus Chriſti tui crudeliſſimâ militis lanceâ perforatum. Si in manu aut pede dolorem ſuſtines; converte oculos ad Chriſti manus & pedes acutiſſimis clavis Cruci affixos. Deindè magno affectu dices. „Non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum: Si „Dominus & Salvator pro delictis meis tanta ſuſtinuit, quantò magis „debeo ego ex illius amore aliquid ſuſtinere.

2. Cogita te per morbi dolores patienter toleratos, futuras Purgatorij pænas ex parte vel ex toto compenſare, & magnum cœleſtis gloriæ incrementum acquirere, monente Apoſtolo 2. *Cor.* 4. *Momentaneum & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Et iterùm *ad Rom.* 8. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.* Dic ergo cum S. Auguſtino. Domine hic ure, hic ſeca, ut in æternum parcas.

Ecce in hunc finem Chriſtus ex pretioſo Calice Paſſionis ſuæ hos dolores tibi propinat. Nonnè ipſius Calicem libenter acceptabis, & hos dolores licet amaros ex illius amore exhauries, cum ipſo dicens. „Calicem quem dedit mihi Pater quomodò non bibam illum? Pater, ſi „non poteſt Calix ille tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.

Nonnè magni faceres, ſi quis tibi ſacratiſſimæ Crucis Chriſti reliquias inſignes aut particulas aliquas donaret? Ecce tibi Chriſtus ipſe mittit hos dolores, tanquam particulas graviſſimæ Crucis, quam ipſe in corpore & in anima ſua ex tui amore ſuſtinuit. Dic ergo ex toto corde Salvatori tuo,

„Domine Iesu Chriſte ad amorem & gloriam tuam ſuſcipio de paterna manu tua omnes ac ſingulos hujus morbi dolores ac moleſtias, „tanquam totidem Reliquias ſanctiſſimæ Crucis tuæ mihi à te donatas. „Illas tanquam tales amplector & exoſculor: & eas in corporis & „cordis mei theca cum patientia, imò etiam cum gaudio portare deſi„dero. Salve Crux pretioſa, quæ decorem traxiſti de membris Domini „mei Iesu Chriſti. Suſcipe me diſcipulum eius qui pependit in te: ut „per te me recipiat qui per te me redemit. Chriſto confixus ſim Cru„ci, vivam ego jam non ego, vivat verò in me Chriſtus.

Cogita quomodò Sancti omnes optabant ſtigmata vulnerum Chriſti in ſuo corpore geſtare. Quomodò *S. Paulus* gloriabatur ſe ſtigmata Domini Iesu in ſuo corpore portare. Quomodò *S. Franciſcus* pro ſummo favore cicatrices quinque vulnerum Chriſti in ſuo corpore ſuſcepit, etiamſi ex illis copioſus ſanguis proflueret. Quomodò *S. Catharina Senenſis* cum ingenti gaudio ſimilem gratiam à Chriſto complexa eſt, licet tantos dolores indè ſentiret, ut ſe morituram putaret. Certiſſimum autem eſt, & fide credendum, illos dolores ac moleſtias magno Dei favore & munere tibi conceſſos eſſe, ſi illos ad honorem aut amorem Dei patienter ſuſtineas. Dic igitur ex animo cum Sanctis illis Deo chariſſimis.

„O Deus, ò Salvator dilectiſſime ad amorem & honorem divinæ „Majeſtatis tuæ ſuſcipio de manu tua hos cruciatus ac moleſtias, eoſ-

„que complector tanquam ſtigmata vulnerum tuorum, & veſtigia tor-„mentorum quæ in ſacratiſſimo corpore ſuſtinuiſti. Et utinam eodem „amoris ſenſu ea in corpore meo ſuſtinerem, quo S. Paulus Apoſto-„lus, S. Franciſcus Confeſſor Seraphicus, S. Catharina Senenſis, alij-„que tibi dilectiſſimi.

„Utinam haberem illum pro te, patiendi ardorem quem habuit *S. Lau-„rentius* dum ſuper ardentes prunas in craticula verſaretur. Quem ha-„buit *S. Stephanus*, dum inter lapidum imbres toto corpore contunde-„retur. Quem habuit *S. Sebaſtianus* dum ſagittis undique configere-„tur. Quem habuerunt reliqui Martyres & amici tui, quorum maxi-„mum gaudium erat pro te ſecari, uri, laniari. Quod mihi deeſt tu „ſupplere digneris, Salvator mi, cum quo vivere volo & mori. Amen.

## §. IV. *De exercitio Fidei, Spei, & Fiduciæ in Deum.*

VT æger diſponatur ad actus efficaces Amoris & Contritionis, plurimùm juvat, illum primò excitare ad vivam Fidem & fiduciam erga Deum, ac merita Chriſti, aliaque fidei myſteria, quantùm perſonæ diſpoſitio patietur; nam ut ait Apoſtolus ad Heb. 11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.*

Quòd ſi eſſet æger qui in Fide vacillaret, & confirmari indigeret, proponi poſſint illi breviter quædam ex argumentis quæ pro Eccleſia Romana ſuprà in controverſijs expoſuimus.

Itaque inducendus eſt æger, ut devotè & attentè recitet Symbolum Apoſtolorum: vel ipſe Sacerdos illi præeat ſingulas Symboli partes pronunciando. Quòd ſi infirmior ſit quam ut hoc commodum aut conſultum videatur: procedat Sacerdos per paucas interrogationes hoc modo.

„Nonnè credis in Deum & Salvatorem noſtrum Ieſum Chriſtum „&c? Credo. Nonnè cupis vivere & mori in fide, quam ſancta Ro-„mana Eccleſia credendam proponit? Cupio. Abrenuncias omni diabolicæ ſuggeſtioni, quæ poſſit tibi in contrarium occurrere nunc & in hora mortis? Abrenuncio in perpetuum: & utinam poſſem fidem hanc ſanguine meo conſignare.

„Nonnè ſpem tuam & firmam fiduciam ſalutis æternæ habes repoſi-„tam in Dei miſericordia & meritis Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti? „Reſpondet æger. In te Domine ſperavi non confundar in æternum.

„Dic ergo cum Iobo *c.* 19. Scio quia Redemptor meus vivit, & in „noviſſimo die de terra reſurrecturus ſum, & in carne mea videbo De-„um Salvatorem meum: quem viſurus ſum, & oculi mei conſpecturi „ſunt & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

Debes igitur ſcire nulla eſſe peccata tam multa aut magna quæ remitti non poſſint per infinita Chriſti merita, quæ per Sacramenta, aut ſinceram cordis Contritionem nobis applicantur. Exemplum habes in *S. Magdalena*, quæ quamvis eſſet magna in civitate peccatrix, poſtquàm ſeriò ad Chriſtum converſa eſt, & de peccatis doluit, dixit ei Dominus: *Remittuntur ei peccata multa quia dilexit multum.* Et latro,

qui

qui tantùm in Cruce ultimâ vitæ horâ cum fiducia dixit, Domine memento mei cùm veneris in regnum tuum: ſtatim à Chriſto audivit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.*

Reſpice Chriſtum in Cruce expanſis brachijs paratum te ad ſuum complexum & gratiam admittere, modò tu velis totâ cordis fiduciâ ad illum recurrere. Audi illum ultrò invitantem: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.*

Cogita Deum Patrem eſſe benigniſſimum, qui non vult mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat. Ipſe te creavit, ipſe te ad Eccleſiam ſuam vocavit, ipſe te per Filium ſuum unigenitum redemit. Accurre igitur ad ipſius ſinum tanquam creatura ad Creatorem, ſervus ad Dominum, redemptus ad Redemptorem, filius ad parentem. Ipſe eſt qui filium etiam *Prodigum* poſt multa flagitia ad ſe reducem cum gaudio recepit. Tu tantùm dic corde contrito. *Pater peccavi in ,cælum & coram te, & jam non ſum dignus vocari filius tuus.* Et ipſe cum ,lætitiâ paterna viſcera expandet dicens, gaudere oportet & exultare, quia filius meus hic mortuus erat & revixit, perierat & inventus ,eſt. Teſtatur enim majus eſſe gaudium in cælo ſuper uno peccatore ,pænitentiam agente, quàm ſupra nonaginta novem juſtis, qui non in- ,digent pœnitentiâ.

Poſtquam Sacerdos hæc aut alia fiduciæ motiva cum affectu expoſuit, ſuggeret per intervalla aliquam ex ſequentibus ſententijs identidem ab ægro ore vel corde repetendam.

Domine ſi habes undè me damnare potes, habes etiam undè potes ſalvare: miſericordia Domini ſuper omnia opera eius.

Quomodò pater miſeretur filiorum, ita miſertus eſt Dominus timentibus ſe.

Domine non timebo mala quoniam tu mecum es. Pone me Domine juxta te & cujuſvis manus pugnet contra me.

Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem Chriſti tui.

Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in te confido non erubeſcam.

Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me.

Iuxta eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſalvabit.

Magna eſt ſuper cœlos miſericordia tua, & uſque ad nubes veritas tua.

Quis unquam ſperavit in Domino & confuſus eſt? In te Domine ſperavi, non confundar in æternum. *Hoc poſtquam repetijt æger, concludere poteſt Sacerdos hac oratione.*

,Deus cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, ut nos & omnes famulos tuos quos delictorum ,catena conſtringit, miſeratio tuæ pietatis clementer abſolvat. Per ,Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

§. V. *De*

## §. V. *De exercitio Amoris in Deum & perfectæ Contritionis.*

ACtus hic maximi momenti eſt, & ad illum æger aut moribundus omni conatu adjuvandus eſt: nam ſi in ſuſceptione Sacramentorum aliquid fortè obicis quocumque modo intervenerit, hic actus eſt, & quidem ſolus, qui peccatorem reddit ſalutis ſuæ abſolute ſecurum. Proindè ad illum primò per idonea motiva diſponendus eſt, deindè ipſe actus pro viribus eliciendus.

Primò, Conſidera N. Dei bonitatem, Majeſtatem, excellentiam infinitam ſuper omnes creaturas, quas ipſe ſolo nutu voluntatis ſuæ ex nihilo produxit, & infinitâ benignitate aſſiduò regit & conſervat. Infinitæ eius majeſtati ac bonitati debetur à te, & ab omnibus, amor infinitus. O utinam poſſimus illum rependere! Sed quia amoris infiniti incapaces ſumus, tantùm mandat nobis, ut diligamus ipſum ut Deum & Dominum ſuper omnes creaturas ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus noſtris, ſic ut pro nulla re hujus miſeræ vitæ velimus ipſum offendere, aut ab illo ſeparari. Nonnè N. hoc tibi æquum & juſtum videtur? Quid enim juſtius quàm ut Deum, & Creatorem, & Dominum, qui omnibus creaturis infinitè dignior eſt, ſuper omnes creaturas diligamus, Dic ergo tandem.

Diligo te, Deus meus, diligo te ex toto corde meo, ex tota anima
,mea, & totis viribus meis ſuper omnes res hujus mundi; & utinam
,amplius & amplius diligerem. Et utinam ab amore tuo nunquam
,peccando receſſiſſem: certè cum gratia tua nunquam amplius rece-
,dam.

Conſidera ſecundò, Quare in hoc mundo creaturas aliquas magno amore complectimur? Nempe, propter aliquam pulchritudinem quam in illis videmus, vel dulcedinem quam in illis ſentimus, vel benignitatem quam in illis experimur. Illa ipſa pulchritudo, dulcedo, benignitas, eſt in Deo infinities major & perfectior, a quo omnis pulchritudo, & amabilitas creaturarum, ſicut tenuis radius à Sole, & rivus exiguus ab Oceano, deſcendit. Si igitur in creaturis tenues umbras & rivos divinæ bonitatis adamamus, quantò magis ipſum omnis boni fontem & originem diligere debemus.

,O quam ſerò te cognovi pulchritudo æterna, quàm ſerò te amavi
,bonitas infinita! Nunc certè ſuper omnia te unum amo, & amare de-
,ſidero in æternum.

,Deus meus & omnia! Quid mihi eſt in cœlo, & à te quid volui
,ſuper terram, Deus cordis mei & pars mea Deus in æternum.

Conſidera tertiò, Beneficiorum à Deo acceptorum magnitudinem ac multitudinem, ex mera ac gratuita Dei benignitate. Creavit te ad imaginem & ſimilitudinem ſuam ex innumeris hominibus quos tuo loco creare potuiſſet. Corpus tibi dedit præ multis alijs integrum & ſanum, non claudum, aut cœcum, aut informe &c. Animam tibi donavit immortalem, rationis capacem, & multis naturæ & gratiæ donis præditam. Et quem in finem ſic te creavit? Ut poſt hanc vitam

cum ipſo Deo fælicitatis & gloriæ æternæ particeps efficiaris, quo nullum majus donum excogitari poteſt. Si ergo diligis parentem qui tantùm corpus tuum genuit, & paucorum tantùm annorum hæreditatem tibi comparavit, quantò majori dilectione & affectu debes Deo adhærere, qui non tantùm corpus, ſed etiam animam immortalem, & hæreditatem æternam tibi in cælis præparavit.

O creator mi, ô Pater æterne, diligo Te ſuper omnem mundi di- ,lectionem, non tantùm quia ego hæc à te bona accepi, ſed quia in ,teipſo tam bonus es, tam pius, tam benignus, ut me indignum tot ,tuis donis ac bonis prævenire dignatus fueris. Et interim ego in te ,peccando fui tam ingratus, quando tu erga me fuiſti tam gratioſus.

Conſidera quartò, Poſtquam Dei dona, & ſpem ſalutis æternæ peccato perdidiſti, quomodò per Filij ſui mortem, Paſſionem, ac Sanguinem te à ſupplicijs æternis redemit. Quomodò iterùm, iterumque relabentem ab inferni pœnis toties conſervavit, in quibus hoc momento arderes, niſi Deus erga te divinæ juſtitiæ rigorem continuiſſet.

Sic ergo Deus dilexit mundum ut Filium ſuum unigenitum daret: ,ſic dilexit hanc animam meam ut per eius ſanguinem me à morte æ- ,terna conſervaret. Quid ego retribuam Domino pro omnibus quæ ,retribuit mihi? Suſcipe ſaltem cor meum, & animam meam, & amo- ,rem meum & vitam meam: ut amore amoris tui moriar, qui amore ,amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Conſidera quintò, Immenſam ac perpetuam Dei ac Salvatoris tui in te charitatem, in eo quod velit in Sacramento Euchariſtiæ nobiſcum aſſiduò permanere, & ſeipſum nobis in cibum & alimentum præbere, dicens, *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet & ego in eo*. Et, *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quænam mater adeò tenerè diligit filium ſuum ut illi carnem & ſanguinem ſuum in alimentum præbeat? Chriſti verò in nos amor omnium hominum amorem adeò ſuperat, ut ſatis illi non fuerit morte ſuâ nos redimere, ſed etiam voluerit carnem, & ſanguinem, & animam, & divinitatem ſuam nobis in eſcam, in ſolatium, in vitæ æternæ pretium relinquere.

Dic ergo cum S. Auguſtino. O anima mea, ſi pigeat amare, non ,pigeat te ſaltem redamare Deum & Salvatorem tuum, tali amore te ,prævenientem. O amor mi! Si deliciæ tuæ ſunt eſſe cum filijs homi- ,num, quomodò non erunt deliciæ meæ eſſe tecum.

,Diligam ergo te fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & ,refugium meum, & liberator meus, & amor meus in æternum.

Conſidera ſextò, Ingentia beneficia quæ Deus præ multis alijs ex ſpeciali amore tibi in particulari conceſſit.

Primò, Vocavit te ad veram Eccleſiã, & fidem ſine qua nulla eſt ſalvatio, idque peculiari favore & auxilio, teſte Chriſto Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me niſi Pater meus traxerit illum.* Cogita quàm multa hominum millia in ſua infidelitate & hæreſi æternum pereant, quos ſi Deus tuo loco ad ſuam Eccleſiam ita vocaſſet, fortè multò ardentiùs illum coluiſſent & amaſſent. Cogita quid de te factum fuiſſet, ſi Deus permiſiſſet te naſci ex parentibus hæreticis, aut educari inter ami-

cos

cos aut cognatos hæreſi infectos, qui te in errorem & damnationem abduxiſſent.

Secundò, quomodò divina providentia non permiſerit ut ſine Baptiſmo in utero matris extinctus fueris, ut multi alij.

Tertiò, Quod ab infantia nactus fueris Magiſtros probos & Catholicos, qui te in timore Dei, & amore virtutis continuerunt, ne inter homines ſceleratos & perditos vitam duceres.

Quartò, Quod tibi præ multis alijs præbuerit uſum frequentem Sacramentorum, à ſubitanea morte, & à damnatione æterna conſervaverit, ut poſſis in gremio Eccleſiæ mori, Sacerdotis abſolutionem obtinere, in perfecto Dei amore & gratia vitam terminare, & ad ſalutem æternam cum Chriſto & Sanctis in cœlo pervenire. Verè potes ex animo cum Propheta dicere:

,Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi. Quo-,modò non diligam illum ſuper omnia, qui quodammodò ſuper omnes ,me dilexit?

,O mi Deus deſidero te amare ſuper omnia, ſicut te diligunt Angeli ,in cœlo, ſicut te diligunt Apoſtoli & Martyres, & ſicut te dilexit ſan-,ctiſſima Virgo Deipara, cum qua ex toto corde & affectu dico: Ma-,gnificat anima mea Dominum, & exultavit ſpiritus meus in Deo ſalu-,tari meo.

Et ut poſſim quantùm in me eſt amorem amore compenſare.

,Suſcipe Domine univerſam libertatem meam, accipe memoriam, ,intellectum, & voluntatem meam. Quidquid habeo ac poſſideo ,mihi largitus es, id totum tibi reſtituo, ac tuæ voluntati trado guber-,nandum. Amorem tuum cum gratia tua mihi dones, & dives ſum ,ſatis, nec aliquid ultra poſco in rebus creatis.

Quando advertet Confeſſarius pœnitentem ſuum his motivis excitatum, & ad Dei amorem inflammatum eſſe, dum ferrum candet, poterit primò cum illo recitare aliquos actus Charitatis & Contritionis infra exprimendos, ut ad Confeſſionem generalem, aut particularem, aut ad alia Sacramenta diſponatur.

Secundò, Suadere ut ex Dei amore ignoſcat omnibus qui ipſum offenderunt.

Tertiò, Hortari ut ab omnibus veniam poſtulet quos dicto, aut facto offendit.

Quartò, ut morbi moleſtias, aut mortem ex Dei amore libenter ſuſcipiat.

Quintò, ut promittat præſtare debita, aut alia quæ judicat ad ægri ſalutem neceſſaria.

Sextò, ut proponat, ſi Deus vitam ulteriorem dederit, optimo pietatis exemplo alijs prælucere.

§. VI. *Ac-*

## §. VI. *Actus varij Contritionis & Amoris Dei ſuper omnia.*

I.

O Magne Deus! Te amo ſuper omnia, te diligo ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus meis. O quam doleo quod à ſanctiſſima voluntate tua cogitatione, verbo, vel opere unquam peccando receſſerim. Nunc ego firmiſſimè propono omnia mandata tua implere, omniaque te aſpirante peccata vitare. Et quare? Non aliâ causâ, quam ob immenſam perfectionem, incomprehenſam potentiam, altiſſimam ſapientiam, infinitam bonitatem tuam, ſive propter teipſum, & quia omni amore digniſſimus es. O Pater! ô Fili! ô Spiritus ſancte! ô ſanctiſſima Trinitas! ô Deus meus & omnia.

I I.

DOmine Ieſu Chriſte, verus Deus & verus homo, Creator & Salvator meus, doleo ex toto corde meo, quod te offenderim, quia tu Deus meus es, & te amo ſuper omnia, firmiterque ſtatuo, nunquam poſthac peccare, ſed omnes peccandi occaſiones evitare. Propono quoque peccata mea confiteri, pœnitentiam, quæ iniuncta fuerit, exſolvere, &, ſi quid alicui debeam, reſtituere. Amore etiam tui remitto injuriam omnem à quocumque mihi illatam. Inſuper ad expianda peccata mea, offero Majeſtati tuæ vitam, labores, & bona opera mea univerſa. Ut verò humillimè peccatorum meorum veniam efflagito, ita confido, ab infinita bonitate tua, per merita ſanctiſſimæ Paſſionis, ſanguinis & mortis tuæ, ea mihi remittenda: præſtandam etiam gratiam, quâ vitam meam emendem, & in ſanctiſsimo ſervitio tuo in finem uſque perſeverem. Amen.

I I I.

DElicta mea, Deus meus, expaveſco, & ante Te erubeſco, cùm veneris judicare, noli me condemnare. Doleo Deus cordis mei, doleo ex toto corde meo, quod offenderim ac læſerim ſupremam bonitatem ac majeſtatem tuam. O cur unquam diſplicui tibi amabiliſſima bonitas! ô Majeſtas colendiſſima, doleo jam ex ſinceriſsimo amore tui, qui amari ſuper omnia infinitè dignus es. Amo te Deus meus: & amare te, & glorificare te volo in æternum, Amen.

I V.

O Deus meus, amor meus, omne bonum meum, & in Te infinitè bonus, infinitè benignus! utinam nunquam offendiſſem te infinitè amabilem, nec offenderem poſthac in æternum! Hoc ego, Pater ſancte, præſtare deſidero omnium creaturarum mihi poſsibili affectu, & hoc deſiderium ac propoſitum toties renovare quoties reſpiro, quoties vivo, nunc & in æternum.

V.

DEus meus & omnia, doleo purè propter te, quod unquam offenderim Te infinito honore, amore, obſequio digniſſimum, & cum omnibus Sanctis & ſervis tuis tuum beneplacitum amplector, & amplectar in æternum. Da quod jubes, & jube quod vis.

VI. O

V I.

O Deus meus! ô Ieſu cordis mei! quàm bonus ſemper fuiſti erga me! & heu quàm ingratus ego erga Te! Doleo Deus meus ex amore tui, non tantum quia tam bonus fuiſti erga me, ſed quia tu in teipſo tam bonus es, tam benignus, & ideo te omni amore & honore digniſſimus. Ignoſce Pater mi, ignoſce Pater miſericordiarum, & concede ut ex toto corde deinceps adhæream tibi, & ſanctiſſimæ voluntati tuæ, in tempore atque æternitate. Amen.

## §. VII. *Praxis eadem per breves interrogationes, quando æger loqui vix poteſt.*

Nonne firmiter credis omnia, quæ tibi Deus per Eccleſiam Romanam credenda proponit? Credo, in ea fide mori volo.

Nonnè fiduciam tuam omnem in Deo Ieſu tuo defixiſti? Defixi, & fidenter dico; in te Domine ſperavi, non confundar in æternum, quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.

Nonnè Deum amas ſuper omnia propter infinitam eius bonitatem? Amo, & amabo in æternum Deum meum, Creatorem meum; utinam diligerem Te Salvator mi, eo amore quo dilexit te mater tua, quo diligunt te in cœlo Sancti tui in æternum.

Nonnè doles ex animo te Deum toties offendiſſe, quem ſummo amore proſequi debueras? Doleo, idque Dei ſolius causâ. quia divina illius majeſtas toties à me peccando offenſa eſt.

Nonnè te Deo totum tradis, qui tibi totum dedit? Trado in manus Dei, vitam & mortem meam, ut de ijs pro ſuo arbitratu diſponat.

Nonnè, ſi Deus te priſtinæ ſanitati redderet, aliter vitæ tuæ rationes inſtitueres? Inſtituerem, & ardentius quam hactenùs Deum meum amarem, eique ſervirem.

## §. VIII. *Ad ſacrum Viaticum præparatio.*

Viaticum differt à Communione ordinaria, quod in hac petamus à Deo gratiam benè vivendi, per hoc autem gratiam benè moriendi; idque viatici nomen deſignat, quod nihil aliud eſt, quàm annona ſive commeatus ad futurum iter. Sed quo longior via eſt à terra in cœlum ad quod moribundus properat, eò S. Mater Eccleſia filios ſuos decedentes Viatico inſtruit potentiore Corporis & Sanguinis Chriſti.

Forma dandi viaticum hæc eſt: *Accipe Frater* (vel ſoror) *Viaticum Corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te cuſtodiat ab hoſte maligno & perducat in vitam æternam. Amen.*

Forma verò Communionis ordinariæ: *Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam tuam in vitam æternam.*

Qui manè celebravit vel communicavit, & poſteà eodem die incidit in periculum mortis, poteſt iterùm Communionem ſumere non jejunus per modum viatici. Et ſi poſteà periculum duret, & æger id mul-

multùm deſideret, poteſt idem permitti poſt unum alterumve diem. Conc. enim Conſtantienſe *Seſſ.* 13. tempus non limitat, quando dicit in caſu infirmitatis Euchariſtiam dari poſſe non ieiuno. Alias Interſtitium ordinarium ſolet eſſe 7. vel 8. dierum.

Poteſt dari viaticum ægro qui ex febri in delirium incidit, ſi anteà illud deſideraverit, aut ſigna Contritionis ediderit, nec appareat periculum irreverentiæ. Ita Rituale Rom. Item damnato ad mortem, etiam non ieiuno, ſi neceſſitas urgeat.

Quilibet Sacerdos in extrema neceſſitate ſi Parochus deſit, poteſt præbere viaticum. Et, ſi alia hoſtia non ſuppetat, poteſt Sacerdos ex hoſtia majori, quâ celebrat, particulam pro moribundo reſervare.

Sacerdos allaturus viaticum conetur anteà, ſi tempus ſuppetat, excitare in ægro magnum deſiderium hujus Sacramenti, idque ut præſtet efficacius, verba Eccleſiæ auguſtiſſimum convivium venerantis proponat. O ſacrum convivium, in quo Chriſtus ſumitur! recolitur memoria Paſſionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Puncta hic quatuor conſideret, quaſi totidem ſacratiſſimi epuli fercula.

1. Ad illa verba, *O ſacrum convivium* &c. perpendat SS. Euchariſtiam dari viatoribus per modum cibi, ne deficiant in via ad patriam cœleſtem; grandis enim adhuc reſtat via, hoſtibus multis ac latronibus infeſtiſſima: ideòque Servator tuus, amice, ne animum deſponderes, paravit in conſpectu tuo menſam adversùs eos, qui tribulant te; ad hanc menſam ubi dignè accubueris, dices audacter, ſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine. Quare S. Nicolaus Tolentinas tam enixè v. Euchariſtiam expetebat? Ut tanto, inquit, viatico munitus non deficiam in via ad cœleſtem patriam profecturus; etſi ob demerita mea impius Belial hoſtis meus mihi occurrerit, poſſim fidenter dicere, Dominus mihi adjutor, & ego deſpiciam inimicos meos.

2. *Recolitur memoria Paſſionis eius.* Ideò autem voluit Dominus Paſſionis ſuæ apud nos iugem eſſe memoriam, quod in ea divitias noſtras ſpeſque omnes ſitas habere debeamus.

B. Hugo à S. Victore tria in votis habuiſſe dicitur. 1. Ut cibus ſibi ultimus eſſet Euchariſtia. 2. Ut ultima cogitatio ſive meditatio eſſet de paſſione Domini noſtri Ieſu Chriſti. 3. Ut ſupremum verbum eſſet dulciſſimum Ieſu nomen. Quid ni & tu ejuſmodi vota concipias?

3. *Mens impletur gratiâ.* Quod corporeus cibus corpori, hoc panis ille cœleſtis præſtat animæ: ille membra corporis, hic animæ potentias reficit, nutrit, confirmat.

4. *Futuræ gloriæ nobis pignus datur.* Quis ad illud pignus non fidenter aſpiret, quod opem certam æternæ vitæ adducit:

Ubi verò allata fuerit venerabilis Euchariſtia, quantùm infirmitas patietur, Deum præſentem veneretur, atque adoret. Sæpè viſa eſt Euchariſtia morituris vires addere ut in illo ſupremi temporis articulo, ſuum in Deum amorem religionemque palàm facerent. Exemplo ſit

S. Gu-

S. Guilielmus Archiepiſcopus Bituricenſis, qui, licet animam agere videretur, ſimul atque Deum ſuum ad ſe venire cognovit, perindè ac ſi morbus omnis remiſiſſet, de ſtrato proſiliens, concito gradu ſervatori ſuo proceſſit obviàm, eumque flexis humi genibus totuſque lachrymis diffluens, quanta potuit animi corporiſque demiſſione veneratus eſt, inſtantemque illi agonem ſuum commendavit.

Tum in ægro iterùm excitet Sacerdos vehemens ſacratiſſimi viatici deſiderium, in quem finem breviter repeti poterunt prædicta, tum exempla adferri eorum, qui ardentiſſimè cœleſti hoc pane, vitâ exceſſuri, muniri voluerunt.

S. Maria Magdalena admonita ut cœlum peteret, etſi itineris duces Angelos haberet, hoc tamen iter ingredi enuit, niſi priùs Chriſtum Dominum Angelorum, comitem & ducem haberet.

S. Ambroſij Mediolanenſium Præſidis deſiderio, quod præ morbi magnitudine aperire non poterat, Deus miraculo ſatisfecit, nam nocte divinitùs admonitus Vercellenſis Epiſcopus, allatâ venerabili Euchariſtiâ viatico illum refecit.

His alijſque æger accenſus, quâ maximâ poteſt reverentiâ divinum viaticum recipiat: quo accepto, conſideret nobilis hujus cibi dignitatem, repetitiſque fidei, ſpei, ac charitatis actibus, dicat; Mane ,nobiſcum Domine, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt jam dies. ,Breves dies mei ſunt, & ſolùm corpori meo ſupereſt ſepulchrum. Bo- ,ne Ieſu eſto mihi Ieſus & Salvator, tibi corpus & animam committo.

## §. IX. *Ad Extremam Unctionem diſpoſitio.*

FOrma conferendi in Rituali exprimitur: iterari poteſt, quando novum mortis periculum incurrit. Miniſtranda eſt etiam amentibus, licet illam anteà non petierint. Pueris etiam danda eſt poſt ſeptimum annum, ſi habeant uſum rationis, etſi nunquam communicaverint. Aliàs reſolutiones vide ſuprà part. 4. c. 6. ubi de Extrema Unctione agitur.

Effectus hujus Sacramenti ex Concilio Florentino eſt mentis ſanitas, &, quantùm expedit, etiam corporis. Hinc Sacerdos refutet errorem & timorem illorum, qui cupiunt ſemper differri Extremam Unctionem, eo quod perſuadeant ſibi eo collato de vita actum eſſe. Cardinalis Bellar. aſſerit ideò rariores ægros hunc ſanitatis fructum decerpere, quod ſerius ad hanc vitæ arborem accedant.

Narrat Ioannes Nider, Rupertum quendam Imperatorem circa annum Chriſti 1400. hujus opinionis aſpergine non leviter tinctum fuiſſe; at non impunè: nam continuò tot tamque gravibus ſcrupulis torqueri cæpit, ut propius nil fuerit, quam ut non modò de corporis, ſed & de animæ ſalute deturbaretur. Impediit Dei favor. Spiritualis hæc ei medicina adhibita, dumque orationes eius pietatis pleniſſimas percipit; ò me imprudentem, inquit, qui orationes tam pias hactenus neglexerim. Ignoſcat Deus inſipientiæ meæ: & verò ignovit, vitæ annos inſuper non paucos indulſit, quibus imperium ſuum ſoſpes adminiſtravit.

Dum æger inungitur, animum his alijſque ſimilibus orationibus paſcat: *Ieſu Fili David miſerere mei*: *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me feſtina*; *Bone Ieſu dic animæ meæ, ſalus tua ego ſum.*

Sacerdos peractâ Unctione ægrum animet ad fiduciam recuperandæ ſanitatis, ſi id animæ profuturum ſit, divinoque placito conſentaneum; atque in hunc finem has aliaſque orationes recitet.

,Concede hunc famulum tuum quæſumus, Domine Deus, perpetuâ ,mentis & corporis ſanitate gaudere, & glorioſæ B. Mariæ ſemper ,Virginis interceſſione à præſenti liberari triſtitiâ, & æternâ perfrui ,lætitiâ.

,Omnipotens ſempiterne Deus ſalus æterna credentium, exaudi ,nos pro infirmo famulo tuo N. pro quo miſericordiæ tuæ imploramus auxilium, ut, redditâ ſibi ſanitate, gratiarum tibi in Eccleſia tua ,referat actiones.

## §. ultimus. *Admonitio ad præſentes de Morte.*

POſtquam æger expiravit, Sacerdos animam eius circumſtantibus commendet, dicatque nullo modo defunctum efficacius ab ijs juvari poſſe, quam ſi purgatâ ſtatim per confeſſionem conſcientiâ ad communionem religiosè accedant, eiuſque fructum per modum ſuffragij defuncto impertiant.

Deindè adhortetur præſentes de adhibenda cura ad felicem mortem obeundam.

1. Quia ab illa, beata æternitas dependet.
2. Moneat ad hanc obtinendam neceſſe eſſe per rectam vitæ innocentis viam ambulare, & frequentem Sacramentorum pœnitentiæ, & Euchariſtiæ uſum adhibere.
3. Conſiderent pretioſum eſſe tempus quod ad ſalutem operandam conceditur.
4. Maximè certam omnibus eſſe mortem, horam verò mortis incertam.
5. Exiguo labore ingentes theſauros comparari poſſe.
6. Nihil nos hinc aſportaturos, præter virtutum bonorumque operum fructus.
7. Id nunc agendum, quod feciſſe optaremus, ſi modò ſupremum vitæ momentum adeſſet.

Pro Præparatione ſecuriſſima ad Mortem, dum rectè valemus uſurpandum eſt ſequens Teſtamentum, quale ſibi viri ſancti ſæpius confecerunt, & ſingulis ſeptimanis devotè recitarunt ac renovarunt.

TESTA-

# TESTAMENTUM

## *Devotiſſimum Hominis Chriſtiani, Complectens Actus omnes quibus poſſit ad ſalutem æternam ſecuriſſimè diſponi.*

IN nomine Dei, ac Sanctiſſimæ Trinitatis, Amen. Ego N. N. ab Annis..... tuo nutu, ô mi Creator, veni nudus in hunc mundum & brevi nudus inde ad te revertar. Cum autem omnia acceperim de manu tua, & tua ſint omnia infinitis titulis; hac meâ ſupremâ voluntate tibi me, meaque omnia reſtituo, quanto poſſum amore, quantâ poſſum gratitudine. Te quoque ſuper omnes Hæredem meum conſtituo, qui reſtitues hæreditatem meam mihi, ſicuti dediſti mihi Teipſum, & pretioſam animam, & Spiritum Sanctum tuum. Et quid potuiſti facere amplius animæ meæ, & non feciſti?

Quid verò ego hactenus retribui, & quid deinceps retribuam tibi? O quam meritò ex nunc in æternum cor, corpus, & animam, omneſque cogitationes, verba, & opera, tibi dico, & devoveo! Et ſi mea forent univerſa, ô Deus, hæc quoque darem tibi. Dignus es enim Domine accipere omnem laudem, virtutem, honorem, & benedictionem: & maximè à me qui te ſic N. peccando toties inhonoravi, de quo nunc ex amore tuo medullitus doleo.

Itaque nunc cum omnibus Sanctis tuis, & in æternum dicere incipio: Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo tibi Deo noſtro in ſecula ſeculorum, amen.

Hos affectus omnes toties renovare Cupio, quoties deinceps reſpiro, & maximè in ultimo vitæ momento, pro quo nunc in manus tuas commendo ſpiritum meum.

Inſuper nunc coram te, & curia tua cæleſti univerſa, obſigno meum votum, & deſiderium, quo cupio in Fide Catholica, Apoſtolica, & Romana vivere, & mori, & in extrema hora Pænitentiæ Sacramentum ad veniam peccatorum, Unctiones verò extremæ, ad luctam contra Dæmonem, Communiones autem, ad Viaticum longæo æternitatis, toto cordis affectu ſumere & complecti deſidero.

Hæc deſideria Scripto hoc, ideo coram Te Deus meus, & coram Angelis ac hominibus conſigno; ut hoc ipſum ſit humilis, & explicita Sacramentorum poſtulatio; ſi quo caſu interceptâ voce, linguâ eloqui non poſſem. Nec revocatum cenſeri cupio. niſi coram te, & curia tua, & ſeptẽ teſtibus, & integris ſenſibus illud retractaverim. Pro Pænitentiæ verò Sacramento ne deſit materia etiã explicita: Nuncpro extrema hora fateor dolens ex ſincero tui amore, me erga te ingratiſſimum fuiſſe, in oratione toties vagum, & negligentem, ergaproximum non

uti debui affectum, patientem, & benignum; erga me plus nimio indulgentem, & tempus omnium pretioſiſſimum otiosè perdidiſſe, cum poſſem eo in immenſum per ſingula ferè momenta augere opes æternas, & pro æterna gloria tua illud ipſum impendere. De his inquam, ceteriſque vitæ universæ delictis ex puro Dei amore toto corde doleo, meipſum accuſo, & ſupplex veniam efflagito.

Quod reliquum eſt de bonis fortunæ, illa relinquo ijs N.N. quibus, ut confido, relinqui tibi maximè placet, & in eum uſum N. qui ſit ad maiorem nominis tui gloriam. Tua ſunt fateor, Domine, tua ſunt omnia. Ego verò redditurus forſitan hodie rationem, cupio eſſe Diſpenſator fidelis, ut non ſtudeam honori meo, ſed tuo, non vanitati, ſed veritati! Tu enim es via, veritas, & vita mea.

Rogo item vos Amicos meos, ut ſacrificijs, precibus, Communionibus, indulgentijs, & eleemoſynis iuvetis animam meam, ne qua in limine beatæ æternitatis occurrat triſtis remora properanti ad Dominum, ad centrum, & omne bonum meum.

Si qui verò, quod abſit, quacumque ex cauſa adverſarij mihi, aut offenſi eſtis, aut fuiſtis, condono ex corde vobis offenſam coram Deo, qui ſcrutatur cor, & renes meos, propter amorem Domini mei: & ſi quem ipſe offendi, ſupplex veniam peto. Pacem omnibus cum Domino Iesu relinquo, & offero, quia tendo ad Principem pacis, & vobiſcum in pace in æternum vivere volo, & habitare in amantiſſimo corde Chriſti Iesu.

Hæc ſunt Deus meus, iudex meus, & refugium meum, hæc ſunt deſideria pauperis, quæ ſoles exaudire. Audi obſecro, & exaudi de profundis clamantem; & per miſericordiam tuam confirma hoc Deus, quod operatus es in me. Hæc mea deſideria & decreta certè nunc, & omni hora, morte & Sanguine ſignare paratus ſum. Hæc ſuprema mea, & æterna voluntas eſt, eritque, Deus meus, per gratiam tuam, Eſtne ultra quod poſſim, ô Pater miſericordiarum, ô ſpes mea, o Charitas, Deus meus, eſt ne jam, dum adhuc tempus eſt miſerendi, quod ultra faciam? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum exequi per omnia ſanctiſſimam voluntatem tuam, ut ſecurus tecum vivam in æternum, ut nunquam ſeparer à charitate tua, ut amem te propter te, & tecum unum ſim in perpetuum. O beatiſſima Virgo Maria, ſalutis meæ anchora, & portus, ſpes & refugium omnium miſerorum, ac proinde meum; & vos beati Spiritus, & cuſtos Angele, voſque Patroni mei, & omnes Sancti, ac Sanctæ Dei; ecce videtis hoc Chirographum meum, non mortis, ſed vitæ: Auditis clamorem meum, & deſiderium meum. Hoc ego in hora mortis meæ firmum, & ratum eſſe volo, & veſtro (quod humiliter imploro) auxilio futurum ſpero, etiam in extremo Iudicij die, ac tota æternitate. Ut ſic cognoſcat mundus, quia diligo te Deum meum, qui ſic dilexiſti me; & vivo tibi, & in te; ac amore tui mori cupio, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Hæc ſignavi manu propriâ, gratiâ Dei mei, teſte ipſo, & curiâ illius cœleſti, & ſic ſignatum cupio in hora mortis, ut Deo meo æternum vivam. Anno..... menſe.... die.... horâ... N.N.

# PRAXIS ASSIDUA
# MEDITATIONUM
# PRO SACERDOTE.

## *Ad Vitæ, & Functionum ſuarum perfectionem.*

CUm Sacerdotis ſit populum non tantùm verbo, ſed etiam exemplo docere, ante omnia opus eſt ut ipſe omnes muneris ſui partes piè ſanctèque exequatur. Debet enim Sacerdos eſſe in Eccleſia Dei, *Lucerna ardens & lucens*: lucere autem non poteſt foris vitæ exemplo, niſi priùs ardeat intùs ſincerâ erga Deum ac proximum charitate, neque hunc divinæ charitatis ardorem concipere, niſi coram Deo ſeriâ officij ſui conſideratione intellectum illuminet, & voluntatem ardenti virtutis ac perfectionis deſiderio accendat. Hinc ſapienter affirmat *Caietanus in* 22. *q.* 82. *a.* 3. neminem poſſe dici Religioſum (nec ſimili ratione perfectum Sacerdotem) qui ſemel in die in mentali oratione animum non exercet: quia fieri non poteſt, ut quis ad Chriſtianæ virtutis perfectionem perveniat, niſi eam ſeriò deſideret, deſiderare autem non poteſt niſi eam eiuſque dignitatem attentè conſideret.

Et mos eſt laudabilis hic in Belgio, ut nemo à Prælatis ad Sacerdotium admittatur, de quo non conſtet quod per Exercitia ſpiritualia in ſanctis Meditationibus animum excoluerit, quod utinam alibi in praxim inducatur. Ne igitur omnino deſideretur medium ad Sacerdotis perfectionem tam neceſſarium, hic aliquem ad meditationem ingreſſum, per materias illius ſtatui convenientes, breviter aperiemus, ut meditationis utilitate & ſuavitate deguſtatâ, poſſit paulatim Sacerdos ſuâ induſtriâ, & divino auxilio, illius uſum ſibi reddere magis familiarem.

Hæ autem Conſiderationes quas ſubijcio, non ſunt obiter legendæ, ſed meditantium more in ſingulis punctis ſiſtendum eſt, cum pio affectu conſiderando documenta quæ Deus illic proponit, quam neceſſe ſit illa obſervare, quam periculoſum negligere, notando virtutem quam commendant, aut vitium quod damnant, in ſingulis reflectendo ad ſeipſum, & examinando, an hoc hactenùs obſervaverit, aut contrarium vitium evitaverit, proponendo quam primùm, & in particulari ſeriam emendationem, & operum ſuorum dignam Sacerdote perfectionem, ad Dei gloriam, ad proximi ædificationem, & animæ ſuæ ſolatium, tam in hâc vita, quàm in tota æternitate.

# DIE DOMINICO.

## *Conſiderationes de Dignitate & Obligatione Sacerdotum.*

CONſidera primò, Sacerdotes plures ſuam dignitatem & obligationem vel ignorare, vel non ſatis expedere: & hinc fieri ut in multis more ſæcularium vivant, nec obligationi ſuæ reſpondeant, nec in debito honore & æſtimatione à ſæcularibus habeantur. Sacerdotis perſona & officium ſemper apud præcipuas Gentes tanta in æſtimatione habita fuit, ut qui erant Reges, debuerint ſimul eſſe Sacerdotes, ad majorem reverentiam Regiæ perſonæ conciliandam. Teſtatur id S. Ambroſius ſermone 18. in Pſalmum 118. ubi etiam teſtem adducens Platonem ſic ait. Inter alia didicit (Plato) apud Ægyptios non licere Regem abſque Sacerdotio imperare. Quin imo ſi ex alio genere quiſpiam regnum uſurparet, cogebatur ſtatim ſacris initiari, ut ſimul Rex eſſet & Sacerdos. Aſſerit etiam Xenophon omnes Reges Lacedæmonios ſimul Sacerdotes fuiſſe. Id ipſum primi Reges Romanorum firmiter obſervarunt, ut diſertè tradit S. Iſidorus l. 7. Etym. c. 12. Sacræ etiam Litteræ Geneſis cap. 14. indicant Melchiſedec Regem ſimul & Sacerdotem fuiſſe.

Quin etiam à dignitate, puritate, ac ſcientia quæ debet ineſſe Sacerdotibus, in ſacris Scripturis Angeli nuncupantur, ut *Malachiæ cap.* 2. Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt. Et ab ipſo Chriſto *Matthæi* 5. *& alibi*, Sacerdotes vocantur, Sal terræ, Lux mundi, Lucerna ſuper candelabrum poſita. Et etiamnum propter ſacri Ordinis reverentiam quilibet Sacerdos vocatur Reverendus Dominus, & alibi Sir Petrus, Sir Thadæus &c.

His expenſis, ſeriò cogita, an tua vita & mores ſint Sacerdotio digni. Non enim eſt tanti officij dignitas, onus, & obligatio temerè ſuſcipienda, aut indignè exercenda. Nulli ſunt in toto mundo homines graviori judicio à Deo puniendi quam mali Sacerdotes. Rei optimæ corruptio ſolet eſſe omnium peſſima.

Errat ſanè, & graviter errat, qui ad ſuſtinendum Sacerdotis nomen ſibi ſufficere putat, à Laicis veſte diſtingui, & Horas, ac Sacrificium, curſim abſolvere. Attende quantum porrò ad exercendum hoc Sacroſanctum munus perfectionis requiratur? Audi S. Chryſoſtomum *conc. ad pop. Antioch.* His verbis graviter monentem:

Quo non oportet eſſe puriorem tali fruentem Sacrificio? quo ſolari radio non ſplendidiorem Manum carnem hanc dividentem, Os quod igne ſpiritali repletur, Linguam quæ tremendo nimis Sanguine rubeſcit? Attende etiam S. Ambroſium lib. de dignit. Sacerd. graphicè docentem Sacerdotis dignitati vitam & mores reſpondere debere. Nihil, inquit, eſt in hoc ſæculo excellentius Sacerdotibus, ſi quod ſumus profeſſione, actione potius quam nomine demonſtremus, ut nomen congruat actioni, actio reſpondeat nomini, ne ſit nomen inane, & crimen immane, ne ſit honor ſublimis, & vita deformis, ne ſit deifica profeſſio, & illicita actio.

Conſidera ſecundò, Quantam apud omnes æſtimationem & venerationem conciliare debeat ordinis Sacerdotalis excellentia & perfectio, & quantam Deo & Eccleſiæ injuriam faciat Sacerdos qui Ordinem illum malâ vitâ, & pravo exemplo commaculat. Conſtantinus Imperator tantopere Sacerdotes veneratus eſt, ut dixerit: Si Sacerdotem viderem peccantem, ne ab alijs videretur, pallio meo illum contegerem. S. Martinus Epiſcopus Turon. prandens cum Cæſare, priùs ſocio ſuo, quòd eſſet Sacerdos, poculum porrexit, quàm Cæſari. B. Ambroſius dicit Regum ac Principum colla genibus ſubmitti Sacerdotum, eoſque oſculatâ eorum dexterâ credere ſe eorum orationibus adjuvari. B. Gelaſius Papa in epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem. Duo ſunt, inquit, Imperator, quibus principaliter hic mundus regitur. Auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas, in quibus tanto gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus in divino examine ſunt reddituri rationem.

Conſidera 2. Hinc ſanctiſſimos quoſque ob ſummam eius dignitatem refugiſſe Sacerdotium, ut S. Antonium, S. Pachomium, S. Benedictum, & S Franciſcum, cui hærenti, an fieri deberet Sacerdos, cùm eſſet Diaconus, in via occurrit Angelus, geſtans vitrum perlucidum clariſſimo liquore plenum, dixitque, Sacerdotis animam ſimilem eſſe debere illi liquori: Undè ille Sacerdos fieri noluit, quia tantam ſuæ animæ puritatem eſſe non putavit. Multi quoque Sancti & ætate provecti eremitæ monaſteria deſeruêre, ne ad Sacerdotium proveherentur, alij verò jam ad illud provecti, vel etiam ad Epiſcopatum, in remotas terras abierunt, ne agnoſcerentur, ut Ioannes Silentiarius & alij. S. Marcus quoque dicitur ſibi abſcidiſſe pollicem, ne fieret Sacerdos, & S. Ammonius aures, ne fieret Epiſcopus. Et ego, quomodò in hac dignitate me gero? Qua pietate erga Deum? Qua ædificatione erga proximum? Hic vita anteacta ſeriò conſideranda eſt, & nova melioris vitæ propoſita Deo offerenda.

Conſidera 3. Dignitatem Sacerdotum novæ legis, ſumi ex duplici poteſtate illis collata, ordinis & juriſdictionis. Ratione ordinis poſſunt conſecrare Corpus & Sanguinem Domini: ratione juriſdictionis poſſunt homines abſolvere à peccatis, & Eccleſiam gubernare. 2. Expende quam admiranda ſit illa poteſtas conſecrandi. Magnum beneficium credimus præſtitum Ioſue, quod imperio ſuo fecerit ſiſtere ſolem, *obediente Domino*, ut loquitur Scriptura Ioſue 10. *Voci hominis*, ſed multò majus præſtitum eſt cuique Sacerdoti. Ille enim fecit ſtare ſolem, ubi ante erat, at Sacerdos ſiſtit Chriſtum in cœlo exiſtentem, ubi ante non erat, id eſt, in altari: illi creatura obedivit, huic creator: illi ſol ſemel loquenti obtemperavit, huic Deus, quoties verba conſecrationis eloquitur, obedit. Quis Sacerdos tam ſtupidus eſt, qui conſiderans tam ſtupendam Chriſti erga ſe obedientiam, ſummi Regis ad ſubditum, Dei ad creaturam; non viciſſim libenter obtemperet Dei mandatis? Quis cum B. Ioanne Baptiſta non dicat, Mat. 3. *Ego à te debui baptizari*, tibi debui obedire, *& tu venis ad me*, tu mihi obedis? O me ingratum, & indignum!

Suſcipe Domine deinceps univerſam vitam & operam meam, accipe intellectum & voluntatem, corpus & animam, ut in ſtatu Sacerdotij tam ſancto me totum tibi & proximo ſeriò & ſanctè impendam: tribue mihi tuum amorem & hanc gratiam, & nihil ultra poſco in rebus creatis. *Addendo alia quæ affectus ſuggeret.*

## DIE LUNÆ.

*De Virtutibus, zelo, & ſcientia quæ debent ineſſe Sacerdoti.*

1. COnſidera, Apoſtolum 1. *ad Timot.* 3. velle ut Epiſcopus, id eſt, qui intendit curæ animarum, primò, non ſit ſuperbus. 2. non iracundus. 3. non litigioſus. 4. non percuſſor, vel manu, vel linguâ, id eſt, detractor & calumniator. 5. non vinolentus. 6. non turpis lucri cupidus, nec avarus. 7. ut ſit irreprehenſibilis, id eſt, quem nemo jure queat reprehendere, quique nullam det occaſionem juſtæ querelæ, vel etiam qui nullius mali ſibi ſit conſcius.

2. Conſidera, ideò tantam perfectionem ab Apoſtolo exigi in Sacerdote, quia, ut omnes Patres docent, quo quis eſt ſublimioris ſtatus & ordinis, hoc ad ampliorem virtutum perfectionem tenetur, ſecundùm illud Luc. 12. *Cui plus datum eſt, plus exigetur ab illo*, & Sap. 6. *Iudicium duriſſimum in his qui præſunt fiet, & potentes potenter tormenta patientur.* Et S. Gregorius, Sicut Prælatus, inquit, tot coronas ſibi multiplicat, quot Deo animas lucrifacit, ſic ſi perverſa perpetrat, tot mortibus dignus eſt, quot ad ſubditos ſuæ perditionis exempla tranſmittit.

3. Conſidera Sacerdotem debere eſſe omnium virtutum, maximè autem fidei, ſpei, caritatis in Deum & proximum, humilitatis, pietatis & caſtitatis, ſpeculum & exemplar: ſi enim Lux eſt mundi, & lucerna ſuper candelabrum poſita, debet luce doctrinæ ſuæ, & vitæ exemplaris illuſtrare omnes, *Mat.* 5. ſi Sal eſt terræ, debet omnes à corruptione peccati conſervare, ſi Pater & Magiſter eſt ſubditorum fidelium, debet in ſe oſtendere exempla quæ omnes imitentur.

Debet enim ſacerdos eſſe ſpeculum pietatis, & modeſtiæ, in quo reluceat imago Chriſti ad cujus exemplum homines ſæculares vitam & actiones ſuas conformare conentur. Nihil decet eſſe in ipſius verbis leve, nihil in oculis, nihil in geſtibus niſi moderatum & verecundum. Dum quidam Sacerdos iocoſus interrogaſſet D. Thomam Aquinatem, an non videret bovem in äere volantẽ, & hic ſtatim oculos ad ſpectandum ſuſtuliſſet, deriſit ſacerdos illius ſimplicitatem, quod hoc crederet. Reſpondit autem vir Sanctus, Facilius ego crederem bovem volare, quam Sacerdotem mentiri.

4. Conſidera, Sacerdotem debere habere divinæ Scripturæ, rerumque Theologicarum pro officij magnitudine conjunctam ſcientiam & ſapientiam, &, ut Apoſtolus monet Timoth. 1. c. 4. *Attendere Lectioni, exhortationi, doctrinæ.* Quilibet enim Sacerdos curam habens animarum, tenetur exponere Evangelium, & Catecheſin fidei chriſtianæ trade-

tradere,& eos qui contradicunt redarguere. Si enim S. Petrus Ep. 1. c. 3. vult omnes eſſe *paratos ad ſatisfaciendum omni poſcenti de fide, quæ in ipſis eſt*: quantò magis debent eſſe Sacerdotes, quia aliorum ſunt Magiſtri & Doctores? Quid turpius eſt, quàm Sacerdotem non poſſe reſpondere alicui mulierculæ, vel adoleſcentulo hæretico objectanti, ut hoc tempore fit, Scripturæ ſacræ teſtimonia? Undè Chryſoſtomus ſcribit, Sacerdotem in omnibus debere eſſe ſapientiſſimum, & mille inſtructum oculis, ut non ſolùm ſibi, ſed etiam toti populo ſerviat. Deus verò apud Oſee Prophetam comminatur imperitis repulſam à dignitate Sacerdotij. *Quia*, inquit, cap. 4. *tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.* Vnde patet, quantum delinquat, & ſuo muneri deſit Sacerdos, qui otio, aut negotijs ſæcularibus vacans, negligit operam impendere utili ſtudio, & lectioni Sacræ, quibus ſe, & alios perficiat. Sicut enim Calix conſecratus non debet uſibus profanis ſed tantum Sacris impendi, ſic multò magis Sacerdos per Ordines Sacros divino obſequio conſecratus, debet ſe totum ſtudiis, & rebus Sacris, & proximorum ſaluti impendere.

His conſideratis, in particulari examinabis, quantam curam & ſtudium adhibeas, ut his dotibus præfulgeas, & ſatisfacias officio Sacerdotis aut Paſtoris, cujus ſevera ratio à te exigetur in hora mortis brevi adfutura, quando ſera nimis erit emendatio. Nunc igitur neceſſariò faciendum eſt, quod tunc à te factum fuiſſe optabis. Deindè, per colloquium cum Deo, ad vitæ emendationem gratia humiliter poſtulanda eſt.

## DIE MARTIS,

*De Charitate ad imitationem Chriſti Sacerdoti neceſſaria.*

POſtulatâ gratiâ ad imitandum Chriſtum tanquam tuum Ducem, Regem, ac Magiſtrum, imaginare illum ſummâ charitate peragrantem pagos & villas inſtar optimi Paſtoris, ut oves perditas quærat, & ad viam ſalutis adducat.

Conſidera primò, Sacerdotem nulla magis virtute, quàm caritate debere flagrare, tum quia fides, ſpes, aliæque virtutes ad juſtitiam, teſte Apoſt. 1. Cor. 13. ſine illa nihil proſunt; tum quia officium Sacerdotis vel Paſtoris, tam ratione poteſtatis Ordinis, ut dignè conficiat & adminiſtret Sacramenta, quam juriſdictionis, quatenùs curam animarum habet, id omninò poſtulat. 2. Nota typum hujus geſſiſſe veteris Teſtamenti Sacerdotes, quorum functio erat ignem ſacrum quotidie in altari fovere. *Luc. 6.* Quid enim aliud ignis ille deſignabat, niſi ſacram Euchariſtiam, Deum & hominem ſub ſpecie panis & vini continentem? *Deus autem ignis conſumens eſt*, *Deut.* 4 quem Sacerdotes noſtri non ſolùm quotidie conſervant, ſed etiam conficiunt. Deindè veſtiti eſſe debebant cocco bis tincto, ut indicaretur Sacerdotem debere duplici caritate flagrare, in Deum ſcilicet, & proximum.

2. Conſidera, Chriſtum Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech,

dech, *Pſalm.* 109. cujus vices obeunt omnes Sacerdotes noſtri in conſecrando Corpore Chriſti, dum aiunt, *Hoc eſt Corpus meum*, maximè declaraſſe caritatem erga nos, cùm inſtituit Apoſtolos in Sacerdotes. Nam B. Ioannes in cap. 12. de extrema cœna acturus præmittit, quod *in finem dilexit illos.* Deindè ex mero in eos amore inſtituit S. Euchariſtiam, id eſt, excogitavit modum, quo perpetuò nobiſcum realiter maneret. Ad hæc longum habuit ſermonem de novo mandato caritatis. Poſtremò, ex nimio amore Sanguinem ſuum pro nobis profudit. Attende quomodò imiteris: qualem charitatem Chriſto retribuas; an magis lucra, quàm animas quæras.

3. Conſidera, quod Chriſtus inſtituens Principem Sacerdotum & Paſtorum Petrum, de caritate tantùm eum percunctatus eſt, Ioan. 21. *Simon diligis me plus his?* Et ille tantùm reſpondit: *Domine, tu ſcis quia amo te.* Chriſtus verò, Paſce oves meas, indicans ad paſcendas doctrinâ & exemplo oves, & gubernandam Eccleſiam maximè opus eſſe ardenti charitate in Deum & proximum. Veri ſiquidem Paſtoris eſt, *Luc.* 15. ovem perditam requirere, & inventam, relictis licet 99. ovibus humeris ſublatam in ovile portare. Ejuſdem eſt, adveniente lupo, & perſecutione exortâ, non cum mercenario, qui non eſt Paſtor, fugere, ſed animam ponere pro ovibus, *Ioan.* 10. Eius eſt cognoſcere omnes oves, eaſque exemplo vitæ præcedere, efficereque ut ſe ſuamque doctrinam & vitam ſequantur, quod non facilè impetrabit, niſi multis beneficijs, & amoris indiciis eas ſibi devinciat, ac tandem ritibus Eccleſiæ, tanquam clave cœleſti, regnum cælorum illis aperiat.

Hic in particulari circa hujus charitatis actus ſe examinabit, & nova circa eam propoſita Chriſto Domino, Sponſo, Regi, ac ſupremo Paſtori ardenter offeret.

## DIE MERCURII,

*De puritate vitæ & caſtitate in Sacerdote maximè requiſita.*

1. Conſidera, ſi veteris Teſtamenti Sacerdotes toto tempore quo miniſtrabant tabernaculo, à domo & uxore abeſſe tenebantur, (miniſtrabant enim per vices) quantò magis novi Teſtamenti Sacerdotes, qui non per vices, ſed ſemper miniſtrant, debent à conjugio & omni conſuetudine fæminarum & omni impuritate abſtinere. Deinde ſi Abimelech Sacerdos 1. *Reg.* 21. noluit Davidi famelico dare panes propoſitionis comedendos, niſi priùs intellexiſſet eum ab uxore aliquamdiu ſe continuiſſe: Si idem populo faciendum fuit *Exod* 19. cùm eſſet legem à Deo accepturus: Quantò magis convenit Sacerdotes noſtros ab omni fæminarum contubernio alienos eſſe, quibus quotidie in Sacrificio Miſſæ corpus Domini, per panes propoſitionis præfiguratum, non ſolùm ſumendum, ſed etiam conficiendum, manibuſve tractandum eſt conſidera, D paulum 1. *Cor.* 7. docere eos qui uxorem habent, ſolicitos eſſe quæ ſunt mundi, ut placeant uxori, & ideo eſſe diviſos, id eſt, in multas ſolicitudinum partes, ut exponit Hieronymus,

mus, diſtractos; qui autem non habent, cogitare quæ Domini ſunt, ut ſint ſancti corpore & ſpiritu, Unde conſequens eſt Sacerdotes ſoli Deo adhærere debere, ut cogitent quæ Domini ſunt, & ſint ſancti corpore, & ſpiritu.

2, Conſidera, puritatem animi & corporis, non ſolùm à divinis Scripturis, ſed etiam ab omnibus Concilijs, Patribus & Doctoribus, eamque non vulgarem, in Sacerdotibus poſtulari, idque multis de cauſis. 1. quia ſanctiſſimum Miſſæ Sacrificium, quo nihil auguſtius, crebrius peragere, in eoque puriſſimum Domini Corpus ore ſuo conſecrare, & manibus tractare, alijſque porrigere debent. 2. quia aſſiduè orationi & ſacrarum Horarum lectioni, quæ mentem puram, tranquillam & in Deum elevatam requirunt, vacare tenentur. 3. item alios prædicatione, & ſanctæ vitæ exemplo ad omnẽ virtutem & perfectionem inflammare debent. 4. quia debent magnam partem temporis impendere ovibus ſuis, vel ſubditis erudiendis, & in viam reducendis, ac ſi ægri ſint, inviſendis, ſolandis, & paſcendis, pauperibus item juvandis, peregrinis recipiendis, Sacramentis varijs adminiſtrandis: quæ omnia ſanè requirunt hominem non ſolùm ab uxore & liberis, ſed etiam omnium negotiorum ſecularium curâ liberrimum. Undè Apoſtolus 2. Tim. 2. *Nemo*, inquit, *militans Deo, implicat ſe negotijs ſæcularibus.*

3. Conſidera, Sacerdotem, ſi caſtitatem inviolatam non ſervet, multò graviùs peccare, quàm peccent in eodem genere homines ſæculares. Primò, quia ſacrilegium committit: *Si quis Templum Dei violaverit*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 3, *diſperdet illum Deus.* At quis templum Dei ſanctum, & Deo conſecratum propriè eſt, niſi Sacerdos, toties per varios ordines inunctus, & vices Dei & Angelorum ſubiens? 2. quia violat votum caſtitatis ipsâ ordinis ſuſceptione factum. 3. quia ſummo ſcandalo eſt bonis & malis, imò & viliſſimis hominibus: quod ſcandalum tantum hoc ſæculo eſt, ut cauſam dederit tot hæreſibus. 4. quia ſi in ſtatu hujus peccati celebret, aliaque Sacramenta adminiſtret, Chriſtum ſuo modo crucifigit, Chriſto in faciem ſpuit, Chriſtum cum Iuda prodit, imò conculcat, & in cloacam proijcit. Quid enim aliud eſt os Sacerdotis impudici aut concubinarij, quid aliud eius anima vel cor, quàm cloaca fœtidiſſima? Quid eſt margaritas proijcere ante porcos, ſi hoc non eſt, cùm impudicus Sacerdos audet celebrare, & puriſſimum Dei, ac Virginis filium manibus contrectare?

Hic examinanda eſt conſcientia, & formanda propoſita firmiſſima, vitandi in particulari occaſiones, quæ poſſint puritati nocere, & adhibendi remedia quæ contra luxuriam aſſignavimus ſupra part. 3 cap. 6. in fine. Quæ omnia confirmari poterunt ſequenti ad Deum Proteſtatione, quæ à multis puritatis amatoribus quotidie, & præſertim occurrente tentatione, uſurpari ſolet.

Ego N. N. Dei & Domini mei Ieſu gratiâ & miſericordiâ fretus, Tibi me ſiſto, Deus cordis mei, quem ubique præſentem agnoſco & veneror; & coram puriſſima Matre tua & mea, coram Angelo meo tutelari, & omni Curiâ cœleſti, proteſtor velle me hodie, & quotidie Tibi mundo corde ſervire, & fugere quidquid inquinare puritatem po-

poteſt. Mori malo quàm fœdari, quàm turpi motui vel delectationi ſcienter cauſam dare, vel conſentire, ne momento quidem. Tu cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis. Da perficere, qui dediſti velle. Hoc iterùm iterùmque Te, Bone Ieſu, ſupplex, per Sanguinem tuum, mortem & paſſionem rogo: Et te Patrona mea Virgo Maria, nullâ unquam labe inquinata. Et vos omnes Sancti & Sanctæ Dei intercedite pro me, ut aliquando vobiſcum poſſim ſequi Agnum puriſſimum quocumque ierit, tunc & in æternum. Amen.

## DIE IOVIS.

## *Praxis Brevis*

*Devotè Miſſam celebrandi.*

PRo diſpoſitione remota, hæc inter alia à S. *Carolo*, & Synodo Mediolanenſi ſalubriter inſtituta & commendata reperiuntur. 1. Ut Sacerdotes quo puriores ad divinam rem faciendam accedant, ſaltem ſingulis hebdomadis peccata ſua confiteantur, etiamſi graviora non occurrant. 2. Ut antequàm celebrent ſe colligant, & orantes mentem in tanti myſterij cogitatione defigant. 3. Ut ſacris veſtibus induti cum nemine colloquantur, neque loquentibus dent aures, mentemq́ue & oculos ab omnibus amoveant quibus diſtrahi poſſent.

Gregorius XIII Pontifex conceſſit cuilibet Sacerdoti dicenti ante celebrationem Miſſæ, quæ ſequuntur, 50. annorum Indulgentiam.

*EGo volo celebrare Miſſam, & conficere Corpus & Sanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti iuxta ritum S. Romanæ Eccleſiæ, ad laudem omnipotentis Dei, totiuſque curiæ triumphantis, ad utilitatem meam totiuſque curiæ militantis, pro omnibus qui ſe commendaverunt orationibus meis in genere, & in ſpecie, & pro felici ſtatu S. Romanæ Eccleſiæ: Amen.*

*Gaudium cum pace, emendationem vitæ, ſpatium veræ pœnitentiæ, gratiam & conſolationem S. Spiritus, perſeverantiam in bonis operibus, tribuat nobis omnipotens & miſericors Dominus. Amen.*

Poſteà ſacerdotalia ſumens veſtimenta, Ad *Amictum*, recordaberis illius faſciæ, quâ Ieſu Chriſti fuerunt velati oculi. Ad *Albam*, albi indumenti, quo ſtulti adinſtar fuit illuſus. Ad *Cingulum*, funium, quibus tam in horto, quàm ad columnam fuit ligatus. Ad *Caſulam*, recordare purpureæ veſtis, quâ ut fictus rex illuſus fuit, & ſtude te Chriſto conformare.

Accedendo ad Altare, reminiſcêris Domini, quando Cruce humeris impoſitâ, perrexit ad montem Calvariæ, ut ibi Cruci affigeretur.

1. Ad Altaris deſcendens gradum, antequam ſacroſanctam ordiaris Miſ-

Miſſam, tuam ad Deum elevabis mentem; ac denuò æterno Patri hoc offeres Sacrificium, in unionem immenſi illius amoris, quo unigenitus ejus Filius ſemetipſum obtulit in ara Crucis.

2. Incipies Miſſam voce mediocriter altâ, piè, diſtinctè, & non multùm feſtinanter pronunciando verba, obſervando ceremonias tempori congruas, cum gravitate, devotione, & circumſtantium ædificatione: uti in Rubricis Miſſalis annotatæ ſunt.

Ad *Gloria in excelſis*, excitandus eſt affectus ad offerendum Deo Sacrificium laudis, ejuſque gloriam pro viribus promovendam.

Ad *Præfationem*, mens iterùm ſursùm elevanda eſt ad novam intentionem, & offerendum Sacrificium Euchariſticum ardenti affectu gratitudinis, cum omnibus Angelis & Sanctis, in cœlo & in terra.

Hic affectus in toto *Canone* continuandus eſt, cum attenta ejus lectione, non recitatione de *memoria*.

3. In primo *Memento*, præter tuas obligationes, varias poteris Domino commendare neceſſitates, per hebdomadam ſequenti modo diſtributas.

*Dominicâ*, Summum Pontificem, omnes Eccleſiæ Catholicæ, & præcipuè hujus Diœceſis & Civitatis, Paſtores, ac Prælatos.

*Die Lunæ*, Omnes Principes Chriſtianos: ut inter ſeſe concordent, & Catholicam Religionem ardenter promoveant,

*Die Martis*, In particulari hujus Civitatis, aut loci Gubernatores, & Magiſtratus; ut pacis ac juſtitiæ ſint amatores.

*Die Mercurij*, Omnes in Chriſti vineâ operarios; ut animarum ſaluti cum zelo & fructu conſtanter inſiſtant.

*Die Iovis*, Omnes Eccleſiaſticos Ordines; ut ſancti ſint, & alijs ſeſe exemplares præbeant.

*Die Veneris*, Omnes peccatores, hæreticos, & infideles; ut convertantur ad Dominum.

*Sabbato*, Omnes juſtos; ut in bono uſque in finem perſeverent.

4. Iamjam conſecraturus hoſtiam, priuſquam *Conſecrationis* pronunties verba, mentaliter ſic renovabis intentionem.

Cùm illâ, Domine Ieſu Chriſte, humilitate, charitate & intentione, quam habuiſti, & ſancta Catholica habet etiamnum Eccleſia; ego in hac actione, tua potentiſſima pronuntiabo verba: Hoc eſt, &c,

Eodem affectu conſecrabis & Calicem,

5. In actu *Adorationis*, peractâ jam Conſecratione, Domino offeres toto corde in ſacratiſſima Hoſtia præſenti, eoſdem Adorationis actus, quibus illum in cœlo & in terra omnes Sancti, ac univerſa adorat Eccleſia. Idipſum toties facies, quoties aliquem adorationis exhibebis cultum, genuflexione, aut alio modo.

6. *Elevando* in altum ſacratiſſimam *Hoſtiam*, forti fide & profunda humilitate ac reverentia, Patri æterno illam offeres, atque unà cum illa te ipſum, in perpetuum holocauſtum, ad ſuam gloriam, commendando illi finem, ad quem applicatur Miſſæ Sacrificium.

Idem facies etiam in elevatione *Calicis*; illum offerendo magno affectu

fectu in tuorum delictorum remiſſionem, ac totius mundi ſalutem.

7. In ſecundo *Memento*, præter illos vita functos, pro quibus aliquo titulo obligatus es orare quotidie, commendare poteris Domino ſequentes, per ſingulos itidem hebdomadæ dies aſſignatos.

*Die Dominicâ*, Defunctos tuos parentes, conſanguineos, & affines.

*Die Lunæ*, alios defunctos à quibus aliquo modo beneficia tibi impenſa ſunt.

*Die Martis*, illos, qui quoquo modo, cùm viverent, te offenderunt, vel perſecuti fuerunt.

*Die Mercurij*, vitâ functos, quos tu quomodolibet offendiſti, vel in illorum vita perſecutus es.

*Die Iovis*, defunctos pro quibus ab alijs nullæ ſpeciales funduntur preces.

*Die Veneris*, illos, qui diuturniore tempore in Purgatorio detinendi ſint.

*Sabbato*, illas animas, quæ citiùs de purgantibus flammis educendæ ſunt in cœlum.

8. Accepturus *Manu* Hoſtiam, mente illam Domino ſacratiſſimæ ejus Matris offeres puritatem, quâ ab illa infans in ulnas exceptus fuit.

9. Sacroſanctam in Communione accepturus Hoſtiam, paulisper ſubſiſtens, vivâ fide, Domino Ieſu, in illa verè præſenti, profundæ adorationis exhibebis actum: deſiderando eum ſuſcipere cum illa, humilitate, charitate, & ſanctitate, quâ ſacratiſſima ejus Genitrix eum in terra ſuſcepit, & quâ illum omnes eius ſuſceperunt Electi, atque etiamnum ſancta Catholica ſuſcipit Eccleſia, in ſupplementum ſummæ tuæ imperfectionis, & ſpiritualis paupertatis.

Accipiendo *Calicem*, ſimiliter corde profundam pretioſiſſimo Sanguini, pro tuis fuſo peccatis, exhibebis adorationem, ſupplicabiſque eius meritis & virtute tibi donari omnium offenſarum Indulgentiam, & ardentem honoris, & animarum ſalutis zelum.

10. Si aliis ſacram diſtribues Communionem, mentis oculos diriges ad immenſam Unigeniti Filij Dei Charitatem & Humilitatem, quâ ſeipſum indifferenter omnibus, pro illorum ſalute dedit in cibum; & inter diſtribuendum, ſacris ejus Vulneribus, intimo cordis affectu, communicantium animas, & ſimul tuam commendabis.

## *Poſt Sacrum Actio Gratiarum &c.*

PRimò, tanquam tuo Domino, vel Patri, vel Medico, &c. profundum adorationis actum exhibebis

Secundò, Gratiarum actionis, pro tanto beneficio.

Tertiò, Amoris actus ardentes

Quartò, Contritionis tuorum delictorum.

Quintò, Oblationis tui ipſius, ac totius tuæ vitæ.

Sextò, varias, hoc vel ſimili modo, efflagitabis gratias.

## Oratio.

*In qua ſupradicti Actus continentur.*

CLementiſſime Domine Ieſu Chriſte, unice Servator meus, toto & intimo corde te adoro; & pro tanto beneficio immenſas gratias ago. Et quia omni dignus es amore, ſupra omnia te amo: & doleo, quòd non, quantùm mereris, te amaverim, nec amem. Et in locum huius defectus illas tibi offero adorationes, gratiarum actiones; & illos amoris, reverentiæ, & gratitudinis affectus, quibus te tua ſacratiſſima complexa eſt Mater, & omnes Sancti ac ſervi tui unquam perſolverunt, atque etiamnum in cœlo, unà cum univerſa Eccleſia Catholica tua Sponſa, perſolvunt. *Magnificat anima mea Dominum.* &c.

Doleo ſuper omnia, mi Domine, quòd quomodocunque te offenderim; & ſummoperè diſplicet mihi, quòd non tantùm doleam, quantùm tua Bonitas requirit & Maieſtas: deque tuæ ſacratiſſimæ Paſſionis virtute, cunctarum offenſarum ſummiſsè deprecor veniam & remiſſionem. Offero cum eadem quoque me ipſum, omneſque quos exantlavi, & quos per omnem meam vitam exantlaturus labores, & quicquid ſum perpeſſurus in ſatisfactionem & remiſſionem omnium meorum peccatorum, uti infinitæ tuæ Bonitati & Clementiæ confido, quòd omnes mihi noxas ſis remiſſurus. Humiliter inſuper precor, ut emendandi, & uſque in finem in tuo ſancto ſervitio perſeverandi gratiam copioſam concedas, Amen.

# DIE VENERIS.

## *Praxis Brevis.*

*Horas Canonicas devotè recitandi.*

COnſideret attentè Sacerdos obligationem quam habet debito modo, & devotione recitandi Horas Canonicas, juxta illud Decretum Innocentij III. in cap. *Dolentes,* de celebratione Miſſarum *ſtrictè*, inquit, *præcipimus in virtute obedientiæ, ut Divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, ſtudiosè celebrent, & devotè.* Ubi non præcipitur tantùm ſubſtantia Officij, quæ pridem in Eccleſia conſtituta fuit; ſed præcipitur ipſe modus ſtudiosè & devote recitandi, uti etiam Caietanus accuratè advertit. Ad hoc ſanè quemlibet animæ ſuæ, & ſpiritualis lucri ſtudioſum vehementer invitat & impellit conſideratio præclara S. Hieronymi, in cap. *Non mediocriter*, de conſec. diſt. 1. *Melior eſt,* inquit, *quinque Pſalmorum decantatio cum cordis puritate, ſerenitate, & ſpirituali alacritate, quam totius Pſalterij modulatio, cum anxietate cordis, & diſtractione.*

Quod ſi habeas etiam curam animarum, pro quibus oportet Deo Pre-

ces offerre, conſidera te id optimè præſtiturum per attentam, ac devotam recitationem divini Officij in conſpectu Dei & totius Curiæ cæleſtis, ad divinam opem & protectionem tibi, & tuo populo impetrandam, juxta documenta hic ſequentia.

Itaque dum Horas recitas, omni ſtudio conaberis Attentionem, devotionem, & intentionem actualem, aut minimum virtualem continuare, aut ſæpius renovare, cum interna, externaque reverentia; memor divinas laudes legendas eſſe, aut canendas, non ſolùm cum debita verborum prolatione, ſed etiam cum ſeria memoriæ, intellectus, & voluntatis applicatione, & religioſa totius corporis compoſitione, juxta illud Pſalmi 46. v. 7. *Pſallite Deo noſtro, pſallite; pſallite Regi noſtro, pſallite; quoniam Rex omnis terræ Deus, pſallite ſapienter.* Ubi quinquies repetito verbo, *pſallite*, inſinuatur pſallendum Deo, quoad vocem, diſtinctè; quoad memoriam, attentè, quoad intellectum, intelligenter; quoad voluntatem, ardenter; quoad habitum totius corporis, reverenter.

Hoc aſſequi conaberis 1. oportunum & ſufficiens tempus ſingulis horis Canonicis, ſi extra chorum legas, tribuendo, juxta communem morem Eccleſiæ, & virorum timoratorum, quibuſcum vivis, non præcipitando verba, nec mutilando, nec indecorè feſtinando. 2. Locum pietati tuæ magis congruum, & à ſtrepitu, & interpellatione remotiorem, eligendo. 3. Decentem corporis ſitum adhibendo; videlicet, ſi vires ferant, alternatim genua flectendo aut ſtando. 4. Oculorum evagationes, aliaſque diſtractionum cauſas declinando. 5. Viva fide Deum præſentem, eique Beatorum choros laudes æternum concinentes crebrò intuendo, cum affectu amoris, gratitudinis, zeli laudandi Deum, eique per omnia placendi. 6. Subindè memoriam renovando eorum, quæ Chriſtus tali horâ fecit, vel paſſus eſt, cum ſimilium piorum affectuum, ac deſideriorum, Chriſtum redamandi, imitandi, eius merita participandi, inſtauratione. 7. Renovando propoſitum attentionis, ſi diſtractionibus agiteris, maximè in initio, & fine cujuſque Pſalmi: initio quidem deſiderando & petendo affectum a Spiritu ſancto intentum; in fine verò, *ad Gloria Patri*, ferventi affectu laudandò ſanctiſſimam Trinitatem, reverenter, attentè, devotè, cum omni poſſibili perfectione.

8. Ad certa verba ſæpè occurrentia, quæ *Deum*, eiuſque attributa, beneficia, opera denotant, conando elicere affectus congruos, admirationis, reverentiæ, adorationis, timoris, ſpei, amoris, gratitudinis, laudis, congratulationis. Ad voces, *Nos*, *homines*, miſerias humanas indicantes, affectus humilitatis, contritionis, compaſſionis, & ſimiles.

9. Ad ſenſum verborum, vel literalem, vel ſpiritualem attendendo, & affectus convenientes excitando. Ut in *Pater noſter*, cum viva memoria præſentis Dei, filiali fiduciâ, reverentia, reſignatione, & zelo gloriæ Dei, petendo illa ſeptem juxta modos orandi ſupra inſinuatos. In *Ave Maria*, excitando deſiderium laudandi B. Virginem benedicendi Chriſtum, & impetrandi per eius, Matriſque merita gratiam benè vivendi, & moriendi.

In

In *Credo*, excitando fidem, ſpem, charitatem, gratitudinem, deſideriumque participandi merita Chriſti: *Ad Domine labia mea*, &c. *Deus in adjutorium*, &c. recitando ea cum affectu fiduciæ in Deum per merita Chriſti, & diffidentiæ ſui, amoris, gratitudinis, zeli glorificandi Deum. In *Invitatorio*, omnes Choros Sanctorum, & ſuas potentias omnes ad Deum laudandum invitando.

Pſalmi recitandi ſunt eo affectu quem verba præ ſe ferunt, & quidem, vel uno affectu præcipuo, e. c. contritionis, ut in Pſal. 50. *Miſerere*. Vel laudis, in Cantico *Benedicite*, & Pſal. 145. 149. 150. Vel gratiarum actionis, ut in Pſ. 102. 104. 105. 106. Vel affectu divini beneplaciti perfectè adimplendi in obſervatione divinorum præceptorum, conſiliorum, inſpirationum, ut in Pſ. 118. & aliis, qui unum tantùm præcipuè affectum continent. Vel diverſis affectibus recitando cæteros, qui miram affectuum varietatem ſuppeditant, Videlicet juxta D. Auguſt. in Pſal. 30. timendo cùm timet Propheta, amando cùm amat, laudando cùm laudat, plorando cùm plorat, poſtulando cùm poſtulat, nos humiliando cùm ipſe ſe vilem agnoſcit, gratias agendo pro beneficijs nobis ſpiritualiter collatis, quæ Iſraëlitis corporaliter collata refert.

Similiter Antiphonas, verſus, lectiones, orationes recitando cum affectibus, deſiderijs & ſuſpirijs congruentibus. In fine, cum memoria brevitatis vitæ, & deſiderio beatæ mortis, orando pro defunctis ferventer, prout pro te alios orare optares, dum *ad fidelium animæ*, ſingulas horas concludis.

## *Poſt Officium.*

I. Defectus minùs voluntarios in recitatione officij admiſſos quamprimum expiare ſtude, recitando Pſ. *Laudate Dominum omnes gentes &c*, Vel ſimile quid, ad lucrandas indulgentias in hunc finem conceſſas.

II. Offer tuum obſequium quantumvis imperfectum, in unione orationum & meritorum Chriſti, B. Virginis, & Sanctorum, ad intentiones initio præfixas, idque vel immediatè ſanctiſſimæ Trinitati, vel per Chriſtum æterno Patri; vel primum B. Virgini, deindè Chriſto, & per hunc, Patri, hac vel ſimili formulâ juxta induſtrias quodvis opus benè peragendi.

O Maria Mater gratiæ, Mater miſericordiæ, reſpice oculo pietatis hoc exiguum ſervitutis meæ obſequium, quod mellifluo cordi tuo emendandum, perficiendum, & repræſentandum dilecto Filio tuo offero, ad maximam eius gloriam, amorem, beneplacitum, in gratiarum actionem æternam, & ad gratiam nobis impetrandam illi placendi perfectiſſimè in tempore, & æternitate. Amen.

## DIE SABBATHI.

# *Exempla Divinæ Vindictæ in Sacerdotes indignè celebrantes.*

CONſidera, ſicut Corpus, & ſanguis Chriſti in Sacrificio Miſſæ dignè accepta conferunt Sacerdoti ingentia Dei dona, & gratiam, & vitam æternam, ut teſtatur ipſe Chriſtus Ioan. 6. *Caro mea verè eſt cibus & ſanguis meus verè eſt potus*, &, *Qui manducat hunc Panem vivet in æternum.* Sic è contrariò indignè ſumenti, cibus ille ſalutaris & cæleſtis convertitur in mortiferum animæ venenum.

Hinc accedentes ad hoc ſacrificium ſeriò monet Apoſtolus 1. ad Cor. 11 *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat, qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* In quem Apoſtoli locum audi graviter monentem non me, ſed Doctorem Sanctum, Thomam à Villa nova, concione 3. de Sacram. altaris ? Reus, inquit, erit Corporis & Sanguinis „Domini; ac ſi Chriſti effudiſſet Sanguinem. Quaſcunque enim blaſphemias, quaſcunque irriſiones, quæcunque oprobria impiiſſimi „Judæi corporaliter in Chriſtum exercuerunt, has omnes ſpiritualiter „repetit impius comeſtor, Filium Dei rurſus in ſemetipſo crucifigens, „& oſtentui habens.

Quid igitur mirum ſi Sacerdotes ad tremendum hoc Altaris Sacrificium indignè, aut irreverenter accedentes horrendis à Deo Suppliciis, non tantum in futura, ſed etiam in præſenti vita non raro puniantur? De his pauca ex multis exempla annotemus.

Primo, Narrat Palladius, dum quadam die inviſeret Macarium Eremitam, ſe quendam ante eius fores vidiſſe Sacerdotem, totum vulneribus ſaucium, cujus in capite oſſa erant putrefacta: qui dum Macario ſupplex factus eſſet, ut ſuis orationibus vulnerum ſuorum impetraret ſanitatem; abnuit Sanctus, aſſerens hanc illi à Deo miſſam infirmitatem, in correptionem & vindictam ſuæ ſacrilegæ temeritatis, quâ auſus fuit celebrare Miſſam in fornicationis delicto. Nec unquam à Deo illi voluit impetrare ſanitatem, quoaduſque promitteret, ſe de cætero ad tremendum Altaris non acceſſurum Sacrificium. Quod cùm ſe facturum cum juramento promitteret, nec amplius omni vitæ ſuæ tempore peccaturum ſponderet; intra paucos dies, S. Macarij precibus priſtinæ fuit reſtitutus ſanitati. In vita S. Macarij, c. 2.

2. Refert item Thomas Cantipratanus in hunc modum ſequens exemplum. Prope villam, in qua natus fui, Sacerdos lubricus & immundus fuit. Et olim quidem cùm immundis mulieribus, panem illum legalem Sabbati, edere non licebat. At infelix ille Presbyter hunc quotidie polluto ore ſumebat. Et vide vindictam Dei. Os eius circa naſum, & mentum, & lingua computruit; ita ut vix poſſet præ fœtore ab amiciſſimis ſuſtineri. Sed & alius in Gallia Sacerdos fuit, ut

ut quondam puer audivi, cujus manus ſuper Aram extenſæ, igne cœleſti, uſque ad cubitos combuſtæ & conſumptæ fuerunt, *Lib.2. Apum, c.40. part.6*

3. Legitur in Speculo Exemplorum, quòd Sacerdos quidam ſæcularis, dum quadam die Miſſam celebraret, alius ei aſſiſtens, vidit in Patena tempore ſumptionis, non ſpeciem panis, ſed infantis. Quem cùm Sacerdos levaret, ut ſumeret; cœpit infantulus ille faciem avertere, & ne ſumi poſſet, manibus & pedibus reluctari: & non ſemel vir ille devotus hoc vidit, ſed ſæpius. Cui idem Sacerdos quâdam vice dixit inter cætera: Quoties ſumo Corpus Chriſti cum tanta difficultate ſumo, ut mirari non ſufficiam. Cui ille: Conſulo, ut vitam corrigas: nam hoc, & hoc ego de te, vidi. Quod audiens Sacerdos, vitam mutavit, emendationemque propoſuit. Et cùm poſteà celebraret, viſus eſt ille infans ab illo viro devoto, junctis manibus & pedibus, cum ſummâ velocitate, illabi in os Sacerdotis. *Diſt* 9. *exemp* 190.

4. Narratur & aliud hoc modo. Fuit quidam Sacerdos, majorem carni, quàm ſpiritui curam impendens. Is dum vice quadam honeſtos viros fœminaſque ad convivium invitaſſet; iuſſit ſervum (cui hoc ex officio incumbebat) piſces non vili pretio coëmptos igni elixandos apponere; atque hujuſmodi cura diſtractus ad celebranda divina myſteria, ipſis etiam Angelicis humeris formidanda, mente vagus, corde aridus, cura diſperſus, rapido cœpit curſu properare. Cùmque, jam in medio Sacrificio conſiſteret, ſolicita mente cogitare cœpit, & importunis curis turbari, ne fortè prædicti piſces, aut plus, aut minùs debito, ſale injecto condirentur. Verùm cùm ille Sacerdos ſe ab hujuſmodi, & tali horâ indecentibus cogitationibus non cohiberet; Ecce tibi Dæmon, terrâ quadam fuligine tectus, ſubitò adfuit, & raptum cacabum è medijs flammis, unà cum piſcibus, ſecum detulit ad Altare. O coce, inquit, non Presbyter, cur fatuis curis in diverſa diſtraheris? Ecce piſces hic ſunt, ecce ſal; (vas enim ſale plenum exhibuit) injice quantùm libuerit, & vel de cætero ſacris Altaribus attentior factus aſſiſte: Atque ita irriſâ Presbyteri ſuperfluâ cura, onera quæ portavit, ſuo loco reſtituit. O nimis inſtabile cor humanum, cur in tam tremenda hora in diverſa raptaris! Væ tibi, quiſquis es, qui in tam tremendo Sacrificio ipſum Deum, vivorum ac defunctorum judicem, ibidem præſentem, tam vagâ & diſtractâ mente contrectas. *Diſtinct.* 10. *Exemplo*.28.

5. Si in veteri lege Oza Sacerdos, quia indignè attigerat Arcam Domini, repentina correptus eſt morte; quantò ampliùs timendum illis, à talibus caſtigationibus, qui non ſolùm tangunt, verùm etiam intra ſua immunda pectora tremendum Filij Dei Corpus & Sanguinem recipiunt. Iudas quando in ultima Cœna indignè Corpus Domini accepit, ſtatim in illum intravit Satanas, eumque in proditionem, & deſperationem, & demum in flammas æternas præcipitavit.

Ex quibus exemplis clarè liquet, Sacerdotes, qui indignè divinum accipiunt Sacramentum, à Deo gravibus ſubjici infirmitatibus, ſubitaneâ diſcedere morte, variè divexari à diabolo, facilè in enormia labi peccata, & tandem infauſtâ morte vitam finire. O

O quam tremendum eſt Sacerdotem, qui tanta præ cæteris beneficia à Deo in hoc Sacramento quotidie accepit, comparere coram Chriſto ſevero Iudice, poſtquam Statum tam ſanctum peccando maculavit, aut officij ſui functiones ſacras, erga Deum & proximum, debita cura & pietate non perſolvit. Et heu! quantò magis horrendum in ipſo mortis articulo à conſpectu Dei in perpetuum ſeparari: æternis ignibus ac tenebris in momento abſorberi: in ardenti ſulphure, pice, ac flammâ nunquam extinguenda, cum dæmonibus ac ſceleratis, ſine fine cruciari: idque tanto majori cum dolore atque opprobrio, quantò plura habuit Sacerdos in ſuo ſtatu ſalutis auxilia, quibus poterat ſibi, & alijs ſuæ curæ commiſſis, æternam fælicitatem comparare.

## NOTA.

*ALiæ Meditationes eodem modo poterunt ab ipſo Sacerdote formari, quibus aſſiduè, matutino tempore, per horam, vel ſaltem mediam, ſpiritum in ſe pietatis excitet ac conſervet: Ad hoc ut præſto ſit ad manum oportuna Materia, notanda ſunt ſequentia.*

*Primò, poterit ex hoc Libro deſumere aliquot idoneas meditationes, De virtute Fidei, Spei, & Charitatis, ex Motivis & affectibus quæ deducuntur ſupra, in Praxi aſſiſtendi ægris ac moribundis pag.* 182. *Item, de motivis ad peccati deteſtationem, & de Remedijs contra ſingula peccata in particulari pag.* 516. *Denique ex toto Apparatu ſupra poterit ſibi ſeligere, & formare Meditationes de virtutibus aut vitijs quæ ibi per exempla ac ſimilitudines proponuntur.*

*Secundò, Ex ipſo Breviario fieri poſſunt meditationes, de Lectionibus quæ concernunt myſteria vitæ, aut Paſſionis Chriſti. Vel de aliquo inſigniori Pſalmo qui pium affectum & devotionem excitet: ut de Pſalmo* Miſerere, *pro affectu pænitentiæ: de Pſalmo,* Benedic anima mea Dominum, *pro affectu Gratitudinis, & ſic de ceteris: ſingulis ſcilicet Pſalmi verſibus cum attenta ſenſus conſideratione inhærendo.*

*Tertio, Formando meditationem, de vita Sancti eo die occurrentis, ex tribus Lectionibus, quæ de eo in Breviario aſſignantur. Obſervando modum meditandi initio traditum, ſingula puncta & virtutes attentè conſiderando, pios affectus & deſideria eliciendo firma imitationis propoſita concipiendo, & Deo, ac Sanctis per pia colloquia & affectus adhærendo. O quam parum inanes hominum fabulas & colloquia affectaret, qui ſemel in meditatione ſancta ſeriò guſtaret & videret, quam ſuavis eſt Dominus.*

FINIS.

neſi-
ram
ma-
bita
in
nis
,ac
ine
plu-
,&

qui-
tum
una

De
ntur
ior
la
m
es

æ
ori
re,
pro
cum

, ex
lum
do,
&
a-
cta

C. Weston

02-1081
Aleph. 594541